GEORGE
MAGHERESCU

ADEVĂRUL DESPRE MAREȘALUL ANTONESCU

VOL. II

Editura Păunescu
1991

GEORGE MAGHERESCU

ADEVĂRUL DESPRE MAREŞALUL ANTONESCU

volumul II

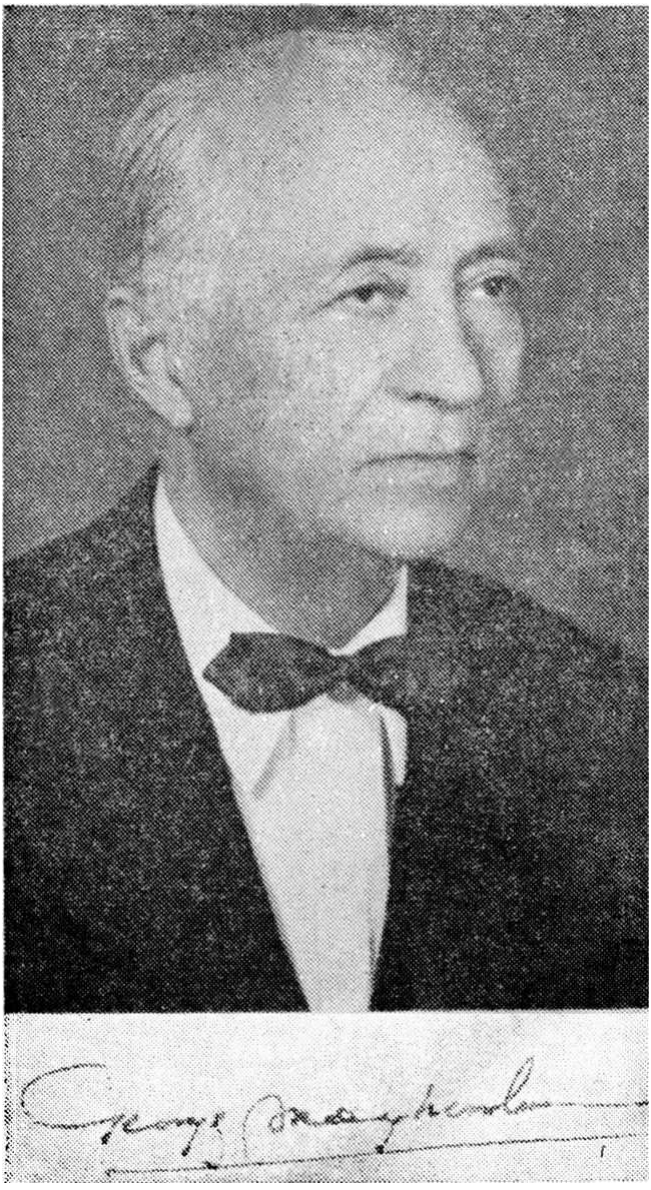

GEORGE MAGHERESCU

ADEVĂRUL DESPRE MAREŞALUL ANTONESCU

VOLUMUL II

EDITURA PĂUNESCU

MOTO: – *”Mormintele luptătorilor au rămas atunci în ţara robită... Văile dinspre Mare, pământul Patriei, acum făcut pământ străin, adăposti miile de morminte ale eroilor".*

„Ei rămăseseră pe poziţii, însemnând frontul. Şi răniţii de moarte îşi cântă, în noaptea pustie, ultima lor doină, doina rămasului bun de la lumina lumii.

„Iar din deal până la Mare, răspundea corul trist al vitejilor care au căzut tot fără lumină în suflet, tot fără iubire în jur, tot fără pomenire în urmă!"

„Pe mormintele noastre nu s-au ridicat semne; amintirea noastră nu e cântată... Noi, cei înfrânţi, neapropiaţi, singuri, uitaţi, părăsiţi; noi, sutele de mii rămaşi pe câmpurile de luptă; noi, armata ruşinii, cerem amintire, cerem uşurare”.

Rosalia – V. PÎRVAN
— Memoriale

– MOTO: „Din momentul care armata sovietică a ocupat, sub ameninţarea cu forţa, Basarabia şi nordul Bucovinei, războiul dintre România şi U.R.S.S., era virtual deschis”.

GR. GAFENCU fost ambasador la Moscova

RĂZBOIUL
21/22 IUNIE 1940 – 19 NOIEMBRIE 1942

* * *

După tensiunea creată la frontiera de est, ca urmare a ocupării Basarabiei şi nordului Bucovinei de către sovietici, a mai putut fi o surpriză declararea războiului împotriva U.R.S.S. când un conflict era aşteptat din zi în zi?

Aşa ar fi fost natural să decurgă lucrurile. Dar surprinderea a fost tot aşa de completă şi pentru ţară şi pentru inamic. Când de un an tensiunea de la frontiere, datorită incursiunilor zilnice inamice în teritoriul nostru, devenise ceva obişnuit, nimeni nu îi mai da atenţie. Aşa trebuia să fie vecinătatea cu marele popor de la est!

Cel mult se gândea la posibilitatea unei apărări, dar şi asta cădea, deoarece poporul ştia că frontierele noastre sunt garantate de Germania lui Hitler.

Dintre aliaţii Germaniei hitleriste în războiul din est, generalul Antonescu a fost primul care a fost informat despre aceste planuri de război. Dar asta nu a însemnat că a ştiut totul.

De exemplu, el nu a cunoscut data începerii, războiului decât în ultimul moment, strategic – să-l numim astfel;

La mijlocul lunii iunie, când von Killinger,

ministrul Reichului în România, se prezintă în audienţă la general, acesta îi spune că, pentru a putea să se încadreze complet în timp, în ce priveşte declanşarea războiului, trebuie să ştie cu cel puţin zece zile înainte data începerii acestuia.

Atunci Killinger, fără a spune un cuvânt, a luat un creion de pe biroul lui Antonescu şi a scris: „21/22 iunie".

În ziua următoare, generalul a plecat pe frontieră în inspecţie.

Aşa se explica starea de totală ignoranţă în care se afla anturajul generalului, privitor la data începerii războiului!

* * *

Era în dimineaţa de vineri, 19 iunie 1940, cu câteva minute înainte de opt, oră la care începea serviciul la Cabinetul militar al Conducătorului, din Palatul Preşedinţiei Consiliului de Miniştri, de la Şosea.

Cu puţine minute înainte de acea oră, am părăsit locuinţa mea, îndreptându-mă spre birou.

Abia coborît din maşină, am fost întâmpinat de ofiţerul de gardă, care m-a anunţat, pe un ton de gravă preocupare, că eram aşteptat de colonelul Mircea Elefterescu, şeful de cabinet al Conducătorului, şi, mai mult, se telefonase şi la mine acasă. Instinctiv m-am uitat la ceas: opt fără

cinci minute! Nu întârziasem. Dimpotrivă. Atunci de unde se ivise această grabă? întinzând pasul, am străbătut, repede holul şi m-am urcat – în lift. La ieşirea din lift am dat ochi chiar cu colonelul, care mă aştepta.

„– Hai domnule, că te caut de o jumătate de oră!

– Dar domnule colonel, mai sunt trei minute până la opt!

— Lasă, lasă astea acum… vino aici… avem ceva foarte urgent de rezolvat şi, spunând aceste cuvinte, colonelul reintră în cabinet urmat de mine. Trecu în spatele biroului său, unde rămase în picioare, scotocind într-o mapă. Oprit în faţa lui, aşteptam din ce în ce mai intrigat de urgenţa ivită pe neaşteptate… Generalul lipsea de opt zile, plecat în inspecţie la trupele de pe frontiera Prutului şi la Preşedinţie domnea cea mai mare acalmie.

Dar să urmărim mai departe desfăşurarea scenei.

— Dumneata, reluă colonelul cu un aer solemn, pe care-l lua ori de câte ori trebuia făcută o distincţie între obişnuit şi neobişnuit, pleci imediat cu avionul la Galaţi, spre a înmâna domnului general acest plic, eu conţinut. Strict secret, sosit acum o jumătate de oră de la Ambasada germană. Domnul general aşteaptă această corespondenţă la comandamentul local,

unde vei fi condus de la aeroport. Vei găsi un ofiţer de stat major, care te va duce direct la domnia sa. Vei preda plicul numai în mina domnului general, nimănui altuia... Maşina te aşteaptă la scară. La Băneasa, un avion e gata de zbor...

Ascultasem, cu interes crescând şi cu nelinişte, cuvintele ieşite din gura fostului meu comandant de escadron şia după câte îl cunoşteam, îmi putusem da seama foarte bine de situaţia gravă, poate excepţională, cu care aveam de-a face. Înţelesesem, instinctiv, că momentul dezlegării unei enigme ce plutea în aer de câtăva vreme sosise. Dar poate că era vorba de altceva? Nimic până atunci nu transpirase din intenţiile generalului referitoare la prezenţa trupelor germane în Moldova şi la toată înşirarea de mari unităţi de-a lungul frontierelor noastre din răsărit şi nord... Zilnic erau luate noi şi noi măsuri de întărire a noilor frontiere. Armata a III-a română, de sub comanda generalului Petre Dumitrescu, se afla pe frontiera bucovineană, iar Armata a IV-a, a generalului Ciupercă, pe Prut, până la Galaţi. Între ele în zona Iaşului, se intercalase Armata a XI-a germană a generalului Schobert. Acestea erau în stare să facă faţă oricărui atac dinspre est al trupelor sovietice, rămase masate pe frontiere, de la ocuparea celor două provincii, în iunie 1940.

Prezenţa acestor forţe la linia frontierei

fusese justificată de crearea, păstrarea şi intensificarea tensiunii provocate de armata sovietică încă de la atingerea noii linii de delimitare teritorială, prin acţiuni agresive: incursiuni, deschidere de focuri, trimiteri de spioni etc, în ultimele săptămâni parcă grija celor două mari comandamente, român şi german, pentru această frontieră, crescuse. Însăşi vizita generalului – care, după cum s-a spus, durase opt zile –, vizită amănunţită, la fiecare unitate din poziţie, putea da naştere la aprecierea că această atenţie acordată frontierei de nord şi de est depăşea pe aceea a unei pregătiri defensive. De aici însă şi până la supoziţia unui atac iminent, a unei ofensive de anvergură colosală a celei care plutea în atmosferă, rămăsese o cale lunga de străbătut pentru observatorii cei mai apropiaţi ai mişcărilor militare.

Trăiam de un an în atmosfera înaltului Comandament român şi avusesem prilejul să iau cunoştinţă aproape despre toate hotărârile importante privind frontul, şi eu, ca de altfel totalitatea ofiţerilor de stat major din Cabinet şi din Marele Stat Major, eram foarte puţin predispus să dau o altă interpretare activităţii militare de la est, în afară de cea defensivă. Pe deasupra acestora şi mai înaintea lor, eram handicapat în ce privea această interpretare, pentru faptul că eu, dintre toţi ofiţerii de stat

major ai Cabinetului, eram cel mai convins apărător al ideii că obiectivul prim şi principal al dezvoltării finale a manevrei strategice germane la sfârşitul războiului din Europa rămăsese Marea Britanie. Motivul? Tot ceea ce fusese îndeplinit până în vara anului 1941 – stăpânirea Europei – nu fusese altceva decât înfrângerea aliaţilor Angliei de pe continent şi alungarea armatei britanice pe teritoriul propriu. Un atac pornit de la bazele cucerite pe coastele de nord ale Franţei şi ale Norvegiei oferea cele mai bune condiţii pentru invazie. Deja trupele germane lunecaseră spre Creta şi pe coastele Africii, spre Cairo. Nu credeam în posibilitatea unui război în est. Şi nu credeam, pentru că acordam încrederea conducerii militare germane, care avea destulă experienţă spre a fugi de perspectiva unui război pe două fronturi. Experienţa războiului 19141918 era destul de aproape. A întoarce spatele Angliei, tocmai în momentul în care se desăvârşiseră pregătirile pentru asigurarea unei invazii, nu însemna altceva decât acordarea unei graţieri condamnatului la pedeapsa capitală. Singurul element care a slujit totdeauna pe anglo-saxoni a fost factorul timp. De la războiul cu Filip al II-lea şi războaiele cu Napoleon, Anglia şi-a asigurat timpul ea pe cel mai preţios aliat. Timpul, pe care Hitler ştiuse să şi-l treacă de partea sa, i s-ar fi oferit în mod gratuit şi pe neaşteptate, ca o

ofrandă, Angliei, în cazul dirijării unui atac, la est. Or, estul nu avea un teatru de operaţiuni care să permită desconsiderarea acelui factor. Inovaţia „Blitz-Krieg”-ului ar fi putut crea iluzia că factorul timp şi-ar fi pierdut din importanţă, prin reducerea spaţiului datorită vitezei create de motor. Dar în ce priveşte teatrul de Operaţiuni din est, mai trebuia ţinut seama şi de climă... Deja două luni fuseseră pierdute, datorită conflictului cu Iugoslavia şi Grecia. Clima, prin intemperii, ar putea frâna motorul şi atunci timpul şi-ar căpăta toată importanţa lui hotărâtoare în dezavantajul Germaniei.

Desfăşurarea operaţiunilor pe un eventual teatru răsăritean, n-o puteam vedea asemănătoare celor de pe teatrele restrânse ale operaţiunilor din Polonia, din 1939, şi din Franţa, 1940. Nu o puteam compara, deoarece era imposibil să pierzi din vedere imensitatea teatrului, din est, atât în lărgime cât mai cu seamă în adâncime. Aceste spaţii cereau efective, cereau eforturi prelungite, dar mai ales trebuia avut în vedere că li s-ar putea adăuga şi condiţiile climaterice: ploi, ninsori, geruri. Din studiul istoric pe care-l făcusem asupra lui Carol al XII-lea al Suediei şi pe care-l publicasem în revista „România militară” din 1935, precum şi din cunoştinţele pe care le căpătasem asupra campaniei lui Napoleon, din 1812, rămăsesem cu un respect deosebit faţă de

acest teatru de operaţii care dărâmase doi coloşi. Nu puteam admite o angajare cu uşurinţă în această parte a continentului, cu atât mai mult cu cât mi se părea imposibilă din partea comandamentului german. Erau oare şefii militari germani atât de puţin avizaţi cu privire la acest teatru de operaţii încât să comită o greşeală din uşurinţă? După ce asistasem la atâtea dovezi de competenţă şi reală seriozitate în planurile desfăşurate până atunci, care obţinuseră rezultate atât de strălucite, îmi venea greu să le retrag creditul pe care şi-l câştigaseră în faţa lumii.

Convingerile mele merseseră atât de departe, încât le aşternusem pe hârtie. Scrisesem un articol la începutul anului, material apărut, într-un cotidian de mare tiraj, sub titlul: „Sfârşitul războiului european”, având ca subtitlu: „La graniţele unui imperiu”, prin care, argumentând, îmi susţineam părerea că obiectivul final al atacului armatei germane era logic să fie Anglia. În încheiere scrisesem:

... "La sfârşitul atâtor sforţări, forţele germane, ajunse la graniţele unui imperiu, vor întoarce oare spatele, acelor frontiere, spre a se îndrepta în altă parte?”

Astfel de gânduri îmi trecuseră prin minte în timpul celor câteva minute în care a avut loc expunerea colonelului Elefterescu, înmânarea plicului şi părăsirea biroului spre a mă arunca în

maşina care mă aştepta la scară să mă conducă cu toată viteza spre aeroport. Ţineam plicul în mapa specială şi-l priveam cu interes, respect şi teamă. Conţinutul? Nu puteam afirma că ghicisem conţinutul plicului, dar o teamă începuse să mi se strecoare în suflet, făcând să mi se strângă inima. Ce poate conţine atât de urgent şi atât de secret? mă întrebam mereu. Captiv ideii că un atac în est era cel mai puţin indicat să aducă o soluţie grabnică pentru victoria germană, căutam să rezist pe ultimele poziţii ale unui raţionament logic, geografic şi istoric, pentru a înlătura ipoteza că în plic duceam tocmai eu, spre ironia sorţii, data fatală a începerii acelei acţiuni nedorite şi că mie îmi revenea rolul de „mesager al zeului Marte"!

În zborul liniştit al avionului de două locuri, pilotat de un locotenent aviator, peste Bărăganul întins şi îmbelşugat din acel început de vară; gândurile începură să se aşeze şi un sentiment de profundă nelinişte mă cuprinse. Intuiţia începuse să-mi spună că prin acel zbor către răsărit, purtător al unui mesaj misterios, se deschidea o perioadă gravă pentru ţară, pentru omenire. Cu cât avionul se afunda mai mult în zarea alburie, incertitudinea îmi dispărea şi, încet, încet, începeam să înţeleg. Ba, în acel plic pe care îl purtam se ascundea termenul fatidic al acţiunii, ea însăşi sortită să fie fatidică, împotriva oricărei

raţiuni, mai profunde, împotriva oricăror realităţi şi perspective, zarurile fuseseră aruncate. Războiul în est plutea în aer. Declanşarea lui depindea şi de acest plic.

Totuşi îmi mai dam o speranţă. Poate că nu acesta este conţinutul plicului.

După mai puţin de o oră de zbor, am ajuns pe o vreme ploioasă la Galaţi. Pe aeroport eram aşteptat. Am urcat în maşină şi peste puţin timp mă aflam în faţa clădirii comandamentului, unde mă aştepta generalul. Am fost îndreptat imediat înspre sala în care se afla acesta. Am bătut la uşă şi am pătruns înăuntru. Generalul, în picioare, cu spatele la uşă, vorbea generalului Ioaniţiu, şeful Marelui Stat Major, care, ascultându-l, îşi lua note într-un carnet. Generalul Ioaniţiu, un bărbat puternic şi înalt de peste doi metri, stătea încovoiat spre a fi cât de cât la înălţimea generalului Antonescu.

La zgomotul pe care-l făcuse uşa la deschidere, generalul Antonescu se întoarse. Văzându-mă, spuse:

— Ai venit? Ai călătorit bine? şi, fără să aştepte vreun răspuns din partea mea, îmi ceru plicul. Îl luă, îl privi un moment, ca şi cum ar fi vrut să verifice integritatea sigiliilor, cu emblema atât de prestigioasă a Cancelariei Reichului, apoi îmi spuse:”. *Dumneata poţi* să *aştepţi* afară”. Am salutat şi am părăsit încăperea despovărat de

această grea şi importantă misiune care-mi apăsase sufletul ca o năpastă.

O dată aflat în mijlocul ofiţerilor din suita generalului, am fost întrebat de conţinutul plicului. Inutil a spune că nu putusem să le dau vreo indicaţie, dar mai mult, ca prin dispariţia unei vraje, o dată scăpat de plic, îmi reveniră iarăşi acele gânduri potrivnice unui posibil război în est. Odată cu aceasta îmi căpătai şi buna dispoziţie.

După circa *o* jumătate de oră, generalul, urmat de şeful Marelui Stat Major, ieşi din sală. Pe faţa lui nu se putu citi nimic deosebit. Aceleaşi trăsături severe şi preocupate de totdeauna. În zadar încercasem să găsesc pe figura acestuia accentul vreunei preocupări mai deosebite. Nu descoperisem nimic. Şi totuşi clepsidra fusese răsturnată şi grăuntele vremii începuse să cadă în balanţa destinului...

Ne-am urcat în maşini şi am pornit spre gară, unde aştepta trenul special. Generalul, văzându-mă printre ofiţerii suitei sale, mi se adresă în treacăt, crezând că intenţionam să mă înapoiez tot cu avionul:. *„Dumneata vii cu mine".* De înţeles că această atenţie m-a flatat foarte mult şi m-am chinuit multă vreme, să-i dau o interpretare. Era atenţia dată mie ca persoană spre a mă scuti de un nou zbor sau era cea oferită mesagerului unei, veşti, importante?

După două ore trenul generalului se înapoiase în Capitală. Pe tot parcursul, despre orice se discutase între ofiţerii aflaţi în tren afară de posibilitatea luării unei hotărâri definitive în ceea ce priveşte începerea războiului. Înapoindu-mă în după-amiaza acelei zile la Preşedinţie, atmosfera pe care o găsisem acolo nu-mi mai lăsă niciun dubiu. Gata, mi-am spus, „alea jacta est". Peste tot domnea o febrilitate specifică pregătirilor marilor deplasări. Toată lumea era prezentă la cabinetul Conducătorului. Înţelesesem ceea ce nimeni nu ne spusese şi, culmea, printr-un consens tacit, nimeni nu discuta nimic, mişcându-se maşinal. Atmosfera nu era nici de deprimare, dar nici de entuziasm. Era atmosfera gravă a unui ce, care trebuia să-şi capete un soroc şi acel soroc venise.

Este inutil să mai spun că în plicul „strict secret”, pe care îl dusesem în dimineaţa zilei, cu avionul, generalului la Galaţi, se afla ora „H” a declanşării ofensivei către est. După pregătirea plecării comandantului şef al Armatei, care începuse imediat după înapoierea de la Galaţi, nu mai rămânea nicio îndoială că acea zi era foarte apropiată. Trenul generalului căpătă completările necesare unei deplasări pe un câmp de bătălie: transmisiuni, pază antiaeriană, pază terestră şi personal, în Statul major al generalului au fost luaţi aproape toţi ofiţerii aflaţi la Cabinetul militar:

cei doi adjutanţi, Eugen Niculescu şi Alexandru Marin, maiorul Nicolae Bălăşescu, căpitanul Nicolae Angliei, căpitanul Radu Florescu, maiorul Fălcoianu, dr. Stroescu, toţi puşi sub comanda colonelului Mircea Elefterescu, care-şi păstra şi pe front acelaşi post, de şef de cabinet.

Depănând aceste amintiri de la începutul războiului, nu se putea să nu privesc către acel trecut fără o urmă de amărăciune! La început, nu fusesem numit printre ofiţerii care trebuiau să-l însoţească pe general pe front. Mi se comunicase de către colonelul Elefterescu că, potrivit dispoziţiilor generalului, trebuia să fiu detaşat temporar la cabinetul lui Ică Antonescu şi, ca atare, să rămân pe loc. Am fost indignat şi am privit această măsură ca pe o ofensă, i-am răspuns colonelului abia stăpânindu-mi mâhnirea şi revolta, că eu am venit la cabinet numai şi numai pentru a sluji direct pe general şi că orice altă atribuţie nu mă poate satisface. Cu atât mai mult cu cât urmează deplasarea pe front, eu nu pot rămâne pe loc. Colonelul mi-a explicat că domnul general mă alesese ca pe un ofiţer de mare încredere, pe care să-l lase pe lângă vicepreşedinte spre a şti tot ce se va petrece acolo în lipsa domniei sale... Căutând să-mi înec mâhnirea care mă cuprinsese, am arătat că apreciam în mod deosebit această alegere, dar că declar de la început că nu posed aptitudinile

necesare unei asemenea sarcini şi că eram sigur că, din cele ce cunoşteam despre atmosfera care domnea la cabinetul vicepreşedintelui, nu mă voi putea acomoda.

— Domnule colonel, îi spusesem, la sfârşit, în mod franc, înţelegeţi că nu pot ca, după ce am aşteptat cu atâta ardoare un moment ca acesta, de a sluji pe lângă domnul general şi mai ales acuma, când s-a ivit un moment crucial pentru armata noastră şi pentru istorie, să admit să stau şi să slujesc pe lângă o altă persoană, indiferent cine este. Găsesc că în momentele în care ne aflăm, în pragul unui război, în afară de serviciul direct pe lângă domnul general, nimic nu poate fi onorabil pentru un ofiţer cu demnitate decât frontul… în consecinţă, dacă nu pot urma pe domnul general, permiteţi-mi, vă rog, cererea mea de a merge pe front…

— Da, te înţeleg, dar mai gândeşte-te totuşi, îmi răspunse colonelul Elefterescu, destul de descumpănit.

Plecând de la colonelul Elefterescu, am căutat să-mi verific atitudinea luată în mod reflex la primirea veştii că trebuie să rămân la cabinetul vicepreşedintelui şi o găsii perfect îndreptăţită. Sigur că eram flatat de alegerea pe care generalul o făcuse în persoana mea, dar mi-am spus imediat că, datorită echipei de tineri cu care se înconjurase, în atmosfera de bârfă şi neseriozitate

care domnea în acel cabinet, nu aş fi putut rezista multă vreme fără să provoc un conflict. În acel caz victima sigură aş fi fost eu, deoarece cunoscusem influenţa acestuia asupra generalului şi cu prilejul altor conflicte, când ieşise victorios, reuşind să îndepărteze de lângă general persoanele pe care nu le agrea sau cu care intrase în conflict, cum a fost cazul lui Alecu Rioşeanu, numit guvernator în Bucovina şi, mai târziu, al colonelului Elefterescu, numit comandant la Regimentul de Gardă. Astfel că, mai devreme sau mai târziu, eu tot ar fi trebuit să plec şi acea plecare nu mi-ar fi fost favorabilă, aşa că mai bine să plec pe front. Făcând-o, aş fi avut cel puţin orgoliul şi demnitatea mea militară salvate. Eram foarte trist şi încercam să mă obişnuiesc cu ideea plecării de la Cabinetul militar.

Abia în dimineaţa de 21 iunie 1941 mi se comunică revenirea asupra repartizării mele la cabinetul vicepreşedintelui şi numirea în statul major al Generalului, care-l însoţea pe front.

Plecarea trebuia să aibă loc în după-amiaza zilei de 21 iunie, cu destinaţia Piatra Neamţ. Aceasta fusese fixată pentru ora 13, din gara Mogoşoaia. Îmbarcarea se făcu ca pentru plecarea în manevre, într-o amiază frumoasă şi călduroasă. Totul era strălucitor. Figuri încrezătoare, uniforme noi de campanie, armament de război, mişcarea în jurul trenului, care da impresia unui chei de la

care urma să se desprindă o navă de război gata să pornească spre o misiune necunoscută. Totul se petrecea în linişte şi desăvârşită ordine. Întregul personal al trenului îşi ocupase locul dinainte destinat şi aştepta sosirea generalului.

Acesta apăru cu câteva minute înainte de ora plecării, însoţit de doamna şi de Mihail Antonescu, urmaţi de colonelul Elefterescu. Generalul era cel de totdeauna dinaintea plecărilor: liniştit, senin, surâzător. După ce primi salutul şefului gării, se îndreptă spre vagonul său, la scara căruia îl aşteptau cei doi adjutanţi: Eugen Niculescu şi Alexandru Marin. Împreună cu doamna şi cu Ică, urcară în vagonul-salon, în care întârziară câteva minute, după scurgerea cărora ultimii doi îşi refăcură apariţia în uşa vagonului şi coborâră, urmând ca de jos să mai schimbe câteva cuvinte cu generalul, rămas în uşa vagonului. Trenul porni pe neaşteptate, iar cei rămaşi îl petrecură cu privirea, schimbând saluturi cu generalul, rămas în cadrul uşii vagonului, până când curba de la ieşirea din gară îi făcu să dispară.

Odată cu prima învârtire a roţilor trenului „Patria”, căci aceasta i-a fost denumirea, se pusese sfârşit primei perioade a guvernării generalului Antonescu, măreaţă şi plină de consecinţe favorabile, care-l trecuse învingător în istoria politică a ţării, urmând o altă etapă, mai măreaţă, care-i va deschide larg porţile istoriei şi

ale legendei. Trenul „Patria” luneca grav şi maiestuos în amiaza plină de lumină şi speranţă, pe şinele destinului de nepătruns, spre împlinirea sorţii.

Mersul era de tren rapid, totuşi în gările mari, ca Focşani, Râmnicu-Sărat, sau Mărăşeşti a trebuit să aştepte. Aici a fost obligat să dea prioritate transporturilor de trupe, care umpleau cu garniturile lor triajele acelor gări.

Dacă până acum mai putuseră exista iluzii în privinţa rostului acelei deplasări cu trenul, de data aceasta spectacolul ce-l ofereau gările înţesate cu garnituri de trenuri încărcate cu trupe, tancuri, maşini şi trăsuri, nu mai putea lăsa nicio îndoială: războiul era iminent, plutea în aer. Cu toată această evidenţă flagrantă, nimeni din anturajul generalului nu putea şti nimic cu privire la data şi ora când se va declanşa. Aşa cum era atmosfera de la tren în acea după-amiază, lipsită de orice încordare, de aşteptat în preziua unui atât de mare eveniment, toropită de căldura miezului zilei de iunie, aş fi putut afirma că acea iminentă perspectivă nu crea vreo tensiune deosebită. Parcă se mergea la manevre. Buna dispoziţie se menţinea aceeaşi şi senzaţia plăcută a confortului ce-l oferea călătoria făcea să dispară orice altă preocupare din spiritul celor aflaţi în tren. Faptul că nu ştiam nimic precis şi că numai presupuneam, fără a ne-o comunica între noi,

parcă ne scutea temporar de orice îngrijorare. Sau poate era o atitudine subconştientă a spiritului nostru, care ne punea la adăpost, creându-ne o destindere artificială, înapoia căreia, ca-n spatele unui ecran artificial, se adăposteau frământările îngrijorătoare ale fiecăruia dintre noi, simţindu-ne chemaţi în curând să ne aflăm puşi faţă în faţă cu propriul nostru destin.

Cine a văzut, lunecând pe şine înspre înserare, de-a lungul văii Bistriţei, acel tren neobişnuit, ale cărui cap şi coadă purtau, ca pe nişte semne heraldice, perechile de ţevi ale mitralierelor antiaeriene, punctând cerul, nu a putut rămâne liniştit. Într-adevăr, în acea după-amiază paşnică, în acel decor bucolic al văii Bistriţei, odată cu vuietul roţilor trenului „Patria" parcă pătrundea şi ecoul vaierului care se va prelungi de sub acele, roţi, pătrunzând în trupul şi sufletul armatei şi ţării, odată cu împlinirea apropiatului soroc.

@Contrastul dintre iminenţa actului de război, de care ne despărţeau numai câteva ceasuri, şi platitudinea sufletească a ofiţerilor din tren era atât de mare în acele momente apropiate deznodământului încât, dacă s-ar fi revenit şi s-ar fi dispus înapoierea în Capitală, trecerea la o activitate normală de pace s-ar fi făcut cu cel mai desăvârşit firesc. Atât de bine se ştiuse a se păstra secretul declanşării acelui război. Acest lucru

trebuie accentuai cu atât mai mult cu cât, după cum voi afla mult mai târziu, generalul era singurul şef de stat care fusese informat de către Hitler, încă din iarna lui 1941, asupra intenţiei sale de a ataca U.R.S.S.

Sosiţi în gara Piatra Neamţ către ora 18, trenul, odată tras pe o linie secundară noi, ofiţerii, am coborât şi, întocmai ca într-un weekend, am început explorarea terenului din jurul gării, lăsându-ne cuprinşi de admiraţie pentru peisajul înconjurător. Nicio dispoziţie specială nu fusese dată. Era sâmbătă seara. Masa a fost servită la tren şi niciun ofiţer nu a avut voie să-l părăsească. Generalul rămăsese în vagonul său tot timpul şi se întreţinuse cu generalul Ioaniţiu. Pe parcursul deplasării, generalul nu fusese văzut de către suită.

După servirea mesei fiecare a întârziat sau s-a retras în cuşeta respectivă ori în vagonul restaurant, după cum a dorit. Colonelul Elefterescu şi câţiva dintre ofiţeri am rămas până către miezul nopţii, când a început o oarecare agitaţie în tot trenul. Întregul personal era treaz. Se dăduse vreun ordin special? Nimeni nu ştia nimic, dar în vagonul generalului lumina era mereu aprinsă, iar intrările şi ieşirile de la el deveniseră mai frecvente.

Către ora unu din noaptea de sâmbătă spre duminică, 22 iunie, în jurul trenului începu să se

producă o circulaţie vie de maşini şi motociclete. La un moment dat, comenzi scurte în limba germană fură auzite şi am văzut pe general apărând în uşa vagonului său spre a primi pe un-general german. Era comandantul Armatei a XI-a germane, încadrată în Grupul de armate „general Antoneşcu”, care venea să se prezinte. L-am văzut bine şi de aproape pe neamţ. Un bărbat încă tânăr. Înalt, zvelt, cu o figură rotundă, îmblânzită de trăsături fine, copilăreşti, accentuate mai mult de părul încă negru şi tăiat scurt, şcolăreşte, cu breton şi mustaţă de adolescent. Cu o înfăţişare plăcută de la prima impresie, el nu avea nime din linia obişnuită a unui general german. Ţinuta dreaptă nu era deloc rigidă, iar coloana vertebrală avea o veche rutină în a se îndoi cu eleganţă şi afabilitate. Era generalul Fr. Schobert care, în curând, va avea o soartă tragică pe câmpiile de dincolo de Bug.

Generalul îl primi cu obişnuita sa curtoazie, introducându-l în vagonul său salon, unde rămaseră mai bine de o oră, împreună cu şeful Marelui Stat Major. Nu era nevoie să li se mai spună ceva ofiţerilor din suită spre a-şi da seama că momentul se apropie cu paşi grabnici. Era vorba de ore, poate de minute… Puţin după sosirea generalului german, în vagonul restaurant al trenului începură să se facă pregătiri ca pentru o recepţie: se întindeau feţe noi de masă, se

aşezau pahare pentru şampanie, mici farfurii pentru gustări! Aşa, în miez de noapte!? Cam către ora două dimineaţa, ofiţerii din suită am fost anunţaţi să venim la vagonul restaurant. În câteva minute toţi eram prezenţi şi ocupam în tăcere locurile care credeam că ni se potrivesc în raport cu gradul fiecăruia. Schimbări de priviri semnificative între noi şi câteva cuvinte şoptite la ureche, la aceasta se reduse manifestarea prezenţei noastre în starea de aşteptare a unui „ce” care se voia împlinit în minutele următoare, în sfârşit, uşile de la capătul vagonului generalului fură date de-o parte şi îşi făcără apariţia, mai întâi, generalul german, urmat de Antonescu, care, în calitate de amfitrion, îi cedase locul. Urmă prezentarea ofiţerilor din suită, în care timp personalul de serviciu aducea şampania şi micile gustări. Fură destupate sticlele şi umplute cupele aflate pe mese. Generalul, venit către mijlocul vagonului, luă cupa în mână şi rosti o scurtă cuvântare:

„Domnule general, domnilor, vă anunţ că astăzi a sosit ceasul luptei pentru a şterge pata de dezonoare de pe fruntea Ţării şi de pe stindardele Armatei. Peste puţin, în faptul acestei zile, Armata va primi ordinul să treacă Prutul spre a împlini trupul ţării aşa cum ne-a fost lăsat de la Basarahi. În această luptă dreaptă şi sfântă prin drepturile ei, avem cinstea de a ne afla lângă cea mai viteză

armată, care a venit pe pământul nostru spre a lupta pentru dreptatea noastră. Vom şti să fim vrednici de această cinste.

„Pentru ceasul care se apropie, pentru zilele ce vot urma, să ridicăm paharul nostru şi să închinăm pentru izbândă, pentru triumful dreptăţii asupra nedreptăţii şi silniciei şi al luminii asupra întunericului”…

Astfel, în zorii zilei de 22, ora 4, trupele române* germane de pe frontiera de est a ţării, odată cu toate trupele înşiruite până la Marea Baltică, au început ofensiva, călcând vitejeşte poziţiile inamice. Focul s-a aprins pe această frontieră imensă pentru a arde, înteţinduhse şi plimbându-se, pârjolind, de la vest spre est şi de la est spre vest, timp de patru ani fără o lună, pe arşiţe, ea şi pe ger, pe vreme de secetă, ca şi pe ploi, prin noroaie* zăpezi, provocând hecatombe de victime printre ostaşi, bătrâni, femei şi copii, distrugând totul în cale, ca într-un holocaust apocaliptic.

Armatei i-a fost adus la cunoştinţă ordinul de ataie difuzat prin radio şi prin tipar chiar înainte de ora B, Acel ordin suna astfel:

Ordin către Armată.

Ostaşi.

„V-am făgăduit din prima zi a noii domnii şi a luptei mele naţionale să vă duc la biruinţă.

Să şterg pata de dezonoare din cartea

Neamului şi umbra de umilire de pe fruntea şi epoleţii voştri.

Azi a sosit ceasul celei mai sfinte lupte, lupta drepturile Iar strămoşeşti şi a bisericii, lupta pentru vetrele şi altarele româneşti de totdeauna.

Ostaşi.

Vă ordon:

Treceţi Prutul!

Zdrobiţi vrăjmaşul din Răsărit şi miazănoapte.

Dezrobiţi din jugul roşu al bolşevismului pe – fraţii voştri cotropiţi.

Reîmpliniţi în trupul ţării glia străbună a Basardbilor şi codrii voievodali ai Bucovinei ogoarele şi plaiurile voastre.

Ostaşi.

Plecaţi azi pe drumul biruinţei lui Ştefan cel Mare, ca să cuprindeţi cu jertfa voastră ceea ce au supus strămoşii noştri cu lupta lor.

Înainte!

Fiţi mândri că veacurile ne-au lăsat aici strajă dreptăţii şi zid de apărare creştină.

Fiţi vrednici de trecutul românesc… /**

General L Intonesexi

Şi astfel războiul a început. Războiul cel mai puţin pregătit politiceşte, cel mai slab conceput din punct de vedere strategic, cel mai imperfect ca pregătire informativă, materială şi insuficient în mijloace de luptă şi efective, pentru scopul uriaş

pe care şi-l propusese: distrugerea armatei sovietice, ocuparea teritoriului, distrugerea ideologiei comuniste şi a forţei politice a acelei ideologii şi transformarea imensului ei teritoriu în zonă de exploatat în folosul Reichului, în vederea continuării războiului la vest, pentru distrugerea Angliei. Toate aceste scopuri trebuiau realizate într-o singură campanie – a verii şi toamnei anului 1941, neadmiţându-se a se intra în iarnă. Toate aceste imperfecţiuni trebuiau remediate de vitejia soldatului german şi cel aliat, soldatul român, căruia i s-au aruncat în spinare toate greşelile de concepţie ale comandamentului german militar şi politic în proporţie cu efectivele sale şi misiunile ce i-au revenit în afara teritoriului naţional

Am cutezat încă de pe atunci, de când războiul se declanşase, a face asemenea consideraţii de critică severă la adresa conducerii germane, deoarece, după cum s-a... arătat mai înainte, îmi deprinsesem mintea să analizeze situaţiile noi create de răsturnarea echilibrului european, consecutiv păcii de la Versailles, de către Germania lui Hitler şi să le concretizez în publicaţii. În afara celor publicate şi citate mai înainte, într-un studiu amplu, întocmit imediat după ocuparea Cehoslovaciei de către Hitler şi publicat în revista „România militară” din anul 1939, intitulat: „Diplomaţia strategică sau războiul alb”, îmi permiteam să trag concluzia că „... după

ocuparea Cehoslovaciei, Germania şi-a câştigat cele mai bune poziţii strategice pentru a ataca Polonia… de altfel căderea Cehoslovaciei a descoperit Polonia”… Iar mai departe, analizând avantajele pe care le-ar avea Germania de pe urma acestui atac, trăgeam concluzia că „prin cucerirea Poloniei, Germania nu, ar obţine garanţii de siguranţă suficiente faţă de un atac din est şi ar pierde un aliat firesc care, pe lângă teritoriu, i-ar aduce şi contribuţia celor 40 de divizii şi corpuri de cavalerie excelente. Toate acestea s-ar putea obţine printr-o politică abilă”, încheiam articolul.

Or, tocmai această politică se dovedise neabilă în acea vară a anului 1941, deci doi ani mai târziu, după ce Polonia, cum fusese prevăzut, a fost atacată şi distrusă; Prin acest atac nejustificat politic şi, mai ales strategic, conducerea germană săvârşise două mari greşeli, care vor greva toată desfăşurarea ulterioară a războiului. Prima a fost aceea că, pe de-o parte, a distrus o armată care-i putea fi cea mai fidelă în lupta împotriva sovieticilor, având filiaţii cu armata germană prin anticomunism. Pe de altă parte, a dat drumul armatelor sovietice peste linia Curzon, aducându-le în Europa fără să fi fost nevoite să tragă un foc, renunţând astfel la jumătate din teritoriul Poloniei, pe care, peste doi ani, se va vedea silită să-l cucerească cu grele

eforturi, lipsindu-i şi cele 40 divizii polone, şi în plus având în spate ura întregului popor polonez care-i va costa atât de mult pe germani. După modestele mele păreri, acesta era păcatul congenital al planului de acţiune politic al Germaniei lui Hitler.

A doua greşeală, care a derivat din prima, de altfel.

a fost aceea că atacul Poloniei a obligat Anglia şi Franţa să declare război Germaniei. Fiind silită să le atace, se pare că abia atunci Germania îşi dăduse seama de enormitatea greşelii făcute prin atacul Poloniei. Statul tampon dintre ea şi U.R.S.S. dispăruse, şi el nu putea fi înlocuit cu peticul de hârtie al pactului de neagresiune cu Moscova. Acel loc trebuia umplut cu diviziile germane, atât de mult solicitate din anul 1940. Acest gol este generatorul marii nelinişti care cuprinde pe Hitler în vara anului 1940, când vede că armata sovietică se mişcă spre vest, tocmai când el se afla în bătălia decisivă pe câmpiile Franţei şi, mai mult, ea se mişcă dincolo de convenţia stabilită la Leningrad: ocupă partea de nord. a Bucovinei româneşti!

Spectrul situaţiei de la lacurile Mazuriene, din 1914, a plutit pe ecranul Marelui Stat Major german. Sensibilitatea spatelui, care l-a determinat pe Moltke, în preziua bătăliei de la Marne, să detaşeze două corpuri de armată, de la

vest la est, atât de necesare momentelor hotărâtoare ale bătăliilor şi care să nu facă altceva decât să se plimbe de la vest spre est, în timp ce pe ambele fronturi se consumau lupte decisive, aceeaşi sensibilitate va determina pe Hitler să întoarcă, un an mai târziu după bătălia Franţei, spatele Angliei, pentru a ataca U.R.S.S. În felul acesta politica crea cea mai grea problemă Strategiei: lupta pe două fronturi şi aceasta numai din cauza greşelii făcute prin atacul Poloniei. Pe atunci, această posibilitate era numai o ipoteză, acum este o certitudine: Anglia şi Franţa nu ar fi declarat război Germaniei dacă ea nu ataca Polonia. Înfrângerea Germaniei a venit de la acest de-al doilea front.

Dar consecinţa fatală a greşelilor politicii germane a fost determinarea intrării Americii în război.

? însăşi pacificarea Europei constituise o probă negativă pentru abilitatea politică germană. Europa, pacificată la începutul verii 1941, nu reprezenta decât o serie de state învinse, ale căror forţe militare fuseseră distruse şi cărora le impusese legile ei draconice. Dacă armatele Europei fuseseră înfrânte, în schimb popoarele acelor state nu erau dezarmate moralmente. – în spirit, Europa nu era deloc pacificată. Franţa. Belgia, Olanda, Norvegia, Polonia, Iugoslavia, Grecia erau ţări învinse, în care populaţia era

ostilă Germaniei, iar guvernele progermane, nepopulare, Ţări aliate, ca România, Ungaria, Bulgaria, ele însele erau nemulţumite. Dacă Ungaria putea să se declare avantajată provizoriu prin obţinerea jumătăţii Ardealului, conform Dictatului de la Viena, iar Bulgaria, prin alipirea Cadrilaterului, în schimb România, al doilea aliat ca aport de forţe al Reichului, era departe de a se simţi mulţumită. Ea angajase o alianţă cu un stat al cărui guvern o nedreptăţise profund. Ea, pornind la război în est, nu putea uita că, mergând alături de armata germană, războiul îi fusese impus prin gestul Germaniei de a fi de acord cu Sovietele să reocupe Basarabia. Mai mult, impusese *sub* ameninţare cu forţa, cedarea către Ungaria a nordului Transilvaniei*

În concluzie, când armata germană şi aliaţii săi porneau ofensiva în est, ea lăsa în urmă un al doilea front militar şi unul politic, care să alimenteze germenii insuccesului

Oricât căuta generalul Antonescu, mai mult sau mai puţin convins, să flateze armata germană prin onoarea ce o făcea soldatului român de a lupta alături pentru dezrobirea pământului strămoşesc, el nu putea uita şixnu a uitat că numai politica, germană îl adusese în această situaţie. El dădu ordin armatei: „Ostaşi, treceţi Prutul*, indicându-i inamicul din faţă, ca prim obiectiv pentru reîntregirea la est, dar nu putea pierde din

vedere niciun minut, şi nu a pierdut, că avea un aliat ce putea deveni un inamic prezumtiv, în perspectiva recuceririi celui de-al doilea obiectiv din vest.

Cu această grenadă explozivă în spate, politica germană şi-a trimis armata şi pe aliaţii săi să se înfunde în imensitatea spaţiului rusesc.

În ceea ce priveşte, greşelile planului strategic, ele reieşeau din cele politice: atacul Poloniei, atacul Iugoslaviei, atacul Greciei, care toate duc la împrăştieri de eforturi şi de forţe şi la pierderea timpului celui mai preţios pentru a obţine victoria în est, în cursul unei campanii de vară. Într-adevăr, prin atacul împotriva Iugoslaviei şi Greciei, pe care politica germană trebuia să le evite, s-se pierdut două din cele mai preţioase luni: mai şi iunie 194L Deja termenul de 21/22 iunie era o dată târzie. Războiul napoleonian ne-a dovedit-o.

În privinţa felului în care se va desfăşura manevra ofensivă din est, faimosul plan „Barbarosa”, a strategiei germane nu aduce nimic original faţă de celelalte două campanii istorice. Şi Carol al XII-lea şi Napoleon atacă pe centru, direct, liniile de comunicaţii inamice, cu obiectiv final Moscova. Numai Carol al XII-lea îşi dă seama de greşeală, văzând greutăţile întâlnite, şi mută frontul la sud, ca, prin Poltava să se ridice de-a lungul văilor nurilor care erau adevărate

obstacole, spre a atinge Moscova. Un plan de manevră strategică cu frontul la sud şi rabatere spre nord, depăşind liniile naturale de apărare pe direcţia Moscova, deja îi fusese înaintat lui Hitler din 1940 dar fusese respins de către acesta. Tardive vor fi tentativele de corectare ulterioare, pe care strategia germană încearcă să le aducă manevrei în anii 1942 – 1943, mxMnd operaţiile către sud. Inamicul luase toate măsurile pentru a para orice tentativă de manevră asupra flancurilor.

Planurile de informaţii, superficiale, vin şi ele să contribuie la stabilirea strategiei ofensive prin date insuficiente, eronate sau subiective. Ele duc la subestimarea inamicului, care a mers până la desconsiderare, germanii, numindu-l „uriaş cu picioarele de lut”. Nu se calculează posibilităţile de intervenţie ale forţelor din Extremul Orient, nu se cunoaşte totalul marilor unităţi inamice, greşindu-se la evaluări cu 100 de divizii în minus. Se pune prea mare bază pe motor, pe viteză neluându-se în seamă clima, terenul. Se scontează pe un război „fulger” şi nu se ia absolut nicio măsură în vederea unei campanii de iarnă.

Toate aceste greşeli şi lipsuri, care puteau fi văzute chiar de la început, dar care vor fi descoperite pe măsură ce războiul va dura, erau acoperite de strălucitorul aspect al trupelor germane, al soldatului german, în speţă. Armata

germană, soldatul şi generalul său, cu toată filiera de comandanţi, se prezentau în acel iunie 21/22 înfăşuraţi într-un prestigiu moral neegalat poate decât de legionarul roman ori de către grenadierul gărzii împăratului. Acestei soldat, după cum s-a mai spus, îi revenea sarcina nobilă, de cavaler, să stingă, folosind puteri supraomeneşti, efectul catastrofalelor erori; războiul era virtual deschis între România şi U.R.S.8. Trupele sovietice aveau acelaşi număr de corpuri de armată rămas de la ocuparea celor două provincii, pe care le roteau la anumite perioade. Incursiunile şi provocările din partea grănicerilor sovietici erau zilnice, iar circulaţia de spioni frecventă. Aceste trupe erau suficiente pentru a asigura o bună apărare. Ele pregătiseră poziţii defensive prin săpături şi fortificaţii la care se mai adăuga şi obstacolul natural, Prutul.

Aceasta fiind situaţia pe frontiera română, care se accentuase în ultimul timp prin prezenţa trupelor germane în sectorul central, prin ofensiva dezlănţuită la ora 4 din dimineaţa de 22 iunie, după puternice pregătiri de artilerie, surprinderea realizată s-a limitat la uşurarea trecerii peste Prut. Pe malul opus şi, în unele sectoare, chiar la malul apei, inamicul a deschis un foc viu şi eficace, apărându-se dârz. A fost necesar mult efort, multă vitejie, soldate cu mari pierderi de vieţi omeneşti, de-o parte şi de alta, pentru ca să poată fi lărgite

capetele de pod şi mişcarea de înaintare să se producă. Spre deosebire de restul frontului german, care continua înaintarea vertiginos şi spectacular, în Basarabia şi Bucovina au trebuit duse lupte aprige pentru cucerirea fiecărei poziţii, fiecărei acoperiri, ce se ofereau ca linii de rezistenţă prin pădurile şi cutele largi de teren succesive, pe direcţia de înaintare. Această luptă dârză dusă de trupele române pentru dobândirea pământului lor a fi, cut să curgă, mult sânge şi multe vieţi au fost preţul statuării veşnice a drepturilor româneşti peste aceste ţinuturi. Recucerirea Basarabiei şi Bucovinei de Nord nu au fost plimbări demonstrative de oşti în ţinută de război, ci încleştări pe viaţă şi pe moarte între cei care îşi apărau pământul lor şi cotropitori, alungându-i, ca-n vremile lui Ştefan cel Mare.

Ziua de duminică, 22 iunie 1941, a fost o zi sângeroasă, care a înscris prima filă din jurnalul de război al României în est. În acea zi, la ora 10 dimineaţa, generalul, împreună cu suita sa, a mers să asiste la serviciul religios din biserica Sf. Nicolae din Piatra Neamţ, ctitorie a lui Ştefan cel Mare. La sfârşitul serviciului, generalul a cerut să fie lăsat singur cu preotul... Era actul de închinăciune, tradiţia de evlavie voievodală, pentru neam, pentru fzbindă, pentru sufletele celor care în minutele acelea poate dădeau sângele înroşind apele Prutului şi iarba malurilor

lui, atât de pline de urme de vitejie.

Începând cu ziua care a urmat, trenul „Patria” nu a mai cunoscut odihna de noapte. Zburând din staţie, în staţie, pe rocada: Botoşani, Iaşi, Vaslui, locuri în care poposea pe rând, lăsa să coboare în faptul zilei pe – general, care, neobosit, neabătut, liniştit şi-ncrezător, însoţit de şeful Marelui Stat Major şi câţiva ofiţeri din suită, alerga în goana automobilului pe şleaurile basarabene, prin pădurile bucovinene, de curând dezrobite şi pe care fumul luptelor încă le mai acoperea, la comandamente de mari şi mici unităţi, în linia întâi la servicii, în bateriile de artilerie în poziţie, la observatoarele înaintate, la treceri peste cursuri de ape, înfruntând, peste tot, pericolul glonţului, al atentatului, oboseala, adeseori foamea şi setea, îndemnând la omenie, la care ţinea cu osebire: „Nu suntem hoarde barbare năvălitoare. Suntem armata dreptului şi dreptăţii, a ordinii, a cinstei, a omeniei. Să fie împuşcaţi toţi care sunt prinşi asupra actelor de vandalism… Ordine, ordine, ordine!” Acesta era laitmotivul pe care-l repeta peste tot la toate unităţile, mai cu seamă la formaţiile de servicii, pe care le urmărea în mod deosebit, ştiind că de aici provine dezordinea.

TRECEREA NISTRULUI ODESSA

Obiectivul final al războiului Comăniei fusese astfel atins. Ordinul către armată, din 21/22 iunie,

sunase: „... Să luptaţi pentru dezrobirea fraţilor noştri, a Basarabiei şi Bucovinei, pentru cinstirea bisericilor, a vieţii şi mininurilor batjocorite de cotropitori...”

Ajuns, la Nistru, pe malurile lui teşite printre care curgeau apele sale domoale, generalul răsuflase uşurat. „Să termin o dată războiul acesta, să încep să fac ordine în ţară şi să pun toată lumea la lucru”, erau cuvintele prea des auzite din gura sa de către cei din imediata apropiere. De aceea, nicio mirare când, de a doua zi de la atingerea vechilor frontiere de la est, generalul dădu ordin de demobilizare şi înapoiere în ţară a primului eşalon de forţe alcătuit din două divizii de infanterie. Ba, mai mult, personal se deplasase în după-amiaza acelei zile la posturile de comandă ale celor două mari unităţi spre a controla cum, urmau să se execute deplasările spre interior.

Acest act militar, consemnat în scripturile vremii, atesta nedezminţit concepţia conducerii de stat şi militare a României că războiul său luase sfârşit. Dar nu şi în concepţia lui Hitler!

În timp ce am asistat fugar la desfăşurarea filmului înaintării trupelor române ce eliberau cele două provincii, pe restul frontului german, operaţiunile se desfăşuraseră vertiginos în cursul celor două luni, iunie şi iulie. În timp ce armata română ducea lupte zi de zi, rezistând cu dârzenie,

trupele germane călcau în înaintare zeci de kilometri zilnic. Germanii încercuiesc şi capturează, la Białystok, importante trupe, iar la Minsk, unde ajung la 28 iunie, după şase zile de la începutul ofensivei, când românii duceau încă grele lupte pe lângă frontieră, capturează 11 divizii. Câteva zile mai târziu germanii ajung la Berezina, fără ca sovieticii să poată reorganiza o rezistenţă închegată. În sectorul de sud al frontului, de asemenea s-au produs înaintări spectaculoase, ocupându-se Jitomir, la 9 iulie, şi punând în pericol Kievul, ameninţând să încercuiască grosul forţelor sovietice ucrainene, care apăruseră pe flancul drept al grupului de centru german.

La 16 iulie, unităţile de avangardă ale Grupului centru von Book au ajuns la periferiile Smolenskului, unde au întâmpinat o rezistenţă neobişnuit de puternică. Smolenskul este cucerit după grele lupte, dar la jumătatea lunii august, când trupele româneşti atinseseră Nistrul, trupele germane sunt oprite la 30 km de Smolensk de o rezistenţă puternică sovietică. Trupele germane reuşiseră deci ca, în interval de două luni, să înainteze peste 700 km în teritoriul inamic, dând lupte şi înregistrând succese remarcabile, în timp ce trupele române, din motivele pe care le-am arătat, au pătruns numai o sută de kilometri.

Dar succesele obţinute în acest scurt interval

de timp deţineau în ele, chiar de atunci germenii înfrângerii, Cei doi factori neluaţi în consideraţie la întocmirea planului ofensivei în est şi anume, clima şi efectivele, începuseră să se manifeste chiar din primele zile.

Mai întâi clima şi solul. Ca la un semn, dintr-o regie neînţeleasă, din minutul în care au început bombardamentele pe front toartele cerului s-au deschis ca o vană, r. dezlănţuind averse care, ca la o baghetă magică, transformau şosele, drumuri, şleauri nepietruite într-o mare de noroi alunecos, prin care maşini, camioane erau liter alimente imobilizate, trebuind să aştepte apariţia soarelui şi întărirea noroiului, care, e drept, se făcea repede, spre a relua mişcarea. Erau piedici serioase în calea vitezei transporturilor de materiale şi chiar de trupe/

După aceea, efectivele. Dacă surprinderea şi viteza motoarelor au dat victorii rapide şi relativ uşoare armatei germane în prima lună a ofensivei, realizând imensele încercuiri de la Białystok şi Minsk, în acelaşi timp aceste trupe s-au trezit dintr-odată cu două ghiulele imense legate, de picioare. Diviziile încercuite la Białystok şi cele 11 divizii de la Minsk nu voiau să se predea. Ele rezistau în încercuire. De înţeles că nicio armată nu mai putea să se avânte nebuneşte într-un teritoriu advers ştiind că în spatele său rămâne un inamic puternic, capabil de acţiune. Acesta

trebuia neutralizat şi în acest scop trebuiau forţe, care nu puteau fi luate însă decât în detrimentul ofensivei. Şi aici apare interesantul şi unicul fenomen din istoria războaielor şi anume, o nouă însuşire ce se cere unei forţe militare invadatoare, pe lângă, toate cerinţele moderne: să aibă mare putere de fagocit o z a, ceea ce trupele germane s-a dovedit că nu aveau. Ele nu au putut să dizolve, să topească, să digere o pradă atât de imensă într-un timp scurt spre a nu-şi anihila /avantajul iniţial al surprinderii şi, întocmai şarpelui boa, s-au aşezat în jurul prăzii digerând-o cu încetul, timp suficient pentru ca von Book să găsească o rezistenţă închegată la est de Smolensk.

În plus se mai adaugă faptul că acele încercuiri de efective de 600.000 de oameni, faţă de a căror pierdere comandamentul sovietic pare că nu se sinchiseşte, dau timp ca într-adevăr să apară în joc factorul efective şi, pe deasupra, cel moral, atât de subestimat de conducerea germană! Calităţile artileriei şi apariţia Katiuşei îşi spun cuvântul.

Dar pentru ca tabloul să capete cât mai precise contururi, mai trebuie ca pe lângă aceşti factori negativi, care aparţineau inamicului, să intervină şi cei proprii, pentru că la împlinirea unui dezastru nu-i de-ajuns să contribuie numai cauze externe: mai trebuie să intervină şi factori proprii şi, în cazul de faţă, acest factor propriu a

fost înalta conducere militară germană, în persoana lui Hitler, care a ordonat modificarea planului „Barbarosa”, prin renunţarea la obiectivul principal, Moscova, şi a desemnat ca principal obiectiv Leningradul. În al doilea rând, Hitler a hotărât îndreptarea loviturii principale către sud, spre Ucraina, declarând că materiile prime şi agricultura Ucrainei sunt principale pentru Germania şi Crimeea, portavionul sovietic pentru atacarea regiunii petroliere româneşti, trebuia neutralizată. Această greşeală „f a – t a 1 a „a lui Hitler, după cum e socotită de criticii postbelici, trimitea două armate şi un grup de tancuri în sud, renunţând la ocuparea Moscovei. Îşi adusese oare aminte de Carol al XII-lea, care tot la Smolensk se hotărâse să atace pe Petru cel Mare prin sud, pe la Poltava, fiind atras de Mazepa?

Care era de fapt motivul determinant al unei măsuri aşa de importante luate de Hitler la începutul lui august, în timpul când trupele române atinseseră Nistrul? Trupele sovietice de sub comanda mareşalului Budionnîi şi Nikita Hruşciov, comisar politic, s-au concentrat în jurul Kievului atacând trupele germane de centru şi repurtând unele succese. Aceasta s-a petrecut la începutul lui iulie 1941, Deja această prezenţă a neliniştit pe Hitler. Faţă de înaintarea centrului german la Smolensk, lui Hitler i-a apărut foarte

ameninţător acest grup de forţe. La aceasta s-au mai adăugat şi argumente teritoriale, respectiv cucerirea acelor zone bogate în cereale, minereuri, Crimeea… care determină alegerea noului obiectiv; Ucraina. Pentru a ne da seama de gravitatea şi importanţa noii hotărâri a lui Hitler şi pentru a putea înţelege raportul just în care se afla România cu trupele ci, la acea dată, este necesar să împrumutăm şi date istorice menite să ne dezvăluie într-adevăr grandioasa şi utopica concepţie a planului lui Hitler. Socotind că după înfrângerea ruşilor, pentru ocuparea teritoriului nu-i vor trebui decât circa 50 de divizii, restul de trupe îl avea rezervat pentru intervenţia în Orientul Mijlociu. Nu trebuie uitată alianţa cu Japonia şi faptul că armata japoneză, victorioasă în Pacific, se apropia de graniţele Indiei, ame&inţând forţele engleze de acolo. Coroborând acţiunile amiralului Canaris – care prin agenţii săi, stabilise un teren propice de pătrundere în micul Orient – şi planurile de dezvoltare ale manevrei de pe coastele Africii, spre Egipt, a forţelor coloniale ale mareşalului Romei, şi cu ofensiva îndreptată prin Ucraina spre Caucaz, ele elucidau un plan vast de lovire a Angliei în India, de acord cu forţele japoneze. Iată un plan grandios care ne face să ne reamintim de acela al lui Napoleon, înjghebat la Tilsit, când primea în audienţă pe ambasadorul şahului Persiei!

În această conjunctură, prezenţa celor 20 de divizii române, a unui corp de cavalerie independent şi a unui corp de vânători de munte, elita armatei noastre, exact pe direcţia dezvoltării noului front al ofensivei nu-l putea lăsa indiferent pe Hitler, cu atât mai mult cu cât aceste forţe se aflau cu arma la picior pe obiectivul lor final. Războiul îşi dezvăluia adâncimile sale şi orice efectiv de trupe era extrem de util.

În consecinţă, Ucraina devine teatrul principal de luptă pentru toamna anului 1941, iar trupele române sunt solicitate a merge mai departe, treptat, treptat, menajându-le moralul şi dându-le timp să se obişnuiască cu ideea.

Mai înainte de angajarea bătăliei pentru Kiev, în momentul în care generalul terminase de inspectat cele două divizii ce primiseră ordinul de demobilizare, este chemat urgent prin telefon de către Ică Antonescu, care-i ceru, din partea lui Killinger să se deplaseze cu trenul la Focşani, unde va fi aşteptat. O comunicare urgentă din partea lui Hitler trebuia să-i parvină personal.

De înţeles că această chemare intempestivă a fost de natură să stârnească diferite comentarii în rândurile ofiţerilor de la comandament. Fiecare am tras concluzia că nimic bun nu putea să-l aştepte pe general de la această întrevedere. Eu am spus cunoştinţelor: *„Asta este telegrama marelui duce Nicolae, de la Plevna, către*

domnitorul Carol I: «Treci Dunărea pe unde vrei, în ce condiţii vrei, şi vino cât mai repede în ajutor»". Speranţa terminării războiului se spulberase. Era prea frumos ca să se adeverească !

Generalul, impenetrabil, ca totdeauna în asemenea momente de grea cumpănă, îşi văzuse visul spulberat. Se închise în vagonul său şi nu apăru decât la Focşani când, în uşa vagonului, îl primi pe von Killinger care, rigid cum era, etală pe faţă un surâs de circumstanţă. Au stat

În vagon mai bine de un ceas. La convorbire a asistat şi Mihai Antonescu.

După scurgerea acelui timp, suita i-a văzut reapărând în uşa vagonului, din care au coborrt pe rând, după ce au salutat la despărţire, pe general. Acesta, păstrând atitudinea lui amabilă de amfitrion, care-i era caracteristică, a. rămas în uşă până ce trenul s-a pus în mişcare, după care s-a închis din nou în vagon nemaiapărând până la Tighina.

Puţin timp după sosire, misterul era dezlegat. Războiul nu se terminase pentru România. Pe consideraţiile desfăşurării operaţiunilor la aripa de sud a frontului, Hitler ruga pe generalul Antonescu să participe cu toate forţele disponibile la cucerirea Transnistriei până la Bug şi Mare, prin ocuparea Odessei. Alături de armata română nu putea rămâne decât o divizie germană, restul

forţelor fiind necesare marii bătălii, în perspectivă, din jurul Kievului. De înţeles că generalul, oricât de contrariat fusese, prea conştient de toate dificultăţile politice ce se vor ivi, de nepopularitatea unei astfel de acţiuni peste frontieră, de eforturile la care va fi supusă armata, etc. etc., nu a putut refuza. Era cu neputinţă un refuz pentru orice om de stat şi militar, în acele circumstanţe. Era fatalitatea care începea să-şi joace rolul. Era cercul vicios în care se angrenase.

I se oferise Transn istria drept plată pentru efortul ce I se cerea în afara condiţiilor iniţiale. Refuză categoric spunând că el nu are revendicări peste Nistru şi numai în vest, asupra Nordului Transilvaniei, şi că merge mai departe la Bug spre a-şi justifica şi întări dreptul la întregul. Ardeal. Singurul lucru ce obţinuse era ca acţiunea armatei să se limiteze la Bug.

Răsunetul ce l-a avut în ţară această continuare a războiului a fost foarte defavorabil. Toate partidele istorice, în cap cu partidul comunist, l-au atacat. Dintr-odată generalul începuse să devină nepopular. Chiar în landurile generalilor s-au auzit dezaprobări. Curios faptul ca încă acum, după trecerea a patruzeci de ani, se mai menţine acuzaţia „De *ce a mers peste Nistru*? *De ce nu a făcut ca Finlanda*?” Răspunsul l-a dat chiar generalul Antonescu de atunci şi anume, pentru simplul motiv că nu era cu putinţă un

refuz. Nu se putea admite ea o armată de 20 de divizii victorioase să plece acasă în momentul când aliatul ei ducea o bătălie importantă pentru distrugerea inamicului comun. Nu se putea ca 20 divizii să stea cu arma la picior când germanii deja simţeau lipsă efectivelor. Nu se puteau asigura provinciile recucerite prin lupte grele decât dacă armata inamicului era distrusă în caz contrar, această armată ar fi venit din nou să iei reocupe, dacă armata germană ar fi fost bătută. Şi spunând „nu se putea” spunem că nu se putea admite din partea lui Hitler, ca generalul Antonescu să comită *un* aşa grav act de defecţiune care ar fi fost similar cu o desprindere din alianţă, şi care nu putea rămâne fără consecinţe atât pentru general, cât mai, cu seamă pentru ţară. În timp ce armata ungară mergea cuminte alături de germani pentru acelaşi Ardeal, în timp ce Bulgaria stătea cu arma la picior în spatele României, în timp ce Höria Sima aştepta la Berlin cea mai mică greşeală în conducere din partea generalului, acestuia nu-i era permis să o comită.

S-a dat ordinul de înaintare. A fost, trecut Nistrul, Cavaleria Corpului de Cavalerie general Racoviţă atinge Bugul fără a fi întâmpinat rezistenţe serioase. Grosul trupelor se îndreaptă către sud pentru, a captura portul Odessa. Oraşul, întărit, rezistă dârz. Lupte grele de asediu se desfăşoară pe perioada jumătăţii lui august, până

la 16 octombrie, când capitulează. Generalul conduce personal asediul până la iminenta lui cădere, când se înapoiază în Capitală. Lipsise trei luni încheiate.

În timpul când atacul asupra Odessei – era în plină desfăşurare se consumase bătălia Kievului, unde germanii obţinuseră o mare victorie. La 16 septembrie trupele germane au închis cercul în jurul Kievului şi 4 armate sovietice au fost capturate. Prin această victorie, ger – manii au rupt frontul ucrainean şi, prin breşa creată, de 300 kilometri, s-au avântat la ocuparea întregii provinciie; În această acţiune de mare anvergură, Corpul de cavalerie român de pe Bug, împreună cu Corpul vânătorilor: de munte, neangajate la Odessa, şi care aveau misiunea de a acoperi spatele trupelor ce atacau oraşul, deveniseră disponibile prin înaintarea trupelor germane spre Niprul* Prilej pentru cererea unui al doilea eşalon de forţe români

Era vorba de misiuni de urmărire specifice cavaleriei, eră vorba de ocuparea Crimeei

Generalul cedează şi la această cerere socotind o participare simbolică a acestor două mari unităţi române la desfăşurarea manevrei pe care putea să o creadă hotărâtoare sau apropiată de victoria finală. Nu se putea împotrivi cererii de participare la un succes, ca acela de la Kiev, care era menit să aducă înfrângerea inamicului

împotriva căruia luptam, dar care se dovedi în curând că fusese greşeala fatală a războiului, comisă de Hitler; Oricum, înaintarea germană era spectaculoasă. La această înaintare luau parte cele două corpuri române. Niprul este trecut, bazinul Donatului este trecut, von Paulus ocupă Harkovul. Rundstedt trece râul Mius şi intră în Taganrog, la Marea de Azov. Corpul de cavalerie ia parte la bătălia de la Melitopol, împreună cu unităţile blindate ale lui von Kleist, impunând o grea înfrângere inamicului. Rostovul, poarta Caucazului, era cucerit la 19 noiembrie. / 1 *

În acest timp, Armata a XI-a a lui Manstein, împreună cu Corpul alpin al lui Avramescu şi detaşamentul de cavalerie Korne, ocupă Crimeea şi blochează Sevastopole.

Odată Odessa căzută, pentru a doua oară „generalul consideră războiul României terminat. După cum s-a arătat, el se înapoiase în Capitală, reluându-şi activitatea de conducător al statului, pe care o exercitase privi în termediar pe tot timpul campaniei. Spre a marca public această atitudine, el demobilizează majoritatea forţelor, lăsând pentru paza Transnistriei şapte divizii de infanterie şi trei brigăzi de cavalerie independente. Organizează la Bucureşti o paradă militară cu trecerea trupelor, înapoiate în garnizoana de pace, pe sub Arcul de Triumf, paradă care se desfăşoară în faţa regelui şi a

reprezentantului special al lui Hitler, feldmareşalul Keitel.

El declara: „... Cu vrerea Domnului, prin sângele mm – lor noştri şi a bravilor soldaţi germani, am izgonit de pe pământulstrămoşesc pe duşmanii Neamului, redându-vă libertatea şi credinţa, onoarea şi drepturile... Ne întoarcem biruitori în glia moldovenească a lui Ştefan cel Mare, reaşezând de-a pururi temeliile Neamului românesc...”

Era evident pentru oricine că această demonstraţie militară sublinia public o atitudine categorică, fără putinţă de răstălmăciri, faţă de conducerea generală a războiului din est: o atitudine de degajare din conflict, de recunoaştere şi subliniere a atingerilor scopurilor pentru care România intrase în război, o atitudine de pace. Prezenţa trupelor române în masă, nu-şi mai găsea o justificare naţională. Ca semn de participare materială şi ideologică la dezvoltarea războiului Germaniei către est, rămânea prezenţa, simbolică a celor două corpuri, cel de cavalerie şi cel al vânătorilor de munte, precum şi detaşamentul Korne.

Cucerirea Odessei, victorie incontestabilă a armatei române, satisfăcea atât orgoliul armatei, cât şi pe cel naţional. Eliberarea celor două provincii, plus administrarea Transnistriei, care fusese lăsată în seama României, marcau cu

prisosinţă un sfârşit victorios al războiului. Opinia publică era satisfăcută. Încercările de protest ale partidelor politice făcute la trecerea armatei peste Nistru, încetaseră şi prestigiul Conducătorului se menţine la înălţimea morală a celui câştigat la reprimarea rebeliunii. Ţara şi regele, drept mulţumire pentru aceste rezultate strălucite obţinute într-un termen atât de scurt, îi acordă răsplata înălţării la gradul de mareşal, potrivit regulamentului înaintărilor în armată, unde era specificat că un general de armată care a condus victorios una sau mai multe armate în război poate fi înălţat la gradul de mareşal. Acest articol de regulament fusese pus în aplicare prima dată la înălţarea în grad a mareşalilor Averescu şi Prezan, amândoi comandanţi de armate victorioase în războiul din 1916 – 1918.

Mareşalul putea fi mulţumit.

Bilanţul, la sfârşitul primului an de guvernare, putea fi socotit ca foarte bun. Luase conducerea ţării în condiţii catastrofale: graniţele prăbuşite de jur-împrejur; provinciile de la est şi nord, pierdute în întregime fără luptă; la vest, Ardealul pierdut pe jumătate, tot fără luptă; în interior, început de anarhie, probleme cu refugiaţii, economia zdruncinată, finanţele dezorganizate, populaţia demoralizată şi panicată, coroana compromisă, armata umilită prin cedări de teritorii fără luptă, nedotată modem,

neinstruită; în exterior vechile alianţe părăsite, iar cele noi abia începeau să funcţioneze. Rezolvarea tuturor acestor probleme reven ea drept mandat tioului şef de guvern. Niciun om politic din istoria ţării nu fusese pus în faţa unor probleme atât de grele şi complexe, unele din ele, cele mai importante, de nerezolvat: problema teritorială. Nimic nu mai rămăsese din România Mare!

Toate aceste probleme puteau fi reduse, în exterior; reîntregirea la est şi nord în prima etapă, chiar, cu armele; în a doua etapă, la vest, la masa verde sau cu armele. În interior: redarea prestigiului coroanei, armatei. Şi readucerea în ordine a ţării.

— Pentru reîntregirea de la est şi nord, aliatul german se oferise ca sprijinitor. Pentru vest, trebuia să lupte împotriva acelui aliat cu diplomaţie sau cu armele. Iată un program de guvernământ cu caracter de dilemă; alături de aliat, să te reîntregeşti în est şi nord; alături sau împotrivă, să te întregeşti în vest. De unde rezulta că din aliatul de azi el putea deveni duşmanul de mâine şi viceversa. Şi aceasta din cauză că Germania înţelesese să aşeze ca parafă în josul tratatului de alianţă cu noi Dictatul de la Viena, prin care gâtuise România, silind-o să-i cadă în braţe, după ce mai întâi admisese ca U.R.S.S. să ne forţeze a ceda Basarabia şi Bucovina de nord, ba mai mult, să ne sfătuiască insistent de a ceda

spre a nu crea condiţii grele pentru securitatea în sud-estul Europei.

Mareşalul moştenise de la Carol al II-lea o nouă alianţă care purta în ea de la început virtual germenii adversităţii. Era cu neputinţă să nu se priceapă că o alianţă sinceră nu putea fi între România şi Germania, când în conştiinţa fiecărui român rămăsese ca un stigmat ruşinea şi nedreptatea în care o împinsese. Din această situaţie, din acest joc diplomatic, mareşalului îi revenise sarcina de a găsi soluţia cea mai bună spre a realiza obiectivele naţionale, reintegrând ţara în vechile fruntarii.

Era ca şi cum ar fi trebuit să rezolve problema cvadraturii cercului!

Primind din mâinile lui Carol al IX-lea, la 4 septem7 brie 1940, puterea – după cum declarase, la proces – „smerit, ca pe o *împărtăşanie*”, a trecut la lucru curajos; hotărât, luând cinstea şi adevărul, ca pe cele mai eficace arme spre a câştiga încrederea aliatului şi, începând cu coroana, a pus ordine în ţară, a sugrumat anarhia, a redresat economia şi finanţele, a ridicat moralul, a deschis un război, hotărât să-l câştige, aflându-se după un an cu un bilanţ strălucit în spatele său.

Aceste succese, intern şi extern, nu au determinat cu nimic schimbarea aspectului guvernării ce se deschidea înainte. Ea rămânea tot sub caracterul rezolvării „cvadraturii cercului”,

Aflându-se în acele momente pe o culme a guvernării, sigur că forţele şi încrederea în puterile sale au sporit, fără însă ca premisele politice să se fi schimbat sau să se fi îmbunătăţit. Guvernarea lui a rămas a se zbate în aceleaşi dileme care, de aici înainte se vor agrava din ce în ce, pentru ca, la încheierea celui de al patrulea an al guvernării, să poată fi denumită „cvadratura unei guvernări”.

Aceasta fiind situaţia din ţară în acel noiembrie 1941, obişnuiţi de acum încolo să ne situăm în ansamblul sforţărilor pentru înfrângerea unui inamic puternic, de care înfrângere depindea consacrarea victoriilor româneşti, întrebarea care se pune este: care era situaţia pe frontul german de răsărit şi ce temei real avea iluzia unui sfârşii de război pentru România pe care şi-o crease voit conducerea, şi-o crease poporul?

Frontul german de centru, oprit la est de Smolensk de rezistenţa consolidată a trupelor sovietice şi slăbit prin dirijarea a doua armate spre Kiev, după lichidarea grupului de armate sovietice din acel intrând, şi-a reluat ofensiva către Moscova la 30 septembrie, când armata română lupta încă pentru cucerirea Odessei. Istoricii militari sovietici dau data de 30 septembrie, ca începutul bătăliei pentru Moscova, bătălie desfăşurată în trei mari etape, *f* Prima: de la 30 septembrie la finele lui octombrie; a doua

etapă de la 17 noiembrie la 5 decembrie şi ultima: de la 6 decembrie, data începerii contraofensivei sovietice, şi continuată până în primăvară cu rezultatul respingerii şi opririi ofensivei germane.

Privind cu atenţie aceste date se poate desprinde cu uşurinţă că plasarea defilării trupelor române, la ocuparea Odessei, din Bucureşti şi din ţară, ca şi declaraţiile mareşalului că armata şi-a atins obiectivele erau făcute tocmai în acel noiembrie în care germanii dădeau asaltul pentru ocuparea Moscovei, care însemna darea loviturii decisive inamicului. Desfăşurarea ofensivei germane din octombrie pusese comandamentul sovietic în foarte grea situaţie. Ziare sovietice dau alarma arătând că este în pericol însăşi existenţa statului sovietic. Instituţii importante se pregăteau de evacuare şi populaţia civilă era mobilizată. Mulţi părăseau oraşul. Germanii ocupă Kaluga, Kalinin, rupând frontul pe o mare întindere, înalntând ameninţător spre capitală. Din Moscova au fost evacuaţi 2000.000 de oameni. În acest octombrie germanii au ajuns la 80 km de Moscova, iar la 16 octombrie – ziua cuceririi Odessei de către trupele române – trapele germane deveniseră foarte ameninţătoare pentru capitala moscovită.

Sfârşitul lunii octombrie aduce, pe frontul de est, în actualitate, factorul climateric: încep ploi cu gheţuri uşoare; noroaiele duc la imobilizarea

tancurilor, maşinilor, camioanelor. Aprovizionarea suferă, ofensiva scade în intensitate! Iată cum elementele care au fost neglijate în planul ofensivei germane spre est încep să apară şi să-şi spună cuvântul, ca pe vremea lui Carol al XII-lea şi Napoleon!

Prima ofensivă eşuase. Germanii au lansat atunci o nouă teorie, care a fost expusă mareşalului Antonescu chiar de către feldmareşalul von Kleist: „Aşteptam să înceapă gerul, i-a spus acesta cu toată convingerea, care se va dovedi de data aceasta marele nostru aliat, de om, rece toate bălţile şi mocirlele, care au blocat tancurile ţi maşinile noastre, vor îngheţa şi se vor transforma în oglinzi, adevărate mese de biliard pe care tancurile noastre se vor rostogoli vijelios către victoria cate nu mm poate întârzia”.

În aşteptarea acelei transformări miraculoase a naturii, luna octombrie îngăduie încă cele mai optimiste speranţe pentru victoria rapidă germană.

Mareşalul, prins acum în preocupările pentru rezolvarea problemelor interne şi externe, îşi avea în orice minut privirea aţintită pe hărţile pe care eu i le ţineam la curent zilnic. Acolo se puteau urmări sinuozităţile liniei negre – frontul german – cum pătrundea, înaintând spre Moscova, spre Rostov, spre Stalingrad, în Crimeea. Optimismul încă nu-l părăsise, ţinând seama că era un

cunoscător în amănunt al planurilor şi posibilităţilor germane, datorită accesului pe care Hitler i-l acordase – semn de unică şi mare încredere la toate secretele militare ale planului „Barbarossa”.

Jumătatea lui noiembrie 1941 nu mai îndreptăţea însă un optimism atât de pronunţat, deoarece reluarea ofensivei germane la venirea îngheţului mu dovedise că acest factor devenise în epoca motorului aliatul invadatorului. Dacă noroaiele dispăruseră şi motoarele putea să-şi spună cuvântul, temperatura de minus 40 de grade le imobiliza, îngheţându-le lubrifianţii.

În afară de aceasta, efectivele siberiene începuseră să-şi facă apariţia şi situaţia atacatorilor devine din ce în ce mai critică. Trupele suferă de frig, de foame, de lipsa de muniţii şi carburanţi. Soldaţii germani sunt în bluze. Se ştie că Hitler s-a opus ca echipamentul gros să întovărăşească trupele spre a le incita să sfârşească războiul până la venirea iernii…

EŞUAREA ATACULUI ASUPRA MOSCOVEI

Atmosfera de pace, care încercase să se statueze la noi în ţară după Odessa) începuse să se înceţoşeze în primele zile ale lunii decembrie. Acel debut de iarnă moscovită aduce două elemente esenţiale în joc. Primul, începerea contraofensivei lui Jukov pe frontul de la Moscova; al doilea, intrarea Americii în război, consecinţă a

atacului japonez de la Pearl Harbor din 7 decembrie 1941. Suficiente elemente pentru sceptici ca să considere terminat războiul cu germanii, considerându-i de pe atunci învinşi. America intrând în război alături de aliaţi, declară automat război, şi României, după ce mai înainte Anglia îi declarase război determinând pe mareşal să dea o declaraţie – rămasă cea mai dureroasă – pagină de exprimare a nedreptăţii ce i se face României de către Anglia – care o aruncă în tabăra cotropitorilor, nerecunoscându-i dreptul de a lupta pentru a-şi recâştiga singură propriul teritoriu.

Dacă s-ar privi harta cu situaţia forţelor celor doi beligeranţi la acea dată, ianuarie 1942, chiar şi un Recunoscător în regulile războiului şi-ar pütea da seama că prin acea pătrundere a forţelor sovietice de la Izium singurele trupe din dispozitivul aliat asupra cărora câmpul de bătălie exercita atracţia inexorabilă a unui magnet erau forţele române – cele v 4 divizii şi cavaleria – aflată în Transnistria pentru paza teritoriului ce revenea administraţiei române.

Mai este nevoie să spunem că această necesitate imperioasă a războiului reclama acele forţe? Că această necesitate îndemna şi justifica cea de a treia cerere a lui

Hitler de forţe româneşti în afara frontierelor? Că dacă aceste trupe nu ar fi intervenit în bătălie şi ar fi rămas pe loc, nu ar fi

trebuit ca, într-un al doilea efort inamic, să primească lupta chiar pe poziţiile pe care se aflau, la Bug, periclitând astfel rezultatul victorios al verii 1941?

De la necesitatea militară la intervenţia politică nu mai rămăsese decât un pas şi de la starea de pace efemeră în care se complăcuse poporul român trei luni, la război de durată nu mai rămăsese decât un „Da” pe care mareşalul l-a rostit cu cea mai mare strângere de inimă, împotriva lui, împotriva ţării, dar spre cinstea ei, nu şi îrhpotriva armatei, care, stoică, şi-a înţeles tragedia şi şi-a urmat soarta, demnă şi bravă, ca de-a lungul întregii sale istorii.

Într-adevăr acea cerere s-a produs. Mareşalul, din aceleaşi considerente care au fost expuse mai înainte, nu a putut să se opună. El a văzut şi a înţeles clar că, atâta vreme cât armata germană înaintează în teritoriul inamic, armata română rămâne legată strâns de ea. Mai mult, atâta vreme cât armata germană se va afla pe pământ, străin, în afara teritoriului ţării, armata română va trebui să fie cu ea. Nicio altă posibilitate nu se oferea. Conjunctura politică generală la acea dată, situaţia în ansamblu a frontului, dificultăţile prin care trecea armata germană în est erau imperative atât de puternice că o sustragere implica sancţiuni, implica consecinţe dintre cele mai grave: desfiinţarea

armatei, ocuparea teritoriului, protectorat. Cu Hitler nu se poate glumi şi mareşalul nici el nu ştia de glumă. Făcea război, cunoştea legile războiului, legile internaţionale şi se încadra.

Cât de simplu ar fi fost să refuze, adică să spună: „Eu mi-am atins obiectivul, nu mă mai priveşte. Stau şi privesc cum sunteţi bătuţi, dar nu intervin, deşi îmi stă în putere”. Asta deja însemna o pactizare tacită cu inamicul. Pentru o minte raţională, un om de răspundere, la curent cu situaţia, această atitudine nu era posibilă. Numai cineva fără răspundere, cum erau şefii partidelor istorice, au pretins-o de la mareşal. „Să refuze, spuneau, ei, ce căutăm noi în Crimeea?” Iresponsabilă pretenţie!

Înainte ca cererea germană de trupe româneşti la est de Bug să fi fost formulată pentru a treia oară, mareşalul mai înţelesese că era obligat să ducă de aci înainte un război care să-l apropie indirect de al doilea obiectiv al ţelului, al mandatului politic pe care şi-l fixase: reîntregirea Ardealului. Dacă până la Nistru” şi Ceremuş, chiar până la Bug, armata română de sub conducerea sa dusese un război direct asupra adversarului spre a-şi recuceri pământurile, de la Bug către est urma să ducă un război indirect. Cu alte cuvinte, cu cât aportul trupelor române creştea, cu atât dreptul la revendicare asupra Ardealului creştea.

De aici a pornit acel aforism, care a dat atâta

apă la moară adversarilor să-i poliţiei, care, de la adăpost, nu conteneau să-l atace: „Merg în est, pentru a recâştiga drepturile noastre în vest”.

Pentru politicienii lipsiţi de orice simţ al răspunderii, de respect şi de recunoştinţă pentru omul care le luase toate păcatele asupra sa, îi scăpase cu viaţă din mâinile legionarilor şi-i ţinea la adăpost de furiile lui Hitler, care le acorda întreaga libertate de acţiune, chiar şi împotriva sa, care se mărturisiseră de atâtea ori, în mod public, ea incapabili şi care aveau o atitudine defetistă, nebazată pe realităţile momentului, ci numai pe deziderate şi subiectivisme, acea declaraţie s-a transformat în cel mai redutabil act de acuzaţie împotriva mareşalului. Neînţelegând sau făcându-se că nu înţeleg, ei s-au comportat întocmai generalului Revoluţiei, Carteaux, un fost zugrav, care, la afirmaţia lui Napoleon că pe înălţimea Eguillette se află Toulon-ul, cu înţelesul că acolo trebuie aşezată artileria pentru a bate portul şi a scoate pe englezi din radă, acesta îi spune, adjutantului său: „Dar căpitanul acesta nu ştie nici unde este Toulon-ul!” Sau ca şi consulul Fabius, care îi imputa lui Scipio Africanul că, în loc să-şi îndrepte trupele împotriva lui Hanibal, aflat în Italia, el se ducea în Africa, sperând că va fi urmat de acela...; < – Cea de a treia cerere de forţe rofnâne adresată de germani conducătorului român, ţin minte că a produs b atmosferă de

stupoare în întreg Cabinetul militar al mareşalului! Pe mine personal, m-a afectat foarte mult.

Îmi reamintesc cum, în mână cu adresa Marelui Stat Major către mareşal – prin care acesta îşi arăta dezacordul faţă de noua cerere germană de forţe româneşti în est pe care mareşalul pusese o rezoluţie atât de drastică încât ieşea cu totul din uzajul folosit până acum – am pătruns în cabinetul colonelului Davidescu. Prin acea rezoluţie scurtă şi de o expresivitate atât de plastică, se vedea limpede explozia de indignare şi de exasperare în faţa unui act căruia, contrar voinţei tale, trebuie să te supui. %

Mareşalul scrisese doar atât:

„Vom merge şi la dracu', numai să câştigăm războiul!"

I-am arătat rezoluţia. El a citit-o şi s-a uitat la mine, A văzut consternarea de pe faţa mea. Nu era mai puţin contrariat.

— Ce vrei să facă domnul mareşal, încolţit cum este din toate părţile? Cunoşti foarte bine situaţia frontului, Dacă noi nu trimitem trupele din Transnistria să întărească armata germană de la Izium, ruşii vor sparge frontul ajungând la Bug. Acolo, noi singuri nu le putem face faţă…

— Bine, dar ţara? Ce vor zice politicienii, care capătă acum din nou apă la moară să atace pe domnul mareşal, când vor afla de această

rezoluţie?

— Nu o vei transmite în această formă. Poţi să-ţi închipui în ce moment de exasperare s-a aflat când a scris aceste cuvinte. Noi trebuie să-l acoperim.

Şi l-am acoperit. Însă ea tot a transpirat şi atacurile împotriva mareşalului s-au înteţit.

Primul atac l-a dat şeful Marelui Stat Major, generalul Iacobici. Fost comandant al frontului de ia Odessa, devenit apoi şef al Marelui Stat Major, s-a simţit obligat să se desolidarizeze de mareşal în acest moment şi a trimis o scrisoare în acest sens.

Putem să ne închipuim în ce stare l-a găsit pe mareşal acea scrisoare! Culmea a fost că generalul Iacobici a avut proasta inspiraţie să folosească ca argumente date istorice. El scria:

„Este cunoscut în istorie că soldatul român s-a bătut bine între frontierele sale şi niciodată în afara lor…”

Atâta i-a trebuit mareşalului. El i-a răspuns printr-o filipică usturătoare, care poate rămâne document pilda tor pentru felul în care se apără onoarea „trecutului de vitejie românesc. În scrisoare „spune, printre altele:

„Se face afirmaţia că soldatul român nu se bate bine decât în lăuntrici frontierelor ţării. Numai un străin de neam poate face o asemenea afirmaţie. (Aluzie gravă la provenienţa acelui

general, fost în armata austro-ungară). Dar la Marienburg cine s-a bătut? Dar în Polonia cine s-a bătut? Dar la Nicopole, Adrianopol, Tisa, Budapesta, cine s-a bătut?…”

În climatul? acesta de hărţuială şi de neînţelegere a dramei în care era angajată armata română, cele „patru divizii” din Transnistria pornesc, la finele lunii ianuarie, către Doneţ. Pe o iarnă foarte aspră, cu zăpezi de peste un metru, cu drumuri întroienite, cu îngheţuri siberiene, ele execută marşuri istovitoare şi ajung la timp spre a fi introduse pe rând în front şi a ajuta astfel la îndiguirea trupelor sovietice în spărtura făcută la Izium.

Luptele în această zonă au durat până în aprilie, când punga a fost lichidată complet prin distrugerea forţelor sovietice închise în acel spaţiu şi care nu au vrut să se predea.

Am vizitat această pungă, după lichidarea ei – un câmp imens cât cuprinzi cu ochii în care au fost închise toate trupele sovietice care făcuseră spărtura – însoţind pe mareşal în prima sa vizită peste Nipru, în luna aprilie. Vizitasem mai întâi frontul din Crimeea, unde se pregătea asediul pentru cucerirea Sevastopolului de către Armata a XIA germană, întărită de Corpul vânătorilor de Munte român şi Detaşamentul colonel Korne, de sub comanda generalului von Manstein.

Ceea ce vă voi spune, este ceva pe care până

acum nu l-am văzut menţionat în nicio memorialistică sau istorică simplă. Şi am urmărit cu vie curiozitate să văd menţionat acest fapt pentru verificare proprie şi explicaţii suplimentare. Dar un mutism absolut este păstrat asupra acelui episod unic de luptă al armatei germane.

Este vorba de folosirea, pentru prima dată, a „proiectilelor cu aer lichid”. Aşa au fost ele denmpite în explicaţiile ce ni s-au dat la faţa locului, atunci când mareşalul şi suita sa au fost duşi să viziteze acea pungă imediat după folosirea acelui proiectil.

Ce am văzut atunci a fost ceva de coşmar. Un teren descoperit şi întins pe kilometri păstraţi, presărat cu soldaţi şi cai morţi fără să aibă niciun semn de sângerare sau de urmă de rană. Toate acele cadavre, care umpleau câmpul, încremeniseră pe locul unde se aflau în atitudinile în care au fost surprinşi în acel moment. Soldaţii, culcaţi ca şi cum ar fi dormit, iar caii, trântiţi la pământ cu hamurile pe ei, erau prinşi la atelajele pieselor de artilerie... Am străbătut cu maşinile acel cimitir al oamenilor neîngropaţi având un sentiment de curiozitate nesatisfăcută dar şi cu stupoare. Ni se dezvăluise una dintre armele secrete germane: „aerul lichid în proiectile”, care, degajat, consumă imediat oxigenul din atmosfera unde a explodat proiectilul, producând o moarte

instantanee, fără dureri, prin asfixiere. Aşa muriseră toţi!

Ce-i determinase pe nemţi să recurgă la această armă acum? Ştiind din experienţa anului trecut, făcută cu încercuirile de la Minsk şi Białystok, precum că încercuiţii nu se predau şi că trebuie să-i distrugi ca să-i poţi lichida, motiv pentru care s-a întârziat în înaintarea ofensivei spre Moldova, nemţii nu au mai vrut să aibă aceleaşi dificultăţi şi cu punga de la Izium. Astfel s-au hotărât să folosească, pentru prima dată, această armă. Când am întrebat de ce nu s-a recurs la ea mai de mult, un ofiţer german, dintre cei care ne întovărăşeau, mi-a explicat că pentru utilizarea acestei arme trebuie condiţii speciale de siguranţă, care nu pot fi asigurate într-o ofensivă. Acolo, la Izium, aceste arme erau în completă siguranţă.

Atunci a fost pentru prima şi ultima dată când am auzit vorbindu-se despre această armă şi i-am văzut efectele! Au trecut mai bine de 40 de ani de atunci! Niciodată nu am mai auzit sau citit ceva despre folosirea acelei arme. Nici la procesul de la Nürnberg nu a fost menţionată! Aşa fiind, de multe ori când îmi depăn amintirile şi ajung la acel episod, stau şi mă întreb dacă eu adevărat am asistat la acel coşmar.

După lichidarea forţelor sovietice de la Izium, o nouă fază operativă de mare anvergură

spectaculară era asigurată.

Ofensiva forţelor germane mutându-şi efortul – către flancul de sud al frontului sovietic, se avântă în înaintare pe două direcţii divergente. Una – Cotul Donului Stalingrad; alta – Kerei-Batumi.

Ofensiva generală se declanşează la începutul lui iunie 1942 şi, după o înaintare victorioasă, la finele lui septembrie, cele două grupuri de armate A, mareşal List şi B, mareşal Weics, ating obiectivele fixate. Primul – Stalingrad, fără să-l cucerească; cel de al doilea. Batumi. Sevastopolul fusese cucerit la 1 iulie 1942.

Această vară adusese armatei germane şi, implicit, aliaţilor ei o redresare totală a moralului şi perspectiva unei apropiate victorii era surâzătoare?

În această ambianţă, Hitler concepe şi propune mareşalului Antonescu constituirea unui grup de forţe germano-român pus sub comanda sa, cu denumirea „Grupul de armate general Antonescu”, alcătuit din armatele a II-a şi a IV-a române şi a VI-a germană. Planul era justificat din mai multe puncte de vedere. Mai întâi, rezultatele operative atinse de grupul Antonescu de la începutul războiului fuseseră fericite. Apoi, forţele române angajate succesiv în luptă peste frontiere** ajunseseră la efectivul a două armate

române. Pentru moralul acelor trupe, un comandament superior sub conducerea românească, chiar în persoana mareşalului Antonescu, era de preferat. Şi, în fine, dându-se comanda mareşalului Antonescu, pe lângă faptul că Hitler a considerat că flatează orgoliul mareşalului şi al armatei române o şi antrenează la sporirea efortului militar în sprijinul războiului.

Proiectul, la început, este acceptat şi începe să fie materializat prin înfiinţarea primului eşalon înaintat al Marelui Stat Major român la Rostov, sub conducerea şefului de Stat Major personal, generalul Şteflea, cu un grup de stat-majorişti. %, v”.

În acest scop, mareşalul face o nouă vizită pe frontul de sud la începutul lui iulie, când vizitează din nou Crimeea şi Sevastopolul.

Din cele observate la faţa locului, hotărăşte să amâne luarea comenzii până când situaţia frontului se va cristeiliza. A avut, impresia că-forţele ofensivei sunt împrăştiate şi nu există o rezervă strategică.

Mai târziu, când înaintarea a fost oprită şi s-a început atacul pentru cucerirea Stalingradului, între el şi conducerea superioară germană au intervenit dezacorduri asupra planului de campanie. Aceasta l-a determinat să renunţe la comandament. El insistase ca diviziile române ce vor lupta mai departe în est să fie dotate cu

acelaşi armament ca şi trupele germane. Nu s-a respectat promisiunea. Văzând, de asemenea, fronturile peste măsură de largi date pentru apărare diviziilor române şi fiind informat de iminenţa unei ofensive sovietice, iată seria de motive pentru care a renunţat la comandament.

Un comandament onorific în care să împartă doar răspunderea fără nicio posibilitate de a-şi face simţită intervenţia, nu era de dorit. Comandamentul nu a mai luat fiinţă, dar eşalonul înaintat al Marelui Stat Major a rămas pe loc, funcţionând cu Randament în acţiunile de legătură cu comandamentele germane şi urgentarea satisfacerii nevoilor trupelor române!

În legătură cu protestele din interior, după scrisoarea generalului Iacobici, au venit în serie, protestele şefilor celor două partide istorice:. Maniu şi Dinu Brătianu.

De altfel aceste proteste deveniseră sistematice. Ori de câte ori se ivea vreun impas în mersul treburilor, independent de voinţa sau atribuţiile guvernului, ei trimiteau deodată sau pe rând scrisori de protest mareşalului.

La început acesta le primea cu indiferenţă, declarând: „Domnii ăştia îşi fac acte justificative pentru mai târziu”.

Dar această răbdare avea o limită şi mareşalul explodă la scrisoarea lui Dinu Brătianu din 1942.

El întocmi o filipică, scrisă de mâna lui, care înglobă şaptezeci şi mai bine de pagini de text bătut la maşină.

Acea scrisoare era cel mai teribil rechizitoriu, întocmită pe fapte adevărate, ce se putea face acestor două partide în ce priveşte guvernările lor.

Este prea lungă acea scrisoare, pentru a putea s-o redăm in extenso, însă e prea importantă pentru a nu reda, cel puţin, punctele mai importante.

Astfel mareşalul începea:

„29 act. 1942.

Domnule Brătianu.

Am lăsat fără răspuns scrisorile dumneavoastră anterioare.

Am făcut-o din înţelepciune, fiindcă urmăream unirea şi nu vrajbae

Puteam să vă răspund, aducând la bara justiţiei pe toţi vinovaţii de catastrofa morală şi politică a ţării, printre care sunteţi, în primul rând, şi dumneavoastră.

Naţia o doreşte şi o aşteaptă de la mine.

Nu am făcut-o, totuşi, fiindcă nu am voit să aţâţ şi mai mult spiritele şi, mai ales, nu am voit să dau un spectacol care ar fi fost specidat de inamicii noştri.

Am lăsat ziua acestor răfuieli pentru mai târziu.

Abuzaţi însă de răbdarea, de tăcerea şi de înţelepciunea mea şi, rând peştând, la scurte intervale de timp, îmi trimiteţi, când dumneavoastră, cine? domnul Maniu, avertismente, s faturi şi acuzaţiuni.

În virtutea cărui drept?

Ce reprezentaţi în această ţară, dumneavoastră, toţi foştii oameni politici, în afară de interesele dumneavoastră egoiste şi un trecut politic total compromis şi dureros!?

— Uitaţi, domnule Brătianu, că eu sunt omul muncii mele şi martirul greşelilor acelora care au primit în 1918 România Mare şi au dus-o, după 22 de ani de conducere în prăpastia de unde am luat-o eu în 1940, pe când dumneavoastră sunteţi unul din profitorii şi dărâmătorii unei moşteniri mari.

Staţi faţă în faţă cu conştiinţa dumneavoastră, depănaţi cu corectitudine, pas cu pas, atât actele* dumneavoastră, cât şi pe ale acelora cu care, rând pe rând, v-aţi întovărăşit şi v-aţi acuzat în faţa naţiei dezolate, scandalizate şi înmărmurite; răsfoiţi toată colecţia Ziarului din ultimii 40 de ani „începând cu Universul şi terminând cu Viitorul şi cu ziatele pe care se sprijinea naţionalistul domn Marmt, şi înveţi reaminti: cine sunteţi dumneavoastră şi domnului t câte păcate aţi făcut; cum v-aţi calificat singuri şi cwm v-m calificat naţia; câte răspunderi aveţi.

...

Chiar dacă am greşit, greşesc sau voi greşi, nu pot fi acuzat, domnule Brătianu, de niciunul dintre dvs, cares fiţi încredinţaţi, sunteţi înfieraţi şi puşi chiar de gem* raţia actuală pe bancă acuzaţilor.

Dacă va fi să fiu adus şi eu pe această bancă, pentru că fac tot ceea ce un om putea să facă, nu numai pentfm. a salva un neam de la dezunire şi de la prăbuşire, dar fi pentru a-l întregi şi a-i asigura o viaţă nouă, în onoare şi în muncă, atunci în niciun caz nu veţi fi dvomtră acuzatorii şi în niciun caz nu voi fi pus alături de & – vom* tră şi acuzat de aceleaşi greşeli în dumneavoastră.

…

…

Oricum, ar fi însă, eu nu voi fi aeşzat de şi

«ici pus pe aceeaşi bancă eu pentru că nu sunt nici profitorul meritelor predecesorilor mei şi nici şeful unei bande de corbi odioşi, care au ajuns la conducere prin „minciună”, „promisiuni”, „furt de urne sau prin sprijin ocult masonic şi iudaic”, ci sunt omul adm un trecut onest şi de voinţa unanimă a unei naţii cam, pentru a se salva, a făcut apel mine, iar nu la dumneavoastră sau la dl. Maniu şi nici la domnii care stau în jurul dumneavoastră şi cu care aţi făcut şi faceţi sistem.

…

După această punere la punct de principiu, vă răspund punct cu punct, la acuzările

dumneavoastră din ultima scrisoare.

...

Afirmaţi, domnule Brătianu, că în preajma ternii, ameninţaţi de foame şi de frig, pentru ţarii”.

Este o îndrăzneală.

Vă dor de abia acum – ca întotdeauna cină sunteţi în opoziţie – lipsurile poporului?

...

Afirm şi dovedesc cu cifre, domnule Brătianu, că nu aţi făcut dumneavoastră în 70 de ani ceea ce am făcut eu în doi ani, pentru, hrana ţăranului şi a săracului, pentru copiii lor, pentru uşurarea vieţii lor, pentru răsplata muncii lor, pentru ridicarea satelor lor, pentru şcoala şi biserica lor, pentru înlesnirea circulaţiei bunurilor lor (şosele şi căi ferate).

...

V-aţi uitat în pivniţele şi în cămările dumneavoastră, ale familiei şi ale partizanilor dumneavoastră, când aţi făcut şi faceţi această profeţie?

Puteţi nega că, cu toată profeţia dumneavoastră alarmantă şi defetistă din 1940 şi 1941, nu a fost în general în ţară o abundenţă mult mai mare ca în toate ţările din Europas cu toată vremea agricolă neprielnică şi cu toată dezorganizarea pe care o aducea ca o consecinţă, catastrofa economică – rezultat al catastrofei

graniţelor – exodul9 cutremurul, rebeliunea şi războiul?

...

Opera pe care dumneavoastră încercaţi să o stropiţi cu noroi este admirată şi apreciată de toţi străinii, chiar şi de duşmani.

Au fost lipsuri şi în iarna trecută.

Nu va muri, domnule Brătianu, de „foame" şi de „frig" poporul nici la iarnă, după cum nu a murit nici în iarna trecută, când încercaţi să-l agitaţi de după paravan, cu aceeaşi perspectivă.

...

Dacă nu avem pâine şi mălai îndeajuns, puteţi să afirmaţi cu mina pe cruce că situaţia se datorează exportului, nepriceperii, trândăviei, neprevederii, desnăţului, risipei sau căpătuirii? Nu, domnule Brătianu.

Nu puteţi să o faceţi, pentru că ştiţi prea bine că uitam exportat nici ceea ce eram obligat să export şi că s-a făcut tot ce omeneşte era cu putinţă pentru a se asigura producţia solului nostru; s-a făcut măi mult ca ori că) id.

...

Fză sigur, domnule Brătianu, că nu va muri nimeni de frig Ji mai ales nu veţi muri dv.

...

Ignoraţi poate că rapoartele generalilor Berthelot şi, Greenley – aflate în arhiva statului – către guvernele lor, au aşezat pe fruntea dv,

pentru vecie pecetea incuriei şi a incapacităţii?

Aţi uitat cum era îmbrăcat soldatul?

Aţi uitat că el pleca la atac fără armă, cu pantalonii rupţi la „spate, fără ciorapi, cu degetele ieşite din bocanci, fără mănuşi, fără căciuli, fără cămaşă şi fără flanelă?

Aţi uitat că armata era hrănită cu gărgăriţe şi cu tărâţe; aţi uitat câţi au murit de scorbut şi de pelagră?

Aţi uitat că şi regele ţării stătea în frig şi de pe masa lui lipseau alimentele?

Aţi uitat catastrofala oprire a circulaţiei, din cauza blocării căilor ferate şi a drumurilor; aţi uitat spectacolul vagoanelor sparte, devastate şi răsturnate cu roţile în sus, în lungul liniilor ferate, şi halul de murdărie şi de degradare în care au fost ţinute/ multă vreme şi după mzboi trenurile în circulaţie; aţi uitat că de la Iaşi Za Bucureşti se făcea în iarna anului 1918 uneori 3 şi 5 zile? chiar cu trenurile oficiale*; aţi uitat că atunci nimeni nu plătea, toţi intrau şi ieşeau din vagoane prin geamurile sparte; aţi uitat câţi călătoreau pe acoperişuri şi pe tampoane şi câţi au murii şi câţi au degerat din această caupjă: iiţi mtatcă tYenuiile Aravt*: devmtâfce, heârtcălzite, pline de murdărie şi de insecte etc. etc.?

— Astăzi ele circulă ca nicăieri în Europa, cu exactitate matematică, cu toate transporturile militare române şi germane. Ia care au fost

chemate să facă faţă.

Aţi uitat ce a păţit populaţia din Moldova de la ruşi? aceea din Dobrogea de la bulgari şi aceea din Muntenia şi Oltenia de la ocupanţi?

Aţi uitat toate lipsurile în care ne zbăteam toţi?

< Aţi uitat că aţi retras „pentru a-i salvac (toţi copiii de la 17 ani în Moldova, unde au fost părăsiţi şi, fără nicio organizare şi nicio îngrijire, au fost puşi să sape la tranşee şi lăsaţi să moară de frig, de foame, de tifos exantematic şi de lipsă de adăpost?

Ei nu au uitat-o, domnule Brătianu.

...

Aţi uitat că aliaţii aduşi de dv, să ne apere luau copiii noştri în lance, în trecerea lor prin sate, violau femeile şi: fetele, maltratau soldaţii şi ofiţerii noştri, băteau din picior şi insultau autorităţile, împingând această odioasă procedare până pe treptele tronului?

Aţi uitat, desigur, că în teribila iarnă de la Iaşi, regina ţării, pentru a salva viaţa răniţilor din spitale, a fost nevoită „după ce făcuse mai multe cereri scrise – fără rezultat – să meargă personal la faimosul general de tristă memorie Saharov, să ceară să-i dea două cisterne de păcură, din propria noastră păcură, pentru spitalele Spiridoniei?

Aţi uitat ruina financiară în care ne zbăteam

şi aţi uitat că încasările statului şi toată viaţa economică şi industrială era într-atât paralizată, dezorganizată şi distrusă, încât în primăvara anului 1918 a trebuit să împrumutăm zece milioane de la Legaţia Franţei, pentru a face faţă plăţilor?

Ştiţi cum merg încasările astăzi şi, cu toate acestea, îndrăzniţi să faceţi prevestirile pe care le faceţi îndrăzneala este cu atât mai mare cu cât, pe când le faceţi, aveţi în faţa dv, situaţia Societăţii „Leteae (a

O am şi eu.

...

Aţi uitat că după război nu se mai găsea o vacă multe sate şi a trebuit să importăm chiar fin din Amenea?

Numai războiul adusese, domnule Brătianu, toată această catastrofală dezorganizare?

Poate cineva afirma că dv, nu aveţi nicio vină?

Aţi uitat dispreţul pe care vi-l arătau toţi, ura care se ridica din această cauză împotriva dv, din armată, de la sate, din oraşe etc.?

Aţi uitat că Ţara vocifera şi se cerea trimiterea dv. în judecată chiar de către partizanii dv?

Aţi uitat că pe o iarnă cumplită trataţi evacuarea ţăr rii, a guvernului şi a armatei în fundul Rusiei?

Un elementar simţ al realităţilor ar fi trebuit să vă impună comparaţia stărilor de atunci cu stările de astăzl

...

Cu toate acestea, cu toată furtuna în care m-am zbătut şi cu toate greutăţile pe care le-am întâmpinat peste tot, atât în afară, din cauza desconsiderării şi dispreţului care apăsau asupra neamului – datorită greşelilor conducătorilor lui din ultimii 20 de ani – 5 cât şi în interior, de la acei evrei şi români, decăzuţi din puterea lor de ieris însă deţinători şi astăzi a tuturor posturilor de comandă administrativă şi economică, totuşi9 am reuşit să recapăt încrederea celor de afară şi să provoc chiar admiraţia lor[1] şi am reuşit să domin situaţia în interior şi să creez, pentru clasa muncitoare, o evidentă stare de prosperitatel Am redus pacea interioară, am redresat armata şi am înarmat-o cum nu a fost niciodată înarmată.[2]

Soldatul nostru este, pe front şi în spitale, îngrijii cum nu a fost niciodată de când există oştirea românească o în loc de zdrenţele în care l-aţi purtat dv. În războiul şi după războiul trecut –, el are astăzi echipament complet de vară şi de iarnă.

---

1 Führerul a declarat public într-unul din marile sale discursuri că „ţine de miracol ceea ce s-a realizat în Ţara Românească Intr-un timp aşa de scurt, de către un singur om“,

2 în curînd nu va mai fi nici o diferenţă de înarmare, de echipare şi de hrană între soldatul nostru şi cel german»

…

Pe când în războiul dus de dv” soldatul român a fost purtat din înfrângere în înfrângere, în războiul acesta a mers din victorie în victorie şi a scris, pentru poporul românesc şi pentru prima dată de la Decebal, cea mai mare epopee eroică a neamului nostru, epopee care va scuti în viitor pe conducătorii politici să se prezinte la mesele verzi cu fruntea plecată, cu spinarea încovoiată şi eu mâna întinsă, fiindcă poporul nostru va avea, dreptul, după ce a făcut ceea ce a făcut şi face, să bată cu pumnul în masă, în cazul când se va încerca din nou nesocotirea drepturilor lui.

2.

— Afirmaţi, domnule Brătianu, „că în ţară domneşte o profundă dezorganizare”.

Vom avea cele necesare traiului şi la iarnă, fiindcă am fost prevăzător şi am înmulţit într-o măsură considerabilă – prin comenzi făcutela timp în Germania şi în alte părţi – uscătoriile de fructe şi de legume, fabricile de marmeladă şi de conserve, de lapte şi de brânzeturî, precum şi posibilităţile pescuitului.

…

Vă mai reamintiţi ce era în războiul trecut?

Atunci, soldatul şi ţăranul nu primeau cu lunile niciun gram de săpun şi din această cauză am avut acea mpaziea păduchilor cu tot cortegiul ei de calamităţi

Dar atunci era rai, pentru că guvernau fraţii dv, şi partidul liberal, iar acum este „catastrofădomnule Brătianu, fiindcă guvernează un om care nu este „de-al dv”, care nu se lasă nici dus, nici intimidat de dv.

…

Ignoraţi cum merg depunerile la bănci, depuneri a căror valoare face dovada încrederii de care se bucură regimul actual?

— V

Cunoaşte-ţi care este acoperirea aur pe care a reuşit să o menţină un soldat, fără studii speciale şi fără experienţă, faţă de aceea dezastruoasă pe care dv. – „mari oameni de finanţe” şi exponenţi aleşi ai urnei şi mai ales democraţi cu o bogată şi largă experienţă, cu o vastă organizare bancară şi ca o numeroasă armată de partizani – aţi creat-o în anul 1918 şi aţi perpetuat-o în anii următori?

Aflaţi, domnule Brătianu, că pe când dv, aţi trimis peste graniţă, în 1917, tot aurul nostru şi toate devizele3 eu am adus şi aduc în ţară aur;

…

În concluzie, în ultimii 2 ani s-au construit, de f initivat şi reparat 2250 km de şosele, pentru care s-au cheltuit 3 miliarde de lei, pe când de la 1920 până la 1940 regimurile democratice au construit, definitivat şi reparat 1785 km³ de

3 766,4 km şosea noua şi" 1018,4 km ‘reparaţii şi definiţi văii»

şosele, a căror valoare s-a ridicat la 6 miliarde 718 milioane lei.

Comentariile sunt de prisos.

…

„Cine eşti dumneata să-mi spui aceasta? Dă-mi voie să-ţi spun că nu trebuie să personifici în dumneata singur istoria şi să te faci reprezentantul tuturor românilor valoroşi.

— Lasă ca prin faptele dumitale să dovedeşti că eşti un român de valoareai strămoşilor noştri

Cine sunteţi dumneavoastră, domnule Brătianu?

De ce personificaţi în dumneavoastră istoria?

De ce vă confundaţi cu poporul român, când el nu %>rea să se confunde cu dumneavoastră?

De ce nu lăsaţi ca, prin faptele dumneavoastră, nu prin memorii, să „dovediţi” că sunteţi de valoarea strămoşilor dumneavoastră?

De ce vorbiţi în numele poporului, când nu v-a dat în trecut şi nici nu vă va da în viitor un asemenea mandat?

…

Aţi afirmat că nu am „mâinile libere

Domnule Brătianu, pe ale mele nu a reuşit nimeni până acum şi nu va reuşi nici în viitor să mi le încătuşeze.

Pe lângă mândria neterfelită de soldat, o am şi pe aceea de român adevărat, modest, dar fanatic» – Am, domnule Brătianu, mâinile total

litiere şi faţă de toţi cei din afară, care ar încerca ceea ce le-a reuşit sud) regimurile dumneavoastră, şi faţă de cei din ţară, care încearcă să mă ofenseze.

Nicio servitute, nici, faţă de străini, nici faţă de aliaţi, nici faţă de prieteni şi de colaboratori, nu apasă pe umerii, pe voinţa şi pe conştiinţa mea.

Nu tot astfel puteţi afirmă dumneavoastră despre situaţiile în care s-au găsit tatăl şi fratele dumneavoastră.

…

Mai uitaţi, sau poate ignoraţi, deoarece, aveaţi pe atunci alte preocupări, că la 4 septembrie 1920, Hoover a propus „excluderea României din rândurile puterilor aliate şi asociate, ruperea legăturilor diplomatice, şi boicotarea ei economică şi financiară

Această propunere se făcea în timp ce armata română punea, cu slug de ei, ordine la Budapesta şi scăpa Europa de anarhie.

Iată, domnule Brătianu, cum era tratat neamul românesc sub regimul părintelui şi fratelui dumneavoastră.

Aliaţii noştri de astăzi nu şi-au îngăduit şi nici nu au încercat să umilească neamul românesc.

Ei au redat ţării, naţiei şi armatei, consideraţia pe care o constataţi zilnic din ziarele străine, aliate şi neutre, şi pe care o puteţi constata, dacă vreţi să vă daţi osteneala, din

Arhivele Statului.

…

Am, în ceea ce priveşte raporturile cu aliaţii, mâinile perfect libere, fiindcă prin ţinuta, prin demnitatea şi prin munca pe care mi le-am impus şi le-am impus şi altora, am reuşit să le descătuşez şi să le redau libertatea.

…

4. Afirmaţi că „armata noastră a fost înglobată în cea… germană:

O elementară punere la contribuţie a memoriei dv* ar fi trebuit să vă i impună să mu ridicaţi, această problemă militară şi politică> care, după modul cum este formulată, este o subtilă şi perversă încercare de acuzare.

Sunteţi şi în această privinţă de acord cu crainicul evreu de la Londra care, în imbecilitatea şi duşmănia lui, crede ca poate să /aşa o intrigă între conducere şi popory aebitând zilnic, cu accentul lui jidovescy şi această stupiditate.

Dacă pentru acel ticălos tendinţa aceasta este explicabilă pentru dv. Însă ridicarea problemei este o imprudenţă şi o impietate.

…

Ignoraţi sau uitaţi că în trecutul că, zbor generalul Prezan, se/ui Marelui Cartier General Român, şi cu mine, mergeam zilnic la generalii Saharov şi Şcerbacev pentru a face raportul şi a primi ordine.

Aţi uitat că în Moldova trupele şi comandamentele ruseşti erau stăpâne şi se purtau în cuceritori şi protectori.

Aţi uitat că pe când ele ocupau satele şi oraşele şi erau… hrănite cu unt şi alimente în abundenţă, soldaţii noştri zdrenţuiţi şi muritori de foame au fost adăpostiţi, în timp de iarnă, în bordeie neîncălzite şi neaerisite, din lipsă de ferestre şi geamuri, ceea ce a provocat groaznica mortalitate din primăvara anului 1917.

Aţi uitat că şi ultimele noastre disponibilităţi din Moldova pentru hrana soldaţilor, a populaţiei, a spitalelor, au fost unele cedate de dv. Şi altele ridicate cu forţa de ruşi.

A plătit neamul românesc & acel puţin trei sute de mii de morţi inutile toată această grandioasă operă a dv.

Aţi uitat, domnule Brătianu, şi devastările şi umilirile la care asistam încremeniţi, cu arma la picior, fiindcă eram cu totul la discreţia sălbaticilor şi la ordinele comandamentului rus care, pentru a rămâne – din perfidie politică – singur stăpân în Moldova, a făcut o enormă şi brutală presiune asupra fratelui dv, pentru ca regele, guvernul ţării, resturile armatei, autorităţile şi chiar o parte a populaţiei să meargă undeva în fundul Rusiei, sub pretext că în Moldova nu este „loc destul pentru trupele sule” şi are „nevoie de linişte şi de ordine

Aceleaşi umilinţe le-am suferit şi de la un alt în & re aliat

...

Multe greşeli operative, cu consecinţe istorice foarte grave – politice şi militare – au fost comise până la focnirea mareşalului Prezan în capul Marelui Cartier General, datorită faptului că generalul Iliescu a silit armata şi pe comandanţii ei să execute fără replică ordinele şi cererile formulate, de multe ori cu pumnul în masă, de genejalul Berthelot[4]

...

Necesitatea de a se degaja Verdünnt a antrenat sacrificarea, de multe ori inutilă, a soldaţilor noştri pe crestele Carpaţilor şi în luptele neegale de la Jiu şi Gemă.

...

Fă mai amintesc, domnule Brăiianu, că la venirea mareşalului Prezan şi a mea la Marele Cartier General, în decembrie 1916, am găsit instalaţi în toate birourile şi secţiile acestei instituţii de conducere şi de onoare militară tehnicieni francezi care, în majoritate mai mici în grad decât şefii români responsabili, erau investiţi, cu consimţământul fratelui dv. Şi din ordinul generalului Iliescu, cu puteri discreţionare de conducere.

A fost cea mai mare umilinţă care se putea

4p enibilă scenă, petrecută în faţa regelui, la Periş,

impune unei armate, chiar bătute.

...

A fost o mare luptă. Între mareşalul Prezan şi generalul Berthelot, pentru al determina să consimtă să-i readucă la rolul lor de consilieri tehnici şi a fost una şi mai mare dată de mine pentru a scoate din biroul de operaţii, al cărui şef fusesem numit, pe colonelul francez pe care l-am găsit instalai la masa mea.

Datorită acestei atitudini demne, biroul de operaţii dl Marelui Cartier General a fost singurul care, pe tot timpul campaniei, nu a avut consilieri tehnici, fiindcă nu amconsimţit să-i accept, nu din orgoliu personal, ci din mândrie naţională.

Iată, domnule Brătianu, care a fost situaţia în războiul trecut.

Comparaţi-o acum cu ajutorul pe care-l avem astăzi de la conducerea politică şi militară germană.

...

Armata germană nu a făcut, domnule Brătianu, nicio mârşăvie pe teritoriul nostru; a plătit totul, s-a purtat bine cu populaţia, nu a omorât copii, după cum făceau cazacii; nu a violat oraşele, hambarele, femeile; nu a devastat căile ferate.

Această armată a luptat, de data aceasta, cot la cot cu noi şi pentru noi.

Armata germană nu a părăsit teritoriile

noastre, după Cum au făcut ruşii în faţă bulgarilor în Dobfogea şi nu a stat cu braţele încrucişate, pe când noi luptam la Prut, după cum au făcut ruşii în bătălia de pe Argeş, cină, dacă ar fi voit să intervină s-ar fi câştigat bătălia.

În sfârşit, domnule Brătianu, armata română nu numai că nu a fost „înglobatăe (în armata germană, dar nu a fost nici măcar pusă sub comandă germană.

Ceea ce s-a întâmplat cu mareşalul Prezan şi cu Regele Ferdinand în războiul trecut, nu s-a întâmplat sub mareşalul Antonescu, nici cu el şi nici cu Regele ţării.

Dimpotrivă, pentru prima oară de când există neamifl românesc, un general român s-a bucurat de cinstea de a avea sub în dinele sale o numeroasă armată germană şi generali glorioşi germani.

…

Totuşi, dumneavoastră o socotiţi umilinţă:

De aceea vă întreb, împreună cu naţia, dacă aceasta este umilinţă, cum ar trebui să fie calificată situaţia pe care aţi impus-o dv, armatei şi comandamentului român în războiul trecut?

…

…

Numai un nepriceput în problemele de comandament militar putea să o pretindă.

Luându-vă după câţiva ofiţeri fără prestigiu

militar, care au, deraiat de pe linia principiilor sănătoase strategice, morale şi politice, pe care poate că nici nu le-au avut vreodată, mi-aţi cerut să retrag armata din Rusia şi m-aţi îndemnat să mă „aranjez” cu Anglia şi cu America.

Ar fi o greşeală; şi o felonie, iar greşelile şi feloniile se plătesc scump.

Suntem la peste 1500 km de ţară, drumurile sunt cum sunt, iarna bate la uşă, depozitele sunt ale germanilor, căile ferate sunt în mâna lor, aviaţia are forţa de distrugere pe care ar trebui s-o cunoaşteţi. Retragerea forţelor din situaţia lor actuală ar însemna părăsirea frontului. Exact ceea ce au făcut ruşii în Moldova în 1917 – 1918.

Vă întrebaţi ce s-ar întâmpla dacă germanii ar face cu noi astăzi, în caz de părăsire a frontului, ceea ce am făcut noi atunci cu ruşii?

Vă daţi seama ce s-ar alege de armata noastră, de disciplina noastră, de soldaţii şi caii noştri, de tunurile noastre, dacă am încerca, în condiţiile arătate mai sus, să părăsim frontul fără asentimentul comandamentului german?

Situaţia aceasta „a oamenilor care la cea dintâi greutate se descurajează, ar denota uşurinţă, totală nepricepere militară şi prostie.

Soluţia ar fi criminală, domnule Brăiianu, fiindcă nu s-ar prăbuşi numai armata, s-ar prăbuşi însăşi Ţara, deoarece germanii ar ocupa-o imediat şi am ajunge în sr tuaţia Serbiei şi Greciei.

Poftiţi, domnule Brăiianu, vă ofer din nou conducerea statului şi a guvernului.

Reirageţi dv, armata şi „aranjaţi-văc: cu Anglia.

Numai că trebuie să întreb şi armata şi poporul.

Sunt gata să le pun aceasta. Întrebare, deschis şi categoric, dacă şi dv, sunteţi gata să vă luaţi, răspunderea.

A mă fi „oprit la Nistru. Şi a „retrage astăzi forţele din Rusia" înseamnă, pentru un om care mai poate încă judeca, a anihila dintr-odată, total, toate sacrificiile făcute de la trecerea Prutului, acţiune în contra căreia nu v-aţi pronunţat public; înseamnă a ne dezonora pentru vecie ca popor; înseamnă a crea ţării, în cazul victoriei germane, condiţii dezastruoase, fără a ne asigura, în cazul victoriei ruse, nici provinciile pentru care luptăm şi avem datoria sacră să luptăm, nici graniţele care vor voi să ni le mai lase ruşii, nici libertăţile noastre şi nici măcar viaţa familiilor şi a copiilor noştri; în sfârşit, înseamnă din cauza ne stabilităţii şi a feloniei pe care mă sfătuiţi să o practic – şi aceasta este cea mai mare crimă – a asigura ţării, în viitoarea comunitate europeană, o poziţie morală care îi va ridica drepturile idealurilor sale şi ar putea să-i fie chiar fatală.

Gestul pe care mi-l cereţi să-l fac, domnule Brătianu, va face din neamul românesc o victimă a

tuturor, fiindcă concomitent cu dezorganizarea, prăbuşirea şi distrugerea armatei, ar începe instaurarea anarhiei în ţară.

Comuniştii, legionarii, jidanii, ungurii, saşii ar începe agitaţiile, lupta, distrugerea ordinii, a liniştii, pentru a profita de ocazie, pentru a da ultima lovitură de picior unui neam care cu adevărat ar merita calificativul de netrebnic.

Ungurii ar ocupa imediat restul Ardealului.

Iată, domnule Brătianu, la ce ar da naştere gestul pe care mi-l cereţi să-l fac.

Ar fi gestul nefericit al unui soldat lipsit de onoare şi al unui om de stat nu numai inconştient, dar nebun.

Conducătorul nefericit al Franţei – şi mai nefericite de azi – a declarat, într-o recentă chemare la realitate a unui popor, care a căzut şi el victimă josnică a unei guvernări venale, iudeo-democratice şi masonice, că are convingerea că dacă „Germania ar fi înfrântă, Sovietele ar impune legea în Europa şi s-ar termina astfel cu independenţa şi patriotismul naţiunilor

Am avut şi eu această convingere. Rămân la această convingere, fiindcă noi, mai curând ca alţii, mai total ca alţii, vom fi z (arobiţi;

— pentru că suntem punte între slavi şi zăgăzui care le sta de secole în calea expansiunii lor către vestul şi sud-estul Europei;

— pentru că avem bogăţiile pe care le avem;

şi ™ pentru că vom fi trambulina salturilor lor viitoare. Trăgând învăţăminte din trecut, cunoscând tendinţele slave, plecând de la consideraţiunile făcute mai sus şi îndrumat de instinctul de conservare şi de logica, bunului simţ nu puteam, domnule Brătianu, în conducător responsabil să mă „opresc la Nistru” şi nici nu pot „să retrag armata din Rusia”. Ar fi o prostie din partea mea. Este cu neputinţa să o facă cineva şi ar fi o greşeală ireparabilă pe care nu eu şi dv” ci neamul ar plăti-o scump.

Mareşalul Retain, într-una din valoroasele sale cuvântări, a dat speculatorilor situaţiilor grele lecţia care li se cuvenea şi care a fost aplaudată de toţi oamenii cu conştiinţa clară şi nepătată. Răspunzând unor critici ale acţiunii sale, el a spus: „Când Fi &nţa este în nenorocire, numai este loc pentru minciuni şi himere” o

Nici la noi, domnule Brătianu, nu mai este loc pentru „minciuni şi himere” şi mai ales nu mai putem să ne plătim luxul de a face şi prostii.

V-am răspuns, domnule Brătianu, punct cu punct, nu numai la scrisoarea dumneavoastră, din 24. septembrie, dar şi la cele anterioare. Este răspunsul unui soldat care nu are nimic de ascuns şi care este conştient de greutăţile şi pericolele ceasului de faţă, precum şi de îndatoririle şi răspunderile lul

V-am răspuns cum v-am răspuns, fiindcă nu

aţi înţeles nici ţinuta şi nici înţelepciunea cu care am voit să trec mtU peste greşelile trecutului cât şi peste marii vinovaţi de ele.

Mareşal Antonesm

Mareşalul forţat, făcea un război indirect, acuma după cucerirea primului său obiectiv teritorial la est *şi* la făcut o dată hotărârea luată, cu toată energia, ferind trupele de pierderi, de eforturi inutile şi de lipsuri şi *ţinmă* ţara la adăpost şi îndestulată.

Luarea acelei hotărâri care-l antrenase fără voie dincolo de hotarele revendicate pe drept, era şi concluzia altor considerente decât acele imperative impuse de desfăşurarea operaţiunilor, după cum s-a arătat, în afara planurilor de operaţii iniţiale.

Este cunoscut acum faptul că Hitler, declanşând războiul împotriva U.RS.S., avea ca planuri finale zone de teren mult mai ample şi interese care depăşeau pe – cele urmărite în războiul cu U.RS.S. El viza Egiptul, Iranul, India.

Iată cum descrie Albert Speer, arhitectul şi prietenul intim al lui Hitler, destăinuirile pe care acesta i le făcea în legătură cu planurile sale, în cartea sa. „*Jurnal din Spandau*”:

„… în august 1942, câţiva industriaşi au mers împreună cu mine, la Winitza, cai ţie? ul general al lui Hitler din Ucraina. Era în perioada rostogolirii tăvălugului german spre Baku şi Astrahan.

Tot cartierul general era prezent.

După una din acele întrevederi, Hitler, aşezat pe o bancă în faţa unei simple mese, la umbra arborilor care înconjurau cabana sa, mi-a vorbit. Cu vocea sa gravă, spartă, din cauza prea deselor folosiri, a început:

Eu am pus ca totul să fie pregătit cu mult mm înainte... Aici putem introduce o paranteză prin care să completăm înţelesul pe care Hitler l-a dat acestor cuvinte; 9, Cu mult mai înainte (i. Era referirea la acţiunile întreprinse de el prin amiralul Canaris, acţiune de spionaj, care îşi trimisese din timp agenţii săi în Egipt, spre a lua legătura cu mişcările de rezistenţă din micul Orient spre a declanşa acţiuni de revoltă şi sabotaj, în ideea înaintării lui Rommel\prin Egipt, spre Golful Persic, India..."

Hitler continuă:

...Ca etapă următoare, noi vom împinge la sud de Caucaz, după care noi vom ajuta pe răsculaţii din IRAN ŞI IRAK, împotriva englezilor.

O altă lovitură va fi dată de-a lungul Mării Caspice, împotriva Afganistanului şi a Indiei... în doi ani noi vom fi la fi ontiera indiană. În felul acesta va seca petrolul englezesc... Douăzeci, treizeci de divizii germane de elită vor fi suficiente. Atunci, imperiul mondial britanic se va fi prăbuşit de asemenea... Ei au pierdui dejz SINGAPORE în fvio sul japonezilor... Englezii nu

pot decât să asiste neputincioşi la distrugerea imperiului lor colonial (Demn de notat că în acea perioadă de timp, generalul Eisenhower, fiind numit comandant suprem al forţelor din Mediterană, făcea primul, zbor în Anglia spre a lua contact cu comandamentul englez).

„... Napoleon voia prin intermediul Egiptului şi al Rusiei, să cucerească lumea. El şi-ar fi atins scopul dacă nu ar fi făcut greşelile pe care le-a făcut. În ce mă priveşte, le voi evita. (De notat că era după campania de iarnă şi înfrângerea suferită la porţile – Moscovei din greşeala pe care a făcut-o şi Napoleon: subestimarea anotimpului!).

„Puteţi conta pe aceasta declara el interlocutorului său, cu emfază. Spaţiile imense ale Rusiei cer, într-un fel oarecare, de a fi populate. Aceasta nu-mi pune de altfel probleme. Familiile germane care vor fi instalate, în noile noastre oraşe, vor primi apartamente cu mai multe încăperi în care copiii vor mişuna..."

„Dacă noi reuşim ca-n anul ce urmează (1942 – 1943). să străbatem numai distanţa pe care am străbătut-o piuă acuma (1500 km.) noi am putea ca la sfârşitul anului 1943, să ne instalăm corturile la TEHERAN, până la Golful PERSIC. Sursele de petrol ar deveni atunci complet inaccesibile englezilor. Dar, spre deosebire de englezi, noi nu numai vom exploata, noi vom amenaja teritorii. Noi nu suntem un popor de negustori, ci un popor

de ţărani. Noi vom practica o politică de repopulare. Exemplul Chinei şi al Indiei ne arată ceea ce înseamnă o creştere a populaţiei! Să facem o socoteală, Speer: Germania are 30 milioane. Mai putem adăuga 10 milioane olandezi, adăuga Luxemburgul, Elveţia, Danemarca, alsacienii, lorenii, germanii din Transilvania, Ungaria, Jugoslavia, Croaţia...". Se ajunsese, spune mai departe Speer, la 120 milioane germani pe care Hitler voia să-i răspândească în U.R.S.S.". t). vv \v

Aceste planuri îndrăzneţe ale lui Hitler, la acea dată, când le expunea lui Speer în acel decor campest ru, peste care se aşezase o linişte deplină, nu păreau deloc prezumţioase. În acel moment nicio rezistenţă nu mai putea să se iveascâ în Europa. Acei plan, după cum însuşi arată, era conceput mai înainte de începerea războiului cu TIRS S. Şi astfel nu ar fi fost exclus ca să îl fi împărtăşit şi mareşalului. Nu încape îndoială că dacă i l-ar fi expus, mareşalul ar fi luat act cu titlul de curiozitate, dar nimic nu-l putea cointeresa în legătură cu acel plan, EI, în schimb, putea să aibă darul de a-l face să înţeleagă cât de adânc era angajat Hitler în acelr conflict şi cât de puţin ar fi fost dispus să fie contrariat sau îngreunat în aplicarea lui.

Fără doar şi poate că, în repartiţia forţelor pentru atingerea acelor îndepărtate obiective

teritoriale, lui Hitler nu-i trecuse prin minte că ar putea apela la forţele române. Conjunctura frontului îl determinase să o facă şi este concludentă în acest sens % menţionarea că, întâmplător, pe direcţia săgeţii celei mai înaintate, „dinspre Caucaz, se aflau două divizii române: diviziile 1 şi 2 vânători de munte.

Or, cu Hitler se petrecuseră aceleaşi lucruri ca şi cu marele duce Nicolae la Plevna, în 1877. Şi acesta abia că luase în seamă trupele româneşti la intrarea în campanie, ca apoi, prin telegrame disperate, să ceară intervenţia trupelor domnitorului Carol I.

Cunoscând şi aceste amănunte esenţiale ale concepţiei generale a războiului dus de Hitler în est, precum şi situaţia strategică, ca urmare a angajării primelor bătălii; cunoscând nevoile stricte de efective ale lui Hitler şi ţinând seama de ceea ce urmărea politica României, angrenajul în care era prinsă, mai poate fi vorba de ideea unui refuz la cererile succesive de trupe?

Pe această poziţie de penitenţă şi de glorie găsim armatele române a III-a şi a IV-a de sub comanda lui Petre Dumitrescu şi respectiv Constantinescu-Klaps, generali rutinaţi în câmpul de bătălie. Cea dintâi, ocupând sector în cotul Donului la Kletskaia; cea de-a doua intrând sub comandamentul generalului Paulus, în atacul dezlănţuit la Stalingrad…

Să le urmărim…

BĂTĂLIA DONULUI

ARMATELE 6 GERMANĂ şi 4 ROMÂNĂ ÎN FAŢA STALINGRADULUI

PĂTRUNDEREA ÎN CAUCAZ

CONTRAOFENSIVA SOVIETICĂ

De la jumătatea lunii octombrie 1942, dată la care frontul de est se oprise din înaintarea sa pe aliniamentul general Tuia – Vor one – * Donul inferior – Stalingrad – Volga inferioară – Astrahan la Marea Caspică, luptele se continuau din ce în ce mai înverşunate numai în sectorul Stalingrad, care trebuia cucerit până la căderea zăpezii, înlăturând astfel gâtuirea pe care acest umăr puternic de rezistenţă îl făcea intrândului adânc în care aripa dreaptă a frontului germano-român înţelesese să se afunde până în poalele Caucazului. Din acest umăr, oricând puteau porni reacţii ofensive ce ar fi redus dintre dată, prinzând ca într-un sac care s-ar strânge la gură, toate trupele germano-române aflate în Caucaz*

Într-adevăr, şi cel mai puţin avansat în cunoaşterea principiilor strategice, dacă ar fi privit harta desfăşurării forţelor ofensivei pe această aripă de sud a frontului, ar fi observat din prima aruncătură de ochi, tronând în toată maiestatea inepţiei sale, acel faimos spectru care a îngrozit în toate timpurile pe marii comandanţi: aşa-zisă „breşă ipotetică”! Ea îşi etala stupiditatea

sa virtuala pe sute de kilometri, planând ca implacabilul unei soarte asupra unei optimi din efectivul trupelor germane şi a totalităţii celor două armate române, a III-a şi a IV-a, angajate aprioric, nejustificat strategic, – în acest fund de sac.

Dacă am avea mai departe curiozitatea şi am trasa cu – un creion colorat o linie care ar urma cursul Donului inferior până la cotitura sa înspre sud, apoi am încăleca platoul care, ca un culoar vast, desparte depresiunea Don de depresiunea Volga, şi am continua apoi prin liziera de vest a Stalingradului, ca mai apoi s-o prelungim de-a lungul cursului Volgăi la Astrahan, pe ţărmul Mării Caspice, până la poalele Munţilor Caucaz, răsfrângând-o apoi în unghi drept până la malul Mării Negre şi continuând-o până în Crimeea şi am privi această linie de la oarecare depărtare, am avea imaginea concretă a unui sac imens, gâtuit la gură de zona triunghiulară Stalingrad – Kotelnikovo – Rostov, care gâtuitură, dacă s-ar strânge la Rostov, ar prinde ca într-o cursă de şoareci toate trupele aflate în acel sac.

Or, ceea ce realizase, pe tot timpul ofensivei germano-române din primăvara şi vara lui 1942, O.K.W.-ul pe aripa de sud a frontului fusese tocmai această breşă ipotetică de care – istoria războaielor stă martoră, – s-au ferit cu spaimă toţi marii comandanţi de oşti spre a nu cădea în ea, –

pe de-o parte, iar pe alta să aducă inamicul această postură, pentru a-l distruge. Cannae a fost prima formă clasică a unei breşe ipotetice redusă la scara proporţională a vremurilor, pe care Hanibal, retrăgând centrul frontului, atrăgând pe romani şi apoi învăluindu-i, o aplică obţinând victoria totală asupra romanilor. Napoleon, peste aproape 2000 de ani, foloseşte o breşă ipotetică la Austerlitz, unde, cedând cu aripa dreaptă. Îi atrage pe austrieci în dispozitivul său, ca apoi să atace cu centrul şi cu stânga pe Kutuzov şi să-i distrugă armata… Bătălia de la Lacurile Mazuriene reeditează şi ea un Cannae modern ca mai apoi bătălia de la Marna să ilustreze acest principiu magistral.

Toate aceste învăţăminte şi exemple fuseseră premeditat călcate în picioare de către Hitler şi colaboratorii săi intimi, feldmareşalul Keitel şi generalul Jodl, care, fascinaţi încă de teoriile noi ale armatelor modeme, mecanizate; ale căror virtuţi îşi dovediseră eficacitatea pe câmpurile de luptă europene, se complăceau încă în iluzia că aceste virtuţi îi eliberau de sub imperiul aceloraşi imuabile principii ale strategiei, militare instaurate de milenii şi verificate până la refuz şi puteau să le calce la nesfârşit cu o sfidare ce friza iresponsabilitatea.

Înaltul Comandament sovietic, în executarea ultimei faze a bătăliei defensive, după ce în primul

an îşi asigurase, păstrarea umerilor puternici ai apărării pe întregul front, de la Marea Nordului la Marea Caspică, în timpul rezistenţei depuse „în 1942 adăugase la cele două centre importante – Leningrad şi Moscova – zona Tuia – Kaluga – Voroneji-Rezistenţa acestor trei puncte depusă de-a lungul unei întregi veri, eliminase definitiv încercarea tardivă pe care comandamentul german voia s-o aducă drept o corectare greşâtei concepţii a planului ofensivei din 1941.

Hitler, refuzând cu obstinaţie cele două proiecte de atac asupra frontului de est, cu ofensiva pe aripa dreaptă şi direcţia de la sud la nord, adică din Ucraina spre Moscova. Întorcând astfel toate liniile de apărare pe care cursurile de apă, orientate nord-sud le opuneau natural unei invazii, fixează direcţia efortului frontal pe linia generală de acţiune pe care se angajase şi Carol al XII-lea şi Napoleon, dar, spre deosebire de acesta din urmă, refuză cu îndârjire să dea ca obiectiv principal Moscova. După eşecul primului, avânt al ofensivei din 1941, revine asupra ideii iniţiale şi încercând să mute efortul către dreapta şi, constituind un grup puternic de mari unităţi, mecanizate, dezlănţuie un atac puternic pe direcţia Voronej, ameninţând Moscova pe la sud şi sud-est.

!” Sovieticii dau toată importanţa acestei ameninţări şi, printr-o rezistenţă hotărâtă, reuşesc

să îndiguiască această înaintare, eliminând definitiv această periculoasăipoteză *l* pentru defensiva sovietică”.

Către sfârşitul toamnei lui 1942, se părea că armata sovietică îşi concentrase tot efortul apărării, sale în scopul păstrării umărului cel mai de Sus al frotitului defensiv, Stalingrad, pentru a putea să treacă în modul cel mai eficace la contraofensivă! v.

În felul acesta „breşa ipotetică” vedem că stă la baza conceptului primei faze a contreapepsiăi sovietice. Retrăgându-şi larg flancul său stâng şi desfehizându-l ca pe o poartă ale cărei balamale le constituia Stalingradul şi Donul inferior, oferea, ca un fund de sac, spaţiul până la Caucaz, ofensivei germane care consimţise deliberat să plătească acest preţ eu mari eforturi de luptă, prin care-şi cumpăra propria înfrângere.

Dar dacă această situaţie a frontului putuse fi considerată ca o consecinţă a luptelor şi nu ca făcând parte dintr-un plan al inamicului, pe timpul verii, când ofensiva era în plină desfăşurare, de la jumătatea lunii octombrie, această situaţie dezavantajoasă nu mai putea fi privită cu uşurinţă.

În zadar, în calitatea mea de şef al Biroului 3 al Cabinetului militar al Conducătorului, îi atrăsesem, de mai multe ori atenţia şefului meu colonelul Radu Davidescu mult mai înainte de acea dată, când îi arătam pe harta întinsă pe tot

peretele sinuozitatea cavernoasă a frontului de Sud, spunându-i:

— Priviţi, domnule colonel, şi-i desenam cu mima* urmând linia frontului, acel imens fund de sac. Uitaţi, breşa ipotetică în cea mai splendidă ipostază a ei. Tot ce e aici poate fi prins ca într-o cursă de şoareci de e acţiune pornită dinspre Stalingrad.

— Dumneata îi crezi pe nemţi aşa de proşti? răspundea el de fiecare dată, zâmbind îngăduitor, nu avea dumneata grijă, au luat ei măsurile necesare…

Dar acel zâmbet pieri de pe chipul şefului Cabinetului militar, când, pe la jumătatea lui octombrie, începură şi sosească de la Armata a III-a română, din sectorul Kâetsakaia, informaţii din ce în ce mai neliniştitoare cu privire la concentrările de trupe sovietice în faţa sectorului acestei armate.

La început, au fost semnalate mari unităţi de infanterie şi artilerie; ca mai apoi, odată cu primele zile ale lui noiembrie, – să apară comandamente de corpuri de armate, multă artilerie grea. Apoi apar mari unităţi de tancuri, astfel că în prima decadă a lunii noiembrie după estimarea Armatei a III-a, în faţa ei se aflau circa 4 divizii blindate, 2 – 3 divizii motorizate, 6 până la 8 divizii de infanterie şi circa 40 divizioane de artilerie.

Atâta numai dacă ar fi fost şi ele erau triplul forţelor celor 6 divizii române aflate în front, înşirate ca mărgelele pe aţă, pe 40 de kilometri. Fiecare batalion în linie avea sector de la 2 km în sus, corespunzând unui dispozitiv de acoperire, dar nicidecum unei rezistenţe. Instrucţiile primite de la O.K.W. În vederea pregătirii frontului pentru iarnă cuprindeau toate învăţămintele verificate din experienţa primei campanii de iarnă, 1941 – 42, şi erau privite cu religiozitate şi considerate ca o chintesenţă a ştiinţei militare. Prin aceste instrucţii se înlătura în primul rând ideea retragerii sau a luptei în retragere. Rezistenţa trebuia făcută pe loc, fără gând sau putinţă de retragere, de la marea unitate până, la soldat

Soldatul, se spunea în aceste instrucţii, în adăpostul ce şi-l va construi, în „groapa sa de lup”, se va organiza ca într-o cetate, fiind în măsură să lupte la apărare de jur-împrejiur. El nu se va îngriji de ce se întâmplă, la dreapta şi la stânga sa şi ce se întâmplă înapoi. Va fi preocupat de lupta sa cu inamicul din orice direcţie va fi atacat, din flanc sau din spate. Adăpostul său individual va fi astfel organizat ca atunci când legătura cu vecinii va dispărea, el să continue lupta până la primirea le ajutoare şi, la nevoie, să moară pe loc.

Soldatul, spuneau mai departe instrucţiile, trebuie să fie astfel pregătit sufleteşte pentru războiul de iarnă, încât să considere groapa sa

individuală singura lui posibilitate de a-şi prelungi existenţa, fiind convins că în oricare parte ar încerca să meargă pentru a se salva, părăsându-şi adăpostul, îl va aştepta în mod sigur pieirea în mijlocul pustiului de zăpadă. Din campania 1941 – 42 s-a văzut că numai acei soldaţi au supravieţuit care nu şi-au părăsit adăpostul. Toţi ceilalţi, care s-au lăsat înşelaţi de iluzia unei retrageri şi şi-au părăsit adăposturile, au pierit victime ale frigului şi zăpezilor. În consecinţă, tot timpul liber, soldatul îl va folosi la întărirea şi amenajarea adăpostului său, dotându-l cu rezerve de muniţii şi de hrană, pentru o rezistenţă de lungă durată, făcând faţă unei încercuiri.

De precizat că aceste instrucţii erau valabile atât pentru soldatul german cât şi pentru aliaţi, inclusiv noi.

Faţă de această concepţie, faţă de extinderea fron – tului şi penuria mijloacelor de apărare ale armatei hitleriste şi, mai cu seamă, de ideea preconceptă – păcatul congenital al acestui război – subestimarea inamicului.

Lî rămas fară niciun efect adresele trimise direct de mareşal la O.K.W. În care semnala pericolul ce-l prezenta on centrare a masivă de trupe sovietice în faţa sectorului urmatei a III-a române. Ele au rămas fără niciun efect i cererile de întăriri nu au avut ecou. Alarma dată asura inconvenientului ce-l prezenta existenţa unei

singure ai ferate, care alimenta întreaga aripă de sud cu 6 perechi de trenuri zilnice şi care abia asigurau aprovizionarea cu hrană a trupei şi animalelor, iarăşi nu a constituit o preocupare pentru marile comandamente germane şi ocal şi superior. Chiar atunci când, cu o săptămână înaintea începerii ofensivei sovietice, aceştia forţează Donul, rearzând un cap de pod în sectorul Diviziei IX-a române, lici atunci nu dau importanţă informaţiilor şi zadarnice au rămas încercările Armatei a III-a de a redüce aeşst; ap de pod. El a continuat să se menţină şi, sub protecţia: eţii care începuse să se lase, trupele sovietice au adus întăriri, asigurându-şi o bună bază de atac. Când informaţiile asupra unei importante concentrări de forţe inamice în faţa frontului Armatei a III-a au devenit din ce în ce mai neliniştitoare, şi… numeroasele sesizări făcute înaltului Comandament german nu avuseseră niciun efect, mareşalul s-a hotărât să se întâlnească cu Hitler.

Acea întâlnire a fost hotărâtoare în ce priveşte schimbarea atitudinii mareşalului în conducerea războiului. Vizita avu loc *la 10 octombrie 1942*, *deci numai cu 10 zile înaintea marii ofensive sovietice de pe Don*, *declanşată asupra Armatei a III-a române*. Mareşalul venea hotărât să ceară conducerii – germane repartizarea unui număr important de forţe pentru a corespunde planului de bătălie cu două ofensive

declanşate: una spre Stalingrad şi alta spre Caucaz. El găsea insuficiente efectivele angajate. Argumenta astfel[5]:

„Dacă ruşii nu reuşesc să oprească înaintarea ofensivei, acele trupe, prin înaintarea lor, vor slăbi treptat, îngreunându-şi singure înaintarea”. El propunea sau înlocuirea trupelor care luptau de trei luni fără încetare în prima linie, sau să profite de calităţile defensive ale unor sectoare, luând disponibilităţile de trupe care ar rezulta şi aruncându-le asupra Stalingradului. El considera densitatea frontului prea slabă şi flancul de sud expus, mai ales în stepa kalmucă. Densitatea trupelor române nu permitea efectuarea unei rezistenţe solide, ci, cel mult. o supraveghere. „Ar *fi o copilărie din partea inamicului să nu profite de această* slăbiciune – încheie argumentaţia mareşalul.

Hitler pretextă că stepa kalmucă nu poate constitui o bază de plecare pentru o ofensivă şi îl asigură pe mareşal că forţe din Caucaz *yot* fi luate şi aduse la Stalingrad. În vederea ofensivei generale. Generalul Jodl luă cuvântul arătând că în prezent exista un dezechilibru de forţe în avantajul Germaniei pe care ea se va strădui să-l păstreze.

Mareşalul replică: „Dacă Germania reuşea să facă faţă forţelor în creştere ale inamicului, atunci

5 Extras din lucrarea lui Gh. Barbul, ‚Memorial Antonescu“.

maximum ceea ce spera să reuşească era să facă un meci nul, dar nu să obţină victoria. Cum se gândea ea să termine războiul? Întrevedea o soluţie politică, pacea separată cu unul dintre adversari sau un compromis pe toată linia? În acest caz, în situaţia ei de aliată, România avea dreptul de a fi pusă la curent cu „intenţiile Berlinului şi cu demersurile care, poate, erau deja făcute, mai ales când Reichul urma să facă un compromis cu Rusia".

El nu sfătuia în favoarea acestei soluţii şi credea că dacă era vorba de un compromis, acesta să fie căutat de partea anglo-americanilov, care poate aveau interes să fie eliberaţi pe frontul Atlanticului spre a se concentra asupra Japoniei.

Führerul asigură pe mareşal imediat că el nu întrevede nici pentru moment, nici pentru mai târziu, *nicio soluţie politică*. El nu va retrage cuvântul armelor. Ceea ce este important deocamdată este de a face faţă situaţiilor pe măsură ce luptele se desfăşoară şi va păstra intactă credinţa în victoria finală. A * *

Mareşalul, cu un gest de nervozitate* întrerupse pe Hitler".

„Eu sunt aici numai pentru a studia una dintre aceste situaţii create de război şi mai ales pe aceea a trupelor

* „Memorial Antonescu", Gh. Barbul.

noastre, foarte îndepărtate de bazele lor şi

amenințate să fie tăiate din spate”. Mareşalul aminti de ofensiva lui Fimoşcenko, care pusese în mari dificultăţi înaintarea germană.

Hitler, contrariat, reveni asupra unei teme pe care o socotise încheiată: aceea că ofensiva lui Timoşccnko era ultimul efort al forţelor sovietice. Pentru moment *mu* trebuia modificat planul campaniei în curs de executare. Promise solemn mareşalului că îl va invita la o nouă discuţie imediat ce va veni momentul unei noi decizii „Poate întâlnirea va avea loc chiar în Stalingrad”, termină Hitler.

Mareşalul, având rezervele sale, adăugă:

Natural, cele douăzeci şi cinci de divizii româneşti nu reprezintă decât 10% din totalul forţelor angajate la est. În funcţie de ele eu văd războiul şi, în mod obligator, am o vedere parţială, dar pentru acuma ele formează Armata română întreagă

Hitler pretinse imediat că România, făcând un efort, ar putea pune pe picior de război încă 10 divizii Mareşalul îi reaminti imediat că Ungaria are puse la dispoziţie numai 10 divizii şi Bulgaria, cu consimţământul Berlinului păstra armata sa intactă, iar el, între aceşti inamici nu putea să-şi risipească rezervele militare.

— Reichul va garanta frontierele voastre. Nu aveţi a vă teme de nimica, îi răspunse Hitler.

— Voi repetaţi mereu că poporul german

trebuie în fie sâăpân pe destinele sale. Fără să mă îndoiesc de garanţia voastră, eu prefer ca România, de asemenea, să fie stăpână pe destinul său, răspunse mareşalul. Şi apoi frontierele pe care ni le-aţi garantat nu corespund limitei spaţiale pe care poporul român are dreptul să o revendice.

Hitler nu mai insistă. Convorbirea fu reluată în după amiaza aceleiaşi zile. Hitler concedie pe colaboratorii săi pentru a se întreţine în continuare cu mareşalul. El făcu politică înaltă. Politica simplă expusă de către mareşal cum că, din moment ce întrevezi că nu poţi câştiga războiul, trebuie să faci pace, nu părea că se potriveşte cu mentalitatea lui Hitler. El observă că în lume sunt cinci centre de concentrare a energiei: unul în Statele Unite, altul, problematic, în Marea Britanie, al treilea în centrul Europei, având ca sâmbure* principal Germania, apoi puterea adevărată a Uniunii Sovietice şi, în fine, al Japoniei. Din fiecare dintre aceste centre ies linii de forţă care se propagă asupra spaţiului înconjurător. Conflictele se produc la intersecţia acestor linii de forţe. Logic, conflictele se produc acolo unde liniile de forţă sunt mai apropiate unele de altele: Europa! Lupta ce se duce acum este dusă de Marea Britanie şi Uniunea Sovietică pentru a elimina cea mai mare puterea continentului: Germania, *„Dacă această tentativă*

ar reuşi, continentul nostru a-l pierde pentru totdeauna foiţa care ar face-o capabilă să afirme rolul său de prim-plan din lume. Toate popoarele ar trebui să se alăture luptei pe care noi o urmărim pentru salvarea Europei... Numai naivii cred că aici este vorba de lupta dintre Germania şi Mo, rea Britanie care? în fond, este bătută, pentru hegemonie pe continent... Vorbeaţi azi dimineaţă de un «meci nul». Este vorba astăzi de unul «eliminator». Noi suntem acuma în «semifinală». Sau noi reuşim să eliminăm Statele Unite şi Sovietele? sau ele ne vor elimina, pentru a-şi disputa împreună «finala competiţiei mondiale». Războiul a început cu scopuri limitate, «azi ele sunt nelimitate»".

— Spuneaţi azi dimineaţă că scopul războiului vostru este nelimitat. Scuzaţi-mă, dar este un limbaj pe care nu-l înţeleg. În ce diferă el de acela al Germaniei? continuă Hitler.

— Poporul român, se grăbi să lămurească mareşalul? a aprobat războhd împotriva Uniunii Sovietice. Chiar opoziţia s-a bucurat la reluarea Basarabiei şi nordului Bucovinei. Dar campania dusă dincolo de aceste limite pentru ei îşi pierde sensul.

— Pentru ce toleraţi activitatea lui Maniu, întrerupse Hitler. El caută permanent să slăbească rezistenţa frontului interior., v's, AV.

— Până ce România îşi va recuceri toate

teritoriile ce i-au fost smulse, eu nu am autoritatea morală de a proceda altfel... Marea Britanie şi Statele Unite n-au făcut cel mai mic gest ostil României. „Poporul român nu se consideră deci în război aecât cu Uniunea Sovietică”. Sunt conştient de rolul preponderent al Germaniei pe continent, dar, în acelaşi timp, mă declar incapabil să mobilizez ţara numai pentru a apăra, „noua ordine” pe care Axa vrea s-o instaureze în Europa. Pentru soldatul român, lupta are sens numai cât este dusă împotriva Uniunii Sovietice. Alianţa cu Reichul îşi află justificarea în faptul că, numai graţie forţei Reichului, am putea spera să eliminăm pericolul rusesc. Credeţi-mă, dacă eraţi în compania lui Stalin, numai nebunii sau oportuniştii din România ş-ar fi alăturat Axei.

— Totuşi, dumneavoastră înşivă sunteţi acela, replică Hitler, care aţi aderat la Pactul tripartit, într-o epocă când conflictul cu Uniunea Sovietică nu era încă hotărât!

— Cine vă spune că în acel moment eu nu eram un oportunist?

— Noi îi vom bate pe ruşi până o să-i ia... încheie discuţia Hitler.

În trenul care îl readucea în patrie, mareşalul declara intimilor să-i: „Germania a pierdut războiul. Trebuie acum să concentram toate – forţele noastre ca noi să nu îl pierdem pe al nostru”.

Tot ceea ce va urma de acum înainte va fi pus sub semnul acestei lapidare declaraţii: *„Germania a pierdut războiul”*! Şi această declaraţie făcută cu o săptămână înaintea începutului prăbuşirii frontului german din răsărit, când forţele germane se aflau la periferia Leningradului, la Orei şi Tuia, în apropierea Moscovei şi în suburbiile Stalingradului, până la poalele Caucazului! Iar concluzia ce a urmat: *„Trebuie acum ca noi să nu-l pierdem pe al nostru”*, dezleagă pe mareşal de orice obligaţie faţă de marele său aliat, determinându-l să înceapă, pe cont propriu, ceea ce încercase, fără succes, să determine şi pe aliatul său să o facă şi anume: *căutarea unei sofuţii politice*, *atunci când nu se mai întrevedea o ieşire victorioasă din conflict*.

Mareşalul urma să se angajeze pe un drum spinos, alături de onoarea militară, dar pe drumul direct care, prin diplomaţie – drum bătătorit, de veacuri de ţările româneşti – ducea la salvgardarea intereselor naţionale.

Prăbuşirea frontului pe Don, care se va produce în scurt timp, şi dezastrul de la Stalingrad împinseră definitiv şi ireversibil pe mareşal pe acest drum, care, pentru el şi pentru ţară, va, fi cu adevărat un calvar, drum la capătul căruia, numai pentru el, va fi „Golgota”, iar pentru ţară, victoria cu reîntregirea în vest.

OFENSIVA PE DON – 19 NOIEMBRIE 1942

În dimineaţa zilei de 19 noiembrie, sub protecţia unei ceţe dese, ofensiva sovietică debuşează pe tot frontul Armatei a III-a, după o foarte puternică pregătire de artilerie. Efortul ofensivei se desenează cu o pătrundere pe ambele aripi ale Armatei a III-a. Învăluind grupul central de forţe, format din diviziile 5 şi 6 Infanterie, de sub comanda generalului Mazarini şi, respectiv, Lascăr.

În seara zilei de 19 noiembrie, în Biroul 3 al Cabinetului militar al Conducătorului, primisem ultimele informaţii de la Marele Stat Major, care indicau în linii generale mersul luptelor pe frontul Armatei a III-a5 începute în dimineaţa zilei.

De la eşalonul înaintat al Marelui Stat Major, aflat la Rostov, şi unde se găsea şi şeful Marelui Stat Major, generalul Şteflea, deplasat ocazional în acel punct, nu putusem, până la sfârşitul zilei, să obţin date mai precise. Acesta era de altfel un lucru obişnuit, când informaţiile asupra desfăşurării operaţiunilor se primeau cu întârziere uneori şi de 24 de ore.

Acel eşalon înaintat al Marelui Stat Major nu era altceva decât ceea ce mai rămăsese din proiectatul Comandament al Grupului de forţe mareşal Antonescu, sub a cărui autoritate trebuia să intre trupele române şi germane de la aripa extremă a frontului. La acea dată, în eşalonul înaintat se aflau câţiva ofiţeri superiori din Marele

Stat Major cu misiunea de a coordona acţiunea celor două armate române şi a răspunde cât mai repede cerinţelor lor, făcând şi legătura directă cu înaltul Comandament german.

Am strâns într-o mapă toate aceste informaţii, îngrijorat de gândul că lucruri grave se vor petrece pefrontul îndepărtat, şi hotărâsem că nicio informaţie nu era atât le concludentă, pentru a justifica un raport telefonic la Predeal, unde mareşalul se retrăsese de două zile, împreună cu doamna şi Mihai Antonescu. Colonelul Eadu Davilescu, de asemenea, se afla la Predeal. Cu alte cuvinte, rămăsesem singur să captez toate informaţiile frontului şi; a le expediez în raport de importanţa şi urgenţa lor;

Faptul că nici mareşalul şi nici colonelul Davidescu nu? e aflau în Bucureşti în acele momente nu era de natură sa mă mulţumească. Situaţia ameninţătoare din faţa Armatei a 111-a fusese semnalată de câteva zile... acum atacul era declanşat de 16 ore... dar, în definitiv, Bucureşti sau Predeal însemnau aceleaşi posibilităţi de legătură, iar depărtarea până la Don era aceeaşi. Mai mult, eu ce putea interveni Mareşalul într-o asemenea situaţie? Cu aimie. Sub impresia acestor reflexii, privii ceasul; era aproape miezul nopţii şi nu se mai petrecuse niciun fapt deosebit. Întins pe patul de campanie instalat ad-hoc în biroul meu, am încercat să aţipesc. Nu am reuşit.

Gânduri, pline de neliniște mă frământau şi mă ţineau treaz. Îmi spunea: „Atacul o dată pornit, va putea oare fi oprit şi respins?”. Privii harta. Cât de evident apărea direcţia unui atac inamic cu eficienţă asupra pungii din Caucaz, pe care a bara Armata a III-a română. Parcă dinadins comandamentul german o aşezase în calea unei asemenea avalanşe... Sau miopie? Lipsa aceasta de informaţii să fie un semn bun? Să-i fi oprit pe sovietici? Să fi intervenit rezerve germane? Care rezerve şi de unde?

O singură divizie de tancuri germană – Divizia 220 – se afla în rezervă în sectorul Armatei a III-a. Ea, împreună cu Divizia 1 blindată română puteau constitui o masă de izbire puternică, în stare să paralizeze ofensiva inamică.

Dar nici nu vor trece 48 de ore de la declanşarea, acestei ofensive de pe frontul Armatei a III-a de la nord ia sud când altă ofensivă, de o anvergură mult mai ampla, este declanşată din zona Stalingrad „cu direcţia de la est la vest, ţintind localitatea Kotelnikovo, punct de întâlnire a celor două ramuri ale unui cleşte uriaş, pe care îl constituia planul ofensivei sovietice de la Don. Intre aceste două braţe erau prinse Armata a III-a şi a IV-a române ale generalului Petre Dumitrescu şi generalului Constantinescu-Klaps, împreună cu Armata a VI-a germană de sub comanda lui von Paulus... Dar la

acel ceas al nopţii târzii de 19/20 noiembrie toată atenţia şi grija erau îndreptate înspre Armata a III-a de la Don, o o o e *9.9 O 9 O* e *o o* o e a în tăcerea profundă a încăperii, deodată telefonul răsună puternic, stăruitor şi repetat, la intervale scurte. După insistenţa apelului am recunoscut că ceva grav trebuia să se producă şi sării, cuprins de o emoţie nedefinită, la receptori

— Alo! Alo! răsună distinct şi limpede o voce foarte cunoscută. Aici generalul Şteflea. Mă auzi bine?

— Da, domnule general, vă aud foarte bine.

— Vorbesc de pe front. Am încercat să iau legătura cu domnul mareşal sau cu Davidescu la Predeal, dar nu am reuşit. Vorbesc cu dumneata, te rog ia notă.

— Da, domnule general, sunt gata. Ascult.

— Situaţia este foarte gravă… Atacul inamic în forţă, sprijinit de o foarte puternică pregătire de artilerie şi însoţit de mari unităţi de care de luptă, a debuşat azi dimineaţă la ora 7 şi a spulberat rezistenţa diviziilor a IXA şi a XIII-a Infanterie, pătrunzând adânc şi ameninţând pe ambele flancuri diviziile a V-a şi a VI-a Infanterie care au rezistat pe front. Ai înţeles?

— Da, domnule general, continuaţi.

— Ia legătura urgentă cu domnul mareşal şi raportează – situaţia. Armata a III-a, prin mine, cere dezlegare de a ordona retragerea, celor două

divizii ameninţate, pe timpul nopţii, ieşind astfel din cercul inamicului care încă nu s-a închis în spatele lor. Inamicul, la căderea întunericului, a oprit orice înaintare. Trebuie folosită această ocazie pentru a salva aceste trupe. Orice întârziere este fatală. Dacă nu se foloseşte întunericul, mâine sovieticii reluând atacul, vor face orice retragere cu neputinţă. Avem nevoie de această dezlegare.

— Comandantul german ce spune? găsii de cuviinţă să întreb.

— Este inexistent. Nu are posibilităţi de intervenţie, este surprins şi depăşit. Trebuie să luăm o iniţiativă pentru a salva trupele de la captură sigură şi inutilă. Este de prevăzut extinderea ofensivei sovietice şi pe frontul Armatei a VIII-a italiene de la stânga noastră. Eu întrerup convorbirea şi revin peste o oră ca să primesc ordine.

— Domnule general, am, auzit totul. Şi am notat. Voi face tot posibilul să transmit domnului mareşal această informaţie spre a vă da dezlegarea…

Am pus maşinal receptorul în furcă. M-am uitat la ceas. Trecuse de miezul nopţii. În jurul meu, o atmosferă apăsătoare domina încăperea. Mi-au trebuit câteva minute să mă dezmeticesc şi să realizez cumplita drama ce se desfăşurase şi periculoasa situaţie în care, în acel moment, se

afla o întreagă armată română. Cuvintele pe care le auzisem transmise pe firele telefoanelor de campanie, întinse pe sute şi sute de kilometri de-a lungul vastităţii stepei ucrainene până la Don, mi-au adus întregul zvon al crâncenei bătălii angajate în condiţii atât de vitrege pentru armata română. Sovieticii se uniseră şi-şi aleseseră ca ppm obiectiv tocmai armata română, peste care hotărâseră să treacă cu zdrobitorul lor tăvălug. Iată ieşirea din enigmă. Iată catastrofa! Deoarece întreaga desfăşurare a războiului în est nu fusese altceva decât o alunecare dintr-o enigmă în alta până la catastrofa finală, cea mai mare enigmă, care acum începea să se elucideze… Cu aceste crâmpeie de gânduri care dădeau năvală într-o dezordine crescândă, am cerut legătura cu Predealul. După câteva minute de aşteptare mi se răspunse că nu se poate obţine legătura.

Am urcat la centrala telefonică a Preşedinţiei şi am solicitat personalului de serviciu să facă tot posibilul să-mi dea legătura cu Predealul. Toate încercările, toate repetările de apeluri au rămas fără rezultat. Predealul nu, răspundea. Nu se putea vorbi cu vila mareşalului.

Am încercat atunci acelaşi lucru cu vila adjutanţilor din Predeal. Niciun răspuns. Am cerut casa colonelului Davidescu din Predeal, dar acelaşi rezultat.

Contrariat şi neliniştit ca în faţa unui fapt

nemaiîntâmplat până atunci, am cerut relaţii de la oficiul telefonic central. Am primit răspunsul că orice încercare era zadarnică, deoarece nicio vilă, nu răspundea din cauza unui, deranjament pe circuitul telefonic special cu Predealul.

În timpul acestor încercări repetate dar zadarnice, ora fixată ca termen de către generalul Şteflea trecuse.

Telefonul suna din nou şi vocea subţire a generalului se auzi. Era ora 1,30 noaptea.

— Alo, aici generalul Şteflea. Ai luat legătura? Ce rezultat îmi dai?

— Cu neputinţă, domnule general. Toate încercările am rămas zadarnice, este un deranjament pe circuitul special…

— Cum se poate asta, domnule? Eu vorbesc pe un fir de campanie de la peste 1.000 de kilometri şi dumneata nu poţi vorbi de la Bucureşti la Predeal?

— Aceasta e situaţia, domnule general!

— Foarte trist. Pierdem cele mai preţioase ore de întuneric. Deci, pierdem două divizii.

— Domnule general – am cutezat să spun – ca o descătuşare după acea oră de zvârcoliri nefructuoase. Doar dumneavoastră sunteţi acolo, daţi dvs ordin de retragere. Aveţi toată autoritatea şi cunoaşte-ţi toată situaţia… Fiţi sigur că domnul mareşal va aproba măsura!

— Eu n-am dezlegarea de la domnul mareşal

să comand şi nu pot trece peste comandamentul german local. Numai domnul mareşal are căderea.

— Înţeleg. Dar în cazul acesta excepţional, nu credeţi?...

— Nu pot! E un comandant de armată aiciv

— Bine. E cazul să ordone domnia sa. v*

— El e subordonat strict comandantului german, care nu aprobă. r4.

— Domnule general, m-am hazardat ei tiih disperare de cauză, consta tind atâta prudentă mgrşdifd în faţa răspunderilor, dar un ordin pornit din partöa; Cabinetului Militar al Conducătorului şi semnat de mine, ar fi su

;eficient?

— Nu. Nici vorbă. Numai semnat de di: mareşal este valabil... Mai încearcă să iei legătura şi dacă obţii ceva, cheamă-mă la telefon până într-un ceas. Încă ar mai fi timpul ca ordinul să ajungă la cele două divizii... şi închise telefonul.

Istovit de atâtea emoţii m-am lăsat să cad pe speteaza scaunului de la birou. Mă miram singur cum îmi venise ideea cu ordinul semnat de mine şi m-am găsit ridicul, Voisem, fără să-mi dau seama, să joc rolul lt, col. Henteh, care cu de la sine putere ordonase retragerea dreptei armatelor germane la Marna. Nu, cu siguranţă nu. O făcusem ca să apostrofez lipsa curajului răspunderii mărturisite de generalul Şteflea, şeful Marelui Stat Major aflat la faţa locului şi care

cerea dezlegarea miei hotărâri atât de importante unui şef care nu era în ambianţa frontului în acel moment. Aflat la 1.000 km depărtare, nu putea să se amestece intempestiv într-un ansamblu de forţe în care era de presupus că fiecare piesă îşi avea locul şi rolul bine stabilite. Cu atât mai mult mi se păru condamnabilă atitudinea generalului Şteflea cu cât îmi spusese la telefon că era inexistent comandamentul german. Or, faţă de această constatare, nimic nu era mai logic decât să intervină şi să ordone în consecinţă, dar el se eschivase, rezumându-se, după cum se va vedea, în a rămâne spectator la dezastrul pe care putea să-l împiedice. Riscuri? Da, desigur erau foarte mari. Hitler i-ar fi cerut capul cu siguranţă. Şi ar fi aruncat toată răspunderea eşecului de la Don pe generalul Şteflea după cum va încerca să arunce, împotriva tuturor faptelor, răspunderilor asupra Armatei a III-a române.

Dar generalul Şteflea nu ar fi trebuit să piardă din vedere că înapoia sa l-ar fi avut cu toată certitudinea pe mareşalul Antonescu, care nu era omul să se desolidarizeze de primul atunci când o astfel de măsură curajoasă ar fi fost luată şi în felul acesta Armata a III-a ar fi fost salvată aproape în întregime de la un dezastru inutil. Dar ce mare satisfacţie ar fi vrut generalul Şteflea, când, datorită curajului său, ar fi salvat cele două divizii, cruţând atâtea mii de oameni de la un

prizonierat lung şi dureros. Însuşi Hitler ar fi putut fi mulţumit ca după ce pierduse Armata a IV-a română şi a VI-a germană de sub comanda generalului Paulus, ar fi putut apela la Armata a 111-a, grupată şi refăcută, pe o altă linie, mai înapoi.»

Mai târziu, spre dimineaţă, refăcându-se legătura telefonică cu vila adjutanţilor de la Predeal, am transmis nota informativă cerând să fie predată imediat la vila mareşalului.

Până în zorii zilei de.20 noiembrie nu am primit niciun răspuns. Verificând dacă nota fusese primită şi transmisă la vilă, adjutantul de serviciu îmi confirmă. De la vilă însă nu se primise niciun răspuns.

Era ora 7 dimineaţa. Acolo, pe Donul îndepărtat, începuse desăvârşirea unei drame foarte dureroaseinfringerea unei armate române, care făcuse totul să înlăture această înfrângere prin mi jloacele ei. Neînţeleasa şi nesprijinită, fusese expusă în mod condamnabil prin uşurinţa sau prin neputinţa comandamentului suprem german să fie o jertfă abandonată în calea unui inamic foarte puternic. La ora 8 dimineaţa nota telefonică transmisă în primele ore ale dimineţii de 20 noiembrie îmi reveni la birou, înapoiată de la mareşal. Pe ea am putut descifra următoarea rezoluţie:

„26 XI1941, orele 3,30 dimineaţa.

Nu pot comanda şi da ordine de la 1.000 Ian depărtam de front, când nu cunosc situaţia de ansamblu, Aceasta revine comandanţilor de pe teren, care poarta întreaga răspundere.

Asist, fără să pot interveni cu nimic la consumarea acestei dureroase drame, pe care am prevăzut-o din timp şi am încercat fără succes să o înlătur.

Mareşalul Antonescuu

…Generalul Şteflea îşi primise răspunsul, iar eu şef al Biroului 3 din Cabinetul militar „citind aceste cuvinte am putut avea o mică satisfacţie, deoarece am recunoscut aceleaşi gânduri pe care şi eu le arătasem prin cuvinte în convorbirea telefonică avută în noaptea de 19 – 20 noiembrie cu generalul Şteflea. Şi, într-adevăr, judecând *şi* cumpănind la rece situaţia din acele momente, chiar

lăacă legătura telefonică s-ar fi făcut imediat cu mareşalul Antonescu, la cererea generalului Şteflea, era uşor de admis că ar fi primit alt răspuns decât cel pus în scris pe nota informativa. Şi, ca să vedem că este aşa, să facem un uşor efort de imaginaţie şi să ne închipuim că mareşalul, la orele 2 în dimineaţa de 20 noiembrie, când ar fi – putut să dea răspunsul, ar fi aprobat propunerea generalului Şteflea.

Generalul Şteflea, de la Rostov, unde se găsea, dădea ordinul prin radio, cifrat. Armatei a

III-a, care se găsea la o distanţă de circa 200 kilometri. Descifrarea ordinului şi transmiterea lui la cele două divizii, tot cifrat, prin radio, ar fi luat un timp total care putea să ajungă la 2 ore. Deci la 4 dimineaţa, în cel mai bun caz, acest ordin, de dezlegare putea ajunge la diviziile de pe front. Acestora, ca să transmită la regimente, regimentele la batalioane şi batalioanele la companii, le mai trebuiau încă una, două ore. Deci, ar fi fost aproape 6 dimineaţa, rămânând o oră de întuneric până la 7.

În acest scurt interval, trebuiau executate toate operaţiile de degajare a unităţilor din încleştarea cu inamicul, gruparea lor pe direcţii de retragere coordonate la adăpost de ariergărzi şi dirijarea lor înapoi. Toate aceste operanţii extrem, de delicate ar fi fost surprinse de lumina zilei.

Ora 7 însemna ora H pentru reluarea ofensivei armatei sovietice, când două divizii române, scoase din poziţiile lor de apărare, s-ar fi găsit în formaţiune, de apropiere, deplasându-se, şi capetele coloanelor abia trecute de linia care le periclita retragerea. În această situaţie, ar fi fost cea mai bună şi sigură pradă pentru atacul carelor inamice, atac care ar fi dus la spulberarea acestor mari unităţi şi ar fi însemnat un dezastru mult mai mare şi mai plin de sacrificii decât o rezistenţă în poziţiile organizate şi întărite de mai bine de o lună.

În primul caz, orice ajutor, cât de masiv, ar fi fost trimis de comandamentul superior german, în sprijinul acestor divizii, ar fi mărit şi mai mult dezastrul. În cel de al doilea, cu cât rezistenţă în încercuire ar fi fost de mai lungă durată, cu atât mai mult şansele de a primi întăriri erau mai mari şi redresarea situaţiei mai sigură.

Cu totul alta ar fi fost situaţia dacă generalul Şteflea ar fi avut curajul ca, atunci când a constatat situaţia creată prin atacul inamic, constatare care avusese loc cu mult înainte de miezul nopţii de 19 noiembrie, şi, în loc să piardă atâta timp cu convorbiri infructuoase la Bucureşti, şi-ar fi luat, în calitatea sa de şef al Marelui Stat Major român, aflat pe terenul de bătălie, hotărârea curajoasă de a da ordin celor două divizii să iasă din încercuire. Orele 7 dimineaţa din 20 noiembrie, ar fi găsit diviziile a V-a şi a VI-a Infanterie trecute cu un ceas mai devreme deci pe întuneric, de linia periculoasă. Lumina zilei le-ar fi găsit instalate pe o nouă poziţie, putând face faţă unui nou atac inamic, care s-ar fi montat mult mai slab şi mai ineficace după ce un efort principal al acestui atac ar fi căzut în gol.

Dar lucrurile, nepetrecându-se aşa, din nenorocire, soarta implacabilă a trebuit să-şi spună cuvântul, deoarece voinţa comandamentului de pe teren nu a intervenit.

În cursul zilei de 20 noiembrie, atacul

trupelor sovietice a continuat să se dezvolte la sud de Don, urmărind elementele din diviziile a XI-a şi a XIII-a, a XV-a Infanterie şi încercuind pe la sud diviziile a V-a şi a VI-a Infanterie, care reuşiseră să se menţină pe linia Donului, nefiind supuse unei presiuni tot atât de puternice.

Cu alte cuvinte, calea unei retrageri spre sud pentru aceste două divizii, fusese interceptată de elemente mecanizate sovietice.

O mişcare către sud a acestora nu putea fi făcută decât ca rezultat al unei acţiuni de forţă, încă posibilă la acea dată. În zilele de 21 şi 22 noiembrie, o altă ofensivă puternică sovietică este declanşată dinspre Stalingrad în direcţia Calaci şi Kotelnikovo de pe Don. Această ofensivă, după cum s-a mai spus, constituia braţul de sud al unui cleşte care trebuia să se închidă, venind de la nord, dinspre Kleţkaia, de pe Don, o parte, iar alta dinspre Stalingrad la Calaci.

Comandamentul german, pus în faţa acestui atac atât de puternic, rămâne neputincios, rezumându-se la a repeta ordinele conţinute în esenţă în instrucţiile operative amintite, adică: rezistenţă pe loc.

În ce priveşte frontul Armatei a III-a, toată atenţia comandamentului suprem german se dirijează asupra grupului celor două divizii române – a V-a generalul Mazarini şi a VII-a, general Lascăr – care nu aveau legătură decât

prin FI şi le organizează; /constituind grupul general Lascăr, cu misiunea de a Yezista fără gând de retragere.

A treia zi de la declanşarea ofensivei, grupul general Lascăr rămăsese o insulă izolată în câmpul inamic, rupt de restul Armatei a HX-a, care, sub vitregia urmăririi tancurilor inamice şi părăsit total de trupele germane, care se evacuau rapid cu mijloace auto, îşi dirija elementele răzleţe, încercând închegarea unei noi rezistenţe pe cursul de apă chiar, un afluent al Donului. De notat este lipsa de camaraderie a trupelor germane, chiar ostilitatea comportării faţă de trupele române. Încercările – ostaşilor români de a se urca pe maşinile germane erau împiedicate în mod brutal de germani, Soldaţii români care se agăţau de camioanele germane, erau loviţi peste mâini de către cei germani ca să-şi dea drumul şi aruncaţi de pe maşini. Singura măsură eficace luată de Hitler în faţa acestui dezastru a fost numirea generalului Manstein, comandant al aripii de sud a frontului, în locul mareşalului von Kleist. Era acel faimos von Manstein cu care comandamentul român colaborase în campania din 1941 şi care, în primăvara lui 1942, condusese atacul asupra Sevastopolului, având sub ordine Corpul de vânători de munte român şi Detaşamentul general Korne, cucerind astfel cetatea.

Manstein în schimb nu se grăbi prea mult să vină la noul post de comandă şi sosirea sa nu aduse altceva decât să întărească dispoziţiile deja date. Pe lângă grupul general Lascăr, care trebuia să reziste la încercuire, se mai adăugase şi grupul de armate general von Paulus, constituit din Armata a VI-a germană şi a IV-a română, care şi ele îşi aveau retragerea tăiată prin ocuparea de către sovietici a localităţii Calaci de pe Don.

În afară de aceasta, în ziua a 4-a a bătăliei se organiză un contraatac masiv cu care de luptă, dispunându-se constituirea unui grup mecanizat din diviziile I blindată română şi 222 germană. După planul de manevră fixat, ambele divizii trebuiau să se concentreze la un punct situat în flancul aripii drepte a ofensivei sovietice, care încercuise pe la vest grupul Lascăr şi apoi, să izbească acest flanc, să-l distrugă şi să refacă legătura cu grupul Lascăr, împingând rezistenţa din nou pe Dom în dimineaţa zilei de 22 noiembrie Divizia I blindată română, sub comanda generalului Pastia, sosită la punctul de întâlnire cu divizia blindată germană, nu întâlneşte pe nimeni. După un timp de aşteptare, generalul Pastia porneşte cu divizia sa la îndeplinirea misiunii.

Marşul spre obiectiv se desfăşoară normal. La contactul cu inamicul este primită de un tir puternic de artilerie anticar, cauzându-i grave pierderi.

Generalul Pastia, care se afla într-un car de lupta în mijlocul dispozitivului diviziei, cade eroic în timp ce dădea dispoziţii unităţilor sale.

În faţa acestei situaţii, se ordonă retragerea diviziei, de către urmaşul la comandă al generalului.

Acţiunea eşuase din cauza forţei prea slabe a atacului care fusese dat cu jumătate din forţele destinate iniţial. Cauza pentru care divizia germană de tancuri nu se prezentase la punctul de întâlnire fusese de natură rizibilă în aparenţă, dar tragică în fond. Unităţile acestei divizii au staţionat un timp îndelungat în câmp, sub camuflaj improvizat alcătuit din plantaţiile locale. Acest lucru permisese rozătoarelor să se introducă în carele de luptă şi să distrugă toate cablurile electrice, astfel încât, atunci când să se aprindă motoarele spre a porni, acestea se aflau în pană de electricitate. Motoarele nu au pornit şi ca atare întreaga divizie a lipsit de la punctul de întâlnire cu omoloaga sa română, ratând astfel singura ocazie care s-a ivit în a 3-a zi a bătăliei de a se duce o acţiune serioasă în sprijinul grupului Lascăr. Rozătoarele, popândăii şi şoarecii de câmp, binemeritaseră, de la patrie şi ei deschideau virtual vasta acţiune a partizanilor sovietici care de aici înainte va lua o amploare din ce în ce mai mare. El constituie un caz unic în analele războaielor, când o cauză atât de

neînsemnată putuse avea o influenţă atât de dezastruoasă o

Destinul implacabil, atunci tind e să acţioneze. Îşi găseşte agenţii săi în cele mai variate forme.

Grupul general Lascăr, rămas în încercuire, era condamnat capitulării. În zadar Hitler caută să-l stimuleze pe comandant, conferindu-i „Frunzele de stejar cu briliante" la „Crucea de Fier" pe care generalii! o căpătase mai dinainte. Această înaltă distincţie nu a fost văzută niciodată de generalul Lascăr şi în a 5-a zi de la începutul ofensivei, capitulează, declarând în faţa ofiţerilor ruşi parlamentari, în limbă rusă: „Eu iubesc pe sovietici".

În rezumat aceasta a fost desfăşurarea filmului acelor evenimente militare dramatice care au zguduit, aducând la realitate într-o oarecare măsură, înaltul Comandament german şi care au înfăţişat dintr-odată altă perspectivă, în care până acum nici cei mai pesimişti observatori nu ar fi cutezat să creadă.

Prestigiul armatei germane fusese acum puternic alterat.

În ziua de duminică care urmă începutului ofensivei sovietice de la Don, mă aflam la birou, ca de obicei, cercetând buletinul operativ al Marelui Stat Major cu situaţia frontului. Locul pe care îl ocupase grupul general Lascăr rămăsese alb pe

hartă. O linie continuă se refăcuse spre afluentul Tehir al Donului. Ofensiva de la Stalingrad ocupase Calaci pe Don şi cu aripa de sud tindea înspre Kotelnikovo, pentru a desăvârşi încercuirea armatelor a VI-a germană şi a IV-a română de la Stalingrad. Reacţiuni ale forţelor germane erau dirijate pe această aripă a ofensivei sovietice, întârziindu-le înaintarea. Cele trei brigăzi române de cavalerie care fuseseră în dispozitiv de acoperire de la Stalingrad >mă la Astrahan, pe malul Volgăi, se aflau în plină retragere; străbătând imensa pustietate a stepei nogaice, spre a ieşi de sub ameninţarea sovietică.

Mai trebuie adăugat, pentru completarea cadrului general al frontului, că ofensiva sovietică de pe Don se extinsese mai către dreapta, cuprinzând întregul front al armatei a VIII-a italiene, pe care a spulberat-o creând, un gol periculos în front şi lăsând dreapta armatei ungare descoperite!

Către acest gol, Comandamentul grupului de arma Manstein se străduia să trimită rezervele sale pentru refacerea continuităţii frontului. Cu alte cuvinte, întreaga aripă din sud a frontului era în mişcare în retragere prin lupte dârze de la Serafimovici pe Don până la Piatigorsk din Caucaz. Pe acest front imens acţiunile defensive ofensive se succedau fără întrerupere, într-o sforţare spasmodică pentru restabilirea

echilibrului.

Mareşalul Antonescu, în tot acest timp, căutase să fie în legătură cu comandanţii români de pe front şi înalţi; Comandament german. De acolo îi veneau repetate asigurări că măsuri de restabilire a situaţiei sunt în curs şi trupe de întărire vor fi trimise în sectoarele ameninţate Hitler personal dădea asigurările cele mai optimiste ce situaţia se va îndrepta în cel mai sciirt timp. Dar aceste asigurări se dovediră curând că erau numai deziderate deoarece comandamentul german nu dispunea de alte trupe decât cele aflate în contact şi luptă cu inamicul Toată manevra lui consta în a se sprijini pe hotărârea şi voinţa trupelor şi ale comandanţilor de a rezista până la ultima capacitate a forţelor lor, sperând într-o epuizare a efortului, inamic mai curând decât într-o primire de ajutorare care nu aveau de unde veni.

În acea duminică, mareşalul se găsea la Predeal şi buletinul informativ trebuia trimis imediat cu o maşină ca să-i fie prezentat. p

Abia primisem raportul şi încă nu terminasem să-l trec pe harta din cabinetul mareşalului, când am fost chemat urgent la telefon.

— Bună ziua domnule căpitan, răsună în telefon vocea viceprim-ministrului Mihai Antonescu.

— Am onoarea să vă salut, domnule ministru.

— Domnule căpitan „aţi prinpt raportul informativ al Marelui Stat Major?

— Da.

— Vă rog să fiţi bun să veniţi la mine la vilă, aducând şi raportul cu dvs. Puteţi veni într-o jumătate de oră?

În timpul acestei scurte convorbiri, toate reticenţele pe care le aveam faţă de acest personaj mi se treziră, cu fiecare cuvânt pronunţat de el. Ideea de a mă găsi în faţa vicepreşedintelui Consiliului de Miniştri nu-mi surâdea deloc. Impulsul pe care l-am avut a fost acela de a-l refuza, dar prinsesem a declara că buletinul se afla la mine.

— Da, domnule prim-ministru, voi fi la dvs, în timpul Indicat, am răspuns eu plin de reticenţă.

Peste o jumătate de oră de la convorbire, mă găseam în vastul birou-salon de la parterul vilei lui Nae Ionescu de la Băneasa, unde locuia mareşalul împreună cu Mihai intonescu, care, în acel moment, era singur în vilă. În biroul vicepreşedintelui, am găsit pe ministrul aviaţiei, generalul Jienescu. Deoarece ne cunoşteam prin raporturile dese de serviciu, am întreţinut o conversaţie generală asupra situaţiei frontului, care dură aproximativ zece minute până la apariţia lui Mihai Antonescu. Era, ca întotdeauna, îmbrăcat impecabil. În costum închis, purta

cravată de culoare vie, în care era implântat un ac cu o piatră preţioasă. Cu părul negru, strălucitor, pieptănat îngrijit şi du ochii săi ca doi cărbuni strălucitori îşi făcu apariţia ca un june-prim într-o operetă. Plin de încredere şi de o afabilitate demonstrativă, a întins mâna ministrului Jienescu şi apoi mie, strângându-mi-o cu afectare şi privindu-mă stăruitor în ochi.

— Domnule căpitan, vă rog să fiţi bun să mă puneţi la curent cu situaţia frontului la data actuală.

M-am apropiat de birou, am scos din mapă harta, am desfăcut-o şi întinzând-o am acoperit tot biroul, înlăturând puţinele obiecte aflate pe el Destul de jenat, am făcut o expunere reţinută şi „à contre-coeur”, aşa cum o faci atunci când apreciezi că acela în faţa căruia o expui nu este cel indicat. Prin cuvinte cântărite cu zgârcenie şi într-un fel deosebit de cum aş fi făcut-o în faţa mareşalului, i-am arătat pe hartă poziţia inamicului. Situaţia trupelor încercuite şi a celor ce duceau sau erau în perspectivă să declanşeze reacţiuni Bineînţeles că eu am căutat printr-un consemn profesional să atenuez pe cât posibil un efect prea pesimist. Oricum, în faţa mea aveam un civil, cu toate că acela obţinuse de curând gradul de căpitan în rezervă la Regimentul de Gardă Călare! Pe scurt, expunerea arăta că frontul fusese spart şi că alte rezerve ar mai fi în măsură

a da o contralovitură pentru salvarea lor, celor încercuite şi readucerea frontului pe linia lui…

Mihai Antonescu nu m-a lăsat să continui, mi-a tăiat vorba şi s-a dezlănţuit deodată într-o tiradă demnă de un actor ce ar fi debitat un monolog dintr-o dramă istorică:

— Nu domnule căpitan, izbucni el, nu vor fi în stare să facă nimic… Nemţii au pierdut virtual războiul! Ascultaţi-mă pe mine. Sunt intraţi în catalep’s i e! E un bluf acest război, ca şi toate acţiunile cu care au orbit Europa şi lumea întreagă. Sunt înfrânţi. Rezervele lor nu vor fi în stare să facă faţă acestui front gigantic, care a început să se rostogolească peste ei întocmai unui val uriaş… Maşina de război americană a început să-şi atingă întreaga ei capacitate de producţie şi să alimenteze acest front… Am informaţii că asupra prizonierilor sovietici s-au găsit bocanci americani, camioane Dodge americane, pe 6 roţi motrice, aprovizionează forţele sovietice înotând prin noroaie ca adevărate şalupe marine. Este adevărat?

— Da, este adevărat domnule vicepreşedinte.

— Ei, vedeţi? Cum credeţi dvs că nemţii vor fi în stare să facă faţă acestor două potenţiale: uman, pe care Sovietele îl pun în mişcare, şi industrial, pe care Anglia şi America îl pun la dispoziţie.

Am prins un moment şi i-am replicat:

— Este mult prea devreme, domnule, vicepreşedinte, pentru a ne hazarda într-o apreciere atât de categorică asupra deznodământului. În prezent, Germania stăpâneşte…

— Stăpâneşte, ce stăpâneşte domnule? Popoare care sunt adânc nemulţumite şi aşteaptă să-i vadă înfrânţi ca să le sară în spinare? Stăpânirea aceasta îi costă atâtea efective pe care trebuie să le lase inactive în ţările stăpânite: Franţa, Olanda, Belgia, Norvegia, Italia, Grecia, Iugoslavia şi Bulgaria. Este adevărat că numai în Franţa

40 de divizii stau cu arma la picior, în timp ce pe Don nu existau rezerve serioase ca pe tot frontul de est?

— Da. Este adevărat. Însă, ca la orice medalie, există şi reversul. Nu poate fi valabilă şi concluzia că numai un comandament care e perfect stăpân pe mijloacele sale şi pe situaţie poate să-şi permită un asemenea lux? Pentru că, în fond, acesta nu este decât un lux de mijloace, iram replicat din spirit de contrazicere.

— Nu, hotărât nu. O fac din pură fanfaronadă. Aceşti oameni au o încredere oarbă în ei, au creat un adevărat mit al forţei şi prin ei au ajuns să înlăture existenţa forţei. Ieşiţi, revărsaţi în toată Europa din făgaşul lor, pretutindeni nu sunt la ei acasă. Sovieticii sunt la

ei acasă. Noi suntem la noi acasă. Ruşii au forţa atavică pe care le-o dă spaţiul». Pe ei spaţiul nu-i absoarbe, nu le dă vertij. Din contră, sunt în elementul lor. Ei fac parte integrantă din această imensitate. La nemţi, procesul este invers. Proces care se repetă istoriceşte. La nemţi, ca şi la francezii lui Napoleon, efectul spaţiului este invers. Pe ei spaţiul îi descumpăneşte. Ei au o mentalitate schematică, încadrată, cu orizont apropiat. Ruşii, americanii, englezii au cu totul altă optică. Şi acest război este un război de optică, dacă vreţi; optică continentală, optică mondială. Nu-i de ajuns să vrei să dezvolţi un asemenea război, să faci planuri, să-l organizezi. Trebuie să-l ai în reflex printr-o exercitare a lui de-a lungul generaţiilor. Să-l ai în sânge şi ruşii îl au neîndoielnic. Pornind numai de la această premiză şi nemţii sunt de pe acum virtual bătuţi. Ei nu au suflul aliaţilor, deoarece nu au anvergura acestora.

— Domnule vicepreşedinte, m-am hazardat eu, copleşit de această manifestare demagogică de oportunism politic. S-ar putea conclude de aici inutilitatea planurilor de război, ca şi tăgăduirea imponderabilului atât de congenital legat de orice acţiune omenească, oricât de bine ar fi chibzuită ea. Orice activitate umană mi – se pare că îşi are sorţii ei de izbândă ca şi de înfrângere în germen şi numai voinţa care călăuzeşte această acţiune

este sortită să le dezvolte pe primele, infirmându-le pe celelalte, atâta vreme cât războiul constă din ciocnirea a două voinţe opuse!... Nu mai departe, recent, un imponderabil şi-a spus cuvântul chiar în ceea ce a dus la soarta Armatei a III-a române: şoarecii şi popândăii au oprit intervenţia unei divizii blindate germane. În ce plan raţional întocmit acest element imponderabil ar fi putut fi inclus?

— Numai că, reluă Mihai Antonescu, replica, tot aşa de volubilă, se întâmplă întotdeauna ca imponderabilul să atârne în favoarea celui mai tare, cu atât mai mult cu cât el este la el acasă. Şi, dezvoltându-şi ideea începută, continuă: noi ne-am angajat în războiul împotriva sovieticilor pentru Bucovina şi Basarabia. Dar noi suntem într-un război virtual pentru Ardeal, împotriva nemţilor şi ungurilor. Să nu-şi închipuie cineva în ţara aceasta că, în momentul când, pe frontul Caucazului ar apărea o uniformă englezească sau americană, armata română ar trage un singur foc! Nu, domnilor. Până aici! Noi nu vom lupta niciodată împotriva acestor naţiuni, care ne sunt aliate fireşti şi care au prezidat la înjghebarea noastră ca stat independent modern...»

Mă aflam deja în maşină şi parcursesem jumătate drum dintre vilă şi Preşedinţie şi încă nu-mi revenisem din stupoarea în care m-au aruncat cuvintele rostite de Mihai Antonescu în această

mare scenă. Îmi răsunau mereu în auz cuvinte rostite cu accent, răspicat, scontând pe efectul teatral de impresionare pe măsură ce vorbea se aprindea mai mult, adresându-se când mie, când ministrului Jienescu, care se retrăsese jenat într-un colţ din partea opusă a camerei.

Ajuns la birou am încercat să cuprind toată această scenă grotescă şi să-i prind adevăratul sens, deoarece fusese atât de neaşteptată şi atât de în afara liniei de gândire şi a acţiunii oficiale pe care o cunoşteam prea bine ştiind că Mihai Antonescu, de la începutul războiului, se angajase cu atâta elan stimulator şi convingere.

Căutând să fac ordine în avalanşa aceasta de impresii venite aşa intempestiv, ajunsesem curând la concluzia că această chemare a mea cu buletinul de informaţii nu a fost decât un pretext, deoarece nici nu m-a lăsat să-mi termin bine expunerea, la care îmi făcuse impresia că nu dase atenţie şi a şi început să-şi debiteze tirada de mai sus. Era inaugurarea, la o scară redusă, a unei atitudini pe care spiritul său oportunist şi mobil o luase încă mai de mult, dar care nu avusese până acum un prilej favorabil pentru a se manifesta.

În timp ce vara anului 1942 fusese anotimpul succeselor spectaculoase în est, la care participaseră şi cele 20 de divizii române; cucerirea Sevastopolului, înaintarea pe Don, invazia în Caucaz, atacul Stalingradului, în Africa

lucrurile nu merseseră deloc bine pentru Axă. Lunile octombrie şi noiembrie aduc evenimente hotărâtoare pe acest front. Rommel este înfrânt de Montgomery la El-Alamein; Tobrukul este cucerit de englezi, iar Algeria şi Marocul sunt noi teatre de operaţiuni care aduc un reviriment poziţiei anglo-americane.

La 8 noiembrie are loc debarcarea anglo-americană în aceste două posesiuni franceze şi Franţa liberă”, prin reprezentanţii ei generalii Darian şi Giraud, intră cu posesiunile ei în Alianţa anglo-americană. În felul acesta Marea Mediterană devine un lac anglo-franco-american. Italia simte valurile Mediteranei stârnite de flota aliată, Mtându-i coastele insulare. Flota franceză, imobilizată în portul Toulon, nu se supune ordinelor amiralului Darian de a se uni cu flotele aliate, însă sabordează chiar în momentul când unităţile motorizate germane soseau pe chei gata a le captura.

Frontul al doilea fusese deschis la începutul lui noiembrie 1942, deci cu două săptămâni înaintea declanşării contraofensivei sovietice de pe Don şi de la Stalingrad.

Pentru Mihai Antonescu, care întreţinea strânse legături cu ministrul Italiei în Bucureşti, Bova Scopa omul lui Ciano, ministrul de externe al Italiei şi ginerele lui Mussolini, adversar notoriu al alianţei cu Germania, deschiderea celui de al

doilea front pe coasta de nord a

Africii, faţă în faţă cu Italia, îi deschidea noi perspective şi-i dădea multă apă la moara contelui Ci ano.

— Mihai Antonescu, om căruia îi devenise ca o profesie schimbarea de „cazacă”, la început liberal, mai apoi liberal disident, ca mai târziu să devină antilegionar; admirator al lui Hitler şi părtaş convins al războiului din est; mai mult, iniţiatorul campaniei ideologice anticomunistă din prima parte a războiului, mergând până la a înfiinţa mişcarea „Cruciada împotriva comunismului” pentru consacrarea căreia a fost bătută o medalie ce revenea de drept fiecărui ostaş de pe frontul de est, pentru acest om a fost, de ajuns primul insucces, primul semn al unui vânt nou, ca să schimbe cârma şi să facă cale-ntoarsă. Acest moment sosise, hotărârea lui fusese luată. Argumentele, de asemenea, fuseseră sortate cu grijă şi expunerea de motive făcută după tipicul canoanelor avocăţeşti. Dar ca un teatralist ce era, mai înainte de a lansa ofensiva acestei noi atitudini, trebuia să facă o repetiţie cu public, un public în măsură să-l înţeleagă, să-şi măsoare în spiritul lui efectul argumentaţiei. Publicul! l-a oferit împrejurarea: generalul Jienescu venit pentru probleme de serviciu, care fiind ministru şi deci membru al guvernului, era persoană oficială şi cu răspundere în mersul războiului, şi eu

deţinătorul situaţiei militare a frontului, deci două persoane în faţa cărora putea să-şi măsoare tăria pârghiei argumentelor sale, cu care să încerce răsturnarea unei situaţii existente. În timpul acestei repetiţii el, trebuia nu să fie ascultat, asta nu avea mare importanţă, ci să se asculte pe sine, dovedindu-şi eficacitatea argumentaţiei şi puterea de impresionare a tiradei sale. Oricât de farsor l-am socotit pe acest om, trebuia să admit că el jucase această nouă scenă a rolului pe care singur şi-l crea – schimbarea La faţă – cu multă măiestrie. Ceea ce mă supăra era faptul că auzisem din gura acestui om cuvinte care enunţau idei de care eu nu eram străin. Deşi în fond păstram aceeaşi convingere, spiritul meu de castă însă mă făcea să fiu nemulţumit, auzindu-le debitate de un civil…

Dar să-l lăsăm pe Mihai Antonescu să-şi joace scena mai departe şi să urmărim desfăşurarea evenimentelor.

În ziua următoare, colonelul Radu Davidescu s-a înapoiat, cu mareşalul, de la Predeal. L-am adus de îndată la cunoştinţă cele petrecute la vila de la Băneasa, relatându-i întreaga scenă. Colonelul s-a arătat nemulţumit şi chiar indignat de cele auzite.

— De ce i-ai arătat buletinul?

— Cum puteam face altfel tind m-a chemat în modul cel mai categoric? Nu puteam nici să nu merg, nici să mint. Ştiu, cel puţin până la această

dată, că Mihai Antonescu deţine al doilea loc în stat după domnul mareşal şi cred că are dreptul să cunoască tot ceea ce cunoaşte şi acesta. Nu puteam să refuz decât sub culpa unei nesupuneri.

— Ar fi trebuit totuşi. El are mijloace proprii de a se informa… Domnul mareşal se va arăta nemulţumit când îi voi raporta aceasta. \ z *

Dacă într-adevăr mareşalul a fost sau nu nemulţumit, nu avem cum să ştim deoarece nici eu nu am ştiut-o. Dar că în curând mareşalul va avea într-adevăr motiv de nemulţumire cu privire la mine, secundul colonelului Davidescu se va vedea de îndată… mai înainte, însă, tabloul va fi întregit cu o altă scenă, tot în jurul buletinului de informaţii;

La Comandamentul Militar al Capitalei fusese de curând numit ca şef de Stat Major, colonelul D. Dămăceanu, fostul director al Şcolii voievodului Mihai, de pe timpul domniei lui Carol al II-lea, a cărui figură a fost descrisă în amănunt mai înainte. După ce comandase cu bravură Regimentul 10 Roşiori, în timpul luptelor din Basarabia şi Crimeea, în vara lui 1941, iarna 1941 – 42, după ce luase parte în Crimeea la cucerirea şi ocuparea acesteia, fusese adus, socotit de mareşal un ofiţer de valoare şi mai ales de caracter, la acel post de mare încredere, pus, sub ordinele directe ale lui Antonescu, şi aşezat la 200 metri depărtare* de locul unde mareşalul îşi avea

locul său de lucru.

— Venit în noul post, găsi comandant al Capitalei pe generalul Mihail Racoviţă, altă figură cunoscută şi considerata de încredere. Deci mareşalul lucra!: îşi asigura postul de mare încredere actia de comandant militar al Capitalei, în mina unor oameni de încredere! Colonelul Dămăceanu nu pierdu din vedere să reia legătura cu mine, fostul său elev, la Preşedinţie, şi mă vizita tot aşa cum o făcuse în acel septembrie istoric. Tot pe motive ce luare de contact de serviciu. Se justifică astfel nevoia unei legături strânse: „Fiind numit într-un post atât de important şi depinzând direct de dl, mareşal şi cum întâmplarea favorabilă face ca dumneata să fii în postul cel mai nimerit, mi-e foarte agreabil să păstrăm, legătura pentru a fi direct şi imediat informat despre situaţia frontului… /6

După 19 noiembrie, colonelul Dămăceanu deveni mai insistent, cerându-mi zilnic informaţii la telefon. În felul acesta eu îl ţinusem la curent cu evoluţia situaţiei de la Don, primele zile care urmară atacului sovietic, până când interveni acel incident la care m-am referit:

În ziua de 20 sau 21 noiembrie, în biroul meu de la cabinet, intră colonelul Mircea Elefterescu, fostul şef de cabinet al mareşalului şi trecut acum la comanda Regimentului de Gardă Călare. Era omul care dusese cererea de abdicare către regele

Carol al II-lea, făcută de generalul Antonesev, omul de casă şi de mare încredere al mareşalului.

Colonelul Elefterescu mi-a cerut să-i arăt situaţia frontului, „deoarece auzise diferite zvonuri prin oraş, iar eu, cu toată seninătatea omului de bună credinţă i-am expus situaţia pe larg, lăsându-l să urmărească harta cu dispozitivul trupelor. Colonelul Elefterescu o declară pur şi simplu catastrofală!

? Colonelul rămăsese profund impresionat, iar eu am încercat să atenuez şi să fac consideraţii optimiste asupra, posibilităţii de reacţie a nemţilor. Spre marea mea surprindere şi nemulţumire, l-am văzut pe colonel scoţând notesul din buzunar, luând date de pe hartă trecându-le *în* – carnet. De aceea, m-am văzut obligat să-i spun: „Domnule colonel, situaţia e într-adevăr gravă, dan nu disperată, încă mai sunt şanse de redresare. În orice caz, vă rog să consideraţi aceste informaţii ca foarte secrete.66

Flegmatic cum îi era firea, a răspuns cu o ironie la adresa nemţilor şi a plecat lăsându-mă liniştit şi fără să-mi poată trece prin minte cele ce urmau să se întâmple.

În ziua următoare, sunt chemat insistent de către colonelul Radu Davidescu. Acesta mă primeşte stând în picioare la birou, aşteptându-mă într-o atitudine neobişnuit de gravă, severă chiar, nemaiîntâmplată până atunci. În raporturile dintre

şef şi subaltern:

— Domnule, m-a primit el Domnul mareşal a primit raportul şefului Serviciului de Siguranţă a Statului – Eugen Cristescu – prin care este informat că tot oraşul este în panică din pricina zvonurilor răspândite în cursul serii trecute de către ofiţerii Regimentului de Gardă Călare, precum că situaţia frontului ar fi catastrofală, armata română încercuită, pe punctul de a capitula… Cum se explică aceasta? Ofiţerii care au răspândit zvonurile susţineau că informaţiile proveneau de la Cabinetul militar al Conducătorului.

— Foarte simplu, am răspuns în modul cel mai natural. Ieri după amiază, dl, colonel Mircea Elefterescu m-a vizitat la birou şi mi-a cerut informaţii asupra frontului pentru el personal. Cum harta era pe perete cu situaţia la zi, fără să mai aştepte răspuns, s-a dus la hartă şi a văzut situaţia. M-a întrebat, i-am răspuns, asta este tot…

— Nu trebuia să-i permiţi să se uite pe hartă şi nici nu avea ce căuta în birou…

— Domnule colonel, vă rog să nu uitaţi că Mircea Elefterescu este considerat cel mai de încredere om al domnului mareşal. Un asemenea om se bucură, cel puţin din partea noastră, de încredere că poate să i se încredinţeze o informaţie militară pe care o deţine şi inamicul. În plus a fost comandantul meu şi el m-a adus la

Cabinet. A deţinut toate secretele, unele incomparabil mai de valoare ca acestea şi nu eu eram acela care puteam să-i retrag încrederea. Dacă în jurul domnului mareşal se află astfel de oameni de încredere, eu nu sunt vinovat, sau în orice caz, nu pot fi învinuit că nu m-am gândit la posibilitatea că dl colonel Elefterescu, plecând din biroul meu, va trâmbiţa prin ofiţerii săi această ştire, umplând oraşul. Pentru aceasta, recunosc, sunt vinovat şi ca atare înţeleg să trag consecinţele… Profit de aceasta pentru a vă spune că şi dl colonel Dămăceanu, şeful de stat major al Comandamentului Capitalei, cere informaţii asupra frontului pentru orientarea comandamentului său.

La aceste cuvinte, colonelul Davidescu a devenit stacojiu la faţă:

— Nu trebuie să-i dai nici lui…

Observasem mai demult că ori de câte ori se vorbea de colonelul Dămăceanu, de curând sosit în noul post, în faţa colonelului Davidescu, acesta da dovadă de evidentă enervare. Intoleranţa de altfel era reciprocă şi se va vedea pe măsura desfăşurării evenimentelor.

Consecinţa acestui fapt nu a întârziat să apară. Mareşalul, fiind informat chiar atunci cum s-au petrecut lucrurile, a replicat:

— Nu se putea ca Elefterescu să nu facă o prostie… în ziua următoare, colonelul Dămăceanu

cere prin telefon situaţia. I-am răspuns că voi veni personal să-i informez deoarece s-a petrecut ceva neobişnuit. Contrariat, colonelul Dămăceanu mi-a răspuns un „bine” sec şi mi-a închis telefonul.

Dacă nu chiar atunci, dar în orice caz în după amiaza zilei, m-am dus la Comandamentul Capitalei şi m-am prezentat şefului de stat major. Acesta mă primit destul de rezervat şi cu totul altfel de cum făcuse până atunci. Abia s-a deranjat să-mi întindă mâna şi să-mi ofere un scaun, ca mai apoi, cu o atitudine de semisomnolenţa, păstrând pleoapele pe jumătate închise şi vorbind încet, a binevoit să lege o scurtă discuţie cu mine. I-am comunicat că de acum încolo nu mai puteam să-i informez, deoarece din pricina unei indiscreţii a unui ofiţer superior, s-a alarmat opinia publică.

A ascultat, fără să i se clintească un muşchi pe faţa lui şi, eu tin alt „bine”, tot atât de sec ca şi primul, m-a concediat fără niciun alt cuvânt, privindu-mă neprietenos.

Iată relatate trei scene petrecute cu trei personalităţi, importante ale conducerii militare, care toate parcă s-au unit printr-o aceeaşi urzeală. Pe deasupra acestora, pentru a contura şi mai precis o stare de fapt incipientă, o altă scenă vine să se adauge la scurt interval de timp.

Trecând într-o seară spre casă, pe calea Victoriei, l-am întâlnit pe nelipsitul colonel George Săvoiu, comandant al Regimentului 3 Călăraşi din

Capitală, pe care-l avusesem comandant la Garda Calare pe timpul colonelului Dombrovschi. Între noi s-a închegat o convorbire pe tema situaţiei de pe front. Colonelul, după ce a ascultat cele, spuse de mine m-a întrebat:

— Bine, domnule, dacă situaţia asta este aşa, mareşalul, care este om deştept, ce zice în faţa dezastrului? Nu vede că o să piardă nemţii războiul?

— Domnule colonel, sigur că şi dânsul îşi dă seama, mai mult ca noi toţi, dar ce credeţi că poate face cu nemţii în spatele său, care la rândul lor păstrează pe legionari ca pe o gogoriţă…”

Mult mai târziu, peste un sfert de veac aproape, acelaşi om, devenit general în rezervă, trecut prin puşcării – deoarece după 23 August 1944 intrase în guvernul Sănătescu şi fusese numit şef al Siguranţei Statului, întâlnindu-se, cu mine mi-a povestit urmările discuţiei avute atunci.

— După ce m-am despărţit atunci de dumneata, povestea acum generalul Săvoiu, m-am dus la Sănătescu eu zilnic treceam pe la Palat să-rdau bună ziua, căci suntem veri. I-am spus aşa: „I-auzi măi Matache, ce spune că-i pitantil, că şi mareşalul îşi dă foarte bine seama de dezastrul care o să vină, dar ce poate face el cu nemţii. În spinare”. Păi; dacă el nu poate face, ar trebui, să fie cineva dare să înceapă o asemenea acţiune, pentru ea, iată, evenimentele se precipită…”

spusese generalul Sănătescu...

Nu; ştiam în ce măsură mareşalul Palatului, general. Sănătescu, ş-ra lăsat influenţat de vămi, său, g. – rălul, Săvoiu, şi nici nu puteam fi sigur deloc că el nu avea: această idee mai demult. Dar oricum, coroborând toate datele, se poate trage concluzia că în intervalul 18 – 22 noiembrie 1942 s-a determinat în germen, actul de la 23 August pe mai multe planuri.

1.

— Pe plan guvernamental: însuşi mareşalul Antonescu, prin declaraţia făcută la proces, a mărturisit că încă de pe timpul bătăliei de la Stalingrad încrederea în Germania i-a slăbit şi a declanşat o acţiune de scoatere a României din război, luând legătura cu aliaţii; Mihai Antonescu, prin declaraţiile făcute în faţa ministrului Jienescu şi a mea în calitate de şef al Biroului 3 al Cabinetului militar, prin care şi-a expus întreaga sa atitudine.

2.

— Pe plan opoziţionist: partidul naţional-liberal, ţărănist socialist şi comunist în frunte cu Iuliu Maniu, Mihalache, Dinu Brătianu, Titel Petrescu, Pătrăşcanu.

3.

— Palatul, în cap cu regele, secundat de mareşalul palatului, generalul Sănătescu, Mocioni-Stârcea, Ioaniţiu, iar din umbră acţionat de

generalii Aldea şi Mihail.

4.

— Pe plan de ansamblu, în mod paradoxal toate aceste fire de acţiune se interferau pornind concomitent, cunoscându-se reciproc şi căutând în secret să-şi păstreze individualitatea.

Dintre toate aceste grupări, singurul, partidul comunist se afla în ilegalitate. El a fost acela care la 21 septembrie 1941 printr-uil manifest a cerut ieşirea României din războiul împotriva Uniunii Sovietice. Privind data, se poate trage concluzia că însăşi acest partid a fost de acord cu războiul naţional pentru cucerirea Basarabiei şi Bucovinei, mai mult, o declaraţie făcută în Adunarea Naţională din 22 August 1961 nu poate decât să întărească această afirmaţie: „Trebuie spus că instaurarea dictaturii militaro-fasciste antonesciene şi aruncarea ţării în războiul anti-sovietic s-au datorat şi unor slăbiciuni sau lipsuri şi greşeli în activitatea partidului comunist român…”

Limilându-ne-la datele inserate mai sus care marchează acţiuni declanşate în momentul producerii efortului ofensivei sovietice pe mai multe planuri, se va încerca, în perspectiva ce o oferă scurgerea unui sfert de veac să se capete desluşirea cuvenită.

S-a arătat reacţia primului ministru Mihai Antonescu faţă de informaţiile militare de pe front

şi s-au făcut consideraţii asupra acestei reacţiuni, cunoscând omul, caracterul şi temperamentul său, socotind-o ca pe o repetiţie a unei scene mari, istorice, pe care trebuia s-o joace trecându-se singur prin flacăra unui purgatoriu, care trebuia să-l cureţe atât în faţa lui, cât şi a opiniei publice, de filonazism, după cum prin rebeliune se curăţise de filolegionarism. Şi unde trebuia să joace această mare scenă? Desigur, în primul rând în casa mareşalului, în faţa mareşalului. Am observat că în acel moment nu se afla la Predeal, şi se afla în Bucureşti. Foarte probabil ca să se documenteze şi să se pregătească pentru afişarea noii atitudini; apoi această scenă trebuia reluată şi jucată cu mai multă ardoare la Palat, în faţa regelui, la care avea aproape zilnic acces, fiindu-i profesor de drept internaţional…

În ceea ce-i privea pe mareşal, acesta nu avea nevoie să 1 se joace scene teatrale pentru a i se sugera sau impune o idee. Mareşalul îşi avea judecata şi ideile proprii. După cum, se va vedea, Ică Antonescu mărturisea la proces că „domnul mareşal îşi avea ideile proprii”.

În faţa regelui Mihai însă, avea nevoie de tot talentul său de cabotin. Regele trebuia câştigat de partea ideilor sale, sub pretextul slujirii mareşalului, ca mai târziu să încerce pe faţă să tragă apa la moara sa.

Data la care Mihai Antonescu a jucat în faţa

regelui marea scenă nu se cunoaşte, dar e foarte probabil ca ea să fi fost tot în timpul acelor zile când ofiţerii Regimentului de Gardă împânzeau oraşul cu informaţiile asupra dezastrului suferit la Don, iar generalul Săvoiu mergea la vărul său – mareşalul Palatului, generalul Sănătescu – să-i spună: „Dacă mareşalul nu poate face nimic fiindcă-i are pe nemţi în spate, s-o facem noi”! şi când colonelul Dămăceanu – şeful de stat major al Comandamentului Militar al Capitalei îşi pregătea documentarea pentru a informa şi câştiga încrederea inginerului Ceauşu şi a lui Lucreţiu Pătrăşcanu, după cum declară colonelul Dămăceanu în „Memoriile” sale.

În ce privea palatul, generalul Săvoiu ne-a asigurat că acela fusese momentul începerii pregătirii acţiunii de la 23 August. Ar fi cu totul nelalocul său dacă am spune că şefii opoziţiei, Maniu, D, Brătianu şi ceilalţi, au luat cunoştinţă despre înfrângerea de pe Don din colportările ofiţerilor din Garda Călare a regelui, când ei îşi aveau sursa de informaţii radio de la anglo-americani. Dar nu e neadevărat dacă se afirmă că aceste informaţii, venind din sursă atât de sigură şi apropiată, de la însăşi Cabinetul militar al Conducătorului, erau de natură să confirme şi să dea toată garanţia de veridic, atât de necesară la baza unui plan de acţiune aşa de important. Aceste informaţii au circulat intens în opinia

publică bucureşteană, în mare-majoritate liberală şi naţional-ţărănistă, monarhică deci, filoanglo-americană. Această opinie publică bucureşteană a jubilat în acel moment! în timp ce armata noastră, care era angajată pentru recâştigarea unui drept imprescriptibil al naţiunii, sângera pe câmpurile deznădejdii de la Bug din stepa kalmucă, anglofilii benchetuiau, închinând cupe de şampanie pentru înfrângerea armatei germane! Chiar eu asistasem la o asemenea scenă, petrecută în locuinţa unei rude, când o progenitură a unei boierimi craiovene a ridicat paharul şi a toastat pentru înfrângerea armatei germane în Rusia… De adăugat că acea figură, după 23 August 1944 a petrecut mulţi ani în puşcărie de pe urma iubirii sale înfocate pentru anglo-americani!

Este momentul să specific că aceste manifestări de opinie publică reprezintă atitudinea membrilor partidelor istorice, socialist şi comunist, a boierilor şi boieroaicelor bucureştene şi nicidecum ale micii burghezii, negustorimii sau ţărănimii şi nici chiar a clasei muncitoare în marea ei majoritate. Aceasta i-a dat dreptul mareşalului Antonescu ca, în apărarea sa de la proces, să declare: „Era pentru prima oară când în timpul unui guvern de după Marele Război nu au fost greve muncitoreşti. Eu nu am avut greve şi nu am fost silit să tră în muncitori, cum au făcut aproape toate guvernele…”

Dar cu această opinie publică salonardă se petrecuse acelaşi fenomen care se petrecuse în opinia publică a ponorului francez pe timpul războiului de şapte ani, după înfrângerea ducelui de Soubisse, comandantul armatei franceze în bătălia de la Rosbach, de către regele Frederic cel Mare al Prusiei. Pe acea vreme, Franţa făcuse o alianţă cu Maria Tereza, împărăteasa Austriei, împotriva Prusiei, pentru că adevăratele interese politice ale Franţei o apropiau de Austria, care urmărea acelaşi scop cu Franţa – de îngrădire a expansiunii Prusiei. Dar pentru că acesta era mare admirator al culturii franceze, cocheta cu Voltaire şi introdusese limba franceză la curte, poporul francez simpatiza cu regele şi considera un război dus de Franţa împotriva acestuia şi alături de Austria ca nefiresc. El devenise astfel un război nepopular deşi o întărire a Prusiei antrena hegemonia acesteia asupra statelor germane, periclitând siguranţa Franţei. Sub acest curent de simpatie înfrângerea armatei franceze la Rosbach a fost prilej de mare sărbătoare la Paris... Acum faptele se petrec la fel. Cu toate că interesele politicii noastre naţionale cereau ca Germania să fie victorioasă, simpatia era mai puternică încât orbise o mare parte a. acelei opinii publice, mergând până la inconştienţa pe care am arătat-o mai sus. Astfel e dovedit că – antipatiile pe care popoarele le capătă în anumite ocazii, le

handicapează, făcându-le incapabile de a urmări jocul cu multiple variante al politicii, care îşi urmează drumul dictat de raţiunea rece pusă în slujba neamului…

Raportându-ne la masa poporului, la ţărani, muncitori şi la mica burghezie, starea de spirit era cu totul alta. Deşi nici în rândurile lor nu mai putea fi vorba de entuziasm, dar, spre cinstea acestora, se putuse constata un stoicism şi o dârzenie în acceptarea sorţilor schimbători ai războiului. Nu mai putea fi vorba de nicio euforie, care, de altfel, nu a existat nici la început, ci numai de un înalt spirit al datoriei de împlinit, gândul fiecăruia se strângea, precum antenele unui melc, înăuntrul casei sale, pentru apărarea acesteia… Soldaţii văzuseră cu propriii lor ochi starea de fapt pe teritoriul cucerit şi, pentru mentalitatea lor de ţărani legaţi ea, Ion, din cartea lui Rebreanu, ştiu ce-i aşteaptă dacă se retrag şi inamicul vine peşte ei…

Lăsând la o parte aceste consideraţii şi revenind la ideea pe care am etalat-ocare a fost momentul declanşării acestei laborioase hotărâri de a se începe o acţiune de scoatere a României din război – rămâne stabilit istoriceşte că el s-a situat în jurul datei începerii ofensivei sovietice pe Don şi înfrângerii suferite de cele două armate române.

Ca sursă de informaţii, iarăşi poate fi socotit

Cabinetul militar al Conducătorului, prin şeful Biroului 3: prin contactele ce le-am avut în mod fortuit cu acele personaje cărora le-am procurat în modul cel mai nevinovat informaţiile hotărâtoare.

MOTO: Sy… AUaţii îmi cer mă predau. Să mă predau în nile cui? Să mă predau în nemţilor? Asta este ca şi cum ivle s-ar cere să mă arunc dintr-y avion în plin zbor, fără paraşutrun MAREŞAL ANTONESQ

GENEZA LUI 23 AUGUST

După aceste evenimente puţin importante în aparenţă, rămăsesem mai departe să-mi îndeplinesc funcţiile mele fiind privit cu toată încrederea. Neavând nicio legătură, cu alte persoane mai importante din afară şi, mai mult, ferindu-mă de aceste legături pentru a nu da naştere la nicio suspiciune, am rămas un observator atent, al derulării evenimentelor şi, în primul rând, al desfăşurării activităţii de conducere.

Referitor la desfăşurarea activităţilor despre care am amintit că se declanşaseră, eu însumi furnizând prima sursă, nu aveam nicio cunoştinţă şi nici nu doream să am… Mult mai târziu, după un sfert de secol am avut prilejul să le aflu succesiv, mai întâi sub diferite forme de la factorii interni, iar în ultimul timp, prin declaraţii revelatoare de la factorii care contribuiseră la acel act şi care se găsesc în afara ţăriie.

Numai atunci, coroborând ce cunoşteam, ce trăisem şi la ce participasem cu cele declarate de ceilalţi factori, am reuşit să-mi întregesc tabloul cât mai complet şi mai veridic al actului de la 23

August!

Până atunci urmăriţi-mă în exercitarea funcţiunii mele şi asistaţi împreună cu mine la ce s-a mai întâmplat…

Pentru că în modul cel mai neîndoielnic figura mareşalului Antonescu apare de la început proiectată, cu tot prestigiul personalităţii sale înalte, asupra genezei acelui act, să urmărim, activitatea pe care a desfăşurat-o mai înainte.

După cum s-a mai arătat, generalul Manstein primeşte în seara de 21 noiembrie, deci după 3 zile de la declanşarea ofensivei de pe Don, la Vitebsk, ordinul de la lua comanda grupului de armate din sud. În loc să ia avionul, se urcă în tren şi abia la 24 noiembrie ajunge la Sarabelsk unde-şi instalează comandamentul. Abia aici îşi dă seama de gravitatea situaţiei şi de rolul ce-i revine. Grupul Lascăr încă rezista. Atacul încercat de generalul Heim, cu Divizia 22 blindată germană şi Divizia I blindată română, eşuase din cauzele pe care le-am văzut. Grupul Lascăr este abandonat, iar frontul se reface mult mai înapoi, pe valea râului Tehir.

Cum în zilele următoare grupul Lascăr se predă, Manstein este obligat să facă un bilanţ al operaţiunilor desfăşurate până la sosirea sa în zonă şi bineînţeles, însuşindu-şi punctul de vedere al fostului comandant, aruncă vina pătrunderii de la Kleţkaia pe Armata a III-a română. Generalul

german trimite o scrisoare-memoriu către mar eşalul Antonescu, pe care-l cunoştea foarte bine şi la invitaţia căruia petrecuse, o lună, în vara anului 1942, la Predeal, în care scrisoare aducea învinuiri grave trupelor române, de la luptătorii din linia întâi până la comandantul Armatei, între altele, arăta: că armata s-a lăsat surprinsă; nu a avut lucrări de teren complete şi solide; că nu a depus nicio rezistenţă; a părăsit poziţiile, retrăgându-se în dezordine, etc.

Mareşalul Antonescu, care trăise cele mai grele momente în aceste zile şi urmărise fără nicio posibilitate de a interveni, ceas cu ceas, drama armatei sale, momente poate tot atât de grele, ba şi mai grele decât cele pe care le trăise pe timpul bătăliei de pe Neajlov, din noiembrie 1916, se declanşează şi răspunde printr-o scrisoare, pe 4 pagini-coală, care este o dovadă clasică de ceea ce înseamnă orgoliul şi demnitatea unui comandant rănit prin aruncarea de învinuiri nedrepte, ce atingeau onoarea unei armate care se sacrificase din vina comandamentului german. El ataca atât de demn, senin şi hotărât, încât nu mai lăsa loc la replică. Îi venise uşor să riposteze atât de vehement, deoarece această replică era ca o izbucnire a unei revolte înăbuşite îndelung. S-a amintit mai înainte despre repetatele avertismente primite la O.K.W. referitoare la concentrările de trupe sovietice la sectorul Armatei a III-a; despre

necesităţile întăririi frontului defensiv; despre trimiterea de muniţie asupra concepţiei unei rezistenţe liniare şi slabe peste tot, statică, fără rezerve, fără posibilităţi de intervenţie a comandamentului. Nu se luase nicio măsură. Toate acestea au fost menţionate punct cu punct, pe date concrete, în scrisoare, mareşalul, devenind din acuzat acuzator.

SCRISOAREA MAREŞALULUI ANTONESCU către FELDMAREŞALUL VON MANSTEIN

Domnule Feldmareşah

Generalul Şteflea vă va aduce o scrisoare documentată se mine. Sunt sigur domnule Feldmareşal că-i veţi da toată atenţia cuvenită. Conţinutul ei este scris personal de mine şi este strigătul îndurerat al unui soldat. Este de la sine înţeles domnule Feldmareşal că am cea mai desăvârşită încredere în spiritul domniei voastre de dreapta, de înţeleaptă conducere şi fermitate nu numai faţă de soldaţii români, dar şi faţă de germani.

Nr. 314.962 din 9 dec. 1942, Bucureşti, 9 dec, 1942

Nu numai că îmi însuşesc în totul cele ce generalul Steflea v-a raportat, dar ţine încă de datoria mea, faţă de răspunderea istorică pe care o port şi faţă de contribuţia militară la războiul ţării ce conduc, să adaug următoarele:

1. România şi-a oferit aproape totalitatea

forţelor ei armate, cu cele mai de seamă cadre, cei mai tineri şi mai bine instruiţi soldaţi şi cel mai modern material de care am dispus, ca alături de armata germană, să contribuie la zdrobirea bolşevismului, împlinind astfel un rol european, foarte depărtat de modestele ei idealuri naţionale şi politice.

Această jertfă generoasă nu trebuie deci privită ca o obligaţiune fără restricţii. Nimeni nu ne poate cere altceva decât ceea ce noi consimţim a da, între Germania şi România neexistând până la această dată nicio convenţie nici politică, nici militară.

În calitate de conducător al statului român şi de comandant al armatei am deci dreptul de a împiedica orice aci, care îmi poate compromite prestigiul indispensabil exercitării funcţiunilor mele şi am datoria să sustrag din faţa oricărei molestări ofiţerii şi soldaţii români, supuşi unui tratament incompatibil cu onoarea şi credinţele ţării mele.

2. Cunoaşte-ţi contribuţia trupelor române din Eşalonul I al Armatei române, care cu excepţia operaţiunilor de la Odessa şi Don, au sângerat sub ordinele Armatei a II-a germane, pe care aţi comandat-o de la Nipru până la Kertsch şi Sevastopol.

Vă sunt poate mai puţin cunoscute operaţiile Corpului de armată general Dragalina şi ale

trupelor din Caucaz, cărora li se datorează nu numai salvarea situaţiei critice de la Doneţ, din iarna trecută, dar şi atingerea obiectivelor actuale de la Don, Volga şi Munţii Caucazului.

Fără falsă modestie, cred că nu exagerez, dacă afirm, că, fără prezenţa trupelor româneşti în iarna trecută, Crimeea putea fi pierdută şi situaţia de la Doneţ ar fi putut duce, dacă nu Ici pierderea, cel puţin la ameninţarea Ucrainei, de la est de cotiţi Niprului.

Forţele româneşti din eşalonul îl au fost promise Comaţţelamentului\. Suprem German în timpul grelei, crize.

prin care a trecut Armata germană pe frontul de est; în iarna trecută…

Am cerut în schimb numai ca unităţile române să fie dotate la fel cu cele germane şi să fie transportate pe calea ferată până în apropierea frontului, pentru economisirea echipamentului. S-au făcut promisiuni dar nu au fost respectate:

— trupele româneşti ale Armatei 3-a au făcut 500600 km pe jos pentru a ajunge pe front, în timp ce trupele germane au fost duse cu trenul până la liniile cap de cale ferată, ba mai mult, s-a dat ordin marilor unităţi române ca din gările de debarcare să le transporte până la poziţiile de luptă cu puţinele camioane de care dispuneam.

— drept dotaţie modernă s-au dat Diviziei blindate române 22 care grele germane şi două

companii anticar, i s-a refuzat însă, grupul de recunoaştere, iar majoritatea – nu totalitatea – diviziilor române au primit ca mijloc de luptă contra carelor o baterie de 6 piese anticar grele cu tracţiune hipomobilă.

4. Pentru că se aruncă un discredit asupra trupelor române, în special ale Armatei a 3-a spre completa dv, edificare, vă aduc la cunoştinţă următoarele:

— Comandamentul german prin domnii generali Weichs şi Hauffe este responsabil de angajarea trupelor acestei armate în condiţii cu totul dezavantajoase.

— Mi s-a afirmat că frontul afectat Armatei 3-a române era pe Don, ceea ce ar fi constituit o situaţie favorabilă.

Recunoaşterile noastre prealabile au constatat că afirmaţia nu era, deloc, exactă, inamicul având în mijlocul frontului armatei un cap de pod larg de 70 km şi adânc de 25 km.

— Toate observatoarele erau în mâna lui. Am cerut să se liehideze acest cap de pod înainte intrarea trupelor noastre în sector. Mi s-a promis; dar nu s-a făcut nimic:

Am cerut atunci ca la intrarea trupelor noastre în linie să cooperez împreună cu trupele pe care le înlocuim pentru reducereacapului de pod.

— Mi s-a promis, dar nu s-a realizat nimic.

Din contră, în măsura în care înlocuiam de unitate germană sau italiană, acestea dispăreau fără măcar să prevină şi fără să spună unde se duc.

Trupele noastre nu au găsit nicio organizare, nicio apărare antitanc, nicio reţea de sârmă, nicio baracă şi au trebuit să se instaleze într-o zonă fără păduri, cu foarte puţine sate sau acoperiri naturale, total secătuită de alimente şi furaje de trupele ce ne-au precedat în sector, Ceva mai mult, au fost luate şi depozitele care se găseau făcute în sector, lăsându-ne total numai la discreţia aprovizionărilor, care se aduceau cu cai istoviţi şi insuficient hrăniţi, de la circa 120 km.

Am cerut ca după intrarea în sector, să lichidăm nu numai capul de pod, dar – printr-un efort comun – să ocupăm şi regiunea păduroasă de la nord de Don, care după mine era poziţia cheie şi a apărării întregului front din marele cot al Donului, dar şi propice adunării în ascuns a unor forţe masive inamice, pentru executarea unui atac în stil mare.

Dacă, pregătirea angajării forţelor româneşti a avut Unsurile arătate, nici execuţia nu s-a ridicat la un nivel superior.

— Armata 3-a a fost întinsă pe un front de 156 km, încât nu puteam îndeplini decât o misiune de avanposturi (un batalion pe 4.112 km) şi nu a dispus ca rezerve decât forţe capabile cel mult să oprească mici pătrunderi locale: 5 batalioane şi 2

divizioane din Divizia 15 infanterie, şi Divizia 7 cavalerie pe jos (valoarea a 3 batalioane şi un divizion de artilerie). Au mai fost aduse ulterior 2 divizioane germane de vânâiori de care: nr. 611 şi 670*

Situaţia se înrăutăţise şi mai mult prin aceea că Diviziile 13 şi 14 infanterie, asupra cărora s-a produs efortul atacului inamic, au fost încontinuu atacate de la intrarea lor în front şi până la începerea ofensivei sovietice

Divizia 13-a a fost atacată în intervalul de timp de la jumătatea lunii septembrie până la 18 noiembrie, de 32 de ori, în zile şi nopţi adeseori consecutive. Divizia a 14-a a fost şi ea atacată în acelaşi interval de timp de 17 ori, de aici a rezultat că la 19. XI, Divizia 13 infanterie avea pierderi de 115 ofiţeri şi 3648 trupe luptătoarei

Divizia 14 infanterie avea pierderi de 98 ofiţeri şi 2163 trupa luptătoare.

— Pentru reacţtuni ofensive Grupul de Armate a concentrat în sectorul Armatei 3-a Divizia 1 blindată română şi Diviziile 22 şi 14 blindate germane, aceste două din urmă reduse la 25 la sută din valoarea normală.

Anterior se promisese de către O.K.W. constituirea următoarelor rezerve, deosebit de rezervele Armatei 3-a: 4 divizii germane în zona Armatei 3-a şi 3 divizi române în regiunea Rostov (Corpul 6 armată). Nu s-a realizat nimic; mai mult,

la începutul lunii noiembrie O.K.W. ne-a obligat să introducă în front şi Divizia 7 infanterie română, în locul unei divizii italiene.

— Hrana, materialele de fortificaţii, carburanţii, muniţiile, materialele necesare instalării defensive etc. nu au ajuns niciodată să atingă măcar cifra promisiunilor, necum a nevoilor reale (date şi documente să găsesc în însuşi raportul colonelului Fink).

— Armata 4-a, ale cărei trupe în parte luptau neîntrerupt din luna ianuarie, şi-a epuizat şi consumat forţele păstrând iniţial cu Corpul 6 armată un front de 120 km, (de la 20 km până la 50 km de divizie) şi menţinând oamenii în linie până la limită, extremă a puterilor omeneşti de 90100 zile neîntrerupt şi neîncetate lupte.

Ducă în ziua de 20 noiembrie când Armata 4-a română a fost atacată, sectoarele diviziilor erau micşorate de la 17 până la 33 km, nu trebuie uitat că valoarea combativă a trei divizii (diviziile 1,2 şi 4) era scăzută la circa 50 la sută.

Menţionez numai că Corpul 6 armată a consumat de la ianuarie până la noiembrie 1942, în afară de efectivele sale, încă 38 batalioane şi 11 escadroane.

Dacă lipsurile materiale ale Armatei 4-a au fost în general mai mici dealt ale Armatei 8-a, lipsa combustibilului slăbise oamenii până la epuizare (cazul ofiţerilor şi soldaţilor umbre

decoraţi de domnul general Hoth), iar lipsa de furaje adusese într-un hal de inaniţie totală caii Corpului 6 Armată, ceea ce explică pierderile de material de artilerie în luptele de la sud de Stalingrads

Inospitalitatea terenului în care a luptat Armata a 4-a este cunoscută (lipsa totală de resurse şi acoperiri, climă grea şi nenumărate boli). <”.

5. Reuşita ofensivei ruseşti fiu se dator este deci lipsei de eficienţă a Armatelor 3-a şi 4-a române, ci neprevederilor comandamentului Grupului de armate „B”, unei alegeri meşteşugite din partea ruşilor a zonelor de atac* şi concentrării masive de forţe în cel mai desăvârşit secret.

Comandamentul rus a atacat în forţă la vest şi la sud, de Stalingrad, zone cărora Grupul de armate „B ((trebuia să le acorde cu totul altă atenţiune. Evenimentele au arăiat-o. 1

6. Întârzierea constituirii Comandamentului Don, provocată de neaşteptata şi neînchipuita rezistenţă de la Stalingrad şi din Caucaz îşi [are partea ei fatală de contribuţie în tragicele evenimente trăite!

Nici pregătirea, bătăliei, nici conducerea ei nu au putut fi la înălţimea misiunii. Tristul rezultat-ca şi numirea dv, după pronunţarea dezastrului, la un comandament fără titular, o

dovedesc…

Am arătat personal generalului Hauffe bănuiala mea că inamicul va dezlănţui un mare atac pe direcţia EROLÖV-ROSTOV şi pe direcţia BARMANZAK-KALÄTSCH, care erau cele două axe de atac indicate, fiindcă în afară de succese tactice locale, duceau şi la consecinţe grave strategice pe frontul germano-român din Caucaz, de la Stalingrad şi din cotul Donului]

v Grupul de armate von Weichs şi generalul Hauffe au subestimat valoarea inamicului şi nu au luat în considerare găsină, exagerate toate sesizările, mele.

„7. Am, domnule Mareşal „un trectit nepătat de 40 de ani închinaţi armatei şi dării, în dreptate şi onoare f am făcut în ac că stă lungă carieră 4. războaie şi 4 revoluţii; Nici în faţa inamicului din afară, nici în faţa celuia dinăuntru nu am dezarmat niciodată, k

Am o răspundere politică şi istorică şi am o sacră dătorie: „faţa de ostaşii mei. v?…

M-aş äezöriöră dacă aş lăsa să fie dezonoraţik – v

Aş fi itn laş, dacă, aş tolera să se coniită laşipdţi în contra lori.: 1

Sunt informat, în ultimul moment, că sunt soldaţi de-ai mei, care au luptat ca nişte bravi şi care acum sunt împuşcaţi de soldaţii dv. În încercuirea de la Stalingrad.

Sunt informat că sunt ofiţeri şi subofiţeri de-ai noştri cărora le sunt smulse de la brâu revolverele şi armele lor de către soldaţi de-ai dv, care au stat mult departe în spatele frontului sau de soldaţi din unităţi de lucrători.

De asemenea mi se raportează că trupele române aflate sub comandament german sunt supuse unui tratament neomenos.

Pentru cucerirea satului Dubowskij, Corpul 1 armată a primit ordin de la Grupul Hollidt să atace, de 7 ori, pentru că nu a reuşit prima dată, cauzându-se pierderi de 40 ofiţeri, 15 subofiţeri, 1392 trupă.

Ce importanţă tactică şi strategică avea aceasta, în ansamblul imens al frontului, ca să determine acest masacru?

De ce se impun sacrificii inutile marilor unităţi române, cină în cazuri asemănătoare trupele germane sunt cruţate? Relev cazul detaşamentului von Courbier, care a fost trimis la Odessa pentru a ne ajuta să spargem frontul defensiv.

Detaşamentul, ţinut 2 – 3 săptămâni în rezervă, a atacat şi după 2 ore a lăsat pe teren câţiva ofiţeri şi 200 soldaţi, a oprit atacul şi s-a retras, fără să mai încerce sub cuvânt că nu are mijloacele necesare.

Unul din comandanţii germani nu s-a oprit să mărturisească că ţine să facă „mea culpa” faţă de

infanteristul român, pe care-l credea până atunci slab luptător.

Pe când la germani astfel de procedee sunt admise, generalul Hollidt trimite soldaţii noştri, fără să le asigure susţinerea de foc şi de mijloace masive, la masacru.

Masacrarea cu rea voinţă şi pornire a unităţilor din Corpului 1 armată va produce un efect dezastruos camaraderiei româno-germane şi fără niciun folos militar pentru viitor.

Sunt sigur că veţi fi de acord cu mine că această atitudine a comandamentului german nu este meritată de trupele române, care s-au bătut cel puţin tot atât de bine cum s-aw bătut trupele germane din sector.

De ce dacă soldaţii Armatei 3-a nu au reuşit să oprească atacul rusesc „nu s-au bătut cum trebuienu au reuşit nici unităţile germane? Diviziile 22 şi 14 blindate şi divizionale 611 şi 670 de vânători de care, au fost şi ele literalmente zdrobite, deşi au primit şocul după ce acţiunea inamicului pierduse din intensitate, dataiuă prăştierii şi pierderilor survenite în luptele cu noi?

De ce aceştia au fost bravi şi ai noştri au fost fugari?

Este cazul să întreb ce au făcut mai mult Diviziile 62 şi 294 de la care, după comunicarea Führerului primită la 23. X1, să aştepte despresurarea grupului Lascăr?

Se uită probabil că atacul s-a produs pe o ceaţă atât de deasă incit niciun armament până la tunurile grele nu a putut să tragă, decât cină inamicul a intrat în poziţie şi în baterii.

Din aceeaşi cauză nici aviaţia nu. a putut interveni*

Nu cred că alte trupe, cu organizare, încadrare, în – strucţie şi experienţă egale cu ale trupelor române, ar fi putut face moi, mult decât a făcut Armata 3-a care timp de 3 zile şi-a menţinut poziţiile, dar a trebuit să cedeze când rezervele române şi germane nu au putut nici măcar stăvili puhoiul rusesc, nicicum să-l respingă.

8. Sunt informat de asemenea că, pe când dv, încercaţi să reconstituiţi din oamenii rămaşi noi unităţi româneşti, domnul general Hollidt a pulverizai Divizia 9-a desfiinţându-i comandamentul, risipind pe fracţiuni unele vin unităţi cu valoare combativă încă suficientă şi Transformând altele în unităţi de lucru.

Mai sunt informat că unităţi germane iau fără niciun scrupul, cu o îndrăzneală fără seamăn, caii serviciilor noastre şi îi trec la ale lor, lăsând pe ale noastre* în drum.

Sunt informat că s-au luat serviciile noastre constituite şi s-au trecut diviziilor 62 şi 294, care au sosit pe câmpul de luptă fără, servicii; în sfârşit, sunt informat, domnule feldmareşal, că domnul general Hollidt se poartă cu

comandamentele noastre cu o brutalitate neadmisibâlă între oameni civilizaţi şi între soldaţi cm, simţământulonoarel.

Acelaşi domn general, trecând atât peste cele mai elementare principii de ierarhie militară şi de ordine în exercitarea cu autoritate a comenzii, cât şi peste cel mai elementar respect ce se datorează unui aliat, care face din toată inima şi cu loialitate sacrificii imense pentru cauza comună, fără să fie obligat prin vreun angajament militar sau politic scris, a dat „ordine” Armatei 3-a să nu dea niciun ordin trupelor române, decât prin intermediul dânsului, şi în acelaşi timp a avertizat că îşi rezervă dreptul de a aduce acestor ordine orice modificări va crede de cuviinţă.

9» Domnule mareşal, în faţa acestor fapte care în niciun caz nu ne pot dezonora pe noi, orice margine nu poate fi depăşită şi orice onoare nu poate fi călcată în picioare.

Nu poate fi depăşită şi nu poate fi călcată în picioare mai ales faţă de un soldat – care fără să fie armat cum sunteţi înarmaţi, instruit cum sunteţi instruiţi, încadrai cum sunteţi încadraţi, s-a bătut până acum cum s-a bătut, s-a încărcat de o nepieritoare glorie şi la a cărui intervenţie camaraderească şi totală s-a recurs de multe ori, în ocazii grele şi în momente critice pentru trupele germane;

— cână marile unităţi române îşi pun la

dispoziţia unităţilor germane, în aceeaşi luptă, aviaţia şi cel mai modern material de artilerie de care dispunem, cu toate că dotarea lor este inferioară dotării germane şi cu toate că au în aceleaşi acţiuni misiuni de aceeaşi importanţă;

— când marile unităţi române acţionează la Feodosia şi asigură – cu pierderi enorme – degajarea Diviziei 46 de la Kertsch;

— când alte 4 mari unităţi române aleargă 300 km pe jos, pe un ger de 30 grade, ceea ce a dus la degerarea a 30 la sută din oameni şi moartea a 40 la sută din caii artileriei lor, pentru a umple spărtura de la Doneţ, depăşesc frontul german şi fără tunuri pătrund 30 km în adâncime;

— când alte mari unităţi române, care mergeau la o altă destinaţie, sunt oprite din drum şi aruncate în luptă, pentru a izgoni pe adversarul care spărsese frontul german şi reuşeşte să oprească pe inamic şi să lege frontul (cazul Diviziei 19 la est de Novorossiisk);

— când alte 4 divizii române trec Doneţul şi Donul cu armatele 4-a şi l-a blindată germană şi ajung în un mărirea inamicului pe Volga, prin lupte şi marşuri neîntrerupte de zi şi de noapte de 800 km la scară cu unităţile blindate germane;

«— Când o armată are dosarele tuturor marilor unităţi pline de nenumărate scrisori oficiale şi de ordine de zi prin care se laudă atitudinea şi se onorează bravura soldatului,

ofiţerului şi Comandamentului român;

— când aceeaşi armată este citată de peste 100 ori în comunicatele Führerului;

°când o armată pierde într-o singură bătălie, din

160.000 luptători, 80.000 de oameni (din care ruşii anunţă numai 37.000 prizonieri), Imptătorii acelei armate nu pot fi calificaţi drept fugari şi laşi, cum nu au fost calificate de fugare unităţile germane, care la Doneţ au abandonat tot materialul motorizat în iarna trecută, când au fost silite să se retragă 100 km înapoi;

— când o armată are în aceeaşi luptă 3 generali care nu se predau şi cad, lipsiţi de cartuşe şi de hrană, alăturea de ultimul lor luptător şi când un al patrulea general, tot în aceeaşi luptă, moare cu ultimul om de la ariergardă, lovit de un obuz de tanc, tras drept în piept de un car inamic;

— când în Armata 3-a au fost divizii care au pierdut morţi în lupta corp la corp 2 din 3 comandanţi de regimente de infanterie, 5 din 7 comandanţi de batalioane, 2 din 6 comandanţi de divizioane şi toţi comandanţii de companii şi de baterii;

— Când un comandant de brigadă de artilerie trece în bateria în care era fiul său, trage împreună cu el ultimele proiectile şi după aceea se sinucid împreună, iar un comandant de regiment

de artilerie grea moare în luptă la baionetă; când un comandant de batalion, după 5 zile de luptă continuă, fără hrană şi fără muniţie şi fără o secundă ele gândire, sare cu oamenii extenuaţi şi scapă de la distrugere materialul de aviaţie şi aviatorii germani de Ut Obliwskaia;

— când în Divizia 2 munte au, fost oameni care, extenuaţi, de lupte, au ajuns în aşa hal de „oboseală încât nu mai puteau apăsa nici pe trăgaci; reînd Führerul a cunoscut şi onorat cu cele mai mari distincţii Armata română şi când dintre aliaţii dv, noi am avut primul general decorat cu frunzele de stejar la Crucea de Cavaler al Crucii de Fier şi primul ofiţer superior decorat cu Crucea de Cavaler al Crucii de Fier;

Această armată nu poate fi tratată ca armată de fugări, soldaţii ei nu pot fi împuşcaţi ca nişte netrebnici fără judecată* şi răspundere de orice ofiţer său, soldai german.

Au fost desigur, domnule mareşal, şi cazuri de defecţiuni.

Ele au fost şi datorită faptului că unele unităţi de 10 luni stau pe ger cumplit sau în noroi şi pe călduri caniculare numai în linia l-a cu mina pe trăgaci, fiindcă din lipsă de rezerve nu au putut fi niciodată trecute înapoi pentru repaus”.

Nu s-a întâmplat acelaşi lucru cu trupele germane din frontul de sud, care au fost trase uneori înapoi pentru repaus şi refacere, unele

chiar au fost transportate pe fronturi secundare sau în interior.

— Cazurile de defecţiune, raportate la totalitatea armatei, au fost însă izolate. /

Ele au fost şi sunt şi în armata dv. Şi în orice armată* Dar numai eu singur şi comandamentele române aii dreptul după o judecată fie chiar sumară, dar numai după judecată, să pedepsească cu moartea pe netrebnici…

Aveţi şi dv, soldaţi dezertori, care rătăcesc în spatele frontului şi prin ţara mea. Aveţi alţii care s-au dedat la acte de contrabandă şi jaf pe teritoriul nostru şi alţii care, nerespectând regulile circulaţiei, au trecut peste pietonii români, fără să lase urmă, cum se trece… peste un cârd de gâşte.

v; Jiu, fost cazuri când soldaţii germani au atacatcu, revolverul pe şoferii noştri prinşi izolaţi> i-au dat, jos de pe maşină şi au fugit cu maşina.

& u fost şi Ofiţeri şi subofiţeri de-alfciv, cărora. Iß-amf dat cea mai frăţească ospitalitate în ţară şi care drept răsplată au înarmat pe legionari în contra mea, i-au „ăiri – „jap, dffăzmbră, în acţiunea lor criminală, cărelntrdea la răsturnarea \ regiâtiuvâr şi la uciderea mea xriişeicăâcă Şicare, după rebeliune clu>îmbrăcat: pe* capii rebăluof în haina soldatului şi ofiţerului german şi i-a trecut, peste graniţă, ascunşi în camioane germane sau amestecaţi printre soldaţi Germania

Totuşi, domnule mareşal, cu toate aceste multiple şi grane fapte, care toate au fost aduse la cunoştinţa Misiunii militare şi Legaţiei germane, nimeni nu şi-a îngăduit în această ţară să generalizeze cazuri izolate, fiindcă ştia că l-aş fi executat

Au fost defecţiuni şi la formaţiunile germane pe timpul atacurilor ruseşti de la 19 şi 20 XL Dovadă marele număr de soldaţi germani răzleţi, care s-au adunat la Morozowskaia.

În schimb, pentru că s-au văzut coloane româneşti retrăgându-se din ordin, sub urmărirea tancurilor ruseşti, sau oameni izolaţi, care în majoritate aparţin serviciilor şi au fost luaţi de ofiţerii germani drept fugari de pe front, s-a aruncat soldaţilor români epitetul de fugari

Necunoaşterea reciprocă a limbii, asporit confuzi-a.

Nimeni de la noi nu şi-a îngăduit să păteze onoarea armatei germane cu calificativele eu care este dezonorată sub ochii impasibili şi uneori din ordinul ofiţerilor germani armata noastră, fără – a se cunoaşte realităţile, toate realităţile*

Comandanţii şi ofiţerii germani, cu voinţă sau dintr-o inexplicabilă mentalitate, au tolerat unor soldaţi germani şi s-au făcut \părtaşi cu ei în atitudinea luată faţă de nişte bravi ofiţeri şi soldaţi români, de a căror înfrân§ ere nu pot fi ei singuri vinovaţi şi în faţa cărora nu se poate arunc a

blamul de oricine şi cu atâta uşurinţă9

%

Eu am încredere în loialitatea şi în spiritul de dreptate al Führerului. Am această încredere, căci noi am scris alături de dv, nenumărate pagini de glorie şi sunt sigur că Führerul cu loialitatea şi simţul dreptăţii ce-l caracterizează, va înţelege mâhnirea şi revolta mea, va tue măsuri contra vinovaţilor şi va reabilita pe soldatul român ultragiat, când va cunoaşte aceste fapte în adevărata lor lumină.

Oricare ar fi judecata şi aprecierea dv., vă rog, domnule mareşal, nu numai ca şi camarad, dar şi în virtutea răspunderii pe care o am faţă de soldaţii mei şi de poporul meu, să faceţi să înceteze cu un minut mai devreme această stare de fapt şi în privinţa tratamentului soldatului român şi în privinţa comandamentului lor.

Soldatul român nu poate fi comandat decât de ofiţerul şi comandamentul român. El nu poate fi umilit de un străin, cu atât mai puţin de un camarad de arme, chiar când greşeşte.

El nu poate fi masacrat în atacuri inutile, cum nu au fost masacrate nici diviziile germane nr. 62 şi nr. 294.

El nu poate fi pedepsit decât de ofiţerul român.

De bravele noastre unităţi nu poate dispune oricine după bunul său plac, după cum nu poate

dispune de ale dv.

Constituţia ţării mele opreşte acest lucru, după cum o opreşte pentru dv, constituţia şi onoarea ţării dvK

Eu sunt dator să vă previn că dacă nu încetează această atitudine şi aceste fapte, voi avea de examinat sutaţia forţelor noastre în cadrul frontului dv.

În acelaşi timp, îmi îngădui a vă arăta ceea ce soldaţii şi ofiţerii germani ignorează, că în lunga, dureroasa şi glorioasa istorie de două mii de ani a poporului român se găseşte cazul unic în istoria popoarelor când voievodul, conducătorii şi luptătorii au preferat, după ce au pierdut ultima lor luptă de apărare, să piară prin otrăvire împreună cu capii şi unităţile lor, decât să se predea sau să trăiască în robie şi în dezordine.

Poporul român de azi nu va fi, domnule mareşal, mai prejos de strămunii săi.

Primiţi, vă rog, Excelenţă, salutul meu camaraderesc.

Mareşal (ss) Antonescu

9. XIL1942 r în ce privea acţiunea de luptă ca: lipsa de rezistenţă, retragerea în debandadă, mareşalul a găsit cuvinte foarte tari prin care a înfierat lipsa de camaraderie germană, dezinteresarea totală faţă de soarta trupelor românie, după ce le aşezase şi apoi le abandonase într-o situaţie aşa de critică.

Această scrisoare, redactată în Jintregime de mina mareşalului, cu scrisul lui avântat, din linii şi săgeţi, îmi venise în bruion pe biroul meu, ca şef al Biroului operaţii şi eu, emoţionat de ţinuta înaltă a demnităţii şi valorii armatei române, o descifrasem şi o transcrisesem, pătruns parcă de evlavie la fiecare cuvânt. Ea a fost apoi tradusă în limba germană şi trimisă drept răspuns, în 24 ore de la primire, mareşalului Manstein".

În ceea ce priveşte sosirea acestei scrisori la destinaţie şi impresia pe care a lăsat-o, o mărturiseşte însuşi mareşalul Mainste n, în cartea sa „Victoires pierdues". El scrie:

Mareşalul Antonescu mi-a trimis o scrisoare foarte pasionantă imediat după luarea comenzii de către mine a Grupului de Armate Sud. El îmi arăta că semnalase în zadar de mai multe ori înaltului Comandament german pericolul la care era expusă întreaga aripă de sud a frontului, prin pătrunderea aââncă în Caucaz, fără o siguranţă pe aripa dreaptă şi cu fronturi atât de largi afectate acelor unităţii în special Armatei a III-a romane... Pe deasupra el se plângea amar de comportamentul comandamentxdui german faţă de trupele româneşti cărora nu le-a asigurat sprijinul necesar şi care nu a ţinut seama de avertismentele sale asupra ameninţării pericolului care se putea produce pornind din capul de pod rusesc clin frontul Armatei lâî-a române de la

Klementskaia Această scrisoarefusese determinată de comportarea ofensatoare a soldaţilor şi ofiţerilor germani faţă de trupele româneşti în scrisoare era subliniat, pe bună dreptate, serviciul adus cauzei comune de către România, care pusese la dispoziţia Reichului 22 de divizii…

Eu am reacţionat imediat, deoarece această comportare nu putea să fie decât dăunătoare cauzei comune şi pentru trupele române, care [în ciuda lipsurilor inerente, au constituit principalul nostru aliat şi cel mai bun şi s-au, bătut în mod brav în numeroase situaţii.

Eu inani grăbit să trimit această scrisoare plină de reproşuri lui Hitler, deoarece neparticiparea mea la evenimentele la care se referea scrisoarea mă împiedica să iau poziţie faţă de criticile aduse”. (Mareşalul Manstein a luat comanda Grupului de Armate Sud după 19 noiembrie 1942, la 21 noiembrie, deci după ruperea frontului la Don)

Această scrisoare era de mult pe biroul lui Hitler atunci când, la jumătatea lunii ianuarie 1943, mareşalul Antonescu se ducea să-l viziteze, la cererea sa, în Prusia Orientală. Ea era menită să îngroaşe dosarul acuzaţiilor ce le aducea înaltului Comandament german, bazate pe date precise şi a impune recunoaşterea meritelor şi sacrificiilor aduse de armata română în război, impuse nelogic şi inutil, în ciuda sesizărilor

pornite din partea înaltei conducerii române.

Înainte de sosirea acestei scrisori, mareşalul dase ordin să se întocmească o documentare asupra desfăşurării bătăliei de pe Don, la care să fie anexată o dare de seamă* schiţe cu dispozitivele pe zilele o peraţiei, situaţii şi tabele, cu dotări, lipsuri, nevoi. Această sarcină mi-a revenit mie, drept care m-am aşternut la lucru, pentru a termina lucrarea în cel mai scurt timp, întrucât o vizită la Hitler, la Rastenburg, era fixată pentru prima săptămână a lunii ianuarie.

Convoc! nd la biroul meu câţiva ofiţeri veniţi de pe front, care participaseră în diferite puncte ale frontului la bătălia de pe Don, le-am cerut referinţe asupra desfăşurării evenimentelor. În felul acesta am reuşit întocmi, rea unei dări de seamă cât mai veridică, axată pe spusele primilor combatanţi, care veniseră în ţară de câteva zile.

Prin datele avute şi completate de la Marele Stat Major am întocmit un album conţinând circa 12 planşe* în care prezentam în schiţe, în momente tactice, toată evoluţia frontului Armatei a iii-a, în ajunul ofensivei şi pe fiecare zi de luptă. Aceste schiţe ofereau un film în culori care permitea ca, dintr-o aruncătură de ochi, să-ţi poţi da seama de adevărata situaţie. Se imaginase tin sistem convenţional de a arăta, până la batalion şi companie* densităţile, trupelor aşezate în linie şi cum aceste densităţi mergeau până dincolo de

orice limită de toleranţă a regulamentelor militare. Prin acele schiţe se mai puteau vedea, momentele favorâbile unei intervenţii, momente pierdute de cathe comandamentul german din diferite motive. Din ele reieşea limpede mai ales rolul important pe care putea să-l joace grupul Lascăr pe tot timpul cât rămăsese o insulă în marea inamică, posibilităţi care dispăreau cu fiecare zi ce trecea, cu fiecare filă din album întoarsă… Şi astfel, drama Armatei a III-a române, sacrificată inutil a fost consfinţită pentru a fi trecută în analele istoriei războaielor. Dacă acest exemplar de album, cu schiţe în culori, cu textele german şi român, dacă darea de seamă asupra bătăliei – alcătuită în 42 pagini bătute la maşină în limbile română şi germană, dintre care originalul a fost predat de către mareşal lui Hitler personal, iar altul, în fotocopie, Marelui Stat Major, secţia a 3-a operaţii – se mai păstrează şi s-ar mai putea găsi, pe exemplarul în limba română s-ar putea vedea rezoluţia, scrisă cu creionul roşu de mâna mareşalului Antonescu: „Foarte frumos descrisă o dramă care a fost impusă Armatei a 111-a române”.

Mareşalul a făcut deplasarea la Hitler, în Prusia Orientală, cu trenul, între 10 şi 16 ianuarie 1942. Din suită au făcut parte Mihai Antonescu, col. Radu Davidescu, cob adj. Eugen Niculescu ş.a. Fiind cel care redactasem dosarul de protest, am

făcut şi eu parte din suită. După 48 de ore de mers neîntrerupt, timp în care s-a parcurs distanţa Bucureşti-Cernăuţi-Lemberg-Cracovia-Rastenburg, lângă Königsberg, în Prusia Orientală, către ora 7 dimineaţa, în cea de a treia zi am ajuns la Cartierul generalal lui Hitler.

La sosirea trenului în gară, într-o dimineaţă geroasă şi senină, Hitler se afla pe peron. L-am privit de la fereastra vagonului, în timp ce intram încet în gară. Ca îmbrăcăminte, purta mantaua de piele gris-fer, iar pe cap, nelipsita şapcă înfundată până la urechi. Aştepta drept şi nemişcat, în faţa statului său major, destul de restrâns şi format din figuri tinere de ofiţeri…

La oprire, mareşalul a apărut în uşa vagonului său, salutând şi având pe faţă un zâmbet afabil. Hitler l-a întâmpinat în momentul în care mareşalul punea piciorul pe covorul din faţa scării vagonului. S-au salutat şi, cu o strângere de mână, afectuoasă, au schimbat câteva cuvinte de curtoazie, pe care interpretul Schmidt le traducea.m

Între timp noi, suita, am coborât şi ne-am aliţd & t la peron, în faţa vagonului mareşalului. Acesta l-a condus pe Hitler spre noi, prezentându-ne. Hitler, privindu-ne pe fiecare în parte în adâncul ochilor, ne-a strâns mâna pe rând: o strângere fermă, energică. Am simţit căldura şi fineţea strânsorii unei mâini energice, cu

epiderma bine întreţinută. După aceea, s-a întors către mareşal, pornind spre mijlocul peronului, unde au mai rămas câteva minute discutând.

Am avut deci timp să-l observ. Hitler m-a preocupat totdeauna într-un mod deosebit şi ca manifestări şi ca fizic. Ca om, mi s-a părut puţin ridicol, cu mustaţa lui tip „muscă”, cu şapca îndesată până la urechi şi cu aceeaşi ţinută semisoldăţească* Tenul alb, de porţelan, era îmbujorat la umerii obrajilor. Acea mustaţă caraghioasă pe care o purta, era de un blond curat şi se armoniza perfect cu tenul, iar ochii, cum nu mai văzusem la un bărbat! Erau albaştrii, ca cerul repede după ploaia de primăvară. Erau de o adâncime şi limpezime ce te fascinam

Abia acum înţelegeam eu pe tinerele fete germane îndrăgostite de Hitler! Putea fi iubit numai văzându-l; dar ascultându-l!?! Deci mă aflasem în faţa unui fenomen uman. Era el un geniu? Cine poate susţine asta, mai ales astăzi? Dar că a fost un om excepţional asta este indiscutabil Mareşalul l-a caracterizat astfel: „Un om de mare valoare, dar care a rămas un primitiv”.

Cu asemenea însuşiri fizice, am priceput pe loc cum de a putut magnetiza un popor ca acela german, ca să-l ducă la pieire.

Ceea ce am mai remarcat apoi a fost devotamentul eu care era înconjurat şi dragostea

pe care i-o arăta anturajul său. Cei din jurul său erau gata să-l poarte pe braţe, aşa se grăbeau să-i stea în ajutor, să-i preîntâmpine sau să-i ghicească orice dorinţă. Zelul anturajului de a-i sări în ajutor era izbitor; mai ales comparativ cu manifestările devotamentului nostru faţă: de mareşal, nu putea fi vreo asemănare. La noi era ceva demn şi protocolar, lipsit de orice urmă de slugărnicie ori linguşire, deoarece nu le-ar fi admis însuşi mareşalul, dar aici, în jurul lui Hitler, anturajul se întrecea, care mai de care, să fie mai aproape, să-l atingă, ca într-o adulare mută. Erau evident îndrăgostiţi de şeful lor… Asta nu i-a împiedicat pe von Stauffenberg şi pe alţii să atenteze la viaţa lui, ceea ce la mareşal nu s-a întâmplat; v v…

Mareşalul şi Hitler au avut întrevederi două zile consecutiv. Conducătorul a predat lui Hitler dosarul cu memoriul-protest. După cum am aflat, Hitler a fost foarte curtenitor faţă de conducătorul român şi, despre imputările aduse armatei române Hitler nici nu a vrut să audă… A. adus laude trupelor şi comandanţilor militari români, dezavuând pe generalul Manstein. A primit memoriul şi albumul cu schiţe din mâna mareşalului şi apoi l-a înmânat feldmareşalului Keitel pentru a-l studia. Discuţia purtată imediat a fost asupra desfăşurării operaţiunilor viitoare pentru redresarea frontului. /. / e).

Această acţiune întreprinsă de mareşalul

Antonescu şi marcată prin protestul scris împotriva conducerii militare germane înseamnă, pentru tema urmărită, prima desolidarizare oficială a Conducătorului de războiul purtat de Hitler. – Mai înainte de a continua expunerea, este de reamintit un fapt foarte important, fapt determinant în întreaga desfăşurare a acţiunii diplomatice româneşti care se înjghebase.

În acelaşi ianuarie, în intervalul 14 – 24, deci aproape concomitent cu vizita pe care mareşalul Antonescu o făcea la Hitler, preşedintele Americii, Franklin Delano Roosevelt, se întâlnea cu primul ministru britanic, Winston Churchill, la Casablanca, în Maroc, la propunerea acestuia din urmă. La această întâlnire a fost invitat şi Stalin, dar el era angajat în bătălia Stalingradului şi a răspuns că nu poate părăsi nicio zi ţara, dar să se înţeleagă între ei doi şi să deschidă mai repede cel de-al doilea front în Europa”.

După cum a mărturisit chiar Roosevelt lui Churchill, care nu era deloc dispus să se întâlnească cu aliatul său din răsărit, întâlnirea avusese loc pentru ca Roosevelt să scape de opoziţia care-l tracasa mereu pe chestiuni interne, şi mai voia să aibă şi, un weekend agreabil Dar, după cum se va vedea, acest weekend a fost cel mai nefast pentru desfăşurarea războiului, deoarece la sfârşitul acestei reuniuni, spre stupoarea lui Churchill, Roosevelt declară

ziariştilor ce-l întrebară despre condiţiile unei viitoare păci: „Va fi o pace necondiţionată”!

Churchill, total surprins şi contrariat, nu a putut protesta în faţa ziariştilor, deoarece ar fi ieşit un dezacord public între aliaţii principali, dar a fost dezolat. Întrebându-l pe preşedinte de ce a făcut această declaraţie, acesta i-a răspuns foarte candid că i-a venit în minte o lecţie de istorie despre războiul de secesiune. Când generalul Ulysses Simpson Grant, l-a încercuit pe Briker şi acesta a cerut să i se fixeze condiţiile de predare, p rimul îi răspunse: „an unconditional surrender”, cuvinte care sunt cunoscute de toţi copiii de şcoală în America şi Roosevelt a susţinut că i-a venit fără să vrea pe buze această expresie. Funestă reminiscenţă!

Interpretul Schmidţ, când i-a tradus lui Hitler aceste cuvinte, scrie: „Cu inima strânsă i-am tradus lui Hitler această rezoluţie fatidică. Mi-am dat seama dintr-odată cât de mult întărea poziţia naziştilor şi cât de mult arunca poporul german în braţele lui Hitler!”

Vedem deci că întrevederea mareşalului cu Hitler, de la Rastenburg, avusese loc sub auspiciile acestui vor „diet implacabil care se abătuse asupra Germaniei.

Era întrebarea care şi-o puneau mareşalul Antonescu şi toţi ceilalţi: dar aliaţii Germaniei sub ce regim vor fi incluşi? Li se va impune şi lor

acelaşi „unconditional surrender”? Pentru acţiunea care se înjghebase primul punct de elucidat, mai înainte de a se putea concepe un plan de acţiune diplomatică, era dacă aliaţii Germaniei puteau obţine condiţiile.

De altfel, acest punct se impusese şi pentru politica germană şi, odată cu ea şi tuturor persoanelor care încercau sau sperau să poată lua legătura cu aliaţii, în speranţa obţinerii unor condiţii acceptabile pentru ieşirea din război. Dar aceştia, în faţa lozincii aruncate de preşedintele Statelor Unite la Casablanca, amuţesc. Hitler jubilează. Nu i se putuse face un dar mai frumos de către adversarii săi decât acest „unconditional surrender” deoarece îi da posibilitatea de a împinge rezistenţă până dincolo de puterea omenească cea mai iraţională.

Generalii Eisenhower şi Simson, şi ei, se declarau împotriva acestei formule şi încercau zadarnic să determine modificarea sa. Ea rămâne însă în picioare şi este preluată şi de sucescorul lui Roosevelt, preşedintele Truman şi astfel, după cum scrie Raymond Cartier în „Istoria războiului mondial”, din care au fost citate cele de mai sus: „Nimic nu mai putea opri ca războiul să fie dus până la sfârşitul lui cel mai amarnic”… Puţin spus. Putem adăuga că dacă Hitler, prin pactul de la Moscova dăduse drumul ursului din cuşca lui, Roosevelt, prin această formulă, „fără condiţii”,

adusese pe ruşi în inima Europeie, la Suez, *în* Cuba...

În acest interval de timp ceilalţi factori de răspundere ai actului de la 23 august nu au rămas inactivi. Astfel, după cum scrie ziaristul american Martham, în lucrarea sa despre 23 August: „Încă din timpul războiului9 înliu Maniu înţelese riscurile pe care o companie dincolo de Nistru le antrena pentru poporul român şi căuta să ia contact cu aliaţii pentru a le explica dilema tragică care era impusă poporului român, împins la o alianţă nefirească de injustiţii istorice mai vechi şi mai noi. Maniu, care nu era la putere şi nu avea nici calitatea de consilier al mareşalului Antonescu: ca atare planul lui Maniu de acţiune militară până la Nistru, nu a fost luat în serios de guvernul român şi mareşalul Antonescu s-a azvârlii fără rezervă în luptă, făcându-se un membru activ al Axei, deoarece credea că succesul este de partea lor.

Maniu nu a opus rezistenţă mareşalului şi campaniei lui antisovietiee. Atâta vreme cât soldaţii români luptau pe teritoriul român ca să elibereze bărbaţii şi femeile române, Maniu îşi dăduse aprobarea în mod tacit, deşi chiar şi atunci s-ar fi gândit că poate s-ar fi putut obţine acelaşi lucru prin alte mijloace, el fiind reprezentantul rezistenţei şi al apărării drepturilor româneşti sub habsburgi. S-a înveselit când a văzut Basarabia şi

Bucovina eliberate de sub sovietici…”

Întregesc aceste declaraţii ale ziaristului american prin amintirea unei scene petrecute în Chişânăul eliberat de foarte Nourând, când la Cartierul general al mareşalului

Intonescu, în dimineaţa unei zile de august, în timp ce acesta se pregătea să plece într-o inspecţie pe frontul ajuns pe Nistru, se prezintă un căpitan de infanterie, în ţinută de „campanie nouă, care îl stânjenea vădit. Am recunoscut figura lui Ion Mihalache, secundul lui Maniu. Venise ca, prin prezenţa lui, să aducă asentimentul întregului Partid Naţional-Ţărănese la actul de dezrobire a celor două provincii din Răsărit.

Generalul intonescu de atunci, l-a primit cu multă curtenie, s-a întreţinut eu ei invitându-l apoi în maşina sa spre a merge pe front în inspecţie.

Mai departe ziaristul american scrie: „Dar în timpul toamnei şi iernii lui 1942, când intonescu condusese armata tot mai adânc în interiorul Uniunii sovietice, sd-Z ajute pe Hitler să sfarme armata sovietică} să strivească bolşevismul, Maniu a protestat şi s-a opus cu toată puterea sa A nu aruncând bombe, ci intrând în legătură cu Marea Britanie, hiliu Maniu devenea tot mai curajos în acţiunile pe care le întreprindea, Prin mijlocirea unor aparate de radio portabile obţinute de la englezi, el trimitea numeroase mesaje guvernului britanic, mai apoi armatelor

aliate din Africa, cerând ajutor şi scoaterea României din lagărul hitlerist pentru a o trece de partea aliaţilor.

Mai mult, trimite scrisori plinind în gardă pe dictatorul intonescu, păstrând contactai cu toate elementele democratice din ţară" *

În legătură cu aparatele de radio portabile de provenienţă engleză, e momentul să reamintesc o scenă la care s-au mai făcut referinţe în cuprinsul lucrării. În anul 1943, în luna februarie sau martie, aflându-mă în biroul mareşalului pentru a trece situaţia frontului pe hartă, am văzut pe biroul lui mapa cu corespondenţa Biroului de informaţii. Cum mai înainte deţinusem şi această activitate (până când mareşalul, voind să dea qv dezvoltare mai mare acestui serviciu, a creat o adevărată secţie sub conducerea 11 col Ivanovici), am considerat că acel conţinut nu putea constitui un secret pentru mine şi am deschis mapa. Chiar deasupra se afla nota informativă a Sengiciului secret, care aducea la cunoştinţa mareşalului că la locuinţa lui Iuliu Saniu se află un aparat de radio emisie-recepţie prin care se ţine legătura cu posturile de radio engleze.

De-a curmezişul rândurilor scrifee la maşină, pe foaia albastru-verzuie, folosită de Serviciul secret, cu conţinutul acestei informaţii atât de importante, mareşalul pusese rezoluţia: „Să fie lăsaţi în pace; Soarta unei ţări nu poate să fie pusă

pe o singură itlână. Dacă aceasta greşeşte să fie alţii care să o ia şi s-o ducă mai departe”. Deci el era la curent şi cu această acţiune şi rezoluţia nu era altceva decât actul oficial care acoperea, în faţa organelor de siguranţă ale statului, acţiunea opoziţiei „dându-le în felul acesta toată libertatea de acţiune” şi, mai mult, el luându-şi întreagă, răspundere printr-o rezoluţie scrisă, care orişicând putea deveni uncap grav de acuzaţie a mareşalului în faţa lui Hitler. H

Revenind la declaraţiile ziaristului american, era de înţeles că, la adăpostul acestui document istorid indubitabil, era uşor ca acţiunea lui Iuliu Maniu, ca şi a tuturor de altfel, inclusiv elementele Partidului Comunist,”, să devină din ce în ce mai curajoase” /

Într-adevăr, toate condiţiile siguranţei depline ale unei acţiuni diplomatice duse în secret fuseseră asigurate. Se obţinuse o aprobare a şefului statului, nu numai tacită sau verbală, dar şi scrisă. Dacă s-ar căuta explicaţia de ce Siguranţa Statului a. fost atât de surprinsă de actul, de la 23 August, în această rezoluţie s-ar putea găsi în bună parte explicaţia! Mareşalul, prin rezoluţia de mai sus, care dovedea clarviziune, patriotism şi eloialitate, precum, şi cel mai perfect dezinteres, personal, printr-o singură trăsătură de condei a dezarmat un întreg aparat de stat, care-şi avea raţiunea existenţei sale, de a apăra întregul său,

sistem de guvernământ, legându-l de mâini şi de picioare. Acea faimoasă replică caragialeşnă „dacă e trădarejs-o ştinş şi noi”.

se materializase. E bine de spus de la început că, opoziţia conspiratoare care, cu cea mai desăvârşită candoare după cum vom vedea, se pune de la început sub protecţia prestigiului mareşalului, se trăda singură, îşi mărturisea trădarea şi, în numele intereselor supreme ale patriei, cerea omului care-şi pusese viaţa la dispoziţia ei, în toată accepţia cuvântului, s-o acopere, să le dea dezlegarea, să-i protejeze şi, mai mult chiar, să le dea mijloacele necesare cu care să acţioneze.

„… Maniu a înţeles că pentru a putea afla de la aliaţi cum ar putea să li se alăture România, scrie mai departe ziaristul american, trebuia să aibă în apus emisarul ei propriu, Prin urmare, a luat contact cu Mihai Antonescu, care, de altfel, şi el căuta o cale să scoată România din pact, şi s-om hotărât să trimită la Ankara pe un diplomat de carieră, în persoana lui Alexandru Creţeanu…”

Mai înainte de a se da cuvântul diplomatului de carieră care, spre deosebire de Talleyrand, juca un joc dublu, cu aprobarea amândurora, sunt necesare câteva consideraţii, asupra celor scrise de ziaristul american.

Prin cele declarate şi expuse mai înainte se vede limpede că Iuliu Maniu, şeful opoziţiei şi

nucleul rezistenţei faţă de mareşal, găseşte totuşi cu cale să-l informeze, deoarece ziaristul american precizează: „O bună parte (dar nu toate) din mesajele trimise de Maniu aliaţilor erau aduse la cunoştinţa mareşalului Antonescu” şi adăugă mai departe „care totuşi nu era pus la curent decât în măsura posibilă, cu mesajele schimbate cu generalul englez MEÂTLAND, la Cairo, şi cu prezenţa agenţilor britanici îi? i România.”…

Sunt foarte interesante aceste câteva spicuiri, dintr-o scriere americană destul de imprecisă, asupra începutului acţiunii premergătoare ieşirii României din războiul dus de Axă, totuşi foarte folositoare pentru a aşeza primele jaloane în stabilirea cadrului şi elementelor care au intrat în acţiune.

Ceea ce este important în aceste declaraţii este faptul paradoxal că acţiunea opoziţiei, dusă în aparenţă împotriva conducerii, este comunicată cu ingenuitate şi mareşalului Antonescu. Nu se doreşte nicio răspundere în conducerea războiului peste frontiere şi, mai mult, nu se vrea nicio răspundere nici la ducerea tratativelor pentru scoaterea ţării din acest război, şi nu se vrea deoarece mareşalul este informat, ţinut la curent… În acest fel 1 se cerea în mod indirect nici mai mult nici mai puţin decât să-i acopere şi, în cele din urmă, să-şi ia tot asupra sa răspunderea acestei acţiuni, dusă de opoziţie

pentru ţară, dar împotriva lui! Comod punct de vedere, concepţie sui generis de tactică politică! Cu alte cuvinte, mareşalul Antonescu fusese decretat un bun al statului şi considerat de drept „haina de vreme rea” ce trebuia folosită până la capăt, fără grijă sau menajament, fără scrupule şi apoi aruncată la gunoi.».

În ce privea persoana care aducea la cunoştinţă Conducătorului, din când în când, acele legături cu aliaţii, ziaristul american nu ne spune decât mai târziu, dar din cele ce cunoaştem putem anticipa arătând că în niciun caz Maniu personal, care nu mai avea de la începutul guvernării decât rare legături cu Conducătorul. Persoana care venise însă de mai multe ori în contact cu acesta fusese Ion Mihalache, după cum s-a văzut deja de pe frontul din Basarabia. El, Mihalache, putea vorbi în numele întregului partid, deci şi a lui Maniu. Dar persoana cea mai indicată care putea menţine o legătură cu partidele istorice se oferea în omul tuturor partidelor şi tuturor îndrăznelilor: Ică Antonescu!

Acesta, după ce l-am urmărit în marea scenă din timpul bătăliei de pe Don, după ce l-am urmărit în voiajul la Hitler, însoţindu-l pe mareşal cu scopul de a susţine, dacă mai era nevoie, indignarea şi dezamăgirea acestuia în faţa comportării înaltului Comandament german, după ce s-a înapoiat întărit până la consacrare în noua

sa postură de „antihitlerist” prin declaraţia de la Casablanca, ros de neastâmpăr, se oferea drept cea mai indicată persoană să facă legătura cu Itiliu Maniu şi ceilalţi. Şi a făcut-o. Mai întâi, în numele mareşalului şi, curând, în numele său, cu sau fără ştiinţa primului, după cum se va vedea. Nu este exclus ca el să fi acţionat din primele zile după Don asupra membrilor opoziţiei, confirmându-le informaţiile asupra frontului, deja obţinute prin colportările ofiţerilor din Garda regală, stimulându-i şi activându-le zelul.

Ca o întărire a celor declarate de ziaristul american, să mai redăm un citat din cartea lui Guy des Cars „Les rois de coeur” în care se pot citi următoarele: „Malgre la terrible erreur qu’il a fait en associant le destin militaire de la Roumanie a celui des puissances de FAxe, le Marechal Antonescu, a conserve un certam prestige aux yeux du roi Michel, „qui estime qu-on doit le mettre au courant des negociations qui se preparent secretem e n t avec les allies. Antonescu, possede une certaine loyaute! – nous pouvons avoir confiance en lui, afirme Pun des chefs de Foposition unie, Maniu…” Dar în ceea ce priveşte „la terrible erreur”, nu se poate trece peste ea fără a o pune în antiteză cu declaraţiile ziaristului american citate mai sus: „… pentru a le explica (aliaţilor) dilema tragică care era impusă poporului român împins la o alianţă nefirească de

către injustiţiile istorice mai vechi şi mai noi”»

Pentru cine cunoştea sumar istoria, nu este greu de întrevăzut că ziaristul american se referea la cele două injustiţii: 1812, şi 1940. Dar după cum s-a observat, Guy des Cars a scris cartea sa fără prea mult interes faţă de istoria românească, faţă de evenimentele trecutului nostru cele mai hotărâtoare şi ar fi fost de aşteptat să existe acel interes deoarece aceste evenimente avuseseră loc sub egida Franţei de sub Napoleon I – 1812 – răpirea Basarabiei; sub Napoleon III (1859 – 1866) crearea statului român modern; sub Clemanceau – Focii, crearea României Mari (1918). Aceasta vine mai mult să întărească meritul scriitorului american care respectă adevărul, con – „sfiinţindu-l prin recunoaştere.

Lăsând de-o parte aceste consideraţii şi revenind la subiectul urmărit, prin acest citat se întăresc afirmaţiile scriitorului american cum că Mareşalul Antonescu era ţinut la curent cu activitatea opoziţiei dar, mai mult, intervine un element în plus: însuşi regele Mihai destina pe Conducător ca indicat a fi pus în curent cu cele ce se puneau la cale. Deci, până aici, nimic mai frumos şi mai loial. Să ne rezervăm însă aprecierile pentru mai târziu, mulţumindu-ne să reţinem datele faptelor ce se vor desfăşura cronologic.

Deoarece între planurile conjugate şi

suprapuse în vederea unei acţiuni comune, dar vizând ţeluri separate –, unul dintre cele mai importante se va dovedi în cele din

[urmă că va fi planul de acţiune întocmit de reprezentanţii [partidului comunist, se impune ca absolut necesar să schiţez, primele elemente de închegare a sa. Pentru aceasta, să apelăm la declaraţiile unui important personaj militar „bine cunoscut nouă din cele ce am mai spus asupra sa, [Colonelul D. Dămăceanu, şeful de Stat major al Comandamentului Militar al Capitalei. Iată ce scria în revista [%. Magazin istoric" din iunie 1969: „Încă din lima decembrie 1942 (deci la scurt interval după înfrângerea Arma –, jjţei a III-a române pe Don), generalii Gh. Mihail, C. NiJfculescu, Gh. Russescu şi cu mine ne-am constituit într-un grup pe care l-am numit „al celor patru", care urmărea Răsturnarea regimului lui Antonescu. În acest scop, luasem legătura cu Palatul. În tot acest timp grupul nostru nu a întrezărit nicio posibilitate de înfăptuire a gândurilor noastre"...

Urmărind mai departe activitatea colonelului Dămăceanu, acesta ne mărturiseşte că la începutul iernii lui 1943 a luat legătură şi cu elemente ale partidului comunist, când a fost vizitat de mai multe ori, de anumite persoane conspirative la domiciliul său.

Într-un articol din ziarul „Scânteia", publicat

în 20 august 1964 şi intitulat „Pregătirea militară a insurecţiei armate sub conducerea Partidului comunist” scria: „Încă din vara anului 1943 cadrele de bază ale partidului, în frunte cu Gh. Gheorghiu-Dej, analizând multilateral situaţia politică şi militară, au stabilit strategia şi tactica partidului, în aceste condiţii, în vederea luării măsurilor menite să asigure răsturnarea dictaturii militaro-fasciste, scoaterea României din război şi întoarcerea imediată a armelor împotriva armatei hitler iste... O mare însemnătate pentru desfăşurarea evenimentelor ulterioare a avut-o crearea de către partid a unor detaşamente armate proprii ale clasei muncitoare”.

În concluzie, abia la începutul îngemănării ideii de scoatere a României din război şi planul răsturnării mareşalului era deja fixat ca idee, în mintea unor şefi militari. Acest plan era adus şi la cunoştinţa regelui, după mărturisirea colonelului. De notat că xacest ofiţer superior era abia adus din Crimeea de către mareşal şi numit în acel post de mare încredere. Deci, primul lui gest după ce şi văzut în această funcţie a fost alcătuirea grupului „cele: patru”, toţi ofiţerii de cavalerie, foşti subalterni ai mareşalului, consideraţi oameni de încredere şi doi din ei deţinând comandamente foarte importante colonelul D. Dămăcenu – postul pe care-l ştim, generalul Costică Niculescu, comanda unui corp de armată.

Dar să-l lăsăm pe colonelul D. Dămăceanu să-şi muşte, zăbala, spumegând de nerăbdare să-şi verse veninul răzbu nării sale şi şa urmărim mai departe firul lung al acţiunii

Hotărându-se în persoana lui Alexandru, Creţeanu omul care să reprezinte opoziţia pe lângă aliaţii anglo-americani, se vede că nu a fost de ajuns ca mareşalul, să läse liberă acţiunea, pe care opoziţia încerca s-o întreprind dar aceasta cerea să i se indice şi omul care să o servească... Dar să-l lăsăm pe Alexandru Creţeanu să vorbească în *septembrie 1941*) *am demisionat*, *declară el*, din *postul meu de secretar general al Ministerului de Externe* (*actul corespundea cu extinderea războiului peste Nistru*). *Maniu a aprobat gestul meu şi mi-a acordat o prietenie pe care o preţuiesc şi mi-a lăsat cea mai scumpă dintre amintiri*.

Am avut adeseori ocazia să stau de vorbă cu el în anii 1942 – 43 şi să-i cunosc gândul, Maniu a citit cu interes memoriul meu despre apărarea intereselor românilor la viitoarea conferinţă de pace. Dar el ştia că interesele româneşti nu se rezolvă pe, bază de memorii, ci pe fapte. Încă din 1942, când mersul războiului pe toate fronturile era favorabil Germaniei, Maniu mi-a făcut propunerea să merg în Apus, căci el era convins că Germania im şi învinsă, ceea ce dorea din tot sufletul şi va face tot ce-i stă în putinţă ca la

momentul oportun să aducă România lângă aliaţii ei fireşti.,!”

Din acest pasaj se poate observa, ca de altfel şi din citatul ziaristului american, că „Iuliu Maniu ca şi Mussolini aveau intdiţiile lor cu privire la desfăşurarea războiului şi vedeau Germania. Înfrânta atunci, când ea era în plinătatea forţei. Şi expansiunii sale. Este interesant de subliniat această atitudine când după un sfert de veac se dau la iveală documente ale războiului, din care se vede cât de puţin a lipsit, ca Germania, ajunsă chiar în anii

1944 – 45, să învingă! Totuşi factorul intuitiv, transcendent a fost mai puternic şi aceştia au putut vedea limpede, în ceea ce priveşte afirmaţia că „Maniu dorea din tot sufletul să piardă Germania războiul”, ea ne face să ne gândim la nefericitul ilustru bărbat de stat al Vechiului Bogat dinaintea primului război mondial – Petre Carp. Nu declarase el în Consiliul de coroană, când numai ei rămăsese lângă Carol 1 să susţină păstrarea alianţei cu Germania împotriva Rusiei, că *„doresc să fiţi înfrânţi, căci numai astfel România va fi salvată”*? Aceste atitudini – distanţate la peste un sfert de veac – dau de gândit până unde poate merge pasiunea şi până unde pătrunderea înţelegerii la oamenii, politici! Totuşi, a dori înfrângerea Germaniei, când armata ţării luptă alături de ea pentru dezrobirea unor

provincii româneşti, însenina să doreşti înfrângerea propriei ţări şi din nou robirea ei.

Dar să continuăm citatul: „Se punea deci problema? declara mâi departe Alexandru Creţeanu, trimiterii unui delegat al opoziţiei, care să ia contact cu guvernul aliaţilor, şi am fost desemnat eu.

Lucrurile au luat o nouă întorsătură după Stalingrad, Mihai Antonescu a început chiar să ia legătură cu reprezentantul Vaticanului la Bucureşti, în vederea unor contacte indirecte. Mareşalul Antonescu era de acord, sunt sigur. Demersurile de altfel au fost lipsite de succes. După debarcarea americanilor în Africa de Nord, însuşi Mareşalul Antonescu a spus lui Mihalache că este gata a trece guvernarea lui Maniu dacă poate să capete condiţii favorabile pentru ieşirea României din război. Maniu ia trimis vorbă că nu poate cunoaşte intenţiile lor mai înainte de a intra în legătură cu el şi a cerut un paşaport pentru un emisar în Apus…”

Din declaraţiile de până acum ale lui Alexandru Creţeanu se poate aprecia aportul nepreţuit pentru elucidarea acestei situaţii paradoxale, când guvernul şi opoziţia complotează. Mareşalul însuşi apare ca factor activ. El nu este numai ţinut la curent despre intenţiile opoziţiei; nu se limitează să dea binevoitoarea sa aprobare, nici să dispună să fie

lăsaţi în pace de către Siguranţa Generală, El intră direct în acţiune şi-i propune, lui Iuliu Maniu

— pentru a cita oară? – să ia frânele guvernului de acesta, bineînţeles că refuză…

Alexandru Creţeanu continuă: *Mihai Antonescu* venit cu o altă propunere şi s-a hotărâî triimiterea mea ministru plenipotenţiar la Ankara. Cerând lui Maniu să-l precizeze ce atitudine înţelege să am, acesta mi-a răspum «în împrejurările actuale un şef de misiune nu este i funcţionar oarecare ce execută instrucţii orbeşte. Tr buie să primeşti nuntim ce-ţi dictează conştiinţa şi interes naţională – ituaţia s-a limpezit deoarece Mihai Antonesc m-a chemat şi mi-a spus că mă pot socoti dezlegat înorii acţiune de guvernul Antonescu. Convorbirea a avut le în februarie 1943”…

„Februarie 1943! Ce semnificaţie avea această dai pentru acţiunea diplomatică declanşată?… Mareşalul Ar tonescu, abia întors de la Hitler, ia cunoştinţă de copiii larea lui von Paulus la Stalingrad, sub ordinele cărui era şi Armata a IV-a română, din care o parte se retrăses la vest de Don, şi astfel îşi întăreşte mai mult convingere că Germania va fi înfrântă cu toate asigurăile date d Hitler şi cu toate că văzuse cu propriii ochi, efectele dezastruoase ale unui proiectil cu aer lichid folosit de hifele rişti pentru prima şi ultima oară asupra trupelor sovietic

încercuite la Isiuni pe Doneţ în vara. 1942…

Mareşalul Antonescu, mai venise de la Bastenburg şi preocupat de acţiunea ce trebuia dusă pentru ca Români; să capete condiţii onorabile pentru ieşirea din război Dar pentru că toată această acţiune era funcţie de desfăşurarea războiului, cel puţin pe aripa de sud a frontului de est, acest război, desfăşurarea lui, continuau să rămâni preocuparea cea mai de seamă a mareşalului. Era lesne de înţeles că nu se putea concepe vreo mişcare de independenţă în acţiune mai înainte de a se fi creat" condiţii favorabile prin derularea evenimentelor de pe front.

Urmărind această desfăşurare între 19 noiembrie 1945 şi februarie 1943 pe frontul Grupului de armate Sud, intrat sub ordinele generalului Manstein, este de menţionat că, la începutul lunii decembrie, mareşalul sovietic Rokosowski, după ce a dislocat Armata a III-a română şi a făcut joncţiunea cu forţele sovietice pornite din Sta*

lingrad, la Kalatchi, şi-a extins ofensiva şi asupra Armatei a VIII-a italiene, care se afla la stânga Armatei alll-a române. Comportarea soldaţilor italieni a fost deplorabilă. Toată stepa se umple de fugari. Un general german, descriind această situaţie, scria: „La 16 decembrie Armata I de Gardă sovietică atacă centrul Armatei a VIII-a italiene… întreagă această armată se retrage în

cea mai mare debandadă; în loc de arme aveau chitare şi, retrăgându-se, cu tot frigul, cântau ca la o chermeză…”

Hitler i-a telegrafiat lui Mussolini să dea ordin soldaţilor săi să se oprească din fugă… Mussolini, adânc umilit, nici nu răspunde… Cu toate acestea, datorită măsurilor energice luate de Manstein, demne de toată admiraţia, el reuşeşte să „dea lovituri puternice capetelor ofensivei sovietice şi să stabilizeze frontul, diubruarie până în 5 iulie 1943, pe aliniamentul: Leningrad-Veliko-Lukyorel-Kursk-Taganrog-Crimeea.

În felul acesta, acţiunea diplomaţiei conjugate a României pentru ieşirea din Axă căpăta un răgaz de cinci luni, dar şi o incertitudine asupra situaţiei viitoare a armatei germane.

Deci în acel februarie, conturat în linii mari de evenimentele militare din est, Alexandru Creţeanu, avusese întrevederea cu Mihai Antonescu. Să-i redăm cuvântul.

…Deşi convorbirea cu Mihail Antonescu avusese loc în februarie, numirea mea la Ankara nu s-a făcut decât în septembrie, Mai târziu, Mihai Antonescu mi-a explicat că în acest interval de timp a fost angajat într-o acţiune împreună cu Bova Scopa, în vederea unei iniţiative luate de Mussolini pentru scoaterea imediată din război a Italiei, Ungariei, României şi Bulgariei. Mussolini

nu a respins propunerea şi a chemat pe Mihai Antonescu la Roma unde a văzut pe Duce la vila sa Roca della Caminata. Discuţiile n-au dus la niciun rezultat. La înapoiere, Mihai Antonescu mi-a declarat: «Este un om sfârşit, incapabil de a lua vreo hotărâre» A încercat, după arestarea lui Mussolini să ducă tratative cu Badoglio, dar acesta era preocupat să găsească pentru propria sa ţară o ieşire din alianţa cu Germania, ceea ce punea destule probleme guvernului său ca să se mai ocupe şi de ale noastre „–.:

„Numirea mea la Ankara se face la 1 septembrie 1943 Din februarie, în septembrie 1943 – interval care sscurge de la luarea hotărârii de triimitere a lua A. Cre ţeanu ca plenipotenţiar al guvernului la Ankara şi pin; la numirea sa – pe frontul de luptă se petrec următoarele evenimente care îşi au importanţa lor în intensificarea ritmului acţiunii diplomatice.

După ce am văzut că frontul de răsărit fusese restabili prin măsurile ordonate de Manstein pe aliniamentul Leningrad – Velike – Luky – Orei – Kursk – Taganrog – Crimeea, la 5 iulie, după eşecul ofensivei germane p direcţia Kursk, dată cu forţe insuficiente şi împotriva am zului unor căpetenii militare, – cum a fost generalul Gude nan, la 15 iulie începe marea ofensivă sovietică de p Viasma. În august, au loc bătăliile de la Orei şi Bielograd Îiarkovul e cucerit şi sovieticii împing

ofensiva către Nipru. La finele lui august, Taganrogul e cucerit şi arma tele sovietice ating Niprul.

Pe frontul Africii, după înfrângerea lui Rommel 1; El-Alamein, din octombrie 1942, şi alungarea germanilor din Africa, are loc debarcarea aliată în Tunisia, apo invazia din Sicilia şi, în sfârşit, arestarea Ducelui, îi iulie 1943…

DUCELE MUSSOLINI

Deoarece prin activitatea desfăşurată de Mihai Antonescu persoana Ducelui a avut şi ea un rol şi pentru ci mai cu seamă soarta acestuia va influenţa într-o măsuri mai mare sau mai mică desfăşurarea evenimentelor *h* noi „oferind, dacă nu un exemplu de urmat, în orice ca: un element de comparaţie, va fi interesant de urmări în mare evenimentele politice din Italia, în această perioadă care a marcat şi o intensă activitate diplomatică II Departamentul externelor, fascista – Mussolini, prin ginerele său – ministrul de externe contele Ciano – schiţează o campanie de scoatere a Italiei din alianţa cu Germania. Ciano oglindea fidel atitudinea şi evoluţia lui Mussolini, de la declanşarea războiu

lui în est şi până în 1943, care de la început a fost lipsit de orice entuziasm cu privire la acest război.

Ducele, vexat că Hitler nu l-a informat de

intenţia de a ataca UR8S decât în ziua de 22 iunie, şi-a exprimat neîncrederea în victorie. Dar această neîncredere nu l-a împiedicat deloc ca la întâlnirea avută cu Hitler, Ia Brennero, să nu-i ofere o armată de 200.000 oameni, care să lupte în URSS. Aceasta a constituit Armata a VIII-a italiană despre care s-a mai vorbit. Ducele urmărea cu mare interes această Armată şi se ocupa de ca personal, fiind mândru când obţinea un succes şi deprimat în cazul unui eşec. În ce privea comportarea ei pe front, ea era sub orice critică. Mussolini, sătul de eşecul armatelor italiene din Grecia, Libia, Tunisia, dorea ca alături de germani armata să-şi spele onoarea şi să se oţelească. Or, după cum s-a văzut, sfârşitul lui decembrie 1942 aduce lui Mussolini cele mai dezastruoase veşti. Aceasta îl face pe Mussolini să-şi piardă total încrederea în reuşita războiului din est. El arată în cercurile superioare ale conducerii fasciste că va încerca să-şi retragă forţele şi să-l convingă pe Hitler să facă pace cu sovieticii pentru a se putea concentra asupra pericolului ce-l reprezintă frontul din Africa.

În cursul lunii decembrie, aproape concomitent cu cele ce se petreceau pe front cu Armata a VIII-a italiană, contele Ciano face o vizită la Hitler, cu alte cuvinte cu o lună mai devreme decât vizita mareşalului.

„Pe tot timpul drumului de la Roma la

Rastenburg – scrie Raymond Cartier în „Istoria războiului Mondial15 – Ciano a vrut să-şi pregătească protestele sale în faţa „acestor nemţi cretini”, «acelei canalii de Ribbentrop şi a criminalului de Hitler». Atmosfera găsită la Rastenburg i-a umplut spiritul său superficial de amărăciune şi de resentimente*

„În fond, Ciano purta cu el nu numai propriile resentimente împotriva Germaniei şi alianţei cu ea, dar şi pe cele ale Ducelur Aceste resentimente le avea demult, ele, tulburându-i liniştea, somnul şi, în cele din urmă, sănătatea. Avându-şi originea de pe timpul înschluss-ului, când Austria fusese ocupată împotriva declaraţiilor lui

Mussolini că se împotriveşte ele se lărgeau pe măsură ce succesul politic şi militar al lui Hitler creştea.

Cu prilejul atacului Poloniei, din sept. 1939, Ducele şi-a decretat neutralitatea, dar spiritul său era foarte schimbător. Ştirile despre succesele germane în Polonia îi înflăcără imaginaţia şi era gata să intre în război, dar îi era teamă ca războiul să nu dureze. Ducele propune o mediaţie. Ciano este invitat de Hitler care încearcă să-l atragă alături de el, dar Mussolini nu cedează.

Apropierea prea mare de Moscova şi împărţirea Poloniei între Germania şi URSS l-au neliniştit. Printr-o seri –, soare, Mussolini îi atrage

atenţia că «Încă un pas de apropiere cu URSS şi ideile mişcării sale sâni compromise şi va avea repercusiuni catastrofale asupra opiâiiei publice italiene care este anticomunistă.»

Christopher Hibberth, în cartea sa despre Mussolini arată că acesta, în aşteptarea răspunsului, îşi schimbă atitudinea, declarând că va trebui să se bată în acest război inevitabil. „Este umilitor de a sta cu braţele încrucişate în acest război, în timp ce alţii scriu istorie. Puţin importă cine câştigă. Pentru ca un popor să devină mare trebuie azvârht în luptă, chiar dacă trebuie să-i dai un picior în fundul pantalonilor ca să meargă

Aceasta era atitudinea lui Mussolini în 1940, tind intră în război alături de Germania împotriva Franţei.

După scurgerea unui an, în care timp Italia suferise eşecul din Grecia şi astfel impusese lui Hitler campania din Balcani, întârziindu-i atacul asupra URSS cu 3 luni, afla în noaptea de 22/23 iunie 1941 de începerea ofensivei în est. Mussolini, care era culcat, luă din mâna soţiei sale, Rachela, telegrama. După ce a citit-o pe un ton lamentabil, i-a spus soţiei: „*Scumpa mea Rachele, aceasta înseamnă că războiul este pierdut*”…

La câteva ore numai, Ciano telegrafia lui Hitler din partea Ducelui că Italia este alături de

Germania şi se consideră în război cu URSS de 3 ore. Se cere führerului să accepte participarea unui corp expediţionar care să fie trimis pe front. Berlinul primi oferta cu plăcere, iar Mussolini insistă că Italia trebuie să participe cu toate puterile ei la o victorie fulger. Dacă războiul nu e câştigat în 6 luni, va urma înfrângerea!

Contrar avizului celor mai competenţi generali italieni, 200.000 oameni constituie Armata a VIII-a italiană caremerge să lupte pe frontul de est, deşi prezenţa ei în Africa ar fi schimbat situaţia. Mai mult chiar, Ducele merge pe frontul de est, cu Hitler împreună, şi este încântat aflând că rezistenţa sovieticilor creşte la Minsk. El declară: «*Tot ceea ce doresc este ca germanii să lase câţi* mai *mulţi fulgi*». Aceasta nu întârzie să se întâmple în faţa Moscovei la finele lui 1941. În decursul anului 1942, Mussolini trebuia să asculte dări de seamă asupra tratamentului la care erausupuşi de către germani soldaţii Armatei a VIII-a italiene! Totul îi dovedea că germanii pierduseră încrederea în forţa combativă a italienilor şi luau măsuri să pareze prăbuşirea aliatului lor, Ataşatul militar german a fost numit ofiţer de legătură la Cartierul general italian. Mareşalul Kesselring se instalează în Italia, cu titlul de comandant al Zonei Militare de Sud. Începuse a se vorbi despre pregătirea ocupaţiei militare a Italiei şi instalarea unui

guvern favorabil Axei. Din ce în ce, relaţiile guvernului cu Germania se deteriorau din cauza tratamentului prost al muncitorilor italieni din Germania; expedierii din Italia a numeroase opere de artă; a neocupării de către armata germană a întregii Franţe, a acuzaţiilor aduse de Göring că dacă Italia nu intra în război cu Grecia, Spania ar fi intrat în război alături de Axă, ar fi ocupat Gibraltarul, închizând Mediterana pentru englezi.

Mussolini ajunsese la concluzia că Italia va sfârşi prin a combate Germania pentru a-şi salva onoarea şi a-şi îndeplini misiunea sa istorică.

Aceste frământări şi luări de atitudini s-au accentuat mai cu seamă după întoarcerea Ducelui din Africa, la 22 iulie 1942. După ce aşteptase un an întreg o ocazie favorabilă pentru a vizita Africa, generalul Cavaliero, comandantul frontuluiitalian din Africa, trebuia să-i trimită o telegramă: „TEVERE” – ceea ce însemna că era momentul să vină.

— La 27, iunie telegrama soseşte. Contraatacul lui Rommel, care azvârlise pe englezi dincolo de frontiera Egiptului, era în desfăşurare de două zile.

Ducele pleacă, dar tind ajung acolo, un ciclon opreşte orice mişcare şi ofensiva este oprită şi ea la El-Alamein. Indignat, Mussolini petrecu 3 săptămâni în Libia, plimbându-se în spatele frontului.

După octombrie 1942, opoziţia împotriva regimului, la sfârşitul celui de al doilea an de război nepopular, creşte. Lipsurile şi arestările se înmulţesc. Într-o zi i se comunică o convorbire telefdnică a doi ofiţeri germani, care discutau asupra iminenţei ocupării militare a Italiei. Aceasta îl scoate şi mai mult din sărite şi-l face să profereze din ce în ce mai multe cuvinte ofensatoare la adresa Germaniei. Starea fizică a lui Mussolini se înrăutăţeşte şi se vorbeşte despre retragerea lui. În această stare de spirit primeşte Mussolini ştirea dezastrului Armatei a VIII-a italiene de pe Don. Când Contele Ciano mergea la Marele cartier al lui Hitler ducea cu sine, odată cu ranchiuna sa personală, şi răsunetul acestor lungi frământări ale unui om dărâmat de „însăşi politica şa. Mesajul pe care-l ducea lui Hitler era: „*Faceţi pace cu URSS*”. Ciano argumentează, în locul lui Mussolini, că războiul în est este fără ieşire; ţelul este în apus; anglo-saxonii sunt în Africa şi la anul vor fi în Europa. Germania trebuie să pună capăt războiului pe două fronturi, să facă un nou Brest-Litovsk şi să se îndrepte contra aliaţilor cu toate forţele sau să treacă la est în defensivă, aducând grosul forţelor în vest.

Hitler aduce argumente contrare, arătând că sovieticii nu vor concilieri şi ca întrevede succese pentru anul ce vine. Se măsoară de ambele părţi abisul care începe să-i separe. Germanii ştiu că

italienii încearcă să se degajeze şi că Mussolini este din ce în ce mai singur.

La înapoierea în Italia, Ciano găseşte pe Mussolini dărâmat şi o capitală „defetistă. La 5 februarie, Ciano este demis din postul său şi numit ambasador pe lângă Vatican.

Ajunşi aici cu expunerea situaţiei politice italiene, putem face legătura cu declaraţiile lui Alex. Creţeanu, prin care arăta ca Mihai Antonescu se angajase într-o acţiune cu reprezentantul Italiei la Vatican (Ciano) prin intermediul lui Bova Scopa în acelaşi scop.

Mihai Antonescu, ca şi Ciano, îşi începe activitatea diplomatică conspirativă. Ciano, eliberat din funcţia de răspundere ce o avea în calitate de ministru de externe, rămâne liber pe acţiunile sale, ieşind din obiectivul german şi putând ca, în cadrul Vaticanului, să ducă orice acţiune. Mihai Antonescu, nu are nevoie să facă aceasta, pentru că el era foarte bine plasat la adăpostul imensului prestigiu al mareşalului Antonescu, care niciodată nu a dat vreun motiv de suspiciune germanilor, după cum am văzut ce se întâmplase cu Mussolini şi guvernul său. Declanşând acţiunea diplomatică sub directivele mareşalului şi lăsând impresia că lucrează în numele şi în interesul său, el începe imediat să-şi croiască drumul propriu, pregătindu-se cu felonie să poată trece la un moment dat în tabăra aliaţilor,

socotindu-se singurul indicat, negăsindu-se amestecat cu nimic în participarea la războiul din Est deoarece nu numai că nu a aprobat trecerea peste Nistru, dar nici nu a ştiut când Mareşalul, din propria – hotărâre şi împotriva celor cesfătuiseră, a trimis forţe româneşti peste Nistru. Mihai Antonescu, prin legătura ce stabilise cu opoziţia şi cu Palatul, îşi pregăteşte cu perseverenţă şi cu abilitate drumul, căutând să se facă agreat în ambele cercuri. Profitând de răcirea raporturilor dintre mareşal şi rege, din cauze care îşi au rădăcini vechi şi care se amplifică mereu, Mihai Antonescu începe acţiunea de persuasiune, căutând să atragă pe rege de partea sa, înlesnit fiind de prezenţa sa aproape zilnică la Palat.

Aşadar. În preocuparea sa de a trage foloase pentru el, Mihai Antonescu începe să vorbeas că, şi el când vorbeşte pune patos şi vocea sa are rezonanţă, iar cei ce-l ascultă o amplifică, o difuzează, până când ajunge şi la urechile cui nu trebuia. Şi printre cei cărora le ajung la ureche vorbele şi acţiunile lui Ică este şi Hitler!

Serviciul secret german interceptează o scrisoare trimisă de Ică în Anglia, prin care propunea aliaţilor trecerea României de partea lor şi părăsirea alianţei cu Germania. Ca element surprinzător, în acea scrisoare exista un pasaj prin care Ică se desolidariza complet de acţiunea de război a României dusă pe teritoriul sovietic» El

afirma că această hotărâre aparţinea în totalitate mareşalului, iar el nu a fost consultat şi deci nu a ştiut nimic, declinându-şi orice răspundere.

Hitler aflat în faţa acestui document, invită pe mareşal la el. Asta s-a petrecut în vara anului 1943.

Mareşalul o dată sosit, Hitler îi pune în faţă această scrisoare. Conducătorul o citeşte şi răspunde calm: „Cunosc, mein fiinrer, această acţiune a ministrului meu şi o aprob deoarece gândesc că nu strica ca la un moment dat, când o soluţie a conflictului nu mai poate fi întrevăzută pe calea armelor, să existe o poartă pentru deschiderea negocierilor. Asta şi în folosul Germaniei.

Hitler, surprins de această atitudine loială a mareşalului, în replică îi spune: „Nu este nevoie. Germania are mijloacele ei sigure pentru deschiderea unei astfel de acţiuni. Vă rog să îngrădiţi acţiunile ministrului dvs, pe viitor…”

Abia când s-a înapoiat mareşalul a luat atitudine faţă de actul de desolidarizare gravă a ministrului de externe. El a chemat pe colonelul Davidescu şi l-a pus la curent cu cele petrecute la Hitler, spunându-i: „Davidescu, îmi aduc aminte că există o scrisoare a lui încă către mine sau către Statul Major prin care el coaifirmă fapiul că a luat cunoştinţă de trimiterea de trupe peste Nistru. Te rog să o cauţi şi să mi-o aduci”.

Colonelul revenind în cabinetul său, găsi acolo pe generalii C. Pantazi ministrul apărării naţionale, şi Ilie Şteflea, şeful Marelui Stat Major, pe care-i puse la curent Aceştia fură foarte indignaţi de trădarea lui Ică.

Aveam rezoluţii, note, prin care să se dovedească precum că Mihai Antonescu cunoscuse din timp şi fusese de acord cu toate acţiunile de război ale mareşalului, inclusiv cu hotărârea trimiterii celui de-al doilea eşalon de forţe, de şapte divizii, aflate în Transnistria peste Bug.

Colonelul Davidescu, mă cheamă imediat şi-mi arată despre ce este vorba.

— Nimic mai uşor, domnule colonel, i-am răspuns. Am o scrisoare a lui Mihai Antonescu din care rezultă limpede că el a luat din timp cunoştinţă de această trimitere şi, în calitate de vicepreşedinte al Consiliului de Miniştri, a dat dispoziţii, scrisoare în care nu există cea mai vagă indicaţie de protest.

— Şi domnul mareşal tot aşa mi-a spus, că trebuie să existe un asemenea document.

Era şi normal în acel februarie 1942, armata germană, cu tot eşecul din faţa Moscovei nu dăduse pentru acesta semnele de Katalepsie” iar credinţa lui în victoria germană era încă întreagă. Cam în această perioadă de timp luase el faimoasa-iniţiativă de organizare a frontului

ideologic, care să întărească pe cel militar, al cruciadei împotriva bolşevismului despre care s-a mai vorbit.

— Fă-mi te rog un referat-memqriu, din care să reiasă acest fapt şi anexează tot ce mai găseşti în legătură cu aceasta…

În puţin timp, o zi sau două, această lucrare era întocmită. Şi prezentată mareşalului. Eram siguri că Mihai Antonescu va fi demis şi mareşalul va fi scos de sub influenţa cuplului Ică-Veturia Goga, rămânând liber de orice încercare de influenţă din afară. %

Documentul a dat loc unei scene dramatice, petrecută fără martori, între mareşal şi Ică. Colonelului Davidescu, în ziua următoare, atât mi-a spus: „Gata. S-a terminat. L-am demis… A încercat să nege că ar fi ştiut de trimiterea forţelor până când i-am pus scrisoarea în faţă:”.

Dar scurtă ne-a fost bucuria. Peste câteva zile, când colonelul Davidescu se prezintă la mareşal cu corespondenţa, acesta îl primeşte cu cuvintele: „L-am primit, din nou lângă mine. Ce vrei! N-am putut să-l alung. Ştiu că e un nemernic. Mi-a căzut în genunchi, rugându-mă să-l iert cu lacrimi în ochi… au – sărit şi cucoanele; «Iartă-l, Ionele \» şi l-am iertat. Ce vrei, îi sunt recunoscător că m-a servit la greu şi apoi este introdus în prea multe secrete ca să-l mai pot zvârli, dar am să-i îngrădesc activitatea… Şi Ică

Antonescu a rămas mai departe ca să-şi continue activitatea sa malefică. Singurul lucru care a decurs din această acţiune a fost înlăturarea Veturiei Goga, care dispare subit din menajul mareşalului, după ce, în urma ei, lasă ecourile a mai multor incorectitudini, însuşi Ică este prins făcând trafic cu aur. Secretara lui, Ropală, este prinsă la vamă cu o mie sau două mii de medalii de aur în valiza diplomatică cu care ducea corespondenţa de la Externe în Elveţia. Dusă la Siguranţă, ea a mărturisit că monedele i-au fost încredinţate de şeful ei direct, cu care era rudă de altfel.

Toate acestea, pentru un spirit aventurier ca al lui Mihai Antonescu, erau simple accidente pe parcurs, menite să nu-i altereze moralul său ferm, şi de aceea porneşte mai asiduu la lucru căutând să fructifice legăturile pe care le-am văzut începute cu Bova Scopa, prin intervenţia lui Ciano, la Vatican.

Drumul său însă era trasat: va amorsa pe mareşal în acţiunea sa, lăsându-i lui întreaga răspundere şi riscul faţă de nemţi, acoperindu-se prin postul ce-l ocupa. Va menţine şi consolida legăturile cu opoziţia – cu care voise să se solidarizeze prin negarea ce o făcuse cum că ar fi fost de acord cu mareşalul la participarea forţelor române peste Bug – pentru orice eventualitate; îşi

va consolida, însă pe cont propriu legătura cu Palatul, căutând să câştige pe rege şi pe regina-mamă total de partea lui, pentru ca la momentul oportun să ceară regelui substituirea sa în locul mareşalului. În covingerea sa, Mihai Antonescu se considera cel mai indicat a lua şi a continua, pe alt drum, opera începută de mareşal şi care era ameninţată, de a salva ţara.

Cititorul de până acum are destule elemente din care să poată întrezări adevărul ce reiese din aceste aserţiuni.

Revenind la mareşal, acesta – pe drumul opus pe care se angajase de la începutul lui ianuarie 1943, – avea la atelajul carului său numai cai nărăvaşi. Era în oarecare măsură prevenit. Va şti să prindă momentul potrivit pentru a-i struni? Rămânea de văzut. El, în schimb, este, acelaşi imperturbabil, urmărind evenimentele şi guvernând cu aceeaşi mină de fier ţara.

O dată restibilit frontul din est, liniştea celor cinci luni de acalmie îi luă multe din grijile frontului. Unităţile române se refăcuseră, îşi umpluseră golurile în efective şi completaseră lipsurile materiale. Inamicul încă se găsea la 3.000 km, de Nistru ceea ce dădea o oarecare liniştire. Mareşalul, demn, corect şi atent în raporturile cu germanii, îi menţinea pe aceştia, după cum s-a mai spus şi s-a repetat – începând cu Hitler şi cu anturajul său şi terminând cu von Killinger,

ambasadorul Germaniei în România, generalul von Hansen, şeful Misiunii militare germane şi generalul Gerştenberg comandantul

A.C.C. din Valea Prahovei – într-un respect admirativ» Era uşor de văzut cum, de fiecare dată, aceşti reprezentanţi ai Germaniei în România, când trebuiau să se prezinte la mareşal, începând cu Killinger şi până la ultimul comandant german, îşi verificau ţinuta şi, într-o poziţie de respect desăvârşit, pătrundeau în cabinetul mareşalului, Aceştia, la rândul lor, descopereau pe chipul mareşalului trăsăturile omului hotărât, sincer, loial. Nici umbră de îndoială nu se strecoară în sufletul lor, şi nu era motiv să se strecoare, deoarece mareşalul nu avea nimic de ascuns în faţa lor din ceea ce putea să-i privească, în acţiunea care o ducea pe cont propriu, mareşalul nu avea de dat socoteală nimănui şi nu avea nimic comun cu noţiunea de trădare. El nu e numai militar, ci şi om de stat, „Conducătorul”, care, înainte de orice îndatorire şi obligaţie faţă de un alt stat, o avea pe aceea de a servi interesele patriei sale. Indiferent în ce tabără îl vor mina aceste interese. El nu făcea sentimentalism. De altfel, mareşalul nu era un sentimental, el era un mare patriot, un patriot înfocat şi patriotismul nu implică sentimentalism, ci este sentimentul care este pus în slujba naţiunii. Pe plan militar şi

economic, el îşi respecta angajamentele în mod corect, deoarece România şi Germania aveau un interes comun în ceea ce privea adversarul de la Est. Atât. Pe mareşal nu-l priveau deloc planurile lui Hitler faţă de anglo-americani, el urmărea să câştige războiul împotriva URSS pentru că numai aşa avea garanţia păstrării cuceririi Basarabiei şi a Bucovinei de Nord., O Uniune Sovietică victorioasă însemna pierderea poate definitivă a acestor provincii. Dacă politica lui Molotovătalin nu ducea la ultimatumul din 1940, niciodată mareşalul nu ar fi consimţit să comande o armată împotriva URSS. El nu ducea un război de cucerire, ci unul de redobândire a pământului răpit. Câtă deosebire între megalomania lui Mussolini şi patriotismul mareşalului Antonescu! Dacă Mihai Aptonescu căpătase impresia că armata germană „intrase în catalepsie" încă din noiembrie 1942 şi dacă această impresie şi-o mai păstrase şi după întoarcerea de – la Rastenburg se datora cu siguranţă lipsei lui de aprofundare şi de cunoştinţe mai serioase în materie militară, la care îi mai împingea şi oportunismul său. Mareşalul Antonescu, constatase şi el o schim – bare în echilibrul de forţe pe frontul de răsărit, dar oricum nu văzuse deloc în armata germană din acea perioadă o armată intrată în catalepsie. Ar fi trebuit să fie cineva dotat cu un spirit foarte superficial pentru a trece peste atâtea dovezi de

vitejie, spirit de sacrificiu la trupe, pricepere şi îndrăzneală la comandanţi – începând de la cei mai mici până la marii comandanţi germani. În pustiurile îngheţate, în bătaia crivăţului, întroieniţi în zăpezi, nemâncaţi, neadăpostiţi, chiar neîmbrăcaţi; atacaţi şi hărţuiţi neîntrerupt, zi şi noapte, la mii de kilometri de ţara lor şi să lupte cum au luptat şi cum atestă documentele şi mărturiile înseşi ale adversarilor lor, toate acestea nu aduc câtuşi de puţin cu un simptom de catalepsie. Manevrele pe care le executa feldmareşalul Manstein cu resturile unor armate, în stepa îngheţată, sunt demne de toată admiraţia şi încrederea. Trebuie menţionat că toţi criticii militari care au studiat războiul acesta recunosc în unanimitate că armata germană a avut doi duşmani: pe Hitler şi inamicul.

S-a dovedit că duşmanul cel mai mare al armatei germane a fost Hitler. El, cu marota lui de rezistenţă fără gând de retragere, a dus la dezastrul de la Stalingrad, cum de altfel va duce treptat, – treptat, la toate dezastrele, care vor urma până la sfârşitul războiului.

La Stalingrad, dacă ar fi ascultat de îndemnul şefului său de stat major, generalul Zeltler, şi ar fi aprobat ieşirea generalului Paulus – comandantul Armatei a VI-a germane şi a IV-a române – din încercuire, atunci când Armata a IV-a Panzer înainta spre nord, după ce şi-a adus Divizia 23 din

Caucaz şi Divizia a VI-a din Franţa, care, în înaintarea lor, au ajuns atât de aproape incit au văzut luminile farurilor maşinilor germane din încercuire, acel dezastru nu s-ar mai fi produs. Cu toate că feldmareşalul Manstein dăduse ordin generalului Paulus să spargă încercuirea şi să iasă înaintea Armatei a IV-a Panzer, acesta se supune ordinului lui Hitler, primit direct, de a rămâne pe loc... Cu aceasta orice posibilitate de scăpare fusese pierdută, dar nu şi posibilităţile de manevră ale lui Manstein* care contratacă neîncetat şi, dând sovieticilor. o puternică contralovitură, reocupă Harkovul, restabilind frontul pentru o jumătate de an. Λ Această trecere sumară în revistă a desfăşurării luptelor în acea perioadă dramatică, a fost făcută cu scopul de a arăta de ce forţă combativă uluitoare dispunea armata germană, aşa încât oricărui om de bună credinţă care şi-ar fi aruncat privirea peste acest tablou i-ar fi fost cu neputinţă să tăgăduiască aceste calităţi. p7 Mareşalul în niciun caz nu putea face aceasta şi nu „a făcut-o. El se afla la antipodul conduitei lui Mussolini, pare-şi schimba, după cum am văzut, atitudinea la fiecare informaţie contradictorie. Mareşalul, când îşi făcea o părere asupra unui lucru o întemeia pe date precise, pe judecată sănătoasă şi pe concluzii. Pentru a-şi schimba această părere”, trebuia să intervină alte motive foarte puternice. El nu era azi unul, mâine

altul. Pe cuvântul lui te puteai rezema ca pe o stâncă. În consecinţă, mareşalul nu putea de la prima înfrângere a armatei germane sări retragă încrederea, deoarece o cunoscuse, şi o cântărise foarte bine în timpul a două războaie pe care le purtase, în primul, ca duşman; în al doilea ca aliat. De fiecare dată apreciase marile ei însuşiri şi o luase ca model în instruirea armatei române în ce privea meşteşugul armelor; mai puţin înclinarea spre brutalitate şi atrocităţi!

Cum de la început acţiunea diplomatică era pornită sub protecţia prestigiului mareşalului, se pune întrebarea dacă – în ceea ce privea pe mareşal – acţiunea aceasta nu-l punea într-o situaţie defectuoasă faţă de Germania şi această acţiune nu includea în sfera înţelesului său noţiunea de trădare? Este o întrebare firească, logică, dar tot atât de neîntemeiată. Mareşalul Antonescu, în calitatea sa de aliat, nu era subordonat politiceşte unei puteri străine, respectiv Germaniei. El îşi pusese numai o parte din forţe sub comandament /german, dar asta nu angaja cu nimic ansamblul, politicii sale. El nu era vasal Germaniei, cum, de pildă considera pe vremuri sultanul pe domnitorii români. El avea prerogativele sale, la care nu înţelegea să renunţe şi la care nu renunţase de altfel şi de care nu, dădea socoteală nimănui decât poporului său. El continuă să apară liniştit şi demn în faţa aliatului

său ştiind că nu alterează condiţiile alianţei şi că urmăreşte acelaşi scop.

Această liniştire de conştiinţă îi venea Mareşalului din modul cum statuase alianţa cu Hitler. La stabilirea condiţiilor de participare a forţelor române alături de cele germane în est, mareşalul a avut grijă să-i ceară lui Britler dezlegarea ca România să aibă, libertatea de a se retrage din alianţă când războiul căpăta aspecte nefavorabile, s-ar apropia de teritoriul său sau va fi purtat iar pe teritoriul său. Hitler a fost de acord cu această clauză.

Acest acord, chiar dacă nu a format obiectul unui pact scris, îl situează pe mareşal într-o poziţie foarte avantajoasă, asigurându-i completa libertate de acţiune. În felul acesta el făcuse o alianţă condiţionată, rezervându-şi dreptul de a acţiona după cum vor cere interesele ţării şi ale poporului român. Din această clauză a tratatului de alianţă, scrisă sau nu, reiese întreaga forţă de caracter a conducătorului român. În baza ei, el îşi asigurase întreaga libertatea de acţiune fără să se teamă, deoarece nu avea de dat socoteală nimănui de preliminariile ce antamase în vederea acelor posibilităţi când România îşi lua dreptul să acţioneze după cum îi dictau interesele. Singura obligaţie morală pe care conştiinţa de om şi militar i-o impunea era aceea ca, în momentul hotărâtor, să anunţe pe aliatul său, ceea ce şi

intenţiona şi ce chiar începuse să facă atunci când, la 2 august 1944, îl previne indirect pe Hitler, la ultima întâlnire, iar la 22 august îi face cunoscut lui Clodius, ministrul economiei germane venit în audienţă la mareşal, căruia îi spune: *Domnule Clodius, cu toată istabilitatea frontului, voi arunca în luptă ultimele rezerve pentru a-i opri pe ruşi. Însă din aceasta decurge şi o chestiune politică*: *după, ce am respins, din loialitate fată de Germaniacondiţiile de la Cairo ale generalului Wilson, mă văd nevoit acum „după ce poziţia frontului de sud a slăbit considerabil, să cer libertatea de acţiune politică. Aş vrea să ies din război şi* os *vrea să am răspunsul Germaniei că-mi autorizează libertatea de acţiune*”.

Iată deci, anticipând cu aproape doi ani, de unde îşi avea siguranţa de sine liniştea şi fruntea senină. Mareşalul se angajase deci într-o acţiune care era prevăzută, cunoscută şi aprobată în principiu de aliatul său încă de la perfecţionarea alianţei. El, expunând ţelurile politicii ce înţelegea să ducă, i-a arătat lui Hitler (şi în această expunere nu introducea şi elemente de imputare celui care prezidase actele de ciuntire a graniţelor?) că înţelege să lupte pentru întregirea graniţelor ciuntite prin ameninţarea cu forţa. La est mai întâi. După aceea, în vest, dacă la masa verde nu va obţine recunoaşterea drepturilor milenare. În felul acesta, el deschisese o largă

poartă prin care putea manevra cu toată libertatea.

În ceea ce privea războiul, l-a dus cu toate mijloacele cu care s-a angajat, fără reţinere, fără rezerve, pentru redobândirea celor două provincii româneşti pierdute.

După ce am luat cunoştinţă despre atitudinea avută de Iuliu Maniu, de la început, faţă de desfăşurarea războiului, anticipând deznodământul lui dezastruos, s-ar putea pune întrebarea dacă mareşalul – în calitatea lui de ofiţer de mare valoare – nu avusese vreo îndoială asupra acestui sfârşit. Pornind de la ipoteza că şi el ar fi avut aceeaşi intuiţie defavorabilă mersului războiului, ar mai fi declarat război URSS? în acest caz n-ar fi deloc greu de înjghebat un răspuns afirrpativ. Chiar şi în acest caz, mareşalul Antonescu ar fi mers împotriva statului care, sub ameninţarea forţei îl deposedase de teritorii româneşti. Şi aceasta din două motive:

1. pentru că războiul virtual era deja deschis între România şi URSS prin actul ultimativ al acestora din iunie 1940, după cum afirma ministrul plenipotenţiar al României la Moscova. Grigore Gafencu, şi

2. mareşalul, sub niciun motiv, nu ar fi admis ca, de pe teritoriul lui ciuntit, o armată străină să pornească ofensiva care i-ar fi eliberat teritorii proprii.

Războiul pentru cele două provincii a constituit războiul naţional, având ca scop geografic atingerea vechii frontiere: Ceremuş la nord, Nistrul la est.

Am văzut cum, la atingerea Nistrului, mareşalul a dat ordin de demobilizare la 1/3 din forţe şi mari unităţi române se Şi încolonaseră spre interior. Războiul pentru România se sfârşise! Aceasta fusese alianţa cu Hitler, Mareşalul avea acum a doua ţintă de atins: redobândirea Transilvaniei la masa verde sau cu sabia. În acest interval, interiorul trebuia pus în ordine, deoarece atâtea lucruri trebuiau îndreptate. Încă de mult cuvintele „abia aştept să termin războiul, să fac ordine în ţară” deveniseră un slogan în gura mareşalului… dar acest moment se amâna mereu.

La două zile după ce semnase ordinul de demobilizare, primise din partea lui Hitler o cerere scrisă prin care din motive strategice îi cerea să vină în ajutor cu toate trupele din Basarabia trecând Nistrul şi ocupând teritoriul dintre Nistru şi Bug, cu Odessa care era un oraş fortificat. S-au arătat la timp condiţiile strategice create prin modificarea planului iniţial al ofensivei cu deplasarea efortului asupra grupului de forţe inamice de la Kiev» Constrâns în faţa acestei situaţi de impas, mareşalul, împotriva convingerilor, este silit să cedeze şi împotriva opoziţiei care se desolidarizează în mod formal

(Alex. Creţeanu îşi dă demisia din postul de la Ministerul de Externe. Partidul comunist lansează primul manifest din 28 iulie 1941 prin care condamnă războiul din est, după cum rezultă din declaraţiile lui Lucreţiu Pătrăşeanu), Dar chiar peste Nistru, războiul rămânea tot desfăşurat sub culorile naţionale, deoarece trupele române se aflau în Transilvania locuită în mare majoritate de românii transnistrieni.

Odessa este cucerită în octombrie 1941, după lupte care au durat aproape o lună jumătate şi dorinţa mareşalului pare a se împlini. Putea spune „în sfârşit, am să mă apuc să fac ordine în ţară”. Dar 7 divizii româneşti rămăseseră. În Transnistria pentru menţinerea ordinii şi ele constituiau pentru Hitler o atracţie fascinantă. Sosirea feldmareşalului Keitel la sfârşitul lui noiembrie în Bucureşti avea rolul de a pregăti pe Conducător sufleteşte în vederea unei noi concesiuni de trupe, cerere care se produce în ianuarie 1942 după cumplita criză din jurul Moscovei» Mai înainte de această cerere masivă de trupe, Rubiconul fusese trecut încă înainte de căderea Odessei, când Corpul de Cavalerie şi Corpul de Vânători de munte fuseseră solicitate să treacă Bugul, să înainteze peste Nipru pentru a exploata pe aripa de sud succesul bătăliei de la Kiev,.*

Aceste solicitări succesive reprezintă tot

atâtea încercări infructuoase de refuz din partea mareşalului, I se proei pun anexări de teritorii – în Est. El răspunde: „Mă hat în Est pentru a dobândi Ardealul în întregime. Na jac nicio anexiune6.

Au fost arătate la timp motivele care l-au împiedicat pe mareşal să refuze categoric: primul era şantajul cu Ardealul (Hitler declarase: „Am pe români într-un buzunar şi pe unguri în altul. Voi da Transilvania aceluia care va merge alături de trupele mele”). În al doilea rând – spectrul lui flori a Sima, păstrat ca sperietoare de Himmler, care bătea din pinteni să revină la conducere şi să supraliciteze doleanţele naziştilor. Această cea de a treia cerere de trupe peste Bug, angajează România a fond în răsărit. Politica Mareşalului intră în conflict grav cu opoziţia. Chiar în armată apar rezistenţe, cum a fost cazul generalului Iacobici care, ştim, a fost demis din postul de şef al Marelui Stat Major deoarece s-a opus trimiterii acestor forţe.

Mareşalului, prea conştient de gestul grav pe care-l comisese nu-i mai rămânea altceva de făcut decât să acorde tot sprijinul şi întreaga atenţie Frontului ce se îndepărta tot mai mult, la mii de kilometri de ţară.

Oricât se declanşase opoziţia împotriva ducerii trupelor româneşti în adâncul Rusiei, protestele erau foarte anemice şi se limitaseră la o simplă scrisoare a lui Maniu către mareşal care nu

avea alt scop decât să se găsească la dosar pentru orice ocazie. Însuşi regele ceruse cu insistenţă să meargă în Crimeea, să vadă, Sevastopolul „şi chiar pe front. Mareşalul cu greu admite vizitarea Sevastopolului, dar nu-i aprobă vizitarea Frontului pe motivul principial statuat: „Regele să nu se amestece în acest război, pe care-l duc eu. El nu trebuie să se încarce de nicio răspundere ca, în caz că merge prost, să poată fi liber pe acţiunile sale”. Dar regele, împins de anturaj, care-l sfătuieşte să nu-l lase pe mareşal ca singur să se împovăreze cu atâta glorie, îl împinge la acţiune... în plus, regele abia aştepta „Crucea de Fier”. Şi vizita la Sevastopol are loc. Ziarele se grăbesc să publice dări de seamă cu fotografii pe prima pagină: „Regele Mihai I, vizitând fortificaţiile din jurul cetăţii Sevastopol...”

Nu trebuie să mire această comportare, deoarece, în acel iulie 1942, situaţia generală a Axei era înfloritoare. În est, frontul atinsese linia Lacul Ilmen, înconjurând Leningradul pe care-l blocase – Kalinin – Majaisk Tuia – Bielograd – Slaviansk – Rostov şi se pregătea să abordeze Donul, Volga la Stalingrad şi Cubanul, invadând Caucazul. Două armate române, a III-a şi a IV-a, împreună cu corpul expediţionar format din Corpul de Cavalerie şi Corpul Vânătorilor de Munte, întăreau aripa de sud a Grupului de armate germane de sub comanda feldmareşalului

Rundstedt.

În Africa de Nord, generalul Rommel se afla în plin succes înaintând spre Egipt şi respingând forţele britanice în derută. În Extremul Orient, japonezii, după ce atacaseră America la Pearl-Harbor şi-i distrusese flota din Pacific, în Oceanul Indian, atacă Malaiezia şi cuceresc Singapore închizând intrarea în Pacific. Seria succeselor se extinde şi Filipinele sunt cucerite de japonezi, după care urmează Noua Guinee, Insulele Cellebes şi continuă ofensiva în Pacific alungind pe americani... în Ucraina, Hitler ia personal conducerea operaţiunilor care sunt în plină ofensivă...

În această conjunctură favorabilă a desfăşurării operaţiunilor forţelor armate ale Axei pe cele trei teatre de operaţiuni, de înţeles că un refuz al mareşalului de a merge mai departe nu s-ar fi întemeiat pe o situaţie care să intre în clauza fixată de el, prin alianţa cu Hitler şi anume aceea de „desfăşurare defavorabilă a operaţiilor" şi, de asemenea, opoziţia nu marcase niciun avânt în demersul său de obstrucţie făcut, după cum am arătat, de formă.

Spre deosebire de comportarea lui Mussolini, pe care l-am urmărit de la începutul războiului şi până la înlăturarea sa, mareşalul Antonescu nu oferă, ci îşi cere un drept, nu supralicitează, ci se lasă rugat cu insistenţă şi nu cedează decât sub

influenţa factorilor determinanţi expuşi mai sus.

Revenind la demersul diplomatic de după bătălia de la Don, îl putem privi cu alţi ochi pe omul care declanşase şi care gira această acţiune pe toate planurile coordo-Hate, paradoxal găsindu-l hotărât senin, cu conştiinţa gravă şi liniştită că îşi exercita un drept al său* statuat de la început şi pe care înţelegea să şi-l exercite în toată amploarea deoarece „evenimentele de pe front luaseră o întorsătură defavorabilă şi războiul ameninţa să se apropie iar de frontierele ţării şi să fie dus pe teritoriul său.

Era începutul anului 1.9.4.3»

MOTO.s".» Putea să-l aresteze oriunde ar fi vrut, dar în niciun caz la noi!

Aici, era oaspetele nostru* S-au călcat legile ospitalităţii /"»

REGINA ITALIEI

PARALELISM ISTORIC

În acest început de an hotărâtor pentru soarta armelor în Italia, avu loc întâlnirea de la Salzburg dintre Hitler şi Mussolini, la 14 aprilie. Ea a fost provocată de Hitler – după cum afirma Christopher Herbert – „ca urmare a scrisorii Ducelui prin care îl felicita pe Führer pentru stabilizarea frontului după Stalingrad. Aceasta era forma, dar substratul întrevederii erau desele rapoarte aflate pe masa lui Hitler prin care i se aduceau la cunoştinţă atitudinea Ducelui,

agravarea sentimentelor antigermane, precum şi activitatea dusă de Ciano, prin Vatican, pentru o încheiere de pace separată. Ducele, contrariat şi suferind, hotărât să facă opoziţie lui Hitler, ca de obicei uită că era decis să-i reziste şi să-l convingă să facă pace cu Rusia şi să ceară readucerea trupelor italiene din est, deoarece Italia avea nevoie de noi efective… Niciun moment nu a fost vorba despre proiectul pe care atâta timp îl discutase la Roma; acela al unei noi hărţi a Europei, vizând a antrena discuţii cu vestul.

Mussolini, înapoiat la Roma, cade victima aceloraşi contradicţii. La primirea informaţiilor despre capitularea forţelor Axei din Africa, adună generalii şi le declară că o debarcare în Italia este iminentă şi că „un *trebui depusă o rezistenţă dârză, fără a fi vorba de negocieri separate*”.

De reamintit că acţiunea începută de Mihai Antonescu de a lua legătură cu aliaţii prin Vatican, prin mijlocirea lui Ciano, nu-i este adusă la cunoştinţă lui Hitler, ceea ce avantajează diplomaţia română lăsându-i mai departe toate porţile deschise. Mihai intonescu îl vede pe Duce în acest scop în cursul lunii iunie când îl găseşte *„un om* sfârşităvea şi de ce: la 9 iulie are loc debarcarea din Sicilia şi mai rămăseseră două săptămâni până la întrunirea Marelui Consiliu Fascist!

Hitler* afectat de invazia din Sicilia – pe

care. o socoteşte ca pe o înfrângere personală, deoarece se lăsase indus în eroare de anglo-americanî, care îl făcuseră a crede că vor ataca Grecia, pe câtă vreme Mussolini o aştepta în Sicilia – opreşte ofensiva de la Kursk şi ia forţe, dirijându-le în Italia, unde prevedea o răsturnare de situaţie» El propune lui Mussolini o întrevederea

Ducele, care în tot acest timp trecuse alternativ de la o stare de spirit la alta, de la optimism la pesimism, nutrea cele mai hotărâte planuri de ieşire din alianţă. De înţeles că Ciano, împreună cu alte căpetenii fasciste, printre care şi generalul Ambrosio, îl întăreau în această hotărâre.

Hitler îl întâlneşte pe Mussolini la 13 iulie, în localitatea Felta, în Munţii Dolomiţi, „Mussolini era un om sfârşit, prăpădit de boală şi înfrângere. Hitler avea încă în spatele său o ţară puternică şi bravă, însă iniţiativa războiului îi scăpase, iar valurile adversităţii îl acopăr”. Hitler, ca întotdeauna, vorbeşte, iar Mussolini se resemnează din nou să asculte. În acest timp, primeşte ştirea bombardării Romei de aviaţia aliată. În ce privea pe Hitler, în momentul când se îndrepta spre Felta, contraofensiva sovietică de la Orei începuse, prelungindu-se spre sud până la Marea de Azov.

— Ce vor zice romanii că Ducele nu este în

capitală în aceste momente? lăsă Mussolini să-i scape, întrerupând peroraţia lui Hitler. În pauză, Ambrosio îl asaltă pe Mussolini: „*De ce nu l-ai întrerupt*? *De ce nu l-ai întrebat dacă da sau nu, Germania este în măsură să întărească frontul italian*? *De ce nu i-ai spus că ai de gând să ieşi din război în 15 zile*?” Dar nicio întrebare nu este pusă şi nicio hotărâre nu este luată în această întrevedere.

După plecarea lui Hitler, pe care Mussolini l-a condus singur în automobil de la vilă la aeroport, acesta, la înapoiere, spune celor din jur: „Cunosc, în sfârşit, secretul lui Hitler pentru câştigarea războiului, era vorba probabil despre arma secretă pe care Hitler începuse s-o etaleze şi despre care îi vorbise şi mareşalului intonescu.

Dar imediat după întoarcerea la Roma a lui Mussolinr el cere să se prezinte în audienţă la rege pentru a-l” informa: „Regele era întunecat şi tăcutz a spus

Mussolini.

Este interesant de rezumat evoluţia suferită de opinia publică italiană şi de cercurile politice de la alungarea lui Rommel din Africa până în iunie 1943, adică în interj val de un am Cristopher Herbert, în cartea sa despre Duce, arată că „... încă de la înfrângerea lui Rommel la El-Alamein, din oct. 1942, în Italia s-a creat im curent de neîncredere în victoria armatei italiene/6

Aproape că nu ar mai fi nevoie de atras atenţia asupra paralelismului care apare în evoluţia opiniei publice din cele două ţări latine surori: Italia şi România, la şi în România, în care acest curent defavorabil se produce cu o lună mai târziu, nu fusese vorba decât despre sugestii „aluzii vagi, conversaţii secrete şi întâlniri între oamenii regelui şi diverşi ofiţeri din Marele Stat Major. Înfrângee rea în Africa completându-se cu înfrângerea de pe Dom cu înfrângerea Armatei a VIII-a italiene, au determinat lărgirea acestor acţiuni. Astfel comploturile apar şi se întind tot mai mult. Regele a fost amestecat personal, în timp ce mareşalul palatului, Aquerone, şi Marie-Jose, soţia1 prinţului moştenitor Umberto, începuseră să ia legătură cu generalii care doreau răsturnarea lui Mussolini. Aquerone mersese până acolo încât luase legătura cu însuşi; contele Ciano.

În timpul anului 1942, mareşalul Cariglia, antifascist notoriu, scria în jurnalul său: „Palatul întrevede o soluţie mai promptă care nu se bănuieşte. Regele studiază atent ceea ce trebuie făcut. Generalul Ambrozie nu se limitează la Mussolini, crede că şi regele trebuie să pleces fiind compromis. Badoglio împărtăşeşte acelaşi gând şi ambii au căzut de acord, în 1942, ca Italia trebuie să rupă cu Germania şi să-l îndepărteze pe Mussolini> cu sau fără monarhie în acelaşi timp, *trmi* mulţi miniştri fascişti complotau pentru

înlăturarea lui Mussolini. Contele Dino Grandr ministrul justiţiei, era cel mai îndârjiţ şi era o personalitate cu greutate în partid. Un alt complotist important în partidul fascist era şi Giuseppe Boita ministrul instrucţiei publice; însuşi contele Ciano era angajat în complot şi compromis tot atât de mult ca şi ceilalţi.

Mussolini era Unformat de aceste urzeli dar nu le da nicio importanţă. Celor ce-l avertizaseră să se ferească de rege, el le răspunsese: „Am *încredere absolută în lealitatea regelui*”. Secretarul partidului îl informează că se vorbeşte în toată Italia că unii militari fascişti intenţionează să-l asasineze. Se parca Cei însuşi Papa era gata să-l primească în secret spre a-i da unele informaţii care-i priveau direct şi pe care nu le ştia. Ducele declină invitaţia, spunând Papei că l-a văzut pe rege şi acesta l-a asigurat de amiciţia lui.

Ducele rămâne indiferent la toate sau poate afectează indiferenţa.

Referindu-ne la România şi anticipind cu un an, se va vedea cu uimire că niciun act asemănător nu s-a produs pentru a-l preveni pe mareşal asupra acestei posibilităţi. Lipsit complet de informaţii în acest sens şi plin de încredere că toţi cei pe care II Ocrotea erau oameni loiali şi aveau nevoie de el, lucrând în acelaşi scop pentru salvarea ţării, nu putea să le atribuie gânduri asemănătoare. În privinţa militarilor nu mersese el

cu încrederea până acolo încât la 2 august 1944. În vizită la Hitler, să declare*: „În ce priveşte pe generalii mei, eu pol să pun capul pe genunchii lor şi să dorm liniştit”*?

Revenind la regele Italiei, acesta dase dovadă de lipsă de hotărâre după ocuparea Siciliei de către aliaţi şi-şi dădu seama că nu se mai putea aştepta. El se hotărî deci să-l aresteze pe Duce în una clin zilele de audienţă pe care i le acordă sau la Quirinal ori la Villa Savoia.

Este sfătuit pentru cea din urmă.

Mai înainte, regele l-a întrebat pe Badoglio dacă este hotărât să preia succesiunea guvernului. Acesta primeşte să prezideze un guvern fără fascişti. Ulterior s-a întocmit planul de detaliu pentru a împiedica intervenţia devotaţilor lui Mussolini din guvern. Pe de altă parte, conspiratorii fascişti au decis, în acelaşi timp, că acţiunea trebuie declanşată de urgenţă şi conveniră să întrunească Marele Consiliu.

În ziua de 24 iulie întrunirea are loc şi durează până în zorii zilei de 25. Cei doi conspiratori principali, Grandi şi Botta, fac totul pentru a-şi asigura o majoritate şi moţiunea pentru demiterea lui Mussolini. Ciano este printre ei.

Moţiunea lui Grandi obţine 18 voturi din 28 şi astfel Ducele este demis de Marele Consiliu Fascist prin vot pe faţă, fiecare spunându-şi

părerea şi combătând pe Duce sau luându-i partea, în timp ce acesta prezida şedinţa. După ce ascultase fără să intervină cu nimic, la sfârşit s-a ridicat, declarând: „Vă mulţumesc, aţi declanşat criza regimului”.

Era ora 5,30 în dimineaţa zilei de 25 iulie 1943.

La ora 8, ca de obicei. Ducele se afla la biroul său din sala Mapamondului din Palatul Veneţia, ca şi cum nimic nu s-ar fi petrecut în ajun. El nu părea nici obosit şi nici neliniştit. Şi-a petrecut ziua lucrând. Câţiva membri ai Marelui Consiliu îi telefonară, spunând că regretă de a fi votat moţiunea. Ulterior, primeşte pe ambasadorul Japoniei, dă dispoziţii pentru primirea lui Göring… nicio aluzie la Marele Consiliu. La un moment dat, secretarul îl informează că regele i-a fixat o audienţă la ora 17 la Villa Savoia.

Pentru scopul urmărit, de a păstra un paralelism între aceste evenimente şi ceea ce va trăi mareşalul Antonescu peste un an, redăm în amănunt desfăşurarea audienţei citind mai departe din Christopher Herbert:

„… Ora 77, spuse Ducele, şaptesprezece… iată un număr cu ghinion!”

Dar până să ajungă la Villa Torlonia, locuinţa sa, această presimţire s-a spulberat. În drum spre casă a străbătut, împreună cu generalul Galbioti, cartierul Tiburtin, cel mai rău încercat de pe urma

bombardamentului din 19 iulie. O mulţime numeroasă îl aclamă în timp ce coboară din maşină, spre a vizita ruinele. Răspunde salutând cu braţul ridicat, vizibil reconfortat de pe urma acestor ovaţii. Cere generalului Galbioti să împartă toţi banii ce-i are asupra lui pentru că el, ca întotdeauna, nu avea niciun ban asupra sa.

Aceeaşi scenă are loc peste un an în Timişoara, când, în urma unui bombardament american, mareşalul Antonescu venise să vadă efectele şi să dea dispoziţii de salvare. O mulţime destul de numeroasă i-a ieşit în întâmpinare ovaţionându-l, ceea ce l-a determinat să spună: „Ce curios, oamenii aceştia au toate motivele să mă urască, deoarece îşi văd distruse căminele. Şi totuşi mă aclamă”.

Mussolini continuă să dea dispoziţii pentru arestarea membrilor Consiliului care semnaseră moţiunea... Galbioti îl părăsi pe Duce la 15,35 lăsându-l într-o bună dispoziţie.

Dejunul îl luă târziu, apoi îşi puse un costum civil, deoarece secretarul de la Vila Savoia îi precizase că este aşteptat să vină în ţinută civilă.

Acest amănunt trezeşte bănuielile Rachelei care îi spuse: „Nu te duce acolo, Benito, nu poţi să te încrezi în el”, – dar ideea celui mai mic pericol îi era complet străină Ducelui. El presupunea că în cel mai rău caz, i se va retrage comanda armatei, dar nimic mai mult. Abia către ora 13 se gândise

la unele precauţii şi ceruse generalului Galbioti să ordone aducerea la Roma a câtorva unităţi de „Cămăşi negre”. Dar era prea târziu, drumurile de acces erau deja tăiate, iar generalul Castellano chemase în Roma o divizie de grenadieri. De altfel, ordinul lui Galbioti nici nu ajunsese la unităţi deoarece fusese interceptat. Mussolini, plin de încredere îşi propunea să ceară regelui numirea unor noi miniştri şi secretarul său îl găsi vorbind la telefon, eu unul din miniştri. La ora 17 fără un sfert, Ducele, împreună cu secretarul său, au părăsit locuinţa, îndreptându-se spre Palat cu automobilul…

În timp ce Mussolini se pregătea pentru vizita ce urma s-o facă la rege, acesta se pregătea să-l primească.

Dis-de-dimineaţă, regele fusese informat despre hotărârea Marelui Consiliu Fascist. Regele deja destinase ca şef al guvernului pe generalul Badoglio şi generalul Ambrosio fuse acela care dusese vestea lui Badoglio* Acesta primi cu entuziasm hotărârea regelui şi destupă o sticlă de şampanie. Generalul Ambrosio, căruia îi revenea sarcina arestării Ducelui, nu împărtăşi entuziasmul lui Badoglio.

În privinţa sorţii lui Mussolini, regele nu era încă hotărât în dimineaţa acelei zile dacă să-l aresteze sau nu şi spuse mareşalului palatului Castellano:

— Dacă Mussolini acceptă revocarea îl vom lăsa în pace, dacă nu, îl vom aresta.

— Dar nu e posibil, replică Castellano. Noi nu putem şti cum va reacţiona el. Dacă-l vom lăsa să părăsească Villa Savoia nu vom mai putea pune mâna pe el.

Generalul Castellano vizită pe comandantul carabinierilor, cu care hotărâră compunerea gărzii ce urma să-l aresteze pe Mussolini. Aceasta era formată dintr-un ofiţer superior şi câţiva soldaţi de carabinieri, care sosiră la Villa Savoia cu o jumătate de ceas înaintea Ducelui.

— Vreţi un ordin de la rege? întrebă mareşalul palatului pe comandantul carabinierilor.

— Mi-e de ajuns a primi un ordin în numele regelui, dar în scris, răspunse acesta.

Mareşalul palatului se ditse la rege, pe care – găsi plimbându-se în grădină şi-i raportă:

— Generalul Cerica, comandantul carabinierilor, doreşte ca maiestatea voastră să-i facă cunoscut prin mine ordinul de arestare a Cavalerului Benito Mussolini”.

Regele răspunse cu o voce atât de slabă încât putu cu greu fi auzit:

„Va *bene 6*! Când se îndepărtă spre a-şi continua plimbarea era foarte palid.

Automobilul Ducelui coborî pe Via Solario, sub căldura înăbuşitoare a acelei după-amiezi de duhiinică, apoi trecu prin poarta deschisă spre a

pătrunde în parcul Villei Savoia. Maşina se opri la oarecare distanţă de peron şi şoferul remarcă cu uimire că regele Victor Emanuel se afla pe treptele terasei, însoţit de un aghiotant şi purta uniforma de mareşal al Italiei.

Regele coborî spre vizitator – ceea ce nu mai făcuse până atunci – şi-i întinse mâna surâzând. Apoi, împreună cu Ducele şi urmaţi de aghiotantul regal şi de secretarul Cesare, pătrunseră în Villa Savoia.

De îndată ce intrară în cabinetul regelui, Ducele îi făcu acestuia o expunere calmă asupra desfăşurării şedinţei Marelui Consiliu Fascist. La această scenă nu era de faţă decât un singur martor: generalul Cuttoni, din casa militară a regelui.

Ducele judecă situaţia ca fără importanţă şi se făcu forte să demonstreze, cu statutul de funcţionare al Marelui Consiliu, că hotărârea acestuia nu avea putere legală. Pe scurt, el era plin de încredere. Regele întrerupântiu-l, îl făcu să înţeleagă că nu împărtăşea acest punct de vedere spunând: *„… Marele Consiliu este un organ de stat creat de Duce însuşi. Compoziţia sa a fost aprobată de ambele camere ale parlamentului. Rezultă că şi cea mai mică hotărâre a acestuia este de mare importanţă.*

— Scumpe Duce, i se adresă în continuare regele, nu mai merge. Situaţia e mult prea gravă.

Italia este în ruină şi armata complet demoralizată. Soldaţii nu doresc să mai continue lupta. Vânătorii de munte cântă că nu vor să se mai bată pentru Duce. Regele cită cântecul: s, Jos *cu Mussolini, care masacrează alpinii*”.

Mussolini ascultă fără să spună nimic. Regele continuă:

— Votul Marelui Consiliu e teribil. 19 voturi pentru moţiunea Grandi şi printre ei 4 membri ai Ordinului Annunciada! Nu puteţi să vă faceţi iluzii despre sentimentele italienilor faţă de dvs. În acest moment dvs sunteţi omul cel mai detestat din Italia. Sunt singurul prieten care v-a rămas! De aceea ţin să vă anunţ că nu aveţi a vă teme cu privire la siguranţa voastră personală. Voi Veghea la protecţia voastră”.

Mussolini tăcea mereu. Când regele încheie, arătându-i că în locul său va veni, după toate probabilităţile, mareşalul Badoglio, Mussolini se aşează jos, ca şi cum i-ar fi venit rău. Părea că nu mai ascultă. Regele însă continua să spună că Badoglio se bucură de încrederea armatei şi a poliţiei. Mussolini repetă cuvintele: „*... şi a poliţiei*”, parând că nu le înţelege sensul.

— Atunci totul s-a sfârşit – şi repetă de trei ori această frază. Se ridică şi spuse cu o voce mai hotărâtă:

— Da. majestatea voastră are dreptate. Trebuie să vă prezint demisia mea.

— Bine, şi nu voi pune nicio condiţie demisiei voastre, spuse regele.

— Luaţi o hotărâre plină de consecinţe. O criză în aceste momente va face ţara să creadă că pacea este aproape, deoarece omul care a declarat războiul este înlăturat… Pentru Stalin va fi o mare victorie, văzând înfrângerea adversarului care l-a combătut 20 de ani… Ştiu că sunt detestat. Am priceput limpede în noaptea consiliului… Nu se poate guverna atât de mult timp şi a cere atât de mari sacrificii poporului fără a provoca ura. În sfârşit, eu doresc noroc aceluia care va prelua şefia guvernului în aceste circumstanţe.

Referindu-se la această scenă, istoricul francez Raymond Cartier spune: „Niciun om nu producea o impresie mai puternică de energie decât Mussolini… Dar inima stejarului era, distrusă printr-o îngrămădire nemaipomenită de dezastre şi de umilinţe”.

Audienţa era terminată. Ducele s-a îndreptat spre ieşire. Era calm. Ajuns la terasă, Mussolini întinse mâna regelui, iar acesta i-o cuprinse cu amândouă mâinile şi i-o strânse cu căldură. Schimbară câteva cuvinte cu privire la vara toridă de la Roma, Mussolini se despărţi de rege însoţit de secretarul său şi de un colonel aghiotant regal. Cu toate că fusese pus în gardă, nici în acest moment nu părea câtuşi de puţin neliniştit cu

privire la soarta sa. Chiar coborând scările peronului Villei Savoi a nujse simţea în pericol. Văzând că maşina sa nu era trasă la „scară ca de obicei, dădu un uşor semn de nelinişte, totuşi continuă să meargă mai departe. Atunci, un căpftan de carabinieri se apropie şi salutând cu multă deferenţă i se adresă:

— Duce, am primit informaţii că sunteţi în pericol şi am ordin să vă apăr. y!

— Este inutil, răspunse Mussolini, fără să manifeste vreun semn deosebit, am escorta mea.

— Am ordin să vă însoţesc, răspunse hotărât căpitanul.

— Foarte bine, dacă acestea sunt ordinele* veniţi în maşina mea.

— Nu, Duce, trebuie ca dvs, să veniţi cu mine.

— Dar e ridicol. Nu s-a mai văzut aşa ceva.»

— Execut un ordin, Duce.

Căpitanul arătă o ambulanţă către care Ducele se îndreptă fără să protesteze. Înainte de a urca, avu un moment uşor de ezitare şi, cum căpitanul îl atinse uşor cu cotul, el interpretă acest gest ca şi cum ofiţerul ar fi voit să-l sprijine şi urcă în ambulanţă. De Cesare se urcă după el urmat de alt ofiţer, 3 carabinieri şi 2 poliţişti» Uşile se închiseră cu zgomot.

Niciun moment lui Mussolini nu-i trecu prin minte că fusese arestat.

După ce mai întâi a fost dus într-o cazarmă, îşi petrecu prima noapte în şcoala de ofiţeri de pe Via Legnano.

A doua zi, se prezentă la el generalul Ferrone, care-i aducea o scrisoare din partea şefului guvernului.

Mussolini l-a întâmpinat cu aere napoleoniene:

— Generale, noi ne-am mai întâlnit, nu este aşa?

Ferrone fusese prezentat Ducelui pe când acesta comanda o divizie în Albania.

— Exact, răspunse Mussolini, mirat parcă de faptul că Ferrone îşi reamintea aceasta, sugerându-i că avea o memorie extraordinară. E foarte bine, generale, nu uitaţi că v-am apreciat. Apoi citi scrisoarea:

„Excelenţei sale Benitto Mussolini.

Subsemnatul, şeful guvernului, doresc să informez pe excelenţa voastră că toate măsurile luate nu sunt decât pentru propria voastră siguranţă, ca urmare a informaţiilor demne de încredere şi provenite din diferite surse cu privire la un complot împotriva dvs. În consecinţă, doresc să vă încunoştinţez că voi da dispoziţii pentru ca să fiţi condus sub o pază bună, cu toată consideraţia ce vi se cuvine, la locul pe care ni-l indicaţi.

Mareşalul Badoglâo”.

Mussolini răspunde, dictându-i lui De Cesare o scrisoare.

„26 iulie 1943, ora1 dimineaţa

2. Mulţumesc mareşalului Badoglio pentru grija ce poartă siguranţei mele personale.

2, Singura reşedinţă de care dispun este Rocca delle Camincita, unde sunt gata să mă duc oricând.

3* Doresc să asigur pe mareşalul Badoglio, reaminiindu-i colaborarea noastră pe timpul care aparţine de acum înainte trecutului, că nu-i voi face nicio dificultate şi că voi participa la toate măsurile pe care le va lua.

4. Sunt fericit de hotărârea luată pentru continuarea războiului alături de aliatul nostru comun, pe care o cere onoarea şi interesele patriei. Doresc din toată inima ca mareşalul Badoglio să reuşească în greaua sarcină pe care o duce în numele şi sub ordinele Majestăţii sale regelui, al cărui credincios slujitor sunt de 20 de ani.

Trăiască Italia l

Benittp Mussolini”.

La Villa Savoia, regele Victor Emanuel rămăsese să se plimbe de-a lungul aleilor din parc, consumându-şi neliniştea, vorbind cu însufleţire cu un aghiontant al său despre Marele Consiliu şi arestarea lui Mussolini. Regina era mai puţin satisfăcută „Putea să-l aresteze oriunde ar fi vrut

el şi când ar fi vrut dar în niciun caz nu la noi. Aici era oaspetele nostru… S-au violat legile ospitalităţii”. Regina, care la începutul guvernării lui Mussolini l-a urât, încetul cu încetul a început să-l admire şi a avut curajul să regrete căderea sa bruscă.

Mussolini, după ce a fost plimbat prin mai multe locuri spre a-l feri de spionii englezi şi germani, care urmăreau să-l răpească, a fost dus, la 28 august, în hotelul de pe muntele Gran Sasso, de unde este eliberat la 12 septembrie de către un comando, condus de maiorul Skörzeny, inaugurându-şi tragica odisee care se va încheia la 28 aprilie 1945, prin asasinarea sa.

Relatarea pe larg a episodului demiterii lui Mussolini, petrecut un an înaintea celui ce se va desfăşura la Bucureşti, privind persoana mareşalului Antonescu, furnizează cel mai concret exemplu de urmat pentru imitatorii săi români. Centrul acţiunii îl constituie tot Palatul regal cu regele. Dar, cită deosebire de procedură şi intenţii îşi la noi şi la italieni apar două centre de acţiune: unu!

În jurul regelui, iar celălalt în Marele Consiliu Fascist şi unii şi alţii se îngrijesc de respectarea formei şi a persoanei.

Regele se gândeşte la înlocuitor, găsindu-l în persoana mareşalului Badoglio, cel mai vechi mareşal din Europa, alături de Pétain şi

Mackensen; se gândeşte la modalitatea demiterii, unde, când, cum?

Fasciştii: se gândesc la formă: votarea unei moţiuni de demitere.

Regele înţelege să folosească votul Marelui Consiliu, căpătând astfel acoperire legală pentru demiterea Ducelui, prin punerea în aplicare a hotărârii Consiliului fascist.

Regele rămâne singur în scenă şi ia măsuri pentru executarea planului:

— i se fixează o audienţă lui Mussolini nu în Palatul Quirinal, ci la Villa Sa voi a

— i se precizează ţinuta de prezentare: ţinută civilă, nu militară, ca şef al armatei italiene

— hotărăşte trupele: un general comandant şi ofiţeri

— Îl primeşte la capul scării pe Duce, îl conduce personal. În salon, unde au discuţii amicale; prin persuasiune 11 determină pe Mussolini să-şi dea demisia

— Îl conduce la ieşire, strângându-i mina afectuos şi garantându-i viaţa

— Ducele e luat în primire în parc de un căpitan, care-l conduce deferent la ambulanţă.

Şeful guvernului, mareşalul Badoglio, i se adresează imediat în scris, trimiţându-i mesajul printr-un general şi cerându-i să indice preferinţele de locuire.

Este tratat cu toate onorurile, locuieşte în

vile confortabile şi este păzit împotriva agenţilor străini.

Aceste puncte rezumative au scopul de a servi, la momentul oportun, ca termen de raportare pentru a – scoate în relief deosebirile care s-au produs, ca grave deteriorări, de la model la copia sa infamă.

Din punct de vedere al largilor cercuri politice şi militare italiene care doreau scoaterea Italiei din Axă, demiterea Ducelui era o chestiune sine qua non. Ducele devenise în ultimul timp un om incapabil de a mai desfăşura o energie menită să dea naştere unui act, de voinţă şi forţă de caracter necesare ruperii alianţei cu Germania nazistă. Din urmărirea evenimentelor citate pe scurt, din evoluţia politicii italiene şi oscilaţiile grave, în caracterul lui Mussolini, în intervalul 1942 – 1943, s-a văzut că el devenise un captiv, părând hipnotizat de mirajul forţei armate germane. El dăduse dovadă că era legat indestructibil de Hitler, a cărui glorie militară o invidiase. Ducele se aruncase orbeşte în aventuri militare nejustificate: Albania, Franţa, Libia, Grecia, fără să mai amintim de Abisinia. Făcuse aceasta din pură megalomanie. El oferise şi lui Hitler o întreagă armată, fără să-i fie cerută, pentru campania din URSS. Nu avea nicio revendicare teritorială, nu fusese ameninţat de nimeni, nu pierduse niciun teritoriu, refuzase

repetatele oferte ale Angliei de a deveni aliatul ei şi fusese la un moment dat arbitrul Europei. În locul acestora, el a preferat să se lege la carul lui Hitler de la care a încercat desprinderi neeficace, instigat mai mult de contele Ciano, dar pe care l-a decepţionat şi l-a aruncat în tabăra conspiratorilor. Astfel nu era deloc de mirare că toată Italia conspira şi că Vânătorii alpini cântau: „Jos *Mussolini care a căsăpit* alpinii 6.

Cum se prezenta în schimb situaţia omului care, într-o altă ţară latină, are aceeaşi soartă cu a lui Mussolini, dar. În varianta ei intămă. Conducător de stat, comandant suprem al forţelor armate, mareşalul Antonescu fusese adus la conducere în momentul cel mai greu prin care trecea România de la închegarea ei ca stat independent şi naţional, scos din detenţiune, unde fusese aruncat de rege. Mussolini venise sub ameninţarea forţei, silind coroana să-i dea puterea, instituind o dictatură fascistă.

Conducătorul român, adus la cârma ţării, primeşte depline puteri pentru a repune ordinea în ţară şi a-i reda teritoriile răpite sub ameninţarea forţei. Pornea războiul pentru reîntregirea teritoriului naţional român, folosind prilejul pe care i-l oferea ofensiva germană. Mai înainte se consultase cu ministrul Angliei la Bucureşti, dacă Anglia nu poate să-i ofere altă soluţie în afară de alianţa cu Germania, I se

răspunde că altă soluţie nu există.

Duce războiul cu aprobarea întregii ţări. Continuă războiul constrâns de cererile ultimative ale lui Hitler şi de şantajul dublu: Ardealul de Nord promis şi ungurilor;

Horia Sima ţinut ca rezervă politică la dispoziţia naziştilor. Nu se supune slugarnic lui Hitler şi apără dârz şi demn interesele ţării şi armatei, protestând în scris şi verbal ori de câte ori se produceau nedreptăţi sau abuzuri.

Când momentul favorabil se iveşte, dă dezlegare şi iniţiază pe cont propriu o acţiune diplomatică pentru degajarea României din război. Militează zi cu zi în această idee, concomitent cu continuarea eforturilor de război lângă aliatul său, pe care nu înţelegea să-l saboteze, dar nici să-l urmeze dincolo de limitele interesului naţional numai de dragul unei concepţii de fanfaronadă. Nu se asista la niciun complot împotriva lui. Mai mult, deschide o cale proprie pentru ieşirea din război, primind oferta de tratative a lui Stalin prin ambasadoarea URSS la Stockholm, d-na Kolontay. Mareşalul, spre deosebire de Mussolini, nu dă semne de slăbiciune fizică, inconsecvenţă, dezinteres şi inactivitate. Dimpotrivă. Pe câtă vreme Marele Consiliu Fascict îl demitea pe Duce, considerându-l inapt pentru a domina situaţia, mareşalul Antonescu era considerat, chiar de adversarii săi, drept cel care va conduce scoaterea

României din război... în rezumat, de reţinut că doi oameni aflaţi la un moment dat al istoriei ţării lor pe aceeaşi platformă politică, au ca factor hotărâtor al sorţii lor coroana, care ea însăşi îşi pecetluieşte, o dală cu ei, propria-i soartă.

Când Hitler a luat cunoştinţă despre hotărârea Marelui Consiliu, a devenit furios. La ştirea că generalul Badoglio a preluat şefia guvernului el declară: „Cu siguranţă, italienii vor să-mi spună că au să continue războiul. Natural, aceasta va fi o minciună. Ei sunt gata să negocieze cu Anglia”.

În zilele de 26 – 27 iunie Hitler se agită, ameninţă şi se gândeşte să se năpustească asupra Romei spre a mătura noul regim. Tot mai hotărât şi în urma conferinţelor ce le-a avut cu şefii nazişti ia numai hotărârea de a aduce din est, de pe front, divizia „*Liebs* de SS. El mai declară; „*Lovitura de la Roma nu este altceva repetarea celei de la Belgrad*. *O voi supune aceluiaşi* tratameni numai că, în 1941, el cu un singur gest a făcut ca o armată intactă să se reverse în Balcani, pe când în 1943, numai cu mari expediente, după cum se va vedea, va reuşi să trimită o divizie în Italia. De aici s-ar putea trage concluzia că această situaţie s-ar mai putea repeta, dar, cum vom vedea, această concluzie nus-a tras şi istoria şi-a urmat cursul ei fatidic. Generalul Jodl, după care am redat cele de mai sus, conclude astfel: „Situaţia noastră este

dramatică. Măsurile de luat în caz de trădare au fost fixate în cele mai mici detalii, dar trădătorii se răscumpără cu promisiuni de fidelitate atât de fierbinţi încât au credit pe lângă unii ofiţeri germani, incapabili să bănuiască o aşa mare infamie… Sarcina noastră este să păstrăm cât mai mult teritoriul Italiei de Nord. Cu alte cuvinte, nu trebuie să dăm italienilor niciun pretext pentru a-şi consuma trădarea lor”. Declaraţia este o mărturisire sinceră a incapacităţii Germaniei, în acel moment/de a domina situaţia şi a acţiona prin mină forte pentru a-şi impune voinţa asupra aliaţilor săi, pentru a-i constrânge să le rămână credincioşi.

Mareşalul Badoglio, pe de altă parte, se grăbeşte să trimită pe ataşatul militar italian la Berlin – generalul Maras – la Hitler, pentru a-i face declaraţie de fidelitate. Hitler se arată curtenitor şi amabil şi se scuză că nu poate accepta invitaţia regelui de a veni în Italia. El pledează în favoarea victoriei Axei. În ce privea schimbarea de regim, şi-a exprimat regretul că nu a fost informat. „Ce *face Ducele* nu a pierdut el prilejul să întrebe. Iar la despărţire îi, pune o nună prietenească pe umăr. O altă întrevedere are loc, la 6 august, în gara de frontieră Tarvisio, între mareşalul Keitel şi Ribbentrop, pe de-o parte şi Guariglia, ministrul de externe al Italiei, şi generalul Ambrosio. Discuţiile au loc în jurul posibilităţii venirii de noi

trupe în Italia. Generalul Ambrosio cere înapoierea trupelor italiene din URSS şi Balcani.

Ribbentrop îl întreabă pe Guariglia dacă noul guvern italian duce tratative pentru pace cu aliaţii. Guariglia răspunde: *„E posibil ca persoane particulare s-o facă. Guvernul, dacă va voi, va informa în prealabil Germania**!

— Este cuvântul guvernului italian? întreabă Ribbentrop, fixându-l cu privirea. Guariglia susţine privirea.

— Da, cuvântul guvernului italian.

După terminarea discuţiilor, feldmareşalul Keitel şi Ribbentrop se urcă în maşină şi, urmaţi de alţi ofiţeri germani, pornesc spre frontieră. Un baraj militar taie drumul italienilor, care voiau să-i urmeze. Guariglia şi suita sunt ţinuţi prizonieri în gară timp de două ore, până la înapoierea lui Ribbentrop şi Keitel care, drept explicaţie, le spune că au mers la frontieră ca să dea ei înşişi ordin trupelor germane să intre în Italia.

În privinţa tratativelor duse cu aliaţii la acea dată, ministrul italian nu minţise. Oficial nu se începuse încă nicio tratativă, dar fostul secretar al lui Ciano, marchiz zul Agetta, duce tratative neoficiale cu englezii. Dar declarând că Italia vă informa Germania în cazul începerii unor tratative cu aliaţii, Guariglia minţise cu anticipare. După socoteala sa, totul trebuia condus astfel spre a se trece treptat de la ostilitate la alianţă, pentru a

scuti Italia de consecinţele înfrângerii, fiind dominat tot timpul de frica de a nu atrage răzbunarea germană. Ca idee principală rămâne aceea de a conduce astfel lucrurile încât să fie intraţi sub protecţia anglo-americană în momentul saltului decisiv.

Era vorba ca atare de o operaţie foarte complicată care cerea un secret desăvârşit.

De înserat la acest capitol acţiunea continuată în paralel de guvernul român prin Mihai Antonescu, care încearcă să prelungească demersul său, început sub guvernarea lui Mussolini, de a lua legătură cu aliaţii şi prin guvernul Badoglio. El trimisese în acest interval un emisar al său în persoana unui secretar particular la Madrid, unde am văzut că În acel moment, se găsea şi secretarul lui Ciano, pentru a duce concomitent tratative în acelaşi scop. Dar după cum s-a mai arătat, mareşalul Badoglio era prea preocupat de situaţia ţării sale ca să mai încerce să reprezinte şi alt guvern, astfel că documentele strict secrete trimise de Bucureşti pentru sir Samuel Boare, ministrul Angliei la Madrid, se pare că nu au ajuns la destinaţie.

De altfel, nici sondajele italiene în vederea păcii nu găsesc un teren propice la aliaţi, deoarece momentul nu era favorabil. Americanii se aflau în dezacord cu englezii, referitor la deschiderea celui de al doilea front în Europa.

Churchill voia ca armata de debarcare să fie adusă în Balcani, americanii, după cucerirea Siciliei, să atace Italia. În plus, formaţia guvernamentală Victor Emanuel Badoglio, cei mai mari sprijinitori ai fascismului, nu erau socotiţi ca fiind în stare să democratizeze Italia. Pe deasupra „unconditional surrender”, planează implacabil asupra tratativelor eventuale.

Acest prim eşec nu impresionează guvernul italian. Badoglio, de data aceasta, iese din rezerve şi trimite pe însuşi generalul Castelano, şeful Marelui Stat Major, cu paşaport fals, la Madrid, spre a Jua contact cu sir Samuel Hoare şi a-i oferi perspectiva întoarcerii armelor împotriva Germaniei.

Jocul cu dublă faţă este purtat concomitent de o parte şi de cealaltă. În ziua în care generalul Castelano se prezenta lui sir Samuel Hoare, la Bologna avea loc o conferinţă militară la care lua parte generalul Jodl, din partea lui Hitler, şi generalul Rotta, din partea Italiei, spre a întocmi planuri comune de apărare. Bombardamentele aviaţiei anglo-americane, care-şi măriseră intensitatea asupra solului italian, păreau o dezminţire concretă a zvonurilor care circulau cu privire la începerea unor tratative secrete. Ca rezultat alacestei conferinţe, planul de bătălie comun este fixat: o retragere pas cu pas, până la o linie de rezistenţă pe aliniamentul Piza-Florenţa

Ravenna, unde se va depune toată rezistenţa.

Italienii acceptă, nevoiţi, un plan care abandona distrugerea celei mai mari părţi a teritoriului ţării…

Mareşalul Badoglio, călăuzit de principii machiavelice, îşi duce mai departe jocul în paralel, început imediat după luarea locului lui Mussolini, un ţelegând să le? J jă toate legile cavalerismului şi ale onoarei militare. Aceasta „în vremea când se confruntau două concepţii diametral opuse şi se asociau în acelaşi timp. De o parte Axa, cu concepţiile morale şi politice bazate pe naţionalism excesiv şi exaltarea vechilor virtuţi ostăşeşti; pe alta, aliaţii, cu aspectele lor antagoniste; americanii – democraţi, cu tendinţe către stânga, englezii «– conservatori înveteraţi, iar sovieticii cu o societate nouă care încerca să se închege pe cenuşa burgheziei capitaliste.

În acest amalgam de concepţii şi îmbinări de interese, o ţinută consecventă, o mentalitate de om de cuvânt părea desuetă, cu atât mai mult faţă de reprezentanţi ai unui popor cum erau naziştii, care ei înşişi îşi bazaseră întreaga doctrină politică pe călcarea cuvântului dat şi pe minciună.

Mareşalul Badoglio, ca un florentin adevărat, înţelege să tragă învăţăminte şi o face fără niciun scrupul, folosind deviza „scopul scuză mijloacele” şi continuându-şi jocul său disperat. După Raymond Cartier el declarase în faţa unui şef

nazist, cu puţin înainte de încheierea pactului cu anglo-americanii: „Eu sunt, împreună cu Retain şi Mackensen, cel mai vechi mareşal al Europei, Neîncrederea guvernului german în mine este inadmisibilă… Vă dau cuvântul meu de onoare, vă rog să mă credeţi”. Bine jucat. În acel moment emisarul său era la Madrid cu planul pentru ieşirea Italiei din război, prin care se cerea aliaţilor să trimită o divizie aeropurtată la Roma, căreia i se vor alătura trupele italiene. Faţă de situaţia trupelor germane în Italia, la acea dată, Italia urma să fie eliberată până la Alpi. Planul a fost aprobat de către Eisenhower, care a destinat şi trupele de execuţie.

Roosevelt şi Churchill, care se aflau în conferinţă la Québec, şi-au dat aprobarea, fixând condiţiile capitulării; o capitulare necondiţionată, care va fi comunicată Italiei în doi termeni; un termen scurt, iar după semnarea acestuia de către delegaţia italiană, se va comunica şi al doilea termen. Toate încercările delegaţiei italiene de a îndulci aceste condiţii au fost zadarnice şi au fost obligaţi să capituleze fără a. cunoaşte condiţiile finale. Ceea ce era important era faptul că se reuşise să se stabilească un plan de cooperare între forţele italiene şi cele aliate, prin debarcarea unei divizii aeriene la Roma. Aceasta era ideea de bază a planului pentru a împiedica armata germană să contracareze acţiunea. Ea merită a fi

reţinută deoarece va apărea şi în planurile ce se înjghebau în mintea mareşalului Antonescu şi a opoziţiei, ca o condiţie de cooperare eu anglo-americanii pentru neutralizarea forţelor armatei germane aflate în România.

Actul de capitulare al Italiei este semnat la 2 septembrie şi este adus la cunoştinţa ţării abia la 8 septembrie, ora 18,30, cu două ore înainte de debarcarea aliaţilor la Salerno în sudul Italiei. Vocea lui Eisenhower se făcu auzită în aparatele de radio împreună cu a lui Badoglio, anunţând concomitent capitularea. Cu o oră mai înainte ea paraşutiştii diviziei 82 Airborn să se pregătească de îmbarcare în avioane, operaţia este decomandată. Germania în acel moment declanşase operaţia „Achse”, ceea ce însemna dezarmarea armatei italiene şi ocuparea întregii ţări. Graţie măsurilor luate anticipat, execuţia a fost uşoară şi armata italiană se lăsă dezarmată aproape în întregime, fără rezistenţă. 80 de divizii sunt declarate prizoniere de război, capturându-se un milion 250 mii de puşti, 38 de mii mitraliere, 99988 tunuri, 970 care de luptă şi 288 de mii tone muniţii. După declaraţile generalului Jodl, acesta era singurul serviciu pe care italienii l-au făcut Germaniei!

1 SEPTEMBRIE 1043

Evenimentele petrecute în Italia în acest început de septembrie au avut repercusiuni

imediate şi în ritmul desfăşurării politicii externe române. Dacă data de 2 septembrie marca ieşirea oficială a Italiei din Axă, data de 1 septembrie 1943, marca angajarea oficială, a guvernului român la un loc cu opoziţia, întrunite într-un bloc naţional pentru scoaterea României din Axă; Alexandru Creţeanu primise numirea sa ca reprezentant al guvernului mareşalului Antonescu în funcţia de ministru plenipotenţiar la Ankara. Această dată a fost dictată de concluzia la care mareşalul ajunsese, că linia de acţiune diplomatică Bucureşti-Roma era închisă şi România trebuia să-şi deschidă o cale proprie, directă, care e dirijată. Într-o primă, ramificaţie Ankara-Cairo, în tabăra anglo-americană, pe care ramură se interfera, conjugându-se, acţiunea guvernamentală şi a opoziţiei. Cea de a doua ramificaţie se va deschide ceva mai târziu, înspre Stockholm Moscova, la propunerile sovietice, fiind folosită numai de mareşal.

Care era situaţia militară la 1 septembrie 1943 pe toate fronturile?

1. Frontul din Mediterana era în plină mişcare. Debarcarea din Sicilia, petrecută la 9 iulie, fusese terminată prin ocuparea întregii Sicilii până la sfârşitul lunii. La 8 septembrie, anglo-americanii debarcă în Italia, la Salerno, şi încep înaintarea de-a lungul peninsulei, având de combătut armate germană care ocupase ţara,

substituindu-se armatei italiene – dezarmată şi făcută prizonieră de ea.

2. Pe frontul de est, războiul aerian luase o întorsătură foarte gravă. Aliaţii începuseră operaţiunea „Point Blanc” care urmărea distrugerea sistematică a inamicului; Berlinul, Düsseldorf, Hamburg, Ruhr sunt bombardate fără cruţare. România intră în raza de acţiune a flotei aeriene aliate.

Pe frontul terestru, stabilizarea, care fusese impusă frontului de către rezistenţa armatei germane, este întreruptă de reacţia armatei germane. Hitler, după lungi ezitări şi după conferinţe cu şefii militari de seamă, care opinau împotriva unei acţiuni ofensive, cum a fost opinia generalului Guderian, dă ordin la 5 iulie pentru executarea planului „Zitadelle”. La această dată, cele două armate comandate de generalul Model, la nord, şi Manstein, la Sud, aruncă în luptă 1080 de care, blindate, constituind întreaga rezervă a frontului german de est, pentru a reduce intrându-l sovietic de la Orei. Generalul Model, care constituia, cu cele 3 corpuri de armată ale sale, braţul cleştelui ce trebuia să reducă dinspre nord intrându-l, după 3 zile de lupte este oprit de către forţele lui Rokosovski.

Manstein, care ataca din partea opusă a intrmdului, obţine un succes iniţial, înaintând 50 de km, abia ajungând la jumătatea drumului

înspre Kursk. Hitler, în acest moment critic, intervine şi interzice să se folosească o divizie de tancuri care i-ar fi permis exploatarea succesului.

La 12 iulie, Hitler convoacă pe cei doi comandanţi, von Kluge şi von Manstein, şi-i pune la curent cu situaţia generală. În Mediterana începuse debarcarea din Sicilia. Italienii nu luptau şi era nevoie să se ia trupe din est pentru a satisface nevoile frontului italian. În consecinţă operaţiunea „Zitadelle" trebuia oprită.

Manstein protestează: „Nu se poate opri o operaţie care are sorţi de izbândă". Dar Kluge acceptă, spunând că e în pericol deoarece liniile germane fac un intrând pronunţat în liniile sovietice.

De partea cealaltă a frontului, Stalin. Înainte de 5 iulie –, data declanşării ofensivei „Zitadelle" –, luase măsuri pentru reducerea intrândului şi când ofensiva germană se produse, el nu întrerupse preparativele, astfel ca la 12 iulie, în moentul când Hitler conferea cu cei doi generali, pe frontul de la Orei se declanşează o puternică ofensivă sovietică. Cu toate lucrările defensive ale poziţiilor germane, ele sunt străpunse din prima zi. Această străpungere este lărgită mereu şi bătălia ia din ce în ce amploare şi aspecte tot mai dramatice.

Dacă până la această dată mersul operaţiunilor pe frontul de est se stabilise pe

anotimpuri – adică anotimpul călduros corespunzând ofensivelor germane (1941 – 42), în schimb anotimpul friguros corespunzând ofensivelor sovietice –, cu vara lui 1943 se produce şi răsturnarea acestei situaţii: ofensivă şi iarna şi vara. Astfel că puterea ofensivă revine sovieticilor care nu o mai pierd până la sfârşitul războiului.

Ofensiva germană de la Kursk este oprită la 17 iulie, în acelaşi timp ofensiva sovietică se întinde către sud pe frontului lui Manstein de pe râul Mius până la Taganrog, pe malul Mării de Azov, iar alta pe Doneţ la est de Isjum, creând situaţii periculoase în flancul german, în care erau înglobate şi diviziile armatelor a III-a şi a IV-a române de infanterie. Toată luna iulie, luptele continuă intens.

La 1 august, criza de pe frontul oriental părea că trecuse. Manstein oprise ofensiva sovietică, readusese frontul pe Mius şi Doneţ, făcând 18. ÖÖÖ de prizonieri. Prin reducerea intrândului de la Orei se constituie o rezervă de 1? divizii la dispoziţia lui von Kluge. Erau în curs măsuri pentru trimiterea de trupe în Italia, dar, după 3 zile de limete, 3.000 de piese de artilerie deschid focul în jurul ieşindului de la Harkov. O nouă formidabilă ofensivă sovietică se declanşează, părând că bătălia din iulie nu fusese decât un preludiu al adevăratei bătălii care abia

acum începea. Comandanţii germani îşi dau seama de realitate şi sintagma „capetele hidrei” este lansată. Într-adevăr, armata sovietică putea fi comparată cu „un monstru a cărui capacitate de refacere era fără limită, iar victoriile sunt zadarnice. După 3 ani de război, un val mai mare se ridică din imensitatea rusă şi înecă Wehrmachtul serie Raymond Cartier în „Istoria războiului mondial”.

Feldmareşalul Manstein apreciază forţa sovietică la 109 divizii, 7 corpuri de cavalerie, 7 corpuri mecanice, 10 corpuri, 20 de brigăzi şi 16 regimente autonome de care9 împotriva a 29 de divizii de infanterie germane şi 13 divizii blindate, cât avea grupul său de armate. (Aici mareşalul german nu includea şi cele 14 divizii române).

Bătălia de la Harkov e dusă cu aceeaşi putere ca şi celelalte. La 8 august, sovieticii reuşesc să facă o spărtură între Armata a IV-a blindată germană şi detaşamentul Kempf. Dar în loc să exploateze situaţia, înaintând în breşa creată, ei extind ofensiva pe tot frontul ca să fixeze rezervele adversarului:

— la centru atacă pe direcţia Smolensk – la sud reia atacul pe Mius şi Doneţ – la extrema sudică ei presează asupra capului de pod Kuban, apărat de diviziile româneşti de Vânători de munte 1 şi 2 şi Corpul Cavaleriei Române.

La această ofensivă generalizată se adaugă

activitatea partizanilor, în aşa măsură încât numai în intervalul, 2 – 3 august, când debutează ofensiva sovietică, sunt înregistrate 8432 tăieri de comunicaţii şi 1478 de ambuscade.

Trecând peste tendinţa lui Hitler de a. păstra totul, marii comandanţi germani şi-au fixat privirile înspre Nipru ca linie generală pentru oprirea ofensivei sovietice. De data aceasta, Hitler aprobă şi se încep pregătirile apărării, dar retragerea rămânea să se facă pas cu pas, sub presiunea puternică a inamicului.

MOTO: „... Uruitul motoarelor voastre va răsuna în inimile românilor şi ale lumii întregi mult timp după ce vor fi încetat exploziile bombelor voastre

GL. BERENTON

ATACUL RASE – MOTTES LA PLOIEŞTI

În tot cursul acestei luni de august fierbinte, în cabinetul mareşalului Antonescu, pe biroul lui de lucru, se îngrămădeau zilnic mape întregi cu corespondenţă cuprin.zând cele mai, variate probleme, de la acelea cu nevoile urgente, ale frontului şi activităţi diplomatice, până la cele mai mici probleme de ordine internă şi de economie naţională. Toate acestea se cereau rezolvate pe moment, fără amânări, cu soluţii practice, transmise şi urmărite în executare promptă.

În această perioadă, când frontul se apropia de ţară, activitatea Conducătorului era împărţită

în mod egal între front şi interior. Urmărind în paralel aprovizionarea şi dotarea armatei de pe front cu tot necesarul, recuperarea de răniţi şi spitalizări, cereri de material militar la germani şi stabilirea compensaţiilor în natură, mareşalul nu pierdea din vedere echiparea teritoriului cu construcţii de şosele noi, căi ferate, poduri şi clădiri. Economia de război primează, fără să constituie însă o povară. Tratatul economic cu Germania este respectat şi schimburile se produc în mod regulat, iar cererilor de suplimentări din partea organelor de execuţie germană li se opune voinţa mareşalului, care aprobă sau nu cererea, în conformitate cu disponibilul şi nevoile ţării. Nimic nu se via fără plată sau schimb în natură.

Armata este şi rămâne obiectivul principal Soldatul instruit, echipat şi dotat la fel cu soldatul german. Familia lui este protejată prin ajutor dat soţiilor şi pensii văduvelor.

Cazărmile, spitalele, locurile de instrucţie sunt echipate cu tot materialul necesar şi moralul armatei este bun. Înfrângerea de pe Don, din iarna 1942, a fost suportată cu stoicism şi, sub presiunile ofensivei sovietice – care, după, cum s-a văzut, către a doua jumătate a lui august se extinsese şi asupra frontului ocupat de trupele româneşti – soldatul român s-a dovedit un bun luptător şi şi-a câştigat respectul şi al aliaţilor şi al duşmanilor săi.

Mareşalul Antonescu, prins între cele două preocupări distincte – ducerea unui război peste graniţă şi conducerea treburilor ţării în aşa fel încât s-o ferească de o catastrofă finală – îşi concentrase efortul său de gândire în păstrarea unui echilibru just în raporturile sale cu Hitler.

Având încrederea acestuia, după cum s-a arătat, câştigată de la prima întrevedere, nu a făcut niciun efort pentru ca nu numai s-o menţină intactă, dar ca să şi-o mărească în ochii acestuia cu fiecare nouă întrevedere. Pe măsură ce Hitler îşi pierdea încrederea şi admiraţia în Mussolini, el şi-o mărea în mareşalul Antonescu.

Conducătorul român însă nu se găsea în aceeaşi stare sufletească faţă de aliatul său. Devenit aliat cu Germania datorită imperativului istoric al redobândirii Basarabiei şi Bucovinei de Nord era, în acelaşi timp, adversarul virtual al lui Hitler prin simplul fapt că* el patronase acest act şi, mai cu seamă, Dictatul de la Viena, care purta autentica amprentă hitleristă. De la prima lor întâlnire, mareşalul declarând că România, prin el, va revendica revenirea între graniţele de la 1918 atât la est cât şi la vest, se declara aliat prin Tratatul de alianţă cu Axa şi, în acelaşi timp, în mod automat, devenea şi adversarul Axei.

Nimic mai logic aşadar, să admitem că şi în spiritul său a fost limpede această atitudine de duplicitate, deoarece admite să purceadă în est

alături de germani împotriva U.R.S.S., constrâns de aceştia prin acordul de la Moscova, prin care cedaseră Basarabia Sovietelor, şi, în acelaşi timp să declare formal lui Hitler că după terminarea războiului clin est, va începe lupta pe cale diplomatică sau cu arma în mână pentru redobândirea Ardealului de Nord. Prin aceste cuvinte mareşalul nu făcuse altceva decât să lase în urma sa o poartă larg deschisă prin care putea manevra în voie, în sensul dictat de interesele româneşti.

Găsindu-se în această postură diplomatică, limpede de la început, datorită unei politici de francheţe, vedem pe mareşalul Antonescu situat şi pe poziţia deţinătorului plăcii turnante pe care însuşi teritoriul ţării o desenează cu delimitările sale naturale geografice, pe care o putea manevra cu uşurinţă la nevoie. Iată raţiunea pentru care şefii partidelor politice i se adresaseră pentru a le da ajutorul la ducerea unei acţiuni de apropiere cu aliaţii şi iată raţiunea care-i îndeamnă să-l desemneze pe el însuşi ca pe realizatorul acestui act. Dar până atunci încă multe alte evenimente militare şi politice aveau să se petreacă în această parte a frontului, care, fiecare în rândul său, vor face să se Încline balanţa, oscilând în incertitudine de o parte sau de alta. Unul din aceste evenimente, care dă un nou aspect conflictului militar în care era angajată şi România, a fost

deschiderea unui nou front, acela aerian.

România, care din primele zile ale declanşării războiului suferise câteva atacuri neînsemnate ale aviaţiei sovietice în regiunea de frontieră, pe măsură ce frontul se deplasa în adâncurile stepei ruseşti, fusese scutită complet de aceste atacuri. Atât din cauza depărtării la care se afla de bazele aeriene, sovietice, cât şi datorită insuficienţei aviaţiei lor de bombardament, nicio ameninţare nu era de întrevăzut din acea parte pentru România. Totuşi, din primele zile ale războiului. Întregul sistem de apărare antiaeriană era intrat în funcţiune şi centre importante ca Ploieşti, Câmpina. Bucureşti îşi aveau reţelele lor de apărare antiaeriană, formată din unităţi germane şi române, sub comanda generalului Gerstenberg, care avea misiunea specială dată de Hitler de a asigura paza cestor centre împotriva atacurilor aeriene din orice parte s-ar produce. Această apărtv pe măsură ce războiul se prelungea, devenea tot mai puternică, tot mai bine utilată.

Dacă pentru tot restul teritoriului ţării măsurile de camuflare fuseseră singurele care urmau să fie respectate p. mă în vara anului 1943, de la această dată măsuri complementare încep să se impună. Într-adevăr. Încă de la conferinţa de la Casablanca se pusese pentru România problema ca aviaţia aliată, pornind de pe eventuale baze africane, să poată bombarda teritoriul românesc.

Churchill, de altfel, înfrânt în ceea ce privea propunerea lui de debarcare de forţe aliate în Balcani, primeşte drept consolare această eventualitate; încearcă o realizare chiar din vara anului 1942, dar fără niciun succes.

Prima operaţie aviatică americană dirijată asupra solului românesc a avut loc în ziua de 11 iunie 1942, dată la care un grup restrâns de „Liberators”, pornind de pe baza egipteană de la Fayd-Suez şi zburând deasupra Turciei peste Marea Neagră, trebuiau să atingă Ploieştiul, Această misiune, care căpătase denumirea de „Halpro”, a eşuat. Încercarea în schimb trăsese primul semnal de alarmă, pe care generalul Gerstenberg înţelesese să-l folosească din plin şi să obţină de la Hitler toate mijloacele necesare în AC A şi aviaţie pentru a organiza defensiv zona Ploieşti-Câmpina, făcând-o să devină o cetate inexpugnabilă. După informaţii americane, aceasta totaliza 237 tunuri antiaeriene; sute de mitraliere antiaeriene cu un efectiv 70% german şi restul român; cu o centură de aviaţie de vânătoare de 52 Messerschmidturi, dispuse la Mizil şi la Ziiiştea 17 Messerschmidt-uri, la Pipera IAR-uri româneşti. Mamaia: Messerschmidt-uri şi I.A.R. – un În afara acestor zone, germanii mai dispuneau de alte baze dispuse în Grecia, Creta. Italia şi Bulgaria, De pe aceste baze se putea interveni pentru a intercepta calea avioanelor ce se

îndreptau din Africa spre sud-estul european.

A trebuit să treacă însă un an încheiat pentru ca, într-adevăr, marea operaţie aeriană asupra bazelor româneşti petroliere de la Ploieşti să se declanşeze. În ziua de 1 august 1943, la ora 4 dimineaţa, de pe bazele americane de la Benghazi-Afrca „sub aurora acelei dimineţi „o cetate zburătoare, cu terase metalice şi din cristale, ce nu s-a mai văzut niciodată, compunsă din 176 „Liberators" eu 4 motoare, transportând 1763 de soldaţi americani, din toate statele Americii, care nu văzuseră vreodată o imagine a României, se înalţă deasupra Mediteranei, lăsând în urma ei o umbră lungă de 8 km. Duceau cu ele 2 tone de bombe, sute de mitraliere, un milion de benzi de cartuşe şi 12 tone de combustibil, Trebuiau parcurşi 3700 de km reprezentând cel mai mare raid efectuat până atunci de o formaţiune de luptă", astfel descriu scriitorii americani Dugan şi Stewart, în cartea lor *„Au ras du maree"* decolae rea acestei impresionante formaţiuni aviatice.

Pentru a obţine surpriza, se hotărâse atacul *„rase mattes"*, la firul ierbii. Planul de atac îngloba toate rafinăriile Ploieşti-Câmpina-Brazi.

Importanţa acordată de comandamentul aliat acestei misiuni se poate deduce din cuvântarea generalului Brerenton, comandantul flotei aeriene: „Domnilor, după câte ştiu, sâni singurul ofiţer cave am slujit şi în armata terestră şi în marină. Am

văzut flota urcând în sus pe Hudson şi am văzut defilând Corpul Ca Aeţilor. Dar astăzi am văzut cele 176 bombardiere cvadrâmotoare, care zbrnâiau la 15 în înălţime peste deşertul african, care ridicau nisipul prin acest zbârnâit şi am simţit cea mai vie, cea mai mare emoţie din viaţa mea. Mâine, când veţi pătrunde în acea ţară captivă, veţi frânge inimile locuitorilor ei... veţi merge să atacaţi în „rase mottes" rafinăriile de petrol, dar nu şi casele şi o mare naţiune va fi uimită de impresia ce o va face puterea voastră. Uruitul motoarelor voastre va răsuna în urechile românilor şi ale întregii lumi mult timp după ce vor fi stinse incendiile şi vor fi încetat exploziile bombelor voastre..."

Numai că lucrurile nu s-au petrecut tocmai aşa. În primul rând, surpriza nu s-a realizat. Germanii, care aveau un post de ascultare în Grecia şi care aveau cifrul aliaţilor, au identificat imediat „*Liberatoarele*" chiar de la părăsirea bazei şi au dat alarma. Otopenii, unde se afla centrul de informaţii a „Luftwaffei" a primit ştirile pe când avioanele americane zburau peste Albania. Alarma a fost dată succesiv. Aviaţia de vânătoare de pe bazele din Bulgaria intervine târziu şi nu poate să se ridice la 5.000 în înlăţime, la care zburau „*Liberatoarele*".

Când ele au atins Dunărea, aviaţia de vânătoare română şi cea germană se aflau în aer

şi A.C.A.-ul Ploieşti era gata. Generalul Gerstenberg este chemat urgent de la Timiş. Forţa flotei aeriene americane nu mai era intactă. Peste 15 avioane abandonaseră, unele prăbuşindu-se din defecţiuni, altele înapoindu-se fiind supraîncărcate» Cinci ating munţii, formaţia grupelor de bombardiere iau înălţimea zborului „rase mottes”. O eroare de direcţie face să se piardă coeziunea între grupe, nemaiprezentându-se compacte şi atacul asupra Ploieştiului se prezintă descusut» Apărarea este informată despre această destrămare a forţelor atacului şi despre felul de atac şi îndreaptă din plin ţevile paralel cu solul. Primele bombardiere care atacă, la orele 13,30, în duminica de 1 august, sunt primite cu focuri din plin…

În 25 de minute lupta se terminase. Rezultatul: 40 de avioane doborâte şi câteva sute de prizonieri americani sunt culeşi de pe teren. După date americane 40 la sută din instalaţiile petroliere au fost distruse, ceea ce însă este îndoielnic, deoarece ritmul de lucru al rafinăriilor nu a geăzut.

Prin faptul că operaţiunea *rya* s-a mai repetat, era un semn că aliaţii nu s-au considerat victorioşi. Urmăriseră o surpriză totală şi nu o realizaseră; urmăriseră o distrugere totală şi rafinăriile rămăseseră în stare de funcţionare» Pierduseră 25 la sută din forţele atacatoare, ceea

ce era un preţ mult prea mare pentru rezultatele obţinute şi pierduseră câteva sute de piloţi americani, elemente de înaltă valoare profesională şi cu experienţa a doi ani de război. Aceştia au fost constituiţi prizonieri de război ai românilor şi ţinuţi într-un lagăr pe Valea Timişului, sub un regim de vilegiaturist!!

De notat că mareşalul Antonescu a mers personal şi i-a vizitat chiar din prima zi a prizonieratului lor, întreţinându-se cu unii dintre ei şi dând dispoziţii precise cu privire la tratamentul lor, încât nici cei mai îndârjiţi dintre ei nu au putut găsi niciun temei de nemulţumire asupra modului civilizat în care au fost trataţi.

Menţionând acest detaliu, nu mă pot abţine să nu fac o comparaţie cu situaţii similare trăite în timpul fazei a doua a războiului României, când alături şi înglobat cu Marea Unitate românească, printre marile unităţi sovietice, duceam războiul cot la cot cu foştii duşmani împotriva foştilor aliaţi. Spre deosebire de situaţia arătată mai sus „când un prizonier făcut pe solul rorrâânesc, revenea statului român, în acei război, prizonierii germani făcuţi de armata română trebuiau să fie predaţi unităţilor sovietice, trupelor române refuzându-li-se dreptul de a face prizonieri. De multe ori, pe neaşteptate, din noianul aducerilor aminte îmi revin sceneumilitoare, când soldaţi şi chiar unităţi constituite germane veneau să se

predea trapelor române, cerând să fie daţi prizonieri la români, iar românii ascunzându-şi propriile sentimente de compasiune, erau obligaţi să refuze şi să-i predea trupelor sovietice, spre adânca dezolare a acelor ostaşi.

MOTO: – Regele este prea tânăr spre a-şi întina numele, obligându-l să şi-l pună pe actul de cond, amnare la moarte a unor oameni /”»

1943 IULIE

GL SĂNĂTESCU Mareşal al Palatului

DETERIORĂRI ÎN RELAŢII

CU PALATUL

Acest prim atac aerian coincisese cu scurtul răgaz lăsat de sovietici germanilor între prima lor ofensivă, de la Orei, şi cea de a doua, de la Harkov, care, după cum am văzut, debutase la 3 august, iar în Sicilia ofensiva aliaţilor progresase, ocupând la acea dată 3/4 din insulă. Italia se găsea de cinci zile sub guvernul lui Badoglio iar în Germania bombardamentul aviaţiei anglo-americane făcea ravagii.

Faptul că teritoriul României începuse să intre de la acea dată sub raza de acţiune a forţelor aeriene aliate, deşi încă neeficace, impunea o mai serioasă apreciere, asupra situaţiei militare şi politice a ţării. În mod concret, aceasta se traduce cu punerea în aplicare a întregului plan de apărare pasivă. Adăpostire, dispersare, camuflaj şi – apărare. Mareşalul Antonescu revăzând

mijloacele de apărare A.C.A. Şi situaţia aviaţiei/, de vânătoare româneşti, solicită de la Hitler trimiteri de întăriri pentru aviaţia şi A.C.A. român în afara celor solicitate de Gerstenberg pentru unităţile germane. Această apărare antiaeriană se consolidează şi mai mult.

Ajunşi aici cu desfăşurarea evenimentelor, este momentul de a introduce un mic şi neînsemnat episod, în aparenţă, dar care marca primul simptomval unei defecţiuni în sistemul echilibrului politic al ţării, cu centrul de gravitate în jurul personalităţii mareşalului Antonescu.

Între măsurile de apărare pasivă luate privind teritoriul şi pe cetăţeni, care erau încadrate în regulamentele în vigoare1 şi aplicate întocmai, mareşalul intonescu urmărind ideea lui de baza de a face din români oameni muncitori, conştiincioşi şi cinstiţi, dispune întocmirea unui decret prin caretoţi cei ce vor fi prinşi furând în timpul camuflajului sau comiţând alte fapte infamante în detrimentul celorlalţi cetăţeni puşi în situaţia de a nu se putea apăra din cauza camuflajului impus, să fie pedepsiţi – cil moartea» Aceasta era unica măsură draconică pe care e introdusese mareşalul în legislaţia ţării cu scopul de a gtrârpî cu desăvârşire hoţiile» Şi, fapt curios că tocmai el9 care avea oroare, faţă de condamnări capitale, şi tocmai el care graţia se atâţia legionari după rebeliune şi o serie de

comunişti ce ar fi intratsub efectul acestei pedepse, în ceea ce privea pe cei prinşi furând pe timpul camuflajului era intransigent.

Acest amănunt e redat cu scopul de a prezenta-aspectul relaţiilor care se stabiliseră între conducător şi regele Mihai la acea dată.

De la începutul acestei expuneri s-a înfăţişat evoluţia acestor relaţii pornite în condiţii favorabile, care îndreptăţeau a se conta pe evoluţie tot mai bună, dar care, de la un moment dat, au suportat o deviaţie, ca mai târziu să se deterioreze destul de serios» Această deteriorare a fost consecutivă mai multor incidente fortuite la care s-au mai adăugat cu timpul şi sub presiunea evenimentelorce s-au succedat de la începutul guvernării până în vara lui 1943: şi influenţa mereu crescindă a persoanelor din anturajul regelui, începând eu însăşi regina-mamă.

Prima fisură în raporturile foarte, bune stabilite de M începutul guvernării s-a produs, după cum s-a văzut pe larg, în timpul rebeliunii, când, regele, sub influenţa unui aghiotant, a părăsit Palatul Peleş, pornind spre Bucureşti „pentru a arbitra disensiunea gravă care se consuma între conducător şi legiune. Oprirea regelui pe parcurs, şi obligarea de a renunţa şi a se înapoia la reşedinţa sa din Sinaia putea să constituie primul motiv de nemulţumire al tânărului monarh» Aceasta însă nu. a împiedicat

cu nimic ea raporturile să se păstreze la un nivel acceptabil» Vizitele regelui la vila Conducătorului – de pe Cioplea, la Preiealy „singur sau însoţit de mama sa, s-au menţinut, fel atât de frecvent, ca şi mai înainte, iar reuniunile care aveau loc. În cerc strict intim se făceau într-o atmosferă de stimă şi deferenţă reciprocă. i /

Mareşalul, după înfrângerea rebeliunii, rebrganizând serviciul cabinetului său civil şi militar a instituit o Casă militară, similară cu Casa militară a regelui, creând funcţiile de adjunct al mareşalului şi de secretar particular, în afara ofiţerilor de la Cabinetul militar, care erau delegaţi ai Marelui Stat Major pe lângă persoana sa şi nu aveau calităţi reprezentative, ci operative. Mai mult, adjutanţii mareşalului capătă aceiaşi uniformă ca şi adjutanţii regelui, cu singura deosebire că garnitura de broderii de pe vestoane era cusută pe fond vişiniu le ai mareşalului, iar cei ai regelui, aveau fondul purpuriu regal» Odată cu înfiinţarea adjutanţilor a fost; instituit şi un protocol după asemănarea celui de la Palat. Această măsură nouă se pare că a fost a doua nemulţumire a tânăralul rege care, cu instigaţia sau fără instigaţia altor „persoane, se pare că a fost atins în orgoliul său de tânărsuveran, părându-i-se că ar fi deposedat de această prerogativă. Ceea ce în fond nu putea fi adevărat, fiindcă mareşalul, în situaţia lui de şef de stat,

trebuia să aibă un aparat reprezentativ care, fie, sincer spus, era redus la ultima expresie de simplitate.

Un alt punct de nemulţumire îl poate constitui un incident petrecut pe front, în primele săptămâni ale războiu' – lul

Generalul Antonescu de pe atunci, în calitatea sa de comandant de căpetenie al armatei, urmărea mersul frontului zi de zi, fiind printre soldaţi. Se eliberase Cernăuţiul şi în Basarabia operaţiunile se apropiau de Nistru. Regele îşi exprimă dorinţa să viziteze frontul, ceea ce generalul îi admite, primindu-l la trenul său, garat într-o gară la sud de Cernăuţi. Primirea regelui era fixată pentru orele

1. O dimineaţa. Fină la această oră, generalul făcuse o vizita la un comandament din linia I şi avusese grijă să se înapoieze la tren înainte de ora 10. Generalul l-a aşteptat pe rege pe peronul, gării pentru a-l primi. Aşteptarea s-a prelungit, timp de o oră în care acesta, dominându-şi indignarea, s-aplimbat prin faţa trenului privind mereu ceasornicul. În sfârşit, regele apare, coborând foarte indiferent, ca şi cum nimic nu s-ar fi întâmplat, îndreptându-se spre general. Acesta îl salută şi, în faţa suitei, priveşte ceasornicul adresându-i-se: *„Sire, vizita Majestăţii voastre a fost fixată pentru orele 10, acum este ora 11. Un ceas mi-a fost răpit activităţii mele presante.*

Acest lucru, pe timpul domniei gloriosului vostru bunic, nu s-ar fi petrecut" / Regele, destul de şifonat şi roşu la faţă, a ascultat, schiţând o scuză puerilă, că a întârziat la vânătoare şi, la semnul făcut cu mâna de general, spre vagon, s-a îndreptat într-acolo având aerul unui copil dojenit de profesorul său.

Incidentul acesta părea că nu avusese nicio urmare, deoarece regele îşi exprimă şi mai des dorinţa de a veni pe front, fapt care-l contrarie foarte mult pe Conducător. Aceasta din mai multe motive: întâi, siguranţa personală a regelui. El trebuia, păzit. Frontul era în mişcare şi în Basarabia erau atâtea elemente rămase nesigure. Drumurile proaste şi nepăzite puteau oferi oricând ambuscade. În ceea ce-l privea pe Conducător, persoana lui nu-l interesa. El se considera simplu soldat şi locul lui era acolo unde erau soldaţii. Singura apărare a lui era acţiunea neprevăzută: apărea acolo unde nu aştepta nimeni şi nu se petrecea nimic grav sau periculos şi dispărea înainte de a se produce situaţii primejdioase: atacuri de aviaţie, bombardamente, partizani etc.

Nu tot astfel puteau să se petreacă lucrurile tind era vorba de persoana regelui, care trebuia ferită de orice primejdie. Generalul Antonescu nu putea să privească cu uşurinţă această problemă şi iată primul motiv pentru care el se încrunta de fiecare dată când i se aducea la cunoştinţă această

dorinţă a regelui. În al doilea rând, generalul era ocupat cu conducerea operaţiilor. Orice vizită protocolară însemna o răpire de timp şi atrăgea atenţia inamicului prin deplasări de maşini particulare, aglomeraţii la posturile de observaţie şi, în al treilea rând, regele nu trebuia să se afirme prea mult ca factor participant şi ca atare de răspundere în război din motive care au mai fost arătate.

Dacă pe timpul cât operaţiunile militare erau duse pentru eliberarea teritoriilor noastre prezenţa regelui era justificată) nu tot astfel atunci când acestea au luat caracterul de război purtat pe teritoriu străin. De aceea, când monarhul îşi exprimă dorinţa că vrea să viziteze frontul ajuns pe Doneţ, în vara anului 1942, mareşalul Antonescu nu aprobă şi aceasta deoarece el socotea că, odată cu defilarea trupelor şi trecerea lor pe sub Arcul de Triumf de la Bucureşti, defilare făcută în faţa regelui Mihai şi a Conducătorului (avansat atunci la gradul de mareşal, ca general de corp de armată care comandase o armată în timp de război, ducând-o la victorie, după cum spunea Regulamentul înaintărilor în Armată) pentru regele Mihai I războiul luase sfârşit. În consecinţă prezenţa – lui pe front nu oferea decât dezavantaje. Dar regele, împins şi de ambiţie şi de instigaţiile celor din jur, care – deşi aduşi de mareşal lângă rege, cum erau,

de exemplu, generalul Sănătescu, col. Emilian Ionescu, col. Bossie – s-au molipsit repede, la umbra răcoroasă a anticamerelor Palatului, şi de izul de uneltiri şi conspiraţii rămas în zidurile acelor încăperi de la Carol al II-lea, Lupeasca, Urdăreanu, insistă să meargă pe front. El mai dorea să aibă motiv de a primi Crucea de Fier germană după care tinj ea. Faţă de această insistenţă stăruitoare, mareşalul îi trimise vorbă: „Spuneţi-i să se astâmpere!” când *a* auzit că vrea să viziteze Sevastapolul, care fusese de curând cucerit de trupele germano-române. „Acolo terenul e minat, accidentat şi acoperit, peste tot mişună partizanii. Ce nevoie este să se expună şi să se afişeze?”. Faţă de insistenţa regelui însă mareşalul sfârşeşte prin a-l lăsa să se ducă.

Un alt punct de divergenţă vine să mărească această tensiune în raporturile celor doi şi aceasta de ordin intim.

Pe baza unui raport făcut de mareşalul palatului, către ministrul de război, sublocotenentul Vergotti, ofiţer de ordonanţă al regelui Mihai, este mutat de la Palat la o unitate în Moldova. Aceasta este făcută deoarece circulau zvonuri compromiţătoare pentru preş™ figiul familiei regale în legătură cu el. Regele aflând de acest lucru dă un ordin direct ministrului de război pentru readucerea sublocotenentului la fostul său post.

Interesant este că acest tânăr ofiţer fusese ales ofiţer de ordonanţă de rege în urma recomandărilor mareşalului, ca fiind un foarte bun schior, pentru a-l însoţi pe Mihai în practica acestui sport. El devenise în scurt timp un intim al regelui şi curând începură să circule diferite zvonuri compromiţătoare în legătură cu familia regelui Mareşalul, faţă de acest zvon, nu a reacţionat, lăsând să treacă lucrul neobservat, iar ofiţerul a rămas mai departe la palat. Fireşte că şi alte incidente trebuie să se mai fi petrecut, produse şi din curiozităţi temperamentali feminine pornite de la regina-mamă la soţia mareşalului, care era acuzată că prin diferite manifestări publice o deposedează pe regină de atributele ei. Oricum ar fi fost situaţia, ceea ce este cert este întâmplarea, petrecută la Palat în iunie 1943.

Într-una din dimineţi, colonelul Davidescu mă chemă şi-mi spuse:

— Domnul mareşal este foarte contrariat că s-au trimis la Palat, pentru a fi semnate de către majestatea sa regele, o serie de decrete privind condamnarea la moarte a unor infractori prinşi furând pe timpul camuflajului. Aceste decrete întârzie de prea mult timp la semnat. Mi-a cerut să caut să urgentez semnarea lor şi trimiterea la Preşedinţie. Du-te dumneata la Palat, la dl general să – nătescu şi spune-i din partea domnului mareşal că domnia sa roagă pe Majestatea sa să-i

înapoieze decretele semnate, întrucât se amână prea mult trecerea la execuţie, fiind în detrimentul eficacităţii acestei măsuri… înţelegi dumneata, încercă să clarifice situaţia col. Davidescu, domnul mareşal este angajat prea mult în această problemă foarte gravă ca să poată lăsa amânarea termenului de execuţie a sentinţelor la nesfârşit. Or, de aceste execuţii atârna siguranţa internă a cetăţenilor ţării.

Am primit această însărcinare destul de lipsit de entuziasm şi nu m-am ferit să-mi manifest scepticismul asupra reuşitei misiunii în faţa colonelului. Colonelul mi-a mai spus:

— Foloseşte şi dumneata toată diplomaţia şi fă aşa ca dl general Sănătescu să grăbească pe rege a semna…

Înţelesesem despre ce era vorba. Col. Davidescu, ca om abil, voia să ia castana din foc cu alte mâini. Era prea delicată chestiunea spre a se angaja direct aşa cum probabil îi ceruse mareşalul Colonelul însă apreciase că un ofiţer subaltern, care ar fi fost un simplu transmâţător a unei dorinţe a mareşalului, nu ar fi avut prea mult de pierdut.

Cam cu astfel de gânduri am pătruns în Palat am fost introdus în salonul de aşteptare şi anunţat mareşalului Palatului. Nu peste mult timp generalul Sănătescu a apărut.

— Ce e domnule? Ce s-a întâmplat, mi se

adresă generalul cu un aer destul de întunecat, întinzându-mi mina.

Nu era deloc acel general Sănătescu cu care eram obişnuit. Avea figura severă, iar trăsăturile feţei sale prelungi şi ridurile adânci erau şi mai aspre. Negricios şi slab, părea mai întunecat la faţă, şi avea un aer ostil Intuiseră că mă aflam sub un acoperiş neprietenos. Slabul elan pe care mi-l făcusem pe timpul parcurgerii distanţei de la Preşedinţie la Palat aproape se spulberase.

— Domnule mareşal, am început cu, vin trimis din partea domnului mareşal Antonescu, care vă roagă să-i transmiteţi Majestăţii sale regele să binevoiască a semna decretele…

— Ascultă dragul meu, ar trebui ea regele să fie lăsat în pace să-şi vadă de ale lui, să nu fie amestecat în lucruri de astea. El este prea tânăr ca să i se întineze numele obligându-l să şi-l pună pe actul de condamnare la moarte a unor oameni…

Eram complet dezorientat şi nu am ştiut ce să mai răspund. Situaţia devenise aşa de gravă că simţii nevoia să încerc a-i da altă întorsătură, pentru a face să se şteargă efectul acestei ieşiri de o sinceritate culpabilă, înţelesesem şi acimisesem pe moment că aceasta fusese o scăpare, o dezvelire a unei atitudini care nu trebuia» transmisă mai departe şi care poate era datorată faptului că generalul mă cunoştea prea bine şi nu

ni-ar fi găsit în stare s-o folosesc ca o armă împotriva sa. Gândind astfel meam spus că trebuia să arăt că nu înţelegeam şi am răspuns cam în felul acesta *i*

„Domnule mareşal, domnul mareşal Antonescu? pentru că ştie cât de delicată este problema pentru Majestäten să regele, apelează la tactul şi înţelegerea situaţiei de către dvs şi vă roagă să le folosiţi în vederea depăşirii acestui impas. Asprimea pedepsei este justificată numai prin situaţia de război în care este comis delictul…

— Bine, bine. Am să fac ce trebuie la momentul prielnic, îmi răspunse pe un ton foarte acru. Spune-i lui Davidescu că o să i le trimit. Bună ziua.

M-a concediat foarte rece şi am părăsit Palatul ca şi cum aş fi ieşit după un duş scoţian. Fără să mă fi gândit, făcusem un sondaj profund în starea de spirit a Palatului cu privire la mareşalul Antonescu: ostilitate pe faţă, fără nici chiar silinţa de a o masca câtuşi de puţin. Şi asta din partea generalului Sănătescu pe care îl considerasem tot timpul ca pe un om de perfectă încredere şi foarte devotat mareşalului.

Oricâte elemente sporadice de suspiciune s-ar fi ivit mai înainte spre a-mi putea face o părere vagă despre atitudinea Palatului faţă de mareşal, nu putusem împinge presupunerea atât de departe pe cât dusese scena petrecută în cabinetul

mareşalului Palatului: „Regele să fie lăsat în pace... Să nu i se întineze numele cu sânge... Ei e tânăr...”. Cuvintele acestea îmi răsunau mereu în urechi în drumul meu de înapoiere la Preşedinţie şi mi se păreau tare ciudate. Dar în acel moment nu eram în măsură să fac vreo supoziţie mai întemeiată în ceea ce privea adevărata atitudine a regelui. Dar azi, după trecerea atâtor ani, sunt în posesia informaţiilor care arată că la acea dată „un grup de generali se strânsese în jurul regelui pentru a încerca o ieşire din război, fără mareşalul Antonescu”. Ofensiva sovietică pe frontul de la Orei se declanşase.

Ajuns la Preşedinţie, m-am dus la col. Davidescu relatându-i totul plus impresia că la Palat domneşte o atmosferă ostilă la adresa mareşalului, manifestată prin atitudinea şi cuvintele şefului Casei militare a regelui şi omul de încredere al mareşalului Antonescu!

— Da, bine, nu, trebuie luate astfel lucrurile, toţi răspunse col. Davidescu cu acrul său împăciuitor. Nu trebuie să pierzi din vedere că dl, general Sănătescu este camarad şi vechi prieten cu dl mareşal şi-şi poate permite asemenea manifestări în faţa unui fost subaltern al său. Nu trebuie date proporţii unui fapt neînsemnat. Cine ştie în ce proastă dispoziţie s-o fi găsit dl general Sănătescu la acea oră.

Din păcate, nu aşa stăteau lucrurile, ci

presimţirea care se născuse în sufletul meu, bazată pe impresia de moment, a fost adeverită peste puţin timp. Oricât ar fi fost de puternică forţa de intuire a unui individ, ar fi fost peste puterile unei minţi de a întrezări până unde putea merge un tânăr rege care era foarte grijuliu de a nu-şi vedea numele pătat de sângele unor infractori, hoţi de drumul mare şi chiar criminali, care spărgeau casele oamenilor noaptea în timp ce aceştia, îngroziţi de spectrul bombardamentelor, îşi părăseau avutul căutând să-şi salveze viaţa lor şi a copiilor lor. Dar numele acestui rege a fost pus, cu toată liniştea conştiinţei sale regale, pe actul de condamnare la moarte a omului care a prezidat destinul neamului, al statului şi al monarhiei, asigur înduri suveranitatea în cele mai grele momente ale istoriei sale. Acelaşi monarh, care tergiversa semnarea acelor decrete ce trebuiau să aducă purificarea moravurilor în ţară, să întroneze cinstea, nu ezită niciun moment de a-şi menţine semnătura pe acel decret asupra căruia nu revine nici când pe biroul lui la care a lucrat şi Ferdinand 1 şi Carol al II-lea i se aşază cererea de graţiere purtând semnătura mamei mareşalului Antonescu! El nu şi-a retras acea semnătură nici când Iuliu Maniti şi Dinu Brătianu cereau audienţă expresă, în după amiaza zilei de 31 mai 1046, pentru a mi-l lăsa pe rege să-şi consume incalificabilul său gest.

Lângă el nu se mai afla de mult fostul mareşal al Palatului generalul Constantin Sănătescu pentru ca să-i poată spune eventual:

— Sire, nu vă întinaţi numele cu sângele unui om care a fost al doilea părinte al vostru şi cu adevărat părintele ţării! Generalul Sănătescu nu mai era, deoarece de mult zăcea ros de o boală agravată şi în urma mustrărilor de conştiinţă şi care-l va răpune puţin timp după aceea*

MOTO i – „Mareşalul intenescu m-a autorizat ca, în numele său, să declar aliaţilor că România nu va mai continua războiul alături de Axă şi că nu se va apăra, dacă aliaţii ajung la Dunăre şi că în acel caz va lupta împotriva Germaniei naziste

(sept 1943) AL, CREŢEANU Ministru Plenipotenţiar la Ankara.

ÎNCEPEREA TRATATIVELOR CU ALIAŢII 1 SEPTEMBRIE 1943

Întreaga vară a anului 1943 oferise politicienilor români spectacolul dramatic al evoluţiei situaţiei din Italia, care furnizase un exemplu concret al unei căi pe care cu siguranţă înţelesesem să-şi plaseze jaloanele lor. Cu tot succesul ofensivei sovietice în curs de desfăşurare, frontul de luptă rămăsese încă departe de frontiera ţării, iar linia Niprului încă nu fusese atinsă. Superioritatea armatelor sovietice în schimb începuse să se profileze din ce în ce mai evident. Capitularea Italiei marcă momentul

pentru diplomaţia României de a pune capăt lungii perioade de expectativă începută în ianuarie al aceluiaşi an.

La 1 septembrie, după cum s-a arătat, Alexandru Creţeanu îşi primea din mâinile ministrului de externe scrisorile de acreditare şi din gura mareşalului Antonescu directivele sale larg cuprinzătoare.

Revenim în continuare la declaraţiile acestui prim diplomat român, reprezentant oficial al punctelor de vedere guvernamentale şi de opoziţie: „... Numirea mea la Ankara s-a făcut la 1 septembrie şi nu am întârziat să-mi iau postul în primire. Instrucţiile însă primite, erau din păcate bazate pe o premisă greşită şi anume pe ipoteza unor operaţiuni aliate în Balcani. Atât mareşalul Antonescu, cât şi şefii opoziţiei erau convinşi că desfăşurarea operaţiilor viitoare se va petrece întocmai ca în primul război mondial, când armatele ţtliate au debarcat la Salonic, dând lovitura hotărâtoare în Balcania cu atât mai mult era îndreptăţit a crede în această posibilitate, cu cât Churchill în timpul vizitei la Ankara, în preajma debarcării din Sicilia, declarase t „Vor avea loc lupte grele în Mediterana şi în alte locuri, înainte de căderea frunzelor de toamnă” l

„Mareşalul Antonescu m-a autorizat, spune Creţeanu, în numele lui, dă România nu va mai continua războiul alături de Axă şi că nu se va

apăra dacă aliaţii ajung la Dunăre şi ca în acest caz va lupta împotriva Germaniei, naziste.

Maniu şi Brătianu m-au împuternicit să declar că totul era pregătit pentru o acţiune în ziua în care aliaţii, începând războiul în Balcani, vor ajunge la graniţa bulgară sau în ziua intrării Turciei în război. Ei îşi dădeau seama că trecerea României în câmpul de luptă aliat s-ar fi făcut mai uşor sub auspiciile mareşalului Antonescu, dar nu credeau că el va lua la timp hotărârea. De aceea, ei, împreună cu regele Mihai şi câţiva generali de frunte, erau gata să întreprindă o acţiune la timpul potrivit. La sosirea mea la Ankaara, mă aşteptau o serie de duşuri reci. Mai întâi, situaţia din Mediterana evolua dezastruos… în câteva zile trupele germane dominaseră situaţia. Armata italiană fusese dezarmată de germani fără rezistenţă. Insulele din Marea Egee fuseseră ocupate de trupele germane. Guvernul Turciei privea situaţia din sud-estul Europei cu destul pesimism. Ministrului de externe turc, după ce se înapoiase de la Cairo, unde făcuse o vizită comandantului aliat din Africa, acesta nu-i făcuse nicio aluzie la o debarcare aliată în Balcani. Întrebat dacă nu se teme de o debarcare a sovieticilor în Balcani, ministrul de externe al Marii Britanii răspunsese: „Nu le pasă cuie debarcă mai întâi, singura lor grijă este să termine războiul mai curând După primele mele contacte,

cu membrii Ambasadei Angliei din Ankara nu ajunsesem în cele din urmă decât la primirea unei comunicări oficiale laconice şi tăioase: Guvernul britanic nu poate lua în considerare cereri de luări de contact din partea guvernului român, dacă ele nu sunt adresate în acelaşi timp guvernelor american şi sovietic. Aceste comunicări trebuiau să aibă drept scop trimiterea unui emisar care să semneze o capitulare fără condiţii. Nimic altceva nu-i interesa. Am plecat imediat la Bucureşti… A

Din – această parte a declaraţiilor lui Alexandru Creţeanu nu se poate deduce perioada de timp în care s-a extins ducerea tratativelor expuse mai sus, dar este de presupus că ele s-au desfăşurat în decursul lui septembrie şi prima decadă a lui octombrie 1943. Referindu-ne la cele declarate de ministrul nostru la Ankara, se pot desprinde elemente esenţiale care merită, fiecare în parte* toată atenţia.

Prima idee care se desprinde este că mareşalul Antonescu îşi precizează de la început, fără echivoc, atitudinea guvernului său în anumite ipostaze. El declarase „… Dacă *aliaţii ajung la Dunăre, eu nu le opun rezistenţăs ci mă alătur lor împotriva Germaniei*

Este interesant de a pune această declaraţie alături de altele făcute de către Mussolini în Italia, de către mareşalul Pétain, şeful statului francez şi de către generalisimul Weygand în situaţii

similare.

Astfel, Mussolini, cu câteva zile înainte de debarcarea aliaţilor în Sicilia, declarase la radio: „Dacă *inamicul debarcă în Italia – adică anglo-americanii – el va fi exterminat până la ultimul om pe linia de nisip unde se sfârşeşte apa, unde începe uscatul. Dacă el ocupă o fâşie din patrie, aceasta va fi în poziţie orizontodă, iar nu verticală, pentru* totdeauna De menţionat că aceste declaraţii sunt publicate în toată presa italiană şi fuseseră făcute de un om ale cărui oscilaţii de la o extremă la alta am văzut că s-au petrecut vreme îndelungată.

În Franţa, înainte de debarcarea aliaţilor în Algeria şi în Marocul francez, agentul diplomatic Murphy întrebă pe mareşalul Pétain, preşedintele Republicii Franceze, ce atitudine ar lua în cazul unei debarcări în Africa.

— Am rezista! a răspuns fără ezitare mareşalul Pétain.

— Dar dacă ar debarca americanii, chiar şi împotriva lor?

— Chiar împotriva lor! spuse Pétain.

Punând aceeaşi întrebare generalisimului Weygand, acesta a răspuns că este legat de Pétain în orice situaţie.

Cky declaraţiile mareşalului Antonescu sunt diametral opusee El nu numai că se va alătura armatelor anglo-americane şi va lupta alături de

ele, dar mai mult, lesugerează şi le solicită alături de el, trasându-le şi obiectivul teritorial, propunând Dunărea!

Era o atitudine. Această atitudine denota oportunism? era o trădare a unei alianţe?

Readucând acest termen din nou în lumină, acesta se face urmărind să se încerce elucidarea cât se poate mai completă a acestei noi atitudini a mareşalului Antonescu, spre a înlătura total asemenea calificative de care a fost străin, ca fiind incompatibile cu caracterul său. Mareşalul era, după cum s-a mai arătat, prin educaţia sa filofrancez şi filoenglez. Această înclinaţie, câştigată de mic prin educaţia primită în familie, unde a fost instruit în limba franceză, s-a întărit în timpul războiului mondial, când a lucrat în strânsă colaborare cu Misiunea franceză a generalului Berthelot, venită să facă legătura între armata franceză şi cea română. Peste câţiva ani, – mergând ataşat militar, rămâne 4 ani la Londra şi la Paris, în care timp aceste afinităţi se adâncesc şi devin o a doua natură. El se înapoiază în ţară plin de admiraţie faţă de poporul englez, de înalta lui educaţie şi ţinută morală, cât şi de ostaşii englezi. El îşi însuşise nu numai gesturile şi graiul lor, dar şi ţinuta. Venind la conducere, fostul general Antonescu, mai înainte de a se angaja în alianţa cu Hitler, luase avizul ministrului englez la Bucureşti, care îi spusese că în această

conjunctură nu avea altă cale de urmai Dar de la sine vorbeşte răspunsul dat de generalul Antonescu declaraţiei de război a Angliei, făcută în vara anului 1941, pe care o redăm in extenso:

„Declaraţie

Marea Britanie ne-a declarat război

Starea de război între mica Românie şi această imensă putere începe astăzi la orele 12.

Regret împreună cu micul, dar bunul şi necontenit brav, încercatul şi pe nedrept lovitul popor român, că atât de puţin s-a înţeles zbuciumul şi tragedia în care de secole se zbate numai pentru a-şi apăra fiinţa şi drepturile sale la viaţă şi la libertate, la linişte şi la unire.

Marea Britanie nu a cunoscut de secole tragedia şi umilinţele ocupaţiei străine. Noi am trecut de 2000 dă ani nu numai în decursül veacurilor, dar şi în cursul aceluiaşi veac, din ocupaţie în ocupaţie, din umilinţă în umilinţă, din tragedie în tragedie.

Marea Britanie se bate de secole pentru a cuceri; noi ne batem pentru a ne apăra. În această titanică şi totdeauna neegală luptă am fost de multe ori întrânţi, am îngenuncheat, dar niciodată nu am cedai şi nu am renunţat.

Azi ca şi în trecut, avem credinţa în izbândă şi lăsăm conştiinţa oamenilor şi istoria să judece şi să ne judece.

General Antonescu?

Această vibrantă declaraţie, numai ea singură include întregul sens politic al guvernării sale, prin ea mareşalul se rupe – printr-o singură despicătură a unui gând sincer, curajos şi patetic exprimat – de războiul lui Hitler, Mussolini şi Hirohito. Războiul lui apare astfel singular, detaşat, în imensitatea acestui front al Axei. El duce războiul impus de comandamentele istorice ale patriei sale şi acceptă silit vitrega conjunctură. El *„regretai*. Atâta găseşte în oceanul lui de amărăciune în care era azvârlit de nepăsarea foştilor aliaţi, ca să-şi exprime profunda decepţie şi nemărginita indignare. Prin singur acest cuvânt, el îşi maschează dezolarea în faţa mentalităţii atât de egoiste şi formaliste cu care este judecat şi condamnat atât actul lui de apărare eroică, cât şi poporul său. Şi culmea, această judecare şi condamnare porneşte tocmai de la poporul pe care el s-a bizuit, în care a crezut cel mai mult şi care îl aruncase cu supremă nepăsare în braţele unor aliaţi cu care ei epuizaseră toate metodele de compromisuri. Cu toate acestea, el nu ezită ca în ultimul moment să li se adreseze tot lor, pe care se dovedise că-i considera mai departe ca singurii ce ar putea veni întrajutor în ultimul moment, pentru a-şi salva ţara din greul impas în care se afla. El, prin vocea lui Creţeanu, făcând o legătură cu textul declaraţiei menţionate, îi solicita în al 24-lea ceas şi-i voia sosiţi pe Dunăre.

Prin declaraţia de război adresată Angliei, mareşalul Antonescu răspunsese în acelaşi timp şi germanilor Aceştia, dacă voiau să vadă, descopereau că acţiunea lui ele alianţă cu Axa trebuia înţeleasă şi de către inamicii

Germanier foştii lui aliaţi fireşti, pe care sub nici *wn* motiv nu voia să-i considere adversari. Această manifestare ar fi fost de ajuns, lăsând la o parte şi altele ce se vor succeda. Era de ajuns să-i fi dat mareşalului şi politicii sale întreaga dezlegare de a se comporta după cum interesele neamului îi vor dicta în raport cu conjunctura evenimentelor. Iar când declaraţia lui Alexandru Creţeanu că: „el *va ieşi din alianţa cu Germania de îndată ce armatele aliate vor atinge Dunărea*”, nu făcea altceva decât să reediteze în esenţă răspunsul la declaraţia de război britanică, arătându-le că rămăsese, în ciuda vitregiilor impuse de conjunctura politică, pe aceeaşi linie dictată de comandamentele impuse de „*micul, dar bunul* şi *necontenit brav. Încercatul şi pe nedrept lovitul popor român*”.

Dar şefii opoziţiei înţeleg să se detaşeze de mareşal şi „prin propunerile lor „ei trasează alţi factori geografici şi politici pentru condiţionarea ieşirii României din Axă şi anume: ajungerea armatelor aliate la graniţa cu Bulgaria sau intrarea Turciei în război şi aceasta pentru că le era teamă că mareşalul „*nu va lua la timp*

hotărârea de a se rupe de Axă şi de aceea ei împreună cu Regele şi câţiva generali de frunte, erau gata să întreprindă o acţiune la timpul hotărât Evident că diplomatul de la Ankara este jenat să definească în ce consta această acţiune, dar ea nu era alta decât aceea de a-l neutraliza pe mareşal. Cu alte cuvinte, parafrazând declaraţia lui Alexandru Creţeanu, şefii opoziţiei nu se sfiesc să arate că ei înţelegeau ca, pe de o parte, adică în ceea ce privea libertatea de acţiune şi securitatea propriei lor persoane, să se pună sub pavăza mareşalului şi să-l vadă ca pe cel mai indicat pentru declanşarea şi conducerea acţiunii de desprindere de Axă, să-i folosească pe faţă trimisul său extraordinar la Ankara, iar pe de altă; parte au grija de a supralicita şi de a-şi lua măsurile de prevedere împotriva aceluia care îi tutela.

— Cu ce scop? E uşor de înţeles. Dacă mareşalul. Intonescu condiţiona această desprindere de atingerea Dunării de către armatele aliate, opoziţia înţelegea să devanseze propunerile şi să ceară să fie atinse., numai graniţele Bulgariei sau ale Turcie[i].

Oanaliză sumara a celor două propuneri va duce lb concluziile următoare: prima propunere, aceea a mareşalului bazată pe realităţi geografice şi militare, ţinea seama de logica dezvoltării operaţiilor într-o eventuală dare înapoi a frontului

din est; a doua, în schimb, era bazată pe ideea de a competiţiona, a o lua înainte, cu alte cuvinte a supralicitaie

Înalizând oferta mareşalului, e de înţeles că numai în astfel de condiţii era posibilă o desprindere de armata germană şi o trecere de partea aliaţilor. Dacă anglo-americanii ar fi ajuns la Dunăre, însemna că ei debarcaseră trupe în Balcani, cu sau fără participarea Turciei; respinseseră trupele germane din insulele ocupate de ele din Marea Egee şi din Grecia, în legătură cu forţele ţie gherilă ale lui Tito, din Iugoslavia, care, începând de la sfârşitul anului 1943, stăpâneau importante zone ale ţării şi puneau probleme foarte serioase trupelor germane de ocupaţie, se putea spera într-o acţiune combinată pentru reducerea armatei bulgare, aflată intactă şi întărităcu trupe germane. Numai după aceste operaţiuni de suc*, se putea imagina prezenţa anglo-americanilor pe Dunăree, Numai atunci armata română sub comanda mareşalului intonescu, rezemându-se pe aliaţii de pe Dunăre, care ar – fi constituit adevărata bază de operaţiuni, s-ar fi constituit într-un prim eşalon ele forţe cu trupele din interior şi ar fi împins frontul aliat printr-un salt pe Ceremuş; Munţii Rodnei şi Nistru la est şi Tisa la vest, fără mari riscuri.

În oferta, opoziţiei nu se ţinea seama de niciun element strategic.

Intrarea României, de partea aliaţilor fie când aceştia ajung la frontiera cu Bulgaria (bineînţeles după ce-au ocupat Grecia), fie de îndată ce Turcia a declarat război Germaniei „apărea ca o acţiune nechibzuită, neîncheg ată şi fără o bază de pornire asigurată. A fi intrat în război alături de aliaţi, când aliaţii se găseau ia frontiera de sud a Greciei cu Bulgaria, însemna că armata română comandată de „acei generali capabili" să forţeze cursul Dunării, şi să angajeze o parte din forţele germane şi bulgare care ar i întrecut eu mult grupul de forţe române, ce ar fi putut fi destinat acestor operaţii, ţinând seama că marea majoritate a lor erau înglobate în frontul german din est* aflat la distanţă de 300 km de ţară la acea dată, iar o parte, păstrată în Ardealul de Sud pentru garantarea lui împotriva Ungariei. Pe deasupra, această acţiune care întorcea spatele inamicului ar fi fost necesar să aibă asigurată totala libertate de acţiune. Trebuia, cu alte cuvinte, reeditată, la o scară mult mai mare, manevra „de la Flămânda" fără a avea spatele asigurat de crestele Carpaţilor. Mai precis, cu trupele germane neînfrânte în spate, era fapt de neconceput.

În al doilea caz, când „numai turcii ar fi intrat în război" situaţia se prezenta şi mai complicată, deoarece această ţară nu prezenta nicio importanţă prin forţa armelor. În acest caz

revenea armatei române rolul de a depune efortul principal pentru fixarea şi zdrobirea armatelor bulgare şi germane aflate în Bulgaria, asigurând o joncţiune cu armatele turceşti care ar fi înaintat pe valea Mariţei în câmpia Sofiei. În – acest caz, se pune întrebarea ce făceau armatele germane aflate la noi, în România?

Revenind la propunerea mareşalului, indiferent unde s-ar fi găsit aripa de sud a frontului german: din URSS, o dată aliaţii ajunşi pe Dunăre, armata română disponibilă ar fi folosit în mod paradoxal frontul german din est, fixat de forţele sovietice drept trupe de acoperire, faţă de ruşi şi prin surprindere ar fi întors armele împotriva acestor forţe germane silindu-le să evacueze întreaga ţară.

Lăsând la o parte aceste consideraţiuni pur teoretice, dar care îşi au importanţa lor pentru a ne da seama de mentalitatea şi valoarea concepţiilor oamenilor care voiau să-l înlocuiască pe mareşal, din declaraţiile lui Alex. Creţeanu se mai desprinde un lucru foarte important care se impune a fi scos în evidenţă din ce în ce mai mult şi anume: deşi considerau că trecerea ia aliaţi era mai uşoară sub conducerea mareşalului Antonescu, totuşi.». Da, totuşi ei îl supralicitează, după cum am văzut, şi, ceva mai mult, organizează – el nu spune, dar noi precizăm – nici mai mult, nici mai puţin decât un complot împotrivă,

mareşalului sub conducerea regelui, sub protecţia mareşalului şi urzit chiar de însuşi ministrul său plenipotenţiar. Cită candoare în această mărturisire. De regretat sincer că Alexandru Creţeanu, cu toată loialitatea de care dă dovadă în aceste declaraţii revelatoare, se situează în postura unui Talleyrand oriental!

Demn de notat, în consecinţă, că încă din septembrie 1943, ca o piatră fundamentală pusă de plenipotenţiarul român din Turcia, era ideea unei acţiuni subversive împotriva mareşalului. El nu ne mărturiseşte dacă Mihai Antonescu era la curent la acea dată cu aceste noi complicaţii, dar fără a anticipa, ne este mai la îndemână să credem că da. Pentru aceasta – de reamintit încercarea de desolidarizare de mareşal, expusă mai înainte, la care se mai poate adăuga discursul surprinzător şi incendiar ţinut de Mihai Antonescu în aprilie 1943 la Facultatea de Drept, în care discurs ataca aproape pe faţă Germania că a încurajat şi a aplicat Dictatul de la Viena. Atacul a fost aşa de vehement încât mulţi s-au întrebat îngrijoraţi dacă nu cumva acesta a fost un fel de a da ultimatum Germaniei şi trupele române urmează a ocupa Ardealul de Nord. Acest discurs a provocat multă nedumerire în cercurile politicienilor şi în opinia publică a ţării. Mulţi s-au întrebat dacă se merge la un război împotriva Germaniei şi dacă discursul era ţinut cu ştiinţa mareşalului… Baronul von

Killinger, nu întârzie să protesteze pe lângă mareşal. Ică Antonescu, invitat să se explice, a justificat acest discurs ca fiind ţinut cu scopul de a da o satisfacţie opiniei publice româneşti în urma eşecului armatelor române de pe Don şi Volga. Justificarea a fost găsită plauzibilă, dar acest discurs a îngroşat cu încă o filă dosarul lui Ică Antonescu la nemţi, pe care de mai multă vrşme ei îl considerau un al doilea Ciano.

Un alt punct important care reţine întreaga atenţie în declaraţiile lui Alex. Creţeanu este fraza*: „Încă de la sosirea mea la Ankara mă aşteptau o serie de duşuri reci*”. Aceste duşuri se refereau la trezirea pe care a suferit-o el şi, împreună cu el, guvernul şi opoziţia* românească, cu privire la frumoasele iluzii ce şi le făcuseră de atâta vreme în ceea ce privea apariţia forţelor aliate în Balcani.

Fusese de ajuns pentru, cine cunoştea îndeaproape atât personalitatea lui Churchill, cât şi concepţiile politicii sale europene ™ şi cine nu-l cunoştea în cercurile conducătoare româneşti pe Churchill? – pentru ca să nu lege de prezenţa sa în fruntea guvernului englez şi alăturarea lui ca al doilea aliat principal lângă America, de ideea deschiderii unui front în Balcani. Era ştiut că în războiul din 1914 – 1918 numele său fusese asociat cu operaţiunile aliate în Balcani. Le iniţiase în 1914 şi prin ele, în 1917™1918, se dă

lovitura hotărâtoare armatelor kaizerului V/ilhelm II, şi România este eliberată de aceste forţe adverse. Cum conjunctura politică şi militară era mult asemănătoare cu cea din primul război, era logic să fie aştepţi că acea acţiune va fi repetată.

În ceea ce privea conducerea română, pentru ea această idee reprezenta/ o supapă dublă de siguranţă: împotriva germanilor şi împotriva sovieticilor. De aici se socotea că va trebui să vină scăparea, Dar Creţeanu se lămurise de la începutul misiunii sale, deoarece s-a văzut că nici vorbă nu putea fi de deschiderea unui astfel de front întrucât acest sector fusese atribuit URSS.

Într-adevăr, Churchill, consecvent ideii sale încă de la întocmirea planului pentru debarcarea din Africa, din octombrie 1942, fusese acela – după cum arată Raymond Cartier în lucrarea sa – care impusese punctul de vedere împotriva generalilor Marschall şi Simpson. El spera ca, o dată angajaţi americanii în Mediterana, să poată să extindă operaţiile spre est până în Turcia, El mergând mai departe, propusese o debarcare în insulele Mării Egee şi în Grecia, pentru a-i antrena pe turci în război şi a deschide cel de al doilea front. Roosevelt, susţinut de generalul Marschall, nu a fost de acord şi operaţiunile au rămas restrânse în sectorul de vest al Mediteranei.

Deja la Casablanca, în ianuarie 1943, Churchill se pare că declanşase lupta pentru

crearea unui front în Balcani. După ce câştigase lupta cu americanii pentru a crea frontul în Mediterana, el nu a putut obţine mai mult decât atacul asupra Siciliei şi invazia Italiei. Preşedintele Americii şi comandantul forţelor armate americane vedeau în insistenţele lui Churchill pentru frontul din Balcani tendinţele lui de a-şi întări imperiul în Orientul Apropiat şi poziţiile în Mediterana, ceea ce nu se împăca cu mentalitatea libe» morală şi republicană a lui Roosevelt Acesta îl socotea pe Churchill un politician anacronic, ceva care trebuia suportat, dar care trebuia îngrădit în acţiunile sale. Ciocnirea se producea între Europa de Vest – Mediterana şi ideologia americană pe de o parte: – iar pe altă parte între democraţia americană şi imperialismul britanic.

Conferinţa de la Québec, din august 1943, a marcat punctul culminant al înţelegerilor anglo-americane. Problema lumii viitoare începuse să se schiţeze; Locul URSS în lume şi soarta imperiului colonial britanic sunt puse în discuţie.

După ce Churchill reuşeşte să impună menţinerea frontului mediteranean şi dezvoltarea operaţiunilor în Italia, pentru a fixa cele mai multe forţe germane, el propune: să se Întindă o că mă de ajutor în Balcani peste Marea Adriatică. Dar, după cum scrie R, Cartier, cuvântul „Balcani” excerbează neîncrederea lui Roosevelt. În istoria

oficială americană se scrie că „preşedintele Roosevelt nu credea deloc că URSS ar avea intenţia de a se extinde în Balcani”. Dorinţa lui Churchill de a fi primul în Balcani nu apărea în faţa lui Roosevelt ca o precauţiune legitimă împotriva expansiunii comuniste şi slave, ci ca o nouă manifestare a incorigibilului imperialism britanic! Se mersese mai departe chiar şi când Churchill cerea americanilor să-l înlocuiască 7 divizii engleze destinate pianului „Overlord” care trebuiau luate din Africa, lăsându-le pe loc, generalul Marshall în raportul său către Roosevelt, scrie: „A înlocui aceste 7 divizii lăsându-le în Africa, nu înseamnă altceva decât a-l incita pe dl. Churchill de a se folosi de ele pentru a le trimite în Balcani”.

Drept rezultat al acestei infringed a premierului britanic în ce privea extinderea războiului înspre est, au fost acele „duşuri reci” la care se referă diplomatul român.

MOTO: – „Frontierele Turciei sâni pe Nistru”!;

Kemal Aratürk

MISIUNE LA ANKARA – TEHERAN 28 NOIEMBRIE – 2 DECEMBRIE 1943

Churchill nu a abandonat lupta şi, înconjurat de capitularea Italiei, a întreprins o acţiune proprie eu trupe britanice încercând să cucerească insulele din Dodecanez, cu speranţa de

a antrena Turcia în război Roosevelt, ferm convins de o nouă stratagemă a premierului britanic, respinge cu brutalitate proiectul între timp, Germania ocupă solid; aceste insule, iar când Churchill a vrut să le atace numai cu forţe britanice acestea au suferit o înfrângere totală. Operaţiunile avuseseră loc în primele săptămâni ale lui septembrie, deci ale primei luni de instalare în post a lui Alex. Creţeanu la Ankara şi însemnam pentru el argumente concrete că o acţiune aliată în Balcani fusese spulberată definitiv.

Abia după ce toate cele inserate mai sus se produseseră, abia după ce avusese loc conferinţa de la Teheran, Alex. Creţeanu putea să spună: „… *am plecat imediat la* Bucureşti Nu mai înainte ca să fi avut loc importanta şi hotărâtoarea conferinţă de la Teheran, dintre 28 noiembrie – 2 decembrie 1943.

Între această conferinţă, sau mai bine spus chiar pe timpul când avea loc această conferinţă şi mai înainte de sosirea lui Alex. Creţeanu la Bucureşti, ar fi necesar de intercalat un episod banal în aparenţă, dar care poate aduce o mai mare întregire cadrului marii probleme în dezbatere.

Cu ocazia unei călătorii pe care am făcut-o la sfârşitul lui noiembrie la Ankara, am avut prilejul să întâlnesc, să cunosc şi să am întrevederi cu Alex. Creţeanu. Fusesem trimis de Preşedinţie, eu

o simplă misiune de curier diplomatic şi nu aveam cunoştinţă de conţinutul valizei. Plecasem la Ankara fără nicio instrucţie specială, iar în ceea ce priveşte grava problemă a cărei rezolvare se căuta pe căi atât de sinuoase, nu aveam decât vagi deducţii. Singurul element pe care mă puteam bizui în supoziţiile mele era rezoluţia mareşalului pe acel Buletin de informaţii: „Să fie lăsaţi în pace…” privitor la legătura şefilor opoziţiei cu englezii, la care se mai adăuga scena aceea de pomină, petrecută în cabinetul lui Ică Antonescu, în noiembrie 1942: „… să *nu creadă cineva că un soldai roman va trage un foc dacă în Caucaz va apărea uniforma anglo-americană*.”. Mai ştiam cu precizie că Ică Antonescu era în legătură cu Vaticanul şi că un secretar particular al lui Ică, purtător al unor documente strict secrete şi care se referau la căutarea unei legături cu englezii, fusese trimis în luna iulie-august la Madrid. Dacă mai adăugăm la aceasta şi întocmirea dosarului prin care se infirma tăgada lui Ică de a nu fi cunoscut şi aprobai trimiterea forţelor române peste Bug, acestea erau cam toate ce le ştiam. Bănuiam însă mult mai multe. De exemplu bănuiam că Alex. Cretianu era omul lui Ică Antonescu, ceea ce însemna că avea o importantă misiune în acea piaţă deschisă a diplomaţiei mondiale, o adevărată 3, piaţa din Bagdad”, unde toate diplomaţiile statelor beligerante îşi dădeau

concertele lor mai complexe şi mai subversive.

Ataşatul militar român, colonelul de stat major român. Traian Teodorescu zis „Turcu”, era un perfect cunoscător al tuturor delegaţilor şi al misiunilor străine. El mă primit şi m-a pus la curent cu atmosfera generală a acelui oraş creat parcă artificial din voinţa unui om care a voit să scoată noua politică a Turciei moderne din atmosfera bizantină a Constantinopolului. Acolo, în văzui lumii şi la lumina orbitoare a soarelui Anatoliei, se înfruntau puternicele delegaţii ale trimişilor Uniunii Sovietice cu cele ale Germaniei, Angliei şi America, care-şi creaseră ample reţele ele spionaj, cuprinzând tot teritoriul Turciei într-o pânză nevăzută şi imensă ca de păianjen.

Cu aceste predispoziţii şi cunoştinţe m-am prezentat ministrului României, cu care am avut o convorbire amicală, care s-a prelungit şi p timpul dejunului, până către seară. Îl vedeam pentru prima oară pe acest om, care părea născut pentru funcţia de ambasador, prin silueta lui zveltă, cu talia înaltă, figura brunetă, profilul aristocratic» cu priviri din care sclipea vie inteligenţa, cu o pronunţie distinctă şi finisată prin rularea plăcută a unui „r” neafeclat; toate au avut darul de a mă impresiona plăcut. Eram cam de aceeaşi vârstă, în jur de 40 de ani. La dejun a mai luat parte şi col. Traian Teotiorescu şi curierul Ministerului de Externe. Ministrul întreţinea conversaţia şi se

vedea clar că era doritor să afle cât mai multe. De aceea el întreba mereu. Atmosfera creată în timpul dejunului şi menţinută după, a fost de natură să mă facă să uit de indicaţiile discrete pe care colonelul ataşat militar mi le dase în timpul cât ne întreţinuserăm amândoi, de a nu mă antrena în discuţii care ar putea furniza elemente pe care un diplomat de carieră ar putea să le folosească în scopuri diverse. Bun înţeles că după discuţii cu privire la situaţia din ţară, despre persoanele cunoscute, despre viaţa în general în România, convorbirea s-a îndreptat spre situaţia frontului şi a politicii în general După cum s-a văzut, întrucât eram deţinătorul datelor ia zi cu privire la mersul operaţiilor pe front şi asupra mersului politicii generale, şi cum căpătasem o rutină în ce privea analiza acestor evenimente, mi-a fost uşor să susţin şi să antrenez o discuţie cu un om foarte inteligent şi foarte la curent cu toate evenimentele zilei.

La sosirea mea la Ankara, ceea ce se întâmplase la 20 noiembrie 1943, frontul de est, după ce consumase cele mai grele bătălii din vară, date în jurul Orelului» Harkovului şi la Smolensk, părea stabilizat pe un front a cărei coloană vertebrală o constituia Niprul şi pe care conducerea forţelor germane de est spera să-l păstreze. La 1 noiembrie armata română şi Armata a 17-a germană» sunt închise în Crimeea.

La Cherson se păstrează un cap de pod în care luptă o mare parte din diviziile române din Armata a III-a şi a IV-a în condiţii foarte grele. Kievul era pierdut la 6 noiembrie, iar în cursul lunii lupte sângeroase se continuau pentru cucerirea Jitomirului, care rămâne la germani.

Manstein, în cursul lunii noiembrie, se deplasase la Rastenburg şi ceruse lui Hitler evacuarea forţelor din capul de pod de la gura Niprului şi regruparea lor înapoia acestui râu pentru crearea de rezerve, forţe care se găseau împreună cu 8 divizii româneşti. Hitler nu aprobă, deoarece vedea problema altfel soluţionată. El admitea că o ofensivă din direcţia Jitomir era periculoasă dar aprecia că mai importantă era extremitatea de sud a frontului deoarece sovieticii vor căuta cu orice preţ să cucerească Crimeea pentru a stăpâni baze aeriene în vederea bombardării Ploieştilor. De aceea păstrarea capului de pod Cherson era importantă deoarece ar fi ameninţat din spate un grup de forţe sovietice, care ar fi declanşat o ofensivă la istmul Perekop pentru invazia Crimeei. Acestea fiind, Manstein a trebuit să se rezume în a depune eforturi pentru păstrarea liniei Niprului şi a Crimeei, încercuită de forţele sovietice.

Această situaţie am constatat că îi era bine cunoscută ministrului de la Ankara, astfel că reţinerile pe care aş fi putut să le am în discuţii,

după recomandaţiile ataşatului militar, nu-şi mai avură niciun rost. Cum, cu puţin timp înainte de plecare întocmisem două memorii cu scopul de a le prezenta mareşalului, în care exprimam idei proprii sugerate de situaţia frontului, am găsit o atmosferă prielnică pentru a-mi expune aceste idei. Situaţia de pe frontul de est îl interesa foarte mult pe Alex. Creţcanu şi aceasta cu atât mai mult cu cât, la acea dată, după cum s-a văzut, pierduse aproape orice speranţă cu privire la legarea unei eventuale acţiuni a armatei române de o intervenţie aliată sub orice formă, în Balcani. Totul devenise funcţie de evoluţia frontului din est. Atâta vreme cât germanii vor putea ţine pe sovietici la distanţă de frontierele României, acţiunile diplomatice îşi pierdeau importanţa în raport direct cu distanţa la care s-ar fi menţinut frontul o acţiune a armatei române de degajare din Axă, nu era de întrevăzut şi aceasta cu atât mai mult, cu cât exemplul Italiei era de dată recentă.

O mişcare a frontului înspre est echivala cu îndepărtarea până la excluderea oricăror şanse de a manevra politiceşte; o deplasare a frontului spre vest îl apropia de graniţele ţării şi mărea foarte mult importanţa acestei acţiuni, putând fi solicitată la intervenţii grabnice create de situaţii surprinzătoare, care oricând ar fi putut să se ivească dacă supoziţiile care urmau a fi puse în

discuţie se adevereau.

Ideile pe care le-am expus în faţa celor doi reprezentanţi ai României la Ankara se limitau la două puncte importante.

1. Războiul din est, care se menţinuse din octombrie 1941 şi până la acea dată în afara frontierelor noastre, fusese un război fără participarea marelui comandament român. De la linia Niprului se întrevedea revenirea războiului pe sol naţional, deci recăpătarea de formă de război naţional, ca în prima fază a declanşării lui şi ca atare se impunea intrarea din nou în funcţie a înaltului Comandament român, având rostul de a pregăti această nouă fază şi a lua conducerea directă a trupelor române, urmărind scopuri naţionale.

2. Din experienţa războiului în est, s-a desprins că aspectul luptei defensive a devenit acela al unor lupte generale pentru atacul şi apărarea zonelor întregi de teren şi nu a unor linii. De exemplu, când se intenţionează să se apere linia Niprului, trebuie admis că bătălia decisivă se va da pe toată zona terenului dintre Nipru şi Bug, Această afirmaţie se baza pe consumarea fazelor defensive din anul precedent, când apărarea de pe Don a fost dusă între Don şi Doneţ, iar cea de pe Doneţ a fost dusă între Doneţ şi Nipru. În momentul acela, războiul defensiv pa aripa de sud a frontului se consuma între Nipru şi Bug, iar

punctele cele mai apropiate ale acestui front se găseau la o depărtare de 200 km de graniţele noastre (Felov-Hotin, 230 km; Oceakov-Cetatea Albă, 180 km).

Părăsirea liniei Niprului ar aduce forţe inamice dintr-odată în atingere cu frontierele româneşti, chiar dacă replierea s-ar face pe linia Bugului, deoarece un câmp defensiv care s-ar găsi pe Bug, s-ar întinde în adâncimi până la lima Nistrului, chiar a Prutului dacă nu şi a Carpaţilor orientali.

După expunerea ideilor arătate în cele două puncte de mai sus, văzând că sunt urmărit cu interes de către interlocutori, am continuat cu o analiză sumară a situaţiei din Est, la acel sfârşit de noiembrie 1942.

— Din aspectul frontului, în sectoarele Kiev şi Marea Silvaşului de Sud, putem deduce că inamicul, prin acţiunea întreprinsă, caută să fixeze rezervele germane prin ofensivele de la Kremenciug şi Melitopol, avându-şi efortul important pe direcţia Kiev-Jitomir.

Este evident că această direcţie este direcţia nouă pe care se pot înscrie succese importante strategice, fără a supraestima valoarea forţelor inamice, putem presupune că ele îşi vor consuma toate disponibilităţile pentru a împinge pe această direcţie cât mai adânc frontul, în speranţa că vor putea disloca larg dispozitivul german, şi

determina o asemenea spărtură încât să prăbuşească întreaga aripă de sud, de la Kiev la Marea Neagră. Prin această imensă spărtură, ar putea să efectueze o înaintare largă până unde le-ar îngădui mijloacele lor ofensive.

— Este foarte interesant ceea ce spuneţi, domnule maior, întărise Alexandru Creţeanu. Dacă sovieticii sunt în măsură să continue ofensiva în această iarnă, atunci ar însemna că ei pot fi peste două trei luni la Nistru... Aceasta nu poate lăsa pe turci indiferenţi...

— Este foarte just, intervine colonelul Teodorescu.

De la Nistru înspre sud-vest, Turcia este interesată în mod vital. Potrivit lozincii lansate de Kemäl Atatürk, „frontiera Turciei trebuie să se găsească pe Nistru”. Atâta vreme cât frontiera se menţine pe Nistru, Turcia poate rămâne liniştită. De îndată însă ce linia Nistrului ar fi depăşită, Turcia va trebui să fie în alarmă... Această perspectivă iminentă, după cum prea bine sesizează dL maior, ar putea să-i scoată şi pe ei din toropeală. Dar sunt atât de slabi ca forţă militară, încât aportul lor ar fi aproape nul. Închipuiţi-vă, artileria lor este înzestrată cu tunuri de 75 mm franceze datând din 1914. Ei nu; au niciun tanc şi infanteria este dotată numai cu arma şi eu baioneta» x.

— Cu alte cuvinte, am reluat ca încheiere

expunerea mea, mult mai repede decât s-ar crede războiul va atinge frontierele noastre dacă nu şi ocuparea teritoriului nostru în partea de nord cel puţin. În acest caz, un înalt comandament român reintrat din timp în funcţiunile sale de drept, ar fi în măsură să întocmească planul de pregătire şi de acţiune în scopul purtării unui al doilea război naţional, care ar putea avea alte ţeluri de urmărit…

— Deci, după dvs, căută să concludă Alex. Creţeanu, ar însemna că de la această linie actuală a frontului, un nou efort depus de armata sovietică ar duce-o cel puţin în contact cu frontierele ţării.

— Da. Cu multă certitudine s-ar putea afirma dacă ne raportăm ia capacitatea de reacţie a efectivelor germane actuale. Admiţând că rezerve nu mai pot fi trimise ia est, când Bugul vă fi depăşit, vârfurile ofensivei sovietice în mod cert vor atinge Nistrul şi chiar Prutul…

— Extraordinar! Aceasta se ştie?

— Eu am întocmit un memoriu în legătură cu acest aspect al situaţiilor, dar nu ştiu sigur dacă va ajunge acolo unde trebuie, deoarece noi avem o filieră care trebuie obligatoriu străbătută. În orice caz, acesta rămâne un punct de vedere personal şi mă tem că nu este în vederile Marelui Stat Major, care este dominat de o supraevaluare a

posibilităţilor armatei germane.

— Să vă mai întreb ceva, domnule maior. Cum priviţi situaţia trupelor române din Crimeea?

= – Domnule ministru, am răspuns, o socotesc, împreună cu toată armata română, foarte gravă. Trupele sunt încercuite şi la discreţia inamicului. Acesta când va hotărî, le va captura. Crimeea se păstrează şi se va mai păstra încă, deoarece se pare că reprezintă o direcţie care se înfundă şi care nu prezintă interes pentru ofensiva sovietică. Ea se păstrează atâta timp cât inamicul n-o atacă. În ce priveşte necesitatea păstrării ei, nu este justificată, deoarece se vede că inamicul pare a nu oferi niciun preţ pentru obţinerea sa. Dacă ar fi fost considerată ca importantă pentru dezvoltarea operaţiunilor sau, după cum crede Hitler, pentru cuceriri de baze aeriene sau prestigiu, după care acesta umblă foarte mult, ar fi putut-o ataca până acum. Şi în cazul acesta, sjtuaţia se reduce la aspectul următor. Se păstrează o poziţie atâta vreme cât inamicul nu vrea s-o atace şi va fi pierdută în momentul când el se va hotărî s-o facă. Acolo, în Crimeea, sunt blocate efective importante româneşti şi germane, care ar fi foarte utile pentru acţiunea ce se întrevede a fi dusă pentru apărarea teritoriului naţional.

— Dar dacă este aşa, de ce domnul mareşal nu ordonă retragerea lor?

— Domnul mareşal, deşi vede foarte bine inutilitatea păstrării acestei poziţii, nu poate ordona lui Hitler. În Crimeea există un comandant de armată german, sub ale cărui ordine sunt cele 7 divizii române, printre care 3 divizii de cavalerie; după cum s-a arătat, Hitler face din păstrarea Crimeei o chestiune de prestigiu. El mai vrea ca de acolo să apere petrolul românesc, dar nu este exclus să mai vrea să blocheze acolo, departe de ţară, cele 7 divizii româneşti pentru ca nu cumva forţele române să devină prea importante şi să se întâmple ceva asemănător celor petrecute în Italia…

A urmat o pauză. Sigur că eu nu putusem bănui în acel moment că, făcând această afirmaţie, atinsesem punctul nevralgic.

Părăsind Ankara, *în* drum spre Bucureşti, puteam să mă gândesc la multe probleme după cum, de asemenea, puteam să mă fi lăsat în voia impresiilor culese de pe pustiurile întinse ale Anatoliei, din vizitarea opulentului Istanbul, a muzeelor, a plimbării prin Bosfor… în orice caz, cu certitudine, nu puteam să mă gândesc că vizita mea la Ankara fusese un stimulent pentru activitatea diplomaţiei româneşti în acest sector şi mai cu seamă nu puteam să-mi treacă prin minte că, în acelaşi timp, pe alt meridian, mai înspre răsărit, două personalităţi mondiale zburau pentru ca să întâlnească pe cea de a treia, spre a

înjgheba cea mai elementară figură geometrică = triunghiul – a destinelor omenirii.

Conferinţa de la Teheran, născută din dorinţa obsedantă a preşedintelui Roosevelt de a-l vedea şi de al cunoaşte personal pe Stalin, provoacă această întâlnire, determinându-l pe conducătorul sovietic să se deplaseze până la Teheran. Această conferinţă, din punct de vedere r românesc, nu făcea altceva elecât să întărească opoziţia lui Roosevelt şi a lui Marshall adăugând-o pe aceea a lui Stalin, la crearea frontului din Balcanie Churchill este pus în inferioritate. Pe Stalin îl interesa un singur lucru *t* debarcarea în vestul Europei şi nimic altceva. El merse până acolo încât propuse abandonarea operaţiunilor din Italia» După documentele vremii, data de 28 noiembrie 1943 marca „ultima pâlpâire a ideii acţiunii în Balcani şi totodată înmormântarea ei în noianul bunelor intenţii” e

(Churchill, în „Memorii”, neagă total această intenţie).

Odată înmormântată pentru totdeauna această idee, Churchill face o expunere strălucită asupra modului cum se va dezvolta operaţiunea „Overlord”, 22 divizii britanice vor rămâne în Mediterana şi credea că ele trebuie folosite pentru cucerirea insulelor din Marea Egee, cu riscul de a amina „Overlordul” cu o lună sau două. Ele ar determina Turcia să intre în război alături de aliaţi

o armată proaspătă s-ar adăuga coaliţiei făcând convoaiele aliate să circule nu pe calea polară, ci să ia drumul Dardanelelor, cale infinit mai scurtă şi mai sigură.

Stalin a. insistat asupra deschiderii frontului din Franţa.

Conferinţa de la Teheran îşi avea, în ceea ce privea soarta României, importanţa ei hotărâtoare, deoarece aici se discuta pentru prima dată şi se stabilea statutul ţărilor limitrofe URSS. Această soartă s-a discutat numai „în doi”: Stalin şi Roosevelt. Discuţia a fost în mare şi principială. Statele baltice erau condamnate. Este drept că Roosevelt intervine în favoarea lor, însă intervine timid, Stalin îi replică scurt: „Cele trei republici, Lituania, Estonia şi Letonia, nu au fost autonome în 1914 şi nu vede pentru ce acum să fie recunoscute ca atare cânţi nici ţarii nu le recunoscuseră. În tratatul „Istoria războiului mondial”, al lui Cartier, nu separată dacă discuţia, a mai fost purtată şi asupra Basarabiei – şi Bucovinei româneşti. E foarte probabil că ele să nici nu fi fost menţionate, rămânând, ca de la sine înţeles că vor reveni URSS dacă din pricinalor s-a creat starea de război dintre România şi URSS. Dacă, în orice caz, discuţia s-a purtat asupra acestor două provincii româneşti şi dacă, ceea ce este greu de crezut, Roosevelt ar fi schiţat vreo obiecţie timidă, Stalin ar i avut cu uşurinţă la

îndemână argu*? mente în favoarea sa. Aceasta cu atât mai mult cu cât Basarabia îi fusese recunoscută lui Stalin chiar ele însuşi Hitler, cu acordul căruia Sovietele dăduseră ultimatumul României, în iunie 1940.

În rezumat, Teheranul spulbera ultima speranţă asupra unei deschideri a frontului din Balcani şi înlătura cu totul posibilitatea intrării Turciei în război, conjunctură care implica modificări totale în planul de acţiune al diplomaţiei româneşti. Mai înainte de a reveni la subiectul diplomaţia românească, este util de spus că după înapoierea lui Churchill şi Roosevelt de la Teheran, aceştia se opresc la Cairo, unde îl întâlnesc pe preşedintele Turciei, Isemet Inonou, cu care au o întrevedere. Acesta, la înapoierea în Turcia, declară că nu a auzit pomenindu-se niciun cuvânt relativ la vreo debarcare în Balcani şi el a declarat că Turcia nu va intra în război.

Alexandru Creţeanu, deţinătorul acestor informaţii şi al altora, desigur, porneşte spre Bucureşti.

Am plecat imediat la Bucureşti să dau informaţii asupra situaţiei României, văzută sub acest unghi (capitulare fără condiţii)

Mihail Antonescu a făcut observaţia: Cerând capitularea fără condiţii, aliaţii au pierdut toate avantajele armistiţiului italian.» dar itaienii aveau pe o parte din teritoriul lor forţele aliate, pe când

noi ne găsim cu înseşi forţele sovietice la 300 km depărtare de graniţele Românieice (de notat că frontul la-data aceea era pe Nipru).

„Atunci se pune întrebarea: noi trebuie să capitulăm în mâinile lui Hitler?”

Iar mareşalul Antonescu adăugă: „Mi se spune să mă arunc dintr-un avion în %>lină viteză şi nu mi se oferă nicio paraşută”.

„Maniu şi Brătianu mi-au spus hotărât că nu pot lua în considerare o eventuală capitulare fără co7 idiţii, fiind vorba de un act militar care nu intră în competenţa partidelor politice. Mi-au cerut să insist pentru trimiterea ca emisar a unei personalităţi desemnate – de ei care să mv fie legată de condiţiile sine qua non ale unei capitulări fără condiţii, şi au cerut ca mareşalul Antonescu să le autorizeze călătoria…”

Alexandru Creţeanu, după ce a raportat mareşalului şi a obţinut numirea delegatului opoziţiei în persoana lui Barbu Ştirbei, s-a înapoiat la post în Ankara probabil în decursul lunii ianuarie.

Iată ce declară el mai departe %

„Întorcându-mă în Turcia, am pus la curent pe prietenul meu englez cu cele petrecute la Bucureşti. După câteva zile, colonelul englez Markhenson, trimis special de către comandantul englez din Egipt, mi-a spus: «Emisarul român, va fi trimis la Cairo şi nu la Londra cum am fi dorit».

Markhenson a insistat mereu asupra capitulării fără condiţii. Eu am răspuns că în asemenea caz eu nu mai văd nevoia trimiterii unei personalităţi desemnate de către partidele politice din opoziţie.

A doua zi, Markhenson mi-a cerut să ne întâlnim din nou şi a început să-mi spună: «Să lăsăm la o parte discuţia asupra capitulării fără condiţii şi să discutăm pregătirea călătoriei lui Ştirbei la Cairo.» în acelaşi timp, Markhenson m-a prevenit că nu trebuie să ne aşteptăm ca trupele americane să sosească în România înainte de cele sovietice. Această menţiune corespundea întru totul cu impresiile lui Memencioglu, ministrul de externe turc, culese cu ocazia unei noi vizite la Cairo, unde împreună cu preşedintele Turciei, Inonou, întâlnise pe Roosevelt şi Churchill, care se înapoiaţi de la Teheran (3 decembrie) şi-şi dăduse seama că preşedintele Statelor Unite nu împingea Turcia să intre în război. De altfel, turcii erau bine informaţi despre mişcările trupelor aliate în Siria Palestina-Lihan…”

Colonelul american, la înapoierea lui Creţeanu de la Bucureşti, i-a înmânat acestuia condiţiile impuse României, Odată în – posesia acestora, Creţeanu face un nou drum la Bucureşti în cursul lunii martie după cum se va vedea din declaraţiile lui Vişoianu, un alt delegat al ţărăniştilor, care – cu toate că mareşalul nu-şi dăduse la început agrementul pentru trimiterea

sa, socetindul simpatizant al Sovietelor – în conjunctura creată prin obligativitatea de a se lua legături cu U.R.S.S. devenise Util şi ca atare plecase la Cairo.

Alexandru Creţeanu continuă: „Condiţiile fiind adresate în acelaşi timp şi opoziţiei fi mareşalului Antonescu, acesta nu le acceptă, dar Maniu şi Brătianu le-au admis ca bază de discuţii şi au constituit în cele din urmă fundamentul de drept internaţional al actului de la 23 August 1944…”

Aici importantele declaraţii ale lui Alex. Creţeanu se termină. Înainte de a încerca să vedem efectul pe care l-au avut asupra mareşalului condiţiile impuse de aliaţii României pentru ieşirea din război, este util să urmărim mai departe desfăşurarea evenimentelor petrecute în ţară şi pe fronturile de luptă, în intervalul dintre prima şi cea de a doua călătorie a lui Creţeanu la Bucureşti, adică ianuarie-martie 1944.

Pe frontul de apus: Franţa, ocupată în întregime de germani, era supusă opresiunii ocupanţilor şi începuse acţiunea teroristă a maquis-ului care lua proporţii din ce în ce mai mari, dând de furcă SS-ului nazist. Prestigiul generalului de Gaulle începe să se ridice, iar cel al mareşalului Pétain să se eclipseze. Guvernul de la Vichy nu mai e recunoscut nici de Hitler, nici de generalul de Gaulle. Problema liberării naţionale a

Algeriei dă spectacolul certei dintre de Gaulle şi generalul Giraud, care era sprijinit de Roosevelt. În septembrie 1943, generalul Giraud o cupă Corsica părăsită de germani şi pune bazele constituirii armatei franceze, care ia fiinţă împotriva voinţei lui Roosevelt.

În Italia, operaţiunile au suferit o mare încetinire, deoarece „pântecul moale" pe care Churchill crezuse că-l va găsi în frontul german din Italia se dovedise invers. Marşul asupra Romei e reluat cu 3 luni întârziere, iar atacul asupra liniei întărite „Gustav" eşuează şi anglo-americanii duc lupte grele în jurul Muntelui Cassino din ianuarie până în mai 1944, când se reia ofensiva.

Pe frontul aerian, teritoriul Germaniei suportă din ce în ce mai greu bombardamentele distrugătoarelor flotei aeriene anglo-americane.

Pe frontul maritim, Mecbterana este sub control aliata iar în Atlantic, aliaţii cuceresc supremaţia. După înfrâhrgerea germană de laMoscova şi Stalingrad, revenea la rină cea mai, strălucită victorie aliată, bătălia câştigată asupra submarinelor germane graţie lui „V-Boot", care vânează noaptea la suprafaţă submarinele germane. Aceasta are pierderi catastrofale, calea Atlanticului e liberată şi odată cu ea şi calea invaziei în Europa.

Pe frontul de est.: ofensivele sovietice se desfăşurau fără oprire. Feldmareşaiul Manstein,

după o luptă eroică dispunând de forţe epuizate ale căror efective erau fantomatice, încerca să le oprească. Linia frontului sinuos, care-şi avea. Niprul drept axă, este păstrată într-o stabilitate relativă în cursul lunii decembrie 1943, dar în ultima săptămână se produce o reluare puternică a ofensivei celor5 armate ale frontului ucrainean, pe direcţia Kiev-Jitomir.

Armata a lY-a blindată germană, care se afla pe această direcţie, abia refăcută de pe urma marilor eforturi depuse „a fost copleşită de vigoarea atacurilor. Jitomirul cade din nou în mâinile sovieticilor la 1 ianuarie 1944. Retragerea germană se transformă în derută. O zăpadă abundentă acoperă timpul, iar sovieticii atacă „în hoarde”; „copii, tineri, batalioane de femei care suferă pierderi, mari, dar se refăcuimitor…”

Manstein are o nouă întrevedere cu Hitler căruia îi declară: „… rânfringerile *noastre nu se datoresc numai superiorităţii inamicului, să fiu bine înţeles*; *ele vin de asemenea din felul cum este condus războiul*. „Manstein, în schimb, nu obţine nimic. Ofensiva rusească luase aspectul „Blitz-Krieg-ului” german. Etapa pe zi a înaintării ofensivei sovietice era de 30 – 4Q km, de la 10” km pe zi, cu care debutaseră la 19 noiembrie 1943, în ofensiva de pe Don. Ea se desfăşoară în evantai cu o îndrăzneală neobişnuită.

Ofensiva cuprinde întregul front sovietic de

la Leningrad la Cherson. Sovieticii, în timp ce bat pe nemţi la Kiev, îi forţează să despresoare Leningradul şi astfel grupul de Mord, care era compus din 48 divizii, ce reprezentau 1/3 a totaluluiforţelor din est, rămâne angajat pe o direcţie care nu influenţează cu nimic dezvoltarea defensivei germane.

La centrul frontului, ofensiva sovietică pătrunde până la Bug, apropiindu-se de Vişniţa şi de Uman. Mansteiri reuşeşte să zdrobească acest vârf. În timp ce se apropiau de aceste localităţi, dar forţa acestei ofensive nu era de natură să poată uza forţele sovietice. În Ucraina se pierde Kievul. Nici această înfrângere nu determină pe Hitler să aducă disponibilul de forţe din nord în Ucraina, de teamă ca Finlanda să nu se desprindă din alianţă. Armata germană, pierzând firul apei Niprului pe aproape toată întinderea, se mai cramponase cu toată disperarea încăpăţânării comandantului suprem, în câteva pungi, dintre care cea mai importantă era punga Certcasy de 50 km lărgime şi cea de la Nicopol. Aceste linii sinuoase trebuiau apărate cu orice preţ. Trei armate (una sub comanda lui von Kleist şi două sub cea a lui Manstein) primesc această misiune. Toate insistenţele depuse pe lângă Hitler ca punga de la Certcasy să fie părăsită au fost zadarnice. Hitler, după cum la Stalingrad nu a vrut să-l lase pe von Paulus să facă cerc şi să vină în

întâmpinarea armatei a 3-a blindate, tot aşa acum nu vrea să părăsească Niprul. Aceeaşi obsesie a prestigiului şi a numelor geografice îl stăpânea.

La 25 ianuarie 1944, forţele frontului ucrainean atacă de ambele părţi ale pungii ele la Certcasy şi o reduc. Două corpuri de armată germane sunt încercuite. Hitler ordonă implacabil: *„Să se reziste la încercuire*

Pentru eliberarea acestor trupe, Hitler începe două atacuri concentrice date cu forţe puternice. Concentrarea lor însă nu se poate face din pricina terenului desfundat şi numai grupul de forţe din stânga abia poate să ajungă la 13 km distanţă de încercuire. Drama de la Stalingrad începe să-şi contureze reeditarea. Datorită comandantului, generalul Stemmerman, aceasta însă nu are loc. El nu ţine seama de ordinul lui Hitler şi părăseşte Niprul, îndreptându-se spre trupele germane. Soldaţii lui Stemmerman erau sleiţi de puteri şi fără muniţii. Sovieticii le-au propus predarea. Pe de altă parte, Hitler îl ameninţă cu Consiliul de război, Manstein, atunci, cu de la sine putere, dă ordin lui Stemmerman să spargă încercuirea cu orice preţ. Astfel, la 17 februarie, seara, tunurile trag toată, muniţia, omenii în coloană câte trei în spatele carelor, acoperiţi de întuneric şi ajutaţi de îngheţ, atacă la baionetă. Sovieticii, surprinşi şi speriaţi de aceşti oameni disperaţi, îi lasă să treacă printre ei

luptând. Generalii Stemmerman şi Fouquét, pe care Hitler voia să-i spânzure, cad în timpul retragerii. În schimb, 30.000 de oameni din totalul de 54.000, câţi erau în acea pungă, reuşesc să vină şi să se unească cu Corpul 3 blindat german.

E momentul să ne desprindem, de actualitatea aceea îndepărtată a stării frontului din ianuarie 1944 şi să ne ducem cu gândul la zilele 19 – 22 noiembrie 1943, când două divizii româneşti se aflaseră în aceeaşi situaţie a celor două corpuri de armată germane, la Don. Se ceruse şi atunci un ordin de ieşire din încercuire a trupelor române, dar atunci pe teren nu se aflase la comandamentul român un general Stemmerman…!

Nicopol, mai la sud, cu tot nichelul său, era pierdut la 8 februarie. Minele de fier de la Khivoirog urmează şi ele la rând Sovieticii mutându-şi eforturile ofensivei mereu spre sud, întorc apărarea de la gurile Niprului de lângă Cherson şi aici ofensiva se abate şi asupra forţelor armatelor a III-a şi a IV-a române, care purtaseră necontenit lupte din iunie 1943 până atunci. Armatele germane şi române reuşesc să se degaje cu greu. Capul de pod de la Cherson este desfiinţat, frontul nu se mai poate restabili.

În nordul Ucrainei se desfăşura altă serie de operaţii. Mareşalul Jukov, învingătorul de la Moscova, de la Leningrad, la 4 martie reia atacul,

având drept obiectiv Cernăuţiul, adică Prutul!

Aşadar, bătălia pornită de pe Nipru la 1 ianuarie 1944 atingea în martie nu numai Bugul şi Nistrul, dar şi Prutul la partea lui superioară şi, mai departe, Carpaţii Orientali în sectorul Piatra Neamţ. Se confirmau astfel supoziţiile făcute de mine la Ankara în faţa ministrului român şi a ataşatului militar, în noiembrie 1943, ca rezultat al unor memorii pregătite pentru a fi prezentate mareşalului. Aceste memorii, nu au ajuns însă pe masa lui de lucru, fiind respinse de şeful Cabinetului militar cu adnotarea de „subiectivism românesc care nu ţine seamă de realităţi şi supraestimează forţele sovietice, sub» estimându-le pe cele germane”»

Înaintarea se producea repede. Calea ferată Lvovodessa era tăiată la Tarnopol şi aprovizionarea armatei Kleist este foarte îngreunată. Dezgheţul începuse şi conform unei uzanţe stabilite tacit între beligeranţi, operaţiunile urmau să fie oprite pentru câteva săptămâni. Trupele sovietice, departe de a se opri, împing cu înverşunare, mai departe ofensiva, înotând în nămol până la genunchi» Soldaţii germani şi români, obosiţi, nedormiţi, nemâncaţi, cu spaima captivităţii în suflet, luptau în condiţii care depăşesc puterea închipuirii omeneşti» Soldaţii sovietici se găseau în aceeaşi situaţie, dar erau la ei acasă, erau obişnuiţi şi pe deasupra, erau

victorioşi.

Din rapoartele unităţilor româneşti se desprindeau realităţi înspăimântătoare. Soldaţii se opreau unde se nimerea. Culcaţi şi acoperiţi de mocirlă, având numai capul scos din noroi luptau cu inamicul, foamea, oboseala şi frigul. Soldaţii sovietici odată trântiţi în mocirlă, prindeau parcă rădăcini. Mulţumindu-se cu câte un pumn de grâu fiert, luptau în disperare şi nu părăseau locul decât dacă se ajungea la ei sau erau zdrobiţi. Ei nu ştiau decât să se ridice din noroi la comandă, să pornească la atac înainte! Vehiculele lor de aprovizionare şi carele de luptă, având o mai mare bază de susţinere pe roţi şi pe şenile, nu se afundau prea mult în noroi, cum se întâmpla cu cele germane, ca atare erau mai mobile.

Deşi R Cartier, înserează în lucrarea sa declaraţii autentice, mărturii inedite ale factorilor principali care au participat la aceste evenimente, cum ar fi declaraţiile din procesul de la Nürnberg şi „Memoriile” lui Manstein, Jödl şi alţii, nu pomeneşte nimic despre factorul care a adus acest reviriment cu adevărat uimitor în comportarea trupelor sovietice. Acest factor le-a dat independenţa de mişcare pe orice anotimp, pe orice climă şi pe orice teren. Astfel, în primii doi ani de război, noroiul era o piedică egală pentru ambii adversari, dar superioritatea se menţinuse de partea germanăe.

Situaţia se schimbă din 1943, când sovieticii dau la iveală forţe inepuizabile, dotate, înarmate şi aprovizionate, încât sunt în stare să monteze, de la un capăt al altuia, un front lung de 3.000 de km şi să declanşeze ofensive succesive şi concomitente, precum făcuse mareşalul Foch în 1918, spre a fixa şi epuiza rezervele inamicului. Cui se datora revirimentul, decât intrării în dotarea armatei sovietice a materialelor aduse de acele interminabile convoaie americane şi engleze. Armata sovietică reînviase datorită în mare parte acestor ajutoare.

Din rapoartele unităţilor româneşti, revirimentul rus se legase de momentul apariţiei pe front a autocamionului american „Dodge”, acel vehicul puternic, cu 6 roţi motrice, având cauciucuri groase cu 3 diferenţiale, care pluteau pe deasupra mărilor de noroaie de pe întinsul Ucrainei şi Bielorusieh Ele au dat picioare şi putere armatei sovietice. Ele i-au atacat tunurile, i-au adus muniţia, hrană, dându-i mobilitatea operativă pe orice timp. Autovehiculele armatei germane, care nu trăsese niciun învăţământ din primii doi ani ai războiului – autocamionul cu putere mică de tracţiune, cu cauciucuri de profil redus; tancuri cu şenila îngustă, neînarmate cu mitraliere pentru lupta apropiată şi cu blindaj inferior tancului rusesc T-34 nu puteau răzbate prin aceste noroaie şi deveneau pradă uşoară

pentru tunurile sovietice.

Americanii le-au dat sovieticilor tot ce le-a trebuit ca să-şi completeze şi să-şi pună în valoare efectivele în vederea acestei gigantice ofensive. Scoţând la iveală acest adevăr, nu mai rămâne nimic din surprinderea comandamentului german când afirmă că perioada de dezgheţ nu mai era respectată de sovietici. Şi nu mai era respectată, deoarece autocamionul „Dodge" învinsese noroiul în felul acesta succesele armatei sovietice din septembrie 1943 şi până la sfârşit nu s-au datorat numai climei, soldaţilor, mareşalilor, dar şi „generalului" american „Dodge". Numele acestuia poate fi aşezat cu cinste alături de acela al unui Jukov Conev sau MalinovskL. fără acest Dodge, aceşti mareşali ar fi rămas înţepeniţi cu toate inepuâzabilele lor efective, pe undeva prin mlaştinile Pripetului sau ale Niprului, unde le-ar fi găsit vara lui 1944... Alta ar i fost soarta armelor pe acest teatru de operaţiuni. Dar acestea rămân simple ipoteze.

La 6 martie 1944 frontul ucrainean copleşeşte Armata a VIII-a germană şi înaintează pe direcţia Uman, oraşul e cucerit şi înaintarea continuă către Bug, care este trecut la 20 martie.

Jukov reia atacul, copleşeşte Armata a VI-a blindată germană, trece Nistrul şi, la 24 martie, ocupă Cernăuţiul* în trei săptămâni, cu tot noroiul şi condiţiile grele climaterice. Armata I sovietică şi

frontul ucrainean înaintaseră 200 de km cu o medie de 20 km la zi şi dând lupte în condiţii extrem de grele.

Teritoriul României fusese invadat. Bucovina, judeţele din nordul Moldovei – Dorohoi, Botoşani – şi judeţele, din nordul Basarabiei – Hotin, Bălţi, Soroca – de asemenea, invadate Armata I blindată germană era încercuită. Vina o poartă şi acum singur Hitler, care a ţinut această armată în jurul Vijniţei, cu misiunea de a o apăra fără gând de retragere. Dar şi data aceasta ca şi la Cerkasî, ordinul lui Hitler nu este ascultat, însă retragerea din ultimul moment, pe noroaie şi sub presiunea inamicului, este egală cu o înfrângere. Soldaţii abandonează armamentul şi vehiculele. Armatele sovietice ajung odată cu ei pe Nistru. La Kamenesk-Podolsk sunt încercuite 10 divizii germane. Comandantul acestui grup, generalul Hube, cere aprobarea lui Hitler de a străpunge în cereuirea pentru a pătrunde spre sud.

Hitler, sub prada aceleiaşi idei fixe, nu aprobă. Feldmareşalul Manstein se deplasează în acest scop la Obersalzberg. Aici are loc o discuţie plină de reproşuri din partea lui Hitler, Manstein îi spune că i-a cerut retragerea înapoia Donului, înapoia Doneţuiui. Apoi, înapoia Niprului, înapoia Bugului şi de fiecare dată inamicul a forţat rezistenţa germană. Hitler, în cele din urmă îşi dă aprobarea pentru ieşirea lui Hube din încercuire,

Retragerea armatei I se face în condiţii extrem de grele. Trecerea Nistrului, a Prutului sunt operaţiuni foarte grele. Cu toate aceste enorme greutăţi, von Hube reuşeşte să iasă din încercuire şi să se unească cu Armata a IV-a blin* dată germană şi împreună, să oprească înaintarea armatelor sovietice. În câmpia ungară. Faţă de acest succes, von Hube e chemat la cartierul führerului şi decorat cu „Frunzele de stejar" ca răsplată a eroismului dovedit Von Hube, la înapoierea sa pe front cade cu avionul şi moaree

La 30 martie, mareşalul von Manstein împreună cu von Kleist sunt înlocuiţi, Hitler fiind nemulţumit de modul în care au condus războiul. Ei sunt înlocuiţi la nord cu generalul Model şi la sud cu generalul Schörner.

La 2 aprilie. Hitler trasează linia defensivă a frontului de est. La nord: Kovel-Brodi-Tarnopol-Carpaţii între Colomeea şi Tg. Neamţ. Apoi, laşi-Chişinău-Odessa-Criâneca*

În timpul în care pe front situaţia lua clin zi în *zi* aspecte mai grave, starea din interiorul ţării era dominată de îngrijorarea perspectivei apropiere! jeâmpului de luptă de ţară precum şi a bombardamentelor aeriene, care începeau să fie aşteptate odată cu sosirea primăverii Fiecare cetăţean, de la particular la funcţionarul de stat, fiecare instituţie îşi aveau fixate locul de refugiu şi se făceau pregătiri pentru evacuare. Astfel şi

mareşalul Antonescu îşi alesese loc de adăpost, în caz de bombardament, Snagovul.

Printr-o coincidenţă fatidică, denumirea prea modestei şi total inconfortabilei vile în care se fixează locuinţa mareşalului în primul moment, datorită refuzului asentimentului proprietarului Palatului de la Snagov, prinţul Nicolae, care trăia în Elveţia, era „Vila Weber”. Într-o vilă cu acelaşi nume, a locuit şi Mussolini pe timpul cât a avut domiciliul în Insula Madalena, după ce a fost arestat. Nimeni nu cunoştea pe atunci această potrivire de nume şi astfel şi „*Vila Weber*” de la Şnagov a intrat în istorie.

Evoluţia gravă a frontului impunea mareşalului probleme foarte serioase şi urgente. În primul rând, situaţia Crimeei. Închiderea Armatei a VII™a germană şi a celor 7 divizii române în care intrau Corpul de Cavalerie şi Corpul Vânători de munte de sub comandamentul, g-ra™. hâhri german Janecek, nu era de natură să-i dea, linişte, Argumentul invocat de Hitler că păstrarea Crimeei apără zona Ploieştilor nu justifica riscul de a pierde diviziile, Mareşalul, în ideea pe care o urmărea neobosit, de a desprinde ţara de Germania, încerca tot posibilul pentru a nu pierde aceste forţe, ca să-şi constituie o rezervă pe care s-o aibă la îndemână. Acţiunea dusă de mareşal asupra lui Janekec nu avea niciun efect deoarece şi acesta era de părere să fie evacuată

Crimeea. Speranţa unei ieşiri din capul de pod Nikolaev, păstrat” cu mari sacrificii atâta timp şi de unde se spera că o acţiune din acea direcţie, ar fi putut elibera Perikopul şi deschide istmul Crimeei, dispăruse odată cu retragerea acelui cap de pod şi pierderea Niprului. După cum se dezvolta acţiunea sovietică, era de aşteptat un atac asupra Crimeei”.

Preocuparea şi grija aceasta era dublată şi de aceea pe care o purta diviziilor româneşti, care sufereau presiunea neîncetată a trupelor Frontului 2 ucrainean. I se daseră toate asigurările că linia Bug fiind fortificată, atacul sovietic va fi oprit. Într-adevăr, această linie dacă s-ar fi păstrat, ar fi putut da satisfacţii în ce privea, liber» ta tea de acţiune pentru urmărirea unei politici separates în această îngrijorare, gândul mareşalului se concretizează într-un ordin de *zi* către ostaşi, dat cu prilejul zilei de 24 Ianuarie 1944.

„Ostaşi.

Sărbătoriră astăzi sfânta zi de 24 ianuarie, în condiţii de luptă crâncenă. Sunteţi astăzi întrebaţi ce aţi căutat la Stalingrad şi ce aţi căutat la Odessa şi în Crimem, în faţa istoriei, în faţa poporului şi a duşmanilor răspund eu pentru voi în lunga şi încercata noastră viaţă ca popor, nu este niciun exemplu doveditor că suntem un neam de cuceritori. Mircea cel Bătrân, Ştefan cel Mare, Mihai Fitcăzul, Carol î, Ferdinand I au luptat

dincolo de falnicul fluviu; din poarta Pocuţiei, în poarta Dunării, au despicat Carpaţii, au aruncat punţi peste Tisa, pentru dreptul nostru, pentru datoria noastră.

Ostaşi din Crimeea şi Taurida, de pe Bug şi de la Odessa, din văzduh şi de pe zbuciumatele valuri, din cazărmi şi de la vatră; luptători care daţi lupta şi luptători care vă pe & gătiţi de luptă; luptători care aţi căzut, luptători care vă ridicaţi, nu uitaţi că daţi soarta hărăzită de ursită şi vă zdrobiţi fericirea şi vă sacrificaţi viaţa voastră trecătoare pentru a asigura fericirea şi viaţa fără de moarte a neamului vostru.

Vă cere aceasta existenţa părinţilor şi copiilor voştri. Vă porunceşte acesta trecutul patriei noastre.

Arătaţi neamului că ştim să murim pentru, a birui» Arătaţi lumii că ştim să învingem pentru a nu muri!

MOTO; – „întreb dacă pot informa Bucure ştiu! că guvernul U, R.S.S. nu are vreo obiecţie ia revenirea Transilvaniei de Nord României

(Convorbirea ministrului Nărui de la Stockholm cu reprezentanta sovietică* doamna Kolontay.)

ACŢIUNI DIVERGENTE CĂTRE ACELAŞI SCOP

Cairo-Moscova

În felul acesta lunile ianuarie şi februarie

sunt două luni. În care se poate chibzui oarecum mai înafâra influenţei luptelor. Prezentarea lui Creţeanu cu *„capitularea fără condiţii"* îi dăduse mareşalului o primă orientare asupra a ceea ce trebuie făcut. Când pentru a doua oară i se prezintă condiţiile aliaţilor în care nu era garantată suveranitatea statului, el le respinge. Luând cunoştinţă de hotărârea anglo-americanilor de a nu intra în România şi că aceasta cade în zona de influenţă a inamicului ei „a înţeles că o altă» direcţie de acţiune nu se va impune. Dacă anglo-americanii nu vor pune piciorul în România, atunci îl vor pune sovieticii. Deci cu ei va trebui să discute! Planul de acţiune guvern-opoziţie capătă e primă bifurcaţie: opoziţia primind condiţiile de la aliaţi, va continua să discute. El în schimb, va lua o altă iniţiativă care, de altfel îi va fi înlesnită de către mina pe care i-o întinde Stalin prin Ambasada U.R.S.S. de la Stockolm, în persoana ambasadoare! Kolontay.

Iată deci, la începutul anului 1944 şi, mai precis, către sfârşitul lui februarie, două acţiuni divergente dar pornite concomitent, una înspre Cairo şi cealaltă înspre Stockholm-Moscova. La invitaţia aceasta categorică pe care aliaţii, împotriva oricărui reflex de politică europeană, e adresează conducătorului statului român de a se îndreaptă spre răsărit, este de înţeles că el nu a aşteptat ca a doua oară o ofertă. În această

direcţie să i se prezinte. De aceea, când ministrul plenipotenţiar Narau, de la Stockholm vine cu propuneri concrete de la Stalin, el îi fixează condiţiile în care înţelege să discute* Această acţiune este dirijată în detaliu tot de ministrul de externe Mihai Antonescu, care astfel devine şi mai mult veriga de legătură în aceste acţiuni bifurcate, La acea dată poziţia lui Mihai Antonescu era cu totul ambiguă. Oficial, omul mareşalului, lucra în numele lui şi sub directivele lui, atât în răsărit, unde firul era liber, nesuprapunându-i-se la acea dată nicio altă imixtiune; pe firul de la sud, unde continua să lucreze în numele mareşalului pe de o partep iar pe altă parte să întărească şi să adâncească legătura sa personală cu opoziţia, şi totodată cu Palatul. Consider rându-se în graţiile regelui, slujea şi pe mareşal şi opoziţia deopotrivă. El se socotea ca fiind cel mai indicat să facă faţă la un moment dat în orice variantă* Şi asta din mai multe puncte de vedere: era un adânc cunoscător al situaţiei politice şi economice a ţării; deţinea frânele conducerii în aproape toate resorturile de stat; avea, la acea vreme, doar 40 ani. Toate acestea îl făceau să creadă că este cel mai în măsură a obţine încrederea regelui în primul rând căruia îi putea’s ervi o înţelegere cu aliaţii fie via Cairo (Creţeanu-ştirbei, consideraţi oamenii lui), fie prin Elveţia (unde-şi avea de asemenea un om şi pe unde stabilise un al canal de legătuiră şi cu

vestul şi cu estul), fie prin Stockholm; de asemenea, îi punea la dispoziţie competenţa şi experienţa pe care le câştigase de-a lungul a 4 ani de guvernare şi, pe deasupra, cu neaderarea lui la actele principale ale conducerii Mareşalului Antonescu de natură a-l fi compromis în faţa aliaţilor (aceasta după credinţa lui!) Fiind, în contact zilnic cu regele şi legat de el prin faptul că-i era profesor de mai bine de 3 ani, iar apanajul vârstei i se părea un atu înv plus de al celorlalţi şefi politici (Mareşalul avea 64 de ani; Maniu şi Brătianu peste 70) era convins că toate acestea îl vor ajuta în ideea pe care o urmărea*

Cum, evenimentele militare luau o întorsătură din ce în ce mai precipitată, Mihai Antonescu înţelegea să meargă cel puţin în ritmul lor, dacă nu să le devanseze. De aceea el nu pierde prilejul de a folosi orice situaţie în acest scop. Cum la Mihai Antonescu efectul de regie avea mare importanţă, el găseşte prilejul să joace iarăşi o mare scenă, ea o repetiţie generalăe, eu spectatori restrânşi Prima scenă fusese aceea din 22 noiembrie 1942, jucată în timpul bătăliei de la Don, în acea dimineaţă de duminică, în faţa generalului Jienescu şi a mea, la vestea înfrângerii de pe Don. Cea de a doua scenă, a fost jucată în februarie 1944, într-un alt decor: cabinetul de la Preşedinţia Consiliului de Miniştri, având ca spectatori pe soţia mareşalului şi pe Georgeta

Cancicov. Tonul de indignare, cuvintele jignitoare şi calificativele peiorative adresate eu tonul unui total dispreţ la adresa mareşalului, în urechile celor două ascultătoare, una fiind soţia mareşalului, cealaltă prietena şi confidenta acesteia, soţie a ministrului de finanţe Mircea Cancicov –, spre uluirea mai mare sau, mai mică a fiecăreia dintre ele, prin care arăta fără echivoc că el era „factotum” în conducerea treburilor ţării şi că mareşalul era un om „de cârpă” erau de natură să-i servească lui însuşi ca auto-sugestionare.

Această scenă îşi avusese şi ea rostul ei, după cum şi-l avusese şi prima: acela de a se convinge pe sine de adevărul celor spuse, care să fie apoi împărtăşite de cele ce l-au ascultat ca mai apoi această impresie să fie împărtăşită cât mai larg, spre a se forma începutul unui curent favorabil persoanei sale. Hotărât, pesemne, în acele momente, să sară definitiv pe alt taler al balanţei, destinului decât cel pe care stătea mareşalul, socotise această scenă ca fiind foarte importantă.

Georgeta Cancicox, plecând indignată de la Preşedinţie, primul lucru pe care-l face, este să se destăinuiască soţului. Acesta a înţeles imediat situaţia şi a văzut că Mihai Antonescu era hotărât să treacă de partea opoziţiei. Şi, mai mult, era clar că el *voia*, să înceapă acţiunea pe cont propriu. Nu mai putea tolera ca toţi aceşti politicieni de

opoziţie, oamenii zilei de mâine, să se adreseze chiar mareşalului situându-se sub conducerea, acestuia pentru a ieşi din război şi a trece de partea aliaţilor. Era timpul să arate clar şi să se audă acolo unde trebuie şi prin cine trebuie că mareşalul nu înseamnă nimic şi dacă într-adevăr este cineva în stare să conducă această, acţiune delicată, acesta este numai el. În consecinţă, lui şi numai lui trebuie să i se adreseze opoziţia în cap cu regele, bineînţeles. Fusese bine calculată lovitura* Mircea Cancicov, care servise ca ministru al economiei pe lângă mareşal, în guvernarea legionară, şi de care se despărţise, avea motivele lui să fie supărat pe acesta. Iată deci omul la urechea căruia, ajungând toate cele debitate, la adresa mareşalului, în faţa soţiei acestuia, aveau să-şi producă efectul care trebuia.

Iată cum prezentarea condiţiilor aliaţilor şi respingerea lor de către mareşal, precum şi însuşirea lor de către opoziţie marchează despărţirea între acţiunea mareşalului şi cea a opoziţiei, dar, mai mult marchează despărţirea lui Ică de mareşal. În aceste lume de sfârşit de iarnă când încă frontul era pe Bug, liniile de acţiune diplomatice se trasează cu precizie:

— mareşalul se desparte de opoziţie şi se îndreaptă singur către Moscova, fără să rupă legăturile cu Cairo;

— Maniu şi Brătianu rămân să continue

tratativele eu aliaţii la Cairo;

— la acţiunea Creţeanu se vor adăuga mai târziu Barbu Ştirbei şi Vişoianu.

— Palatul, în legătură cu opoziţia, începe să-şi lărgească acţiunea prin sprijinul generalilor diversionisti.

Strecurându-se ca o suveică prin aceste fire de urzeală, Ică Antonescu îşi trăgea spuza pe turta sa, căutând să fie bine cu toţi: rege, opoziţie, mareşal.

Ziaristul american Markham scria relativ la primirea condiţiilor de armistiţiu aliate de către opoziţie, care fuseseră respinse de mareşal, următoarele: „Cu toate că discuţiile lui Maniu cu aliaţii, prin Ştirbei şi printr-un emisar suplimentar, Ctin Vişoianu, căzuseră baltă, Maniu continua să încerce să discute. El ştia că Stalin şi Antonescu încercau să ajungă la o înţelegere între ei, fără a ţine seama de aliaţii occidentali şi de adevăraţii reprezentanţi ai poporului român, ceea ce-l făcea să lucreze cu mai mare îndârjire. Se îndoia că Antonescu va reuşi. Iar dacă va reuşi, va aservi ţara lui Stalin aşa cum i-a aservit-o lui Hitler. Maniu dorea ca Marea Britanie şi America să aibă un rol important în acest aranjament.

El trebuia să fie încheiat de adevăraţii români, iar nu de dictatorul Antonescu şi mai dorea ca acest act să fie semnat la Cairo sau în alt oraş, în afara Uniunii Sovietice şi în niciun caz la

Moscova/6

Ziaristul american, precizează că deţine informaţiile de la partizanii lui Iuliu Maniu, ceea ce însemna că obiectivitatea încetase. Nu mai era nicio îndoială că acţiunea diplomatică începuse faza competiţională; cine dă mai mult, cine scoate mai ieftin! Cuvântul că Maniu se „îndârjea" cu atât mai mult în ducerea mai departe a unor convorbiri născute moarte ne dovedeşte că ziaristul îl pune pe Maniu în postura omului care se îndârjeşte ca să stăruie mai departe unde nu era nimic de obţinut. Nu era greu de admis că angâo-amerâeanii înadins au impus predarea fără condiţii, pentru a împinge politica românească spre Moscova, în faţa căreia Roosevelt capitulase încă de la Teheran şi va continua să capituleze.

Ceea ce este interesant în pasajul citat, este că, în mod indirect, mareşalul este justificat în respingerea condiţiilor americane, deoarece însuşi Maniu le acceptase numai ea să-i mai rămână posibilitatea de a discuta, A continua discuţii, a „pertracta", era un viciu congenital al formaţiei sale politice. Or, în lumina datelor istorice de astăzi, se vede cât de zadarnică este aceasta., şi că dorinţa noastră, şi în primul rând a mareşalului de a intra în legătură numai cu anglo-americanii, fusese iluzorie.

Cuvintele mareşalului pe care, în martie 1944, le adresează la adunarea comandanţilor de

regimente şi mari, unităţi de la Academia de Război, referindu-se la Italia *spun totul*: „*Italia a capitulat fără condiţii, dar a intrat în Europa la un braţ cu americanii şi la celălalt braţ cu englezii. Eu nu pot intra în Europa la braţ cu comuniştii*!” Şi tocmai aşa, îl obligau aliaţii fireşti să intre.

Acele „duşuri reci” primite de Creţeanu, acel: „Nu ne interesează cine intră în Balcani”} spuneau răspicat şi „Luaţi-vă gândul de a ne vedea în Balcani şi resemfia»ţi-vă în faţa sorţii implacabile, sunteţi daţi pe mâns Uniunii Sovietice, aranjaţi-vă cu ea” era răspunsul, aliaţilor la discursul mareşalului de la Academia Militară.

fi

As IM, acel, echilibru pe care se „stabilise siguranţa Europei de după războiul din Crimeea din 1856,. prin crearea statului independent România, era distrus prin mina – e drept, silită – şi a unuia care era pe locul deţinut atunci de lord Baconsfield, apărătorul creării Principatelor Române şi mai târziu a retrocedării de către Rusia a celor. 3 judeţe din Sudul Basarabiei: Belgrad, Cahul şi Ismail, Dar mareşalul, întocmai lui Ştefan cel Mare, rămăsese singur apărător al acestui echilibru perimat. Şi Ştefan cel Mare încercase să se facă „Atletul creştinătăţii „împotriva expansiunii turceşti, rămânând să lupte singur, să fie copleşit de această putere „ca la urmă să

predea urmaşului său. Bogdan, ca testament politic, îndemnul: *„Să închine ţara la turci, iar nu la alte neamuri, căci neamul turcilor este mai înţelept şi mai puternic*, că *el nu va putea ţine ţara cu sabia, ca ämsul*”»

Mareşalul, realist şi cu iubire de ţară, nu a întârziat să vadă încotro poate găsi o soluţie salvatoare şi să se îndrepte înspre ea cu toată hotărârea de care era în stare şi cu toată demnitatea pe care i-o impunea întreg trecutul de luptă şi de vitejie al neamului său. După cum el văzuse că aceiaşi englezi care, prin reprezentantul lor la Bucureşti, îl sfătuiseră în 1940 să treacă de partea lui Hitler, deoarece altă soluţie nu se găseşte, tot aceiaşi englezi vin în 1944 să-l sfătuiască să treacă de partea ruşilor, ca singură soluţie. Iar faptul că declarase că nu vrea să intre în Europa *„la braţ cu comunismul”*, nu-l mai angaja cu nimic, deoarece marii factori de răspundere, nu numai ai echilibrului european, dar ai echilibrului mondial, îl dezlegaseră de această atitudine prin pactizarea lor cu statul comunist. A mai fi continuat în ace îşi atitudine, ar fi însemnat să dea dovadă de lipsă de simţ politic.

După cum se va vedea ulterior, cu toată această dureroasă abdicare, plină de consecinţe întunecoase, mareşalul, fiind în pline tratative cu Moscova, nu renunţă la o acţiune înspre Cairo, întărind-o în luna mai, prin trimiterea acelor doi,

emisari amintiţi mai sus.: Ştirbei şi Vişoianu, şi în felul acesta, cele două canale de acţiune guvern-opoziţie nu încetează să aibă din când în când puncte de interferenţă, dovedind astfel că mareşalul Antonescu avea cel puţin tot acelaşi grad de înclinaţii către tabăra anglo-americană, pe cât avea şi Iuâiu Maniu, dacă nu mai mult.

Privitor la teama lui Maniu că mareşalul va da ţara pe mâna lui Stalin, aici nu ar fi nevoie de niciun comentariu, dar edificarea va veni la timpul său, spunând totuşi cu anticipaţie că în mod sigur Maniu ar putea să se încreadă în mareşal mai mult de data aceasta decât se încrezuse atunci când mareşalul se apropiase de Hitler. Oricum, mareşalul oferea mai mare garanţie că nu va aservi ţara lui Stalin, cu atât mai mult că nu o aservise deloc lui Hitler, Mai mult, această neîncredere părea să fie provenită din partea partizanilor lui Maniu, care-l informaseră pe ziaristul american şi care, spre cinstirea marelui patriot Maniu, nici nu putuse proveni de la el. Dovadă că este aşa este că Maniu şi Brătianu nu ezită să-i acorde toată încrederea mareşalului, apelând la protecţia sa, să-l informeze şi să meargă mână în mână cu el, cerându-i mai departe să conducă” treburile ţării chiar în aceste momente hotărâtoare, din 23 August 1944.

Maniu, cu ştiinţa şi aprobarea mareşalului, perseverent în relaţiile cu Cairo, nu pierduse

speranţa că aliaţii, în cele clin urmă, îşi vor urma interesele lor evidente în trimiterea celor doi emisari amintiţi mai sus: Ştirbei această zonă a Europei şi nu vor lăsa Balcanii în mâna Uniunii Sovietice. Atâtea motive pledau pentru această acţiune încât era greu de conceput că o mentalitate europeană, oricât de deformată ar fi fost ea, în afara cazului de trădare, ar fi putut renunţa cu uşurinţă la această regiune. Pentru aceasta a trebuit să existe o mentalitate americană.

Mareşalul, deşi înţelese aceasta şi nu ezitase să se îndrepte spre duşmanul său, era hotărât mai departe să-l sprijine pe Maniu şi să-i dea concursul. Consecvent principiului că „politica unei ţări nu trebuie să fie lăsată pe o singură mână”, îi pusese la îndemână şi oameni şi resurse financiare.

În ce priveşte acţiunea lui Mihai Antonescu, aceasta se dovedise la început sterilă şi fără efect la şefii de opoziţie care voiau să-l folosească, dar numai atât. Încrederea în el era inexistentă. În faţa lor, Mihai Antonescu apărea aşa cum era: un om agitat, un om intrat în panică, prea mic, prea gol (i se spunea „Vidul sonor”), pe lângă o personalitate ca aceea a mareşalului.

Mareşalul, care-i retrăsese încrederea sa totală, fusese nevoit să-l lase să se facă util în ducerea acestor complicate tratative diplomatice,

fără însă a-şi face nici cea mai mică iluzie asupra devotamentului acestuia. Mareşalul nu a cunoscut nimic din scena petrecută în faţa celor două doamne. Georgeta Cancicov nu i-a spus nimic. În acea perioadă era prea frământat de cele mai complexe probleme ale conducerii militare-administrative-economice şi politice.

Ţinut la curent cu desfăşurarea operaţiilor, numai în măsura în care germanii voiau a-l informa, el îşi baza aprecierile numai pe informaţiile date de trupele române de pe front. Şeful Marelui Stat Major în persoana generalului îl le Şteflea, după ce venise de la inspectarea frontului de pe Bug, unde fusese trimis de către mareşal, îi dăduse cele mai categorice asigurări că linia Bugului, fiind întărită cu lucrări din beton şi obstacole, nu va putea fi trecută. Această asigurare a dat oarecare linişte mareşalului pe timpul celor două luni, pentru a se dedica celorlalte probleme, dar curând se va dovedi că ele erau cât pe-aci să devină funeste.

Relaţiile cu Hitler nu suferiseră nicio alterare până la acea dată, după cum nu au să sufere până în ultimul moment. Hitler, îi acorda mareşalului aceeaşi completă încredere, susţinută de admiraţia sa pentru modul de guvernare priceput şi demn de care acesta dase dovadă timp de 3 ani. Anul acesta, în care se desfăşurase o vie activitate diplomatică contrară intereselor germane nu

transpirase aproape nimica care să fi ajuns la urechile lui Hitler. Mareşalul slujise admirabil drept „haină de vreme rea” şi va continua să slujească pentru toţi până în ultima clipă a guvernării sale. Nu tot astfel se prezenta situaţia lui Mihai Antonescu faţă de germani. Toate manifestările acestuia au atras atenţia germanilor şi antipatia lor crescuse faţă de el. Ribbentrop, omologul său de la externe, nu-l putea suferi. El devenise deja, în pragul lui 1944, „persona non grata”. El, nu făcea altceva tiecât, ţinându-se cu o mâpă cu toată puterea de pulpana hainei mareşalului, să-l buzunărească cu cealaltă, căutând zi eu zi să-şi însuşească tot ce-i convenea. Compromis personal prin unele afaceri oneroase, prestigiul lui era redus la zero şi în faţa guvernului, a opoziţiei şi a opiniei publice. Fără să ţină cont de aceasta, el se infatua zilnic, trăgea sfori, făcea proiecte şi strângea devize.

Mareşalul Antonescu, cedând, ideii impuse de Occident, de a se îndrepta către Moscova, foloseşte mâna întinsă de Stalin, care în februarie 1944 îi trimite propuneri de a începe tratative de pace. Această ofertă sovietică ar părea surprinzătoare la prima vedere, dar ţinând seama *că* Stalin făcuse un demers pe lângă mareşal în sensul îmbunătăţirii raporturilor dintre România şi URSS, cu puţin timp înainte de declanşarea războiului, nu ar trebui să ne mire prea mult. Într-

adevăr, puţin după înăbuşirea rebeliunii legionare, la una din recepţiile Ministerului de Externe sovietic, la Moscova, Vîşinski, prim-secretar al Ministerului de Externe, îi declarase lui Grigore Gafencu, ministrul nostru plenipotenţiar: „Guvernul Uniunii Sovietice priveşte cu mult interes şi urmăreşte atent evenimentele din ţara dumneavoastră şi apreciază în mod favorabil conducerea generalului Antonescu... Vă rugăm să transmiteţi generalului Antonescu în ce înaltă măsură sunt apreciate de către guvernul nostru eforturile politicii sale de pace (România nu participase cu trupele sale, cum făcuseră Ungaria şi Bulgaria, la atacul împotriva Iugoslaviei, dezlănţuit de Hitler). Guvernul sovietic doreşte să dea relaţiilor cu România un caracter amical şi de încredere..."

Această încercare făcută de U.R.S.S. de a se apropia de România în preajma declanşării războiului nu făcea nicio aluzie, bineînţeles, la anexările recente, mai mult încă, ea nu împiedică pe Molotov să răspundă plenipotenţiarului român, când acesta protestează împotriva ocupării Herţei şi a altor puncte de frontieră în afara liniei de graniţă dintre noi şi ruşi: „*Toate să aveţi – dreptate şi să se fi produs o greşeală, dar faptul este consumat*".

Încercarea, în schimb, constitui pentru Ribbentrop un punct de acuzaţie ce-l aduse Rusiei

pentru motivarea invadării ei: „Guvernul sovietic a făcut demersuri pe lângă guvernul român spre al îndepărta de Germania, aesprinzându-l din alianţa firească

Comportarea trupelor române pe timpul războiului, care contrastase atât de puternic cu comportarea trupelor germane, făcuse ca ele să capete cele mai autentice certificate de „bună purtare" din partea populaţiei pe la care trecuseră. Corespondentul de război al Marii Britanii de pe frontul de est, Alexander Werth, în lucrarea „Memorii" nu conteneşte de a consemna aceste certificate culese de la toţi locuitorii din zonele pe unde trecuseră şi luptaseră armatele române. Aceste informaţii nu lipsesc nici de pe masa lui Stalin. Ele, împreună cu cele enumerate mai sus, îl determinaseră pe acesta să se pronunţe cu privire la reluarea tratativelor cu România: *„Singurul guvern cu care se poate trata este guvernul mareşalului Antonescu, care reprezintă singura autoritate cu care se poate discuta* (!

Ca Stalin era pregătit în această perspectivă mai poate vedea şi din declaraţiile făcute de el la Conferinţa de la Teheran, de la începutul iernii trecute. El declarase că Germania, în urma loviturilor ce va urma să primească, va începe prin a-şi pierde pe rând toţi aliaţii şi că unii dintre ei au şi început să caute contacte cu aceştia.

Iată deci o serie de elemente care apar

pentru a înlătura surprinderea în ce priveşte angajarea unor discuţii de pace cu Moscova şi cu Stalin. Mareşalul, pe de altă parte, şi el obişnuit cu această idee, pe cât de neplăcută i-ar fi fost, nu ezită niciun moment să prindă mina care i se întindea şi prin Nanu, ministrul său de la Stockholm, li trimite următoarea notă conţinând punctele de vedere ale României la condiţiile de ieşire din Axă:

1. Guvernului Român îi revine dreptul de a hotărî data la care să considere favorabilă ieşirea din război.

2, – Guvernul român fixează un termen de 15 zile de la data ieşirii din război, necesare ca prin propriile sale mijloace să acţioneze pentru a evacua toate trupele hitleriste de pe teritoriul României.

3. – Pentru trecerea trupelor armatelor sovietice prin ţară se fixează un coridor, delimitat strict geografic, în afara căruia trupele sovietice nu vor călca.

4.

— România îşi rezervă dreptul suveran asupra restului teritoriului necuprins în amintitul culoar, unde nu se va putea produce niciun amestec străin.

i

Aceste patru puncte erau menite a da toată garanţia mareşalului că odată un pact încheiat cu

ruşii, aceştia să nu invoce niciun motiv pentru a se extinde în întreg cuprinsul ţării şi a face ingerinţe în treburile ţării. Aceste puncte devin definitive în 12 aprilie 1944. În ambianţa arătată mai sus vine să se intercaleze scrisoarea generalului englez Maitland iWilson, comandantul suprem al forţelor aliate din Mediterana, adresată, la începutul lunii aprilie 1944, mareşalului Antonescu, prin care acesta, făcând „la sourde oreille" la toate demersurile iniţiate de mareşal faţă de aliaţi, pentru deschiderea unor tratative de armistiţiu în condiţii onorabile, cerându-le în primul rând să-şi trimită trupe de-ale lor la Dunăre, îi cerea pur şi simplu să cedeze în mâinile ruşilor, predându-se fără condiţii. Iată scrisoarea răspuns a mareşalului către generalul englez, din 2 aprilie 1944:

„Am primit mesajul Dumneavoastră.

Vă rog să nu cereţi unui popor mic dar viteaz, care de două mii de ani luptă pentru viaţă, credinţă şi libertate, să se dezonoreze pe sine.

Vă rog să nu cereţi unui soldat cinstit şi unui om bătrân să-şi sfârşească zilele în umilinţă.

Aşa cum dumneavoastră luptaţi pentru Anglia, tot aşa lupt şi eu pentru Patria mea, dar de suferinţele, luptaşi ameninţările sub care noi trăim, dumneavoastră nu vă puteţi da seama. Noi am fost atacaţi, deşi nu am atacat pe nimeni. Ceea ce a fost al nostru şi a fost al nostru de secole, ei ne-au luat.

Aliaţii, şi prietenii noştri au fost obligaţi de evenimentele europene din 1940 să ne abandoneze total, lăszându-ne astfel să fim jefuiţi de laşii noştri vecini. Niciunul din marii noştri aliaţi de atunci nu putea să ne garanteze frontierele noastre reduse, ca răspuns la strigătul nostru de alarmă. Alături de Germania am fost nevoiţi să ne opunem Rusiei, care zilnic ne umilea şi ne ameninţa.

Singura ţară din lume care, la cererea noastră, a fost de acord, în împrejurări dificile, să garanteze existenţa durabilă a naţiunii, a fost Germania.

Gând poporul nostru va t moară, nu-i cereţi astăzi să accepte dizgraţia şi dezonoarea. Mare şi glorios soldat ce sunteţi, sunt sigur, veţi înţelege. Ajutaţi-mă să salvez un popor şi nu mă forţaţi să-l arunc în prăpastia, fără sfârşit, a distrugerii şi ruşinii. Noi suntem prietenii dumneavoastră şi nu duşmanii dumneavoastră…

Niciun popor, suni sigur, cu forţele aproape intacte, cum sântale noastre, nu ar putea să capituleze şi retragă din acţiunea în care însăşi libertatea şi existenţa Sui sunt în joc, fără o garanţie serioasă pentru zilele cam vor veni…

Că nu se va comite nicio hidiscreţie în legătură cu acest mesaj, mă bizui pe dumneavoastră, ca soldat.

— Mareşalul

La această scrisoare, care nu este altceva decât chintesenţa întregii politici duse de mareşalul Antonescu de-a lungul celor patru ani de guvernare, cu expunerea lapidară şi limpede asupra comandamentelor care dirijează de milenii conducerea poporului român, devenite axiomă pe timpul guvernării mareşalului Antonescu – apărarea integrităţii teritoriului, a libertăţilor şi a credinţei… drept răspuns şi semn al înţelegerii dramei pe care poporul român o trăia în acele momente – ne trimite, exact după 48 de ore – la 4 aprilie 1944 (scrisoarea mareşalului către generalul englez fiind datată la 2 aprilie 1944) „*Liberator-urile*” americane.

Cum au răsunat în urechile mareşalului uruitul motoarelor acelor „liberatoare” şi exploziile covorului de bombe de la Gara de Nord şi cartierul Griviţa, când încă nu se estompaseră vibraţiile pornite din adâncul inimii şi conştiinţei sale ale cuvintelor din scrisoare, numai el a putut şti S Totuşi nici acest act ostil nu a avut darul să-l facă a renunţa – cum ar fi fost firesc – la orice gând şi încercare de a atrage pe aliaţi lângă el şi a nu-l sili să predea ţara ruşilor, după cum declarase. Şi, după cum se va vedea, mareşalul Antonescu, chiar până în ultimele momente ale guvernării sale, a sperat ca aliaţii tot, se vor trezi şi-şi vor da seama ce poziţii pierd pentru stăpânirea continentului Europa prin cedarea

teritoriului românesc ruşilor, Dar, după cum vom vedea, ci nu şi-au dat seama deoarece interesele limitate pe care le urmăreau, nu le dădeau voie să o fa că, Aliaţii, urmăreau un singur ţel şi anume: terminarea războiului, în orice condiţii, sau, cu alte cuvinte, distrugerea lui Hitler şi a maşinii lui politice şi militare» Cu totul altfel se petreceau lucrurile în tabăra aliaţilor de la răsărit. Această tab ară, pe lângă ţelul comun, adică acela de distrugere a maşinii de război a lui Hitler, considera la fel de urgent şi important planul de acţiune de după război.

Este incontestabil acum, după cele ce s-au petrecut după război în Europa şi în lume, că în planurile ruşilor, nu se afla numai obiectivul distrugerii Germaniei naziste.

Asta constituia o primă fază, după care se trecea, fără oprire, la faza a doua: dominaţia Europei şi apoi a lumii. Dovada că este aşa o constituie surprinderea aliaţilor, Germania fiind la pământ, ruşi au început să-şi calce angajamentele.

Spre marea cinste şi glorie eternă a mareşalului Antonescu, el a fost singurul dintre şefii de state europene care a prevăzut acest plan rusesc şi a căutat să-l contracareze, trezind atenţia şi interesul apusului asupra importanţei României în ce priveşte dominaţia Continentului „dar un destin implacabil a planat asupra evenimentelor.

Zadarnică ar putea să pară acum această, străduinţă dusă de către mareşal la limita forţelor omeneşti pentru împiedicarea acelei desfăşurări fatale a evenimentelor, dacă ea nu ar sluji drept mărturie că România a ştiut să-şi joace rolul permanent, cu sacrificii de sânge, pentru apărarea pământului său şi, concomitent, pentru interesele continentului pe care le reprezenta» aici, – ia graniţade, răsărit. Ea şi-a jucat rolul european cu glorie, multe jertfe şi suferinţa de milenii, rol pe care Jules Michelet l-a „asemuit cu „un rulment de diamant între roţile dinţate ale celor trei marii imperii: Austria. Rusia şi „Turcia”; Astăzi noi am putea corecta această imagine spunând că România este un rulment de diamant, între roţile dinţate ale expansionismului slav.

Sub impresia schimbului de scrisori dintre generalul englez Wilson şi mareşalul Antonescu de la acel început de aprilie răscolitor şi a efectelor distrugătoare ale covorului de bombe pe care „Liberatoarele” americane nu încetausă le aştearnă asupra zonelor importante din ţară, mareşalul a dus o discuţie, la Snagov, în „Vila Weber”, la miez de noapte, în mod conspirativ, cu Iuliu Maniu. Din acea convorbire se va putea deduce în ce măsură ultimatumul lui Wilson şi represaliile declanşate asupra ţării prin bombardamentele de aviaţie putuseră influenţa hotărârea mareşalului de a renunţa la condiţii

pentru încetarea ostilităţilor.

Convorbirea dintre mareşalul, 1/ Antonescu şi Maniu, din noaptea de 14/15 aprilie, prin care mareşalul le explicase de ce ţinea la toate aceste puncte, era convorbirea la cave m-am referit eu la început; era" convorbirea aceea pe care o surprinsesem în miezul nopţii, dusă în mod aprins în încăperea locuită de Ică de la o extremitate a acelei vile. Atunci mareşalul definitivase aceste puncte şi cerea din partea sovieticilor o înţelegere şi o aprobare. Mareşalul avea experienţa pe care o căpătase în Moldova, la Iaşi, în 1917, cinci trupele ruseşti se revoltaseră şi se revărsaseră peste toată Moldova, paralizând acţiunea de guvernământ, când a trebuit ca el, prin energia şi munca depusă, să organizeze adevărate operaţiuni militare pentru alungarea acestor trupe peste Prut şi apoi peste Nistru. El nu mai dorea să se repete sub o altă formă acea situaţie, Punctul la care ţinea cel mai mult rămăsese acela de a-şi păstra un teritoriu suveran. Era o ultimă iluzie pe care şi-o mai permitea. Dar, şi această iluzie se va risipi repede. Vocea aceea, în care răsunau toate ecourile unei întregi drame istorice, care îndoliase şi umpluse de griji, tristeţe şi jale întreaga Moldovă a anului 1917, îmi răsunase de atâtea ori în urechi în evocările repetate de un sfert de secol: „Nu *înţelegi, domnule Maniu, că eu nu pot admite să nu-mi păstrez la dispoziţia mea un teritoriu din*

ţară, în care să nu poată pune piciorul un soldat străin? *Am nevoie de un teritoriu suveran în care să nu se poată produce niciun an\estec din afară, Eu ştiu ce înseamnă să ai de-a face cu ruşi în Moldova. Nici guvernul, nici regele şi familia regală nu-şi aveau garantă siguranţa. Eu nu vreau ca această situaţie să se mai repete, mă înţelegeţi*? *Pentru a putea guverna în linişte, şi în autoritate, am nevoie de un teritoriu unde să pot să-mi exercit dreptul de suveranitate…"*

Pentru obţinerea acestor condiţii de înţelegere, mareşalul ştia foarte bine că va trebui ca frontul să fie stabilizat în afară sau, în cel mai rău caz, la graniţele de est ale ţării şi pentru aceasta întreaga sa preocupare se îndrepta către evoluţia evenimentelor pe această parte a frontului. Numai într-o asemenea situaţie se puteau obţine condiţii bune pentru încheierea unui pact cu ruşii. El îşi reînnoi cererile către germani cu privire la livrările de armament angajate de aceştia, care începuseră să-şi Încetinească ritmul, din cauza marilor distrugeri produse de către bombardamentele aliate asupra regiunilor industriale ale Germaniei. Cu toate acestea, el reuşi să obţină materiale, armament şi tancuri pentru completarea dotării diviziei române blindate.

Prin ocuparea Romei de către aliaţi, o altă perspectivă *se* deschisese pentru ţară, în afară de

aceea a mutării teatrului de război pe propriul său teritoriu: bombardamentele aeriene! într-adevăr, bazele aliate se apropiaseră mult şi numai vremea de iarnă mai constituise o piedică în declanşarea lor. Măsuri intense erau în desfăşurare şi apărarea regiunii petroliere era pusă la punct cu ultimele dotări în armament şi avioane.

În linii generale cam acesta era tabloul activităţii conducerii treburilor ţării, când marea veste veni pe biroul mareşalului! Bugul fusese depăşit, Nistrul atins şi Cernăuţiul ameninţat de către vârfurile armatelor lui Konev. După cum afirmă Alexander Werth, martor ocular al acestor operaţii: La 5 martie, generalul Konev declanşează fantastica sa ofensivă Blitz-Kreig-ul, prin lapoviţă şi noroaie. După ce au atins Bugul şi l-au forţat, aceste forţe. s-au îndreptat nestânjenite spre frontierele României. În această mare de noroi, singurele mijloace de transport, în afara tancului T-34, erau autocamioanele americane „Studebaker”, iar soldaţii sovietici nu conteneau cu laudele la adresa lor.

După informaţiile pe care le deţinea Marele Stat Major la acea vreme, pe lângă Studebaker, se mai adăugase şi Dodge-ul. Aceste mijloace, deşi sosiseră în U.R.S.Sîncă din februarie 1943, dată până la care se primiseră

72.000 de autocamioane, ele nu fuseseră distribuite în ofensiva de la Stalingrad şi aceasta

explică amploarea-redusă a etapelor zilnice care se reduceau la câţiva kilometri, maximum 10. Numai după ce aceste autovehicule au intrat în dotaţia frontului, aceste etape cresc considerabil, ajungând până la 40 km, la zi, ceea ce era fantastic.

Situaţia era tocmai inversă la germani. Ei au trebuit ca după şase zile de rezistenţă să părăsească Umanul şi să se retragă, lăsând pe teren materiale şi autovehiculex împotmolite. Drumul spre frontierele României fusese larg deschis, după ce linia Bugului se dovedi că nu însemnase nimic altceva decât o promisiune şi în ultimă instanţă, tot o iluzie. Pentru a avea o idee generală de surpriza: declanşării acestei mari ofensive tocmai tind germanii se aşteptau mai puţin, în acea faimoasă „Schlamm periöde” socotită până acum o perioadă de încetare a operaţiilor din cauza dezgheţului, trebuie arătat că ruşii capturează într-o staţie de cale ferată un tren întreg cu 240 de tancuri noi trimise pentru front. Nici nu au avut timp să le debarce!

Această situaţie produsese, după cum era de aşteptat, totală uluire şi la Marele Comandament român, Mareşalul fusese surprins. Tot ceea ce clădise ca eşafodaj politic până acum şi fusese sprijinit pe ipoteza păstrării liniei Bugului, era dărâmat. Totul trebuia luat de la început, în primul rând trebuia asigurată o linie a frontului care era

în plină mişcare. Marele Stat Major nu prevăzuse nimic. La prevenirile mareşalului, generalul I, Şteflea clase toate asigurările în ce privea frontul de pe Bug, care nu va putea fi străbătut. Cât de îndreptăţite fuseseră deci criticile severe, pe care mareşalul i le adusese laaflarea străpungerii liniei Bug!

„Bine Şteflea, cum era posibil aceasta! Dumneata, care yn-ai asigurai acum trei, luni ca Bugiţi, nu va fi ym trecut, ini azi cu această informaţie? Nu dumneata mi-ai dat toate asigurările, la îndemnurile mele de a pregăti o poziţie de rezistenţă înapoi, că nu e nevoie deoarece ceea be ai văzul dumneata pe Bug îţi dă toată garanţia că un Htac inamic nu va putea trece? Nu mi-ai spus dumneata că pe Bag s-a creat o a doua linie Siegried?”

Dar generalul Şteflea îşi avea şi el scuzele sale, deoarece aceasta era credinţa generală la armata germană şi „mai mult, ea circulase şi în rândurile armatei sovietice. Coresponentul englez menţionează în cartea sa că în rândurile armatei sovietice era răspândită convingerea că Bugul prezintă o linie puternic întărită.

Toate acestea nu serviră însă, la nimic, deoarece nu cu aceste justificări sau reproşuri se putea acoperi o frontieră atât de grav ameninţată, cum fusese în martie 1944 frontiera de nord şi de est a României, Or, această frontieră se impunea a

fi acoperită, şi îmbrăcată cu forţe şi întăriri în asemenea măsură încât să fie în stară să oprească invazia, să stabilească din nou un front fix, pentru a pune din nou o bază concretă desfăşurării tratativelor de pace.

Surprinderea Marelui Stat Major român, cu toate că în dosarul Biroului 3 al Cabinetului Militar al Conducătorului stătea un memoriu prin care se propusese din luna noiembrie să se ia măsuri pentru această eventualitate, dar care memoriu fusese neluat în seamă de şeful Cabinetului militar pe motivul că „problema era de resortul Marelui Stat Major şi Cabinetul militar nu are căderea a se amesteca" – a fost aşa de completă îixcât singurele trupe care au putut fi folosite ca perdea de acoperire au fost trupele Brigăzii 6 Cavalerie aflate la Iaşi, în detaşamente trimise spre Nistru. S-a recurs la regimentele 7 şi 6 Roşiori. Locotenent Colonel I Vovu, comandantul Detaşamentului Soroca, primeşte misiunea ţie a bara înaintarea inamicului pe direcţia Soroca-Bălţi, opunând rezistenţă dârză la trecerile peşte Nistru. Acest detaşament era compus dintr-un divizion de cavalerie; o baterie de artilerie călăreaţă, un grup de recunoaştere mecanizat şi o unitate de infanterie de o companie.

Pe direcţia Botoşani-Iaşi regimentele 7 şi o Roşiori trebuiau să intervină şi să bareze înaintarea inamicului.

fixând o linie de rezistenţa la nord de Iaşie şi în Mul acesta, Regimentul 7 Roşiori îşi retrăi concret repetatele sale exerciţii de manevră din timp de pace, întâlnind, luptând, având pierderi şi respingând elementele cele mai înaintate ale grupului de forţe Konev ce se avântaseră spre capitala Moldovei.

La jumătatea lui martie, Nistrul este forţat şi Detaşamentul Soroca depune o rezistenţă eroică fără alt rezultat însă decât pierderea lt. col. I. Vovu, căzut 111 timpul luptelor pe malul Nistrului. Înaintarea inamicului nu mai putea fi oprită până la Prut.

La nord de Iaşi, maiorul de stat major. I. Catană, cade, la fel, împreună cu alţi mulţi călăreţi, însângerând faimosul deal al Şorogarilor adevăratul câmp de exerciţii de luptă al Regimentului 7 Roşiori… dar inamicul fusese oprit şi la adăpostul acestei perdele slabe, dar eroice, Marele Stat Major român respectiv Secţia a VI-a transporturi, de sub conducerea colonelului Paleologu şi a lui *y* Lovinescu îşi putură aduce la îndeplinire faimosul lor plan întocmit „ad hoc”, în pofida atâtor sute de ipoteze, care urmau să zacă mai departe în arhiva secţiei ca simple ipoteze. Prin acest plan se desfăşoară, în cursul acelui martie 1944 posomorât, înceţoşat şi friguros, o adevărată revărsare de trupe către Moldova, o goană neîntreruptă, pe şosele, şi căi ferate,

folosindu-se la maximum întreaga capacitate şi acestora. Se reeditează la o aceeaşi scenă faimosul *„Chemin des Dames”* din Franţa când s-a produs atacul de la Verdun. Fără incidente, fără acte de sabotaj, fără greşeli sau ezitări, se asistă tăcut şi cu o ascuţită încordare la toată această febrilă activitate de transporturi petrecută, deşi în văzul ţării, dar nesimţită de ţară, care are ca rezultat transportarea efectivelor a trei corpuri de armată, ce rând pe rând garnisesc linia frontului, pe măsură ce sunt debarcate, permiţând ca la finele acestei luni, o linie a frontului româno-german să fie trasată începând din faţa cetăţii Neamţului a lui Ştefan cel Mare, înălţimile Strunga, la sud, Valea Bahluiului, pe care să-l încalce la nord de Iaşi, făcând acel cap de pod de prestigiu istoric şi voievodal să treacă Prutul la Sculeni şi să tivească masivul Corneşti pe la poalele de nord, până la Chişinău, ca apoi, abătându-se pe malul de vest al Nistrului, să-l urmeze până la Liman.

Prin acest act operativ, înaltul Comandament Român îşi reluase prerogativele sale operative, abandonate fortuit de după căderea Odessei. Înjghebar ea unei noi poziţii de rezistenţă, sub ochii vârfurilor înaintate ale trupelor ofensive inamice, era dovada concludentă a intervenţiei în acţiune a unui organism viu şi proaspăt, în stare de a da un alt ritm, dacă nu şi un alt sens

operaţiunilor. Acest efort, pe care îl ceruse şi-l susţinuse cu toată străşnicia mareşalul, al trupelor aflate în interior şi pe care acestea îl dăduseră într-o întrecere patriotică, era de natură să mărească şi mai mult prestigiul şi importanţa forţelor române în faţa lui Hitler, forţe, care, în amestecătura creată de vârtejul luptelor în această perioadă a dez* gheţului şi a mocirlei, ajunseseră la un moment dat să nu se mai evidenţieze în mod distinct. Acum un front român răsărea cu primăvara, nou, semeţ şi odihnit, rezistenţă ieşită ca din pământ, odată cu ghioceii şi brânduşele.

La 24 martie, când armatele sovietice ating poalele Carpaţilor şi ajung în faţa Neamţului, peste frontiera cu Ungaria are loc un eveniment care era menit să răstoarne balanţa de partea inamicului. Ungaria lui Horthy încearcă să iasă din alianţă, dar slab pregătită, ea este gâtuită în faşă şi formaţiile fasciste ungare „Crucile cu săgeţi” un fel de legionari unguri, intervin şi pun mâna pe putere în troducând legi fasciste. Regentul Horthy este chemat la Hitler şi menţinut un timp la dispoziţia führerului. Fapt semnificativ. Că Ungaria, ducea şi ea tratative cu aliaţii pentru ieşirea din Axă, era lucru cunoscut de politicienii noştri, dar nu avuseseră loc niciun schimb de informaţii sau contacte între cele două acţiuni deoarece, lesne de înţeles, ambele urmăreau

acelaşi scop: Ardealul în întregime. De aceea Ungaria păstră secretul şi căută cu orice preţ să o ia înaintea României. Numai că momentul nu fusese bine ales. Într-adevăr, sovieticii ajunseseră la frontiera cu Ungaria, dar puterea lor ofensivă fusese consumată de lungile eforturi depuse, din noiembrie fără încetare* şi a grelelor pierderi. Germanii, în schimb, îşi reduseseră frontul şi aveau disponibilităţi masive chiar în Ungaria, şi care au intervenit imediat. Încercarea ungară a fost înăbuşită în faşă, politica ei discreditată până la finele războiului, iar armata ungară, legată şi urâtă după cea germană până la ultima zi a războiului şi dincolo de teritoriul său naţional. Ea nu servise decât României care ştiu să tragă învăţământ: Nimic să nu se întreprindă înainte ca forţele germane să fi fost neutralizate complet. După exemplul Italiei din septembrie 1943, Ungaria oferise alt exemplu foarte concludent, de care trebuia să se ţină seama. Prima concluzie care trebuia să se impună, era aceea că în România, neexistând vreo organizaţie profascistă, nu era pericol de a vedea la momentul oportun ivindu-se o reacţiune internă, care să lucreze în profitul Germaniei, în detrimentul interesului naţional, după cum, o făcuseră *„Săgeţile de joc”* ungureşti. Legionarismul: fusese de mult desfiinţat şi aproape că şi amintirea lui dispăruse din mintea poporului. Horia Sima şi câţiva acoliţi

ai săi erau, e drept, undeva, în Germania, dar nu li, se dădea nicio importanţă. Abia acum începuse să se vadă, – cine voia să vadă bun înţeles ce adâncă semnificaţie îşi avea înfrângerea rebeliunii din ianuarie 1941. Germanii nu mai aveau acoliţi în interiorul ţării şi guvernul nu mai putea fi împiedicat de nicio forţa disidentă. Toată ţara era liniştită şi urma directivele pornite de la un singur om.

Per plan extern, concluzia era că U ngaria putea fi socotită în afara posibilităţilor unor acţiuni diplomatice, deoarece îşi pierduse încrederea lui Hitler şi, ca atare, libertatea de acţiune. Şeful statului, amiralul Horthy, devenise nesigur şi sondaje repetate au loc pe lângă persoana sa şi asupra acţiunilor sale. Cu toate că el, şi mai târziu nu se sfia să declare trimisului lui Hitler, generalul Guderian. – pentru, a sonda, atitudinea eventuală a acestuia, faţă de continuarea războiului, nu numai ca urmare a acelei încercări slabe şi nereuşite de desprindere, din martie 1944, dar mai cu seamă ca o consecinţă a lipsei de încredere pe care Hitler io păstrase şefului statului ungare. În contrast cu aceea pe care o avea faţa de Mareşalul Antonescu. *Vezi dumneatascumpe* camarad, *în ceea ce priveşte politica, trebuie să ai mai mul W fiare puse la încălzit*". Din acel moment generalul german nu mai avu îndoieli în privinţa tendinţelor

regentului*, impresie pe care se grăbi s-o comunice lui Hitler şi soarta armatei şi statului ungar să fie pecetluită.

De acum înainte, totul se reducea şi se concentra cu e* supremă condensare în posibilităţile unui singur om, în prestigiul unui singur om – care se desemna mai mult ca oricând în decursul anilor săi de guvernare, începând de la această dată de sfârşit de martie – ca singura speranţă „mereu singura salvare a ţării din necontenitul impas în care o aruncaseră vitregiile vremurilor şi uneltirile politicii veroase*

În ceea ce privea conjunctura celor două acţiuni de ieşire din Axă, a Ungariei şi a României, dacă teoretic* ar fi fost o soluţie, în practică era de neconceput. Astfel, teoretic, dacă în momentul tind forţele ofensivei sovietice atingeau frontierele ambelor state s-ar fi declanşat concomitent dubla lor acţiune împotriva resturilor armatei germane înfrânte, sleite de puteri şi decimate, ar fi avut o mare şansă de succes. E de imaginat în ce derută totală s-ar fi găsit comandamentul german de pe această parte a frontului atunci tind rămăşiţele armatelor sale – ade* vârâte spectre ale unor foşti cândva oameni, necum soldaţi, zdrenţuiţi, nemâncaţi, îngheţaţi, murdari, sălbăticiţi de spaima şi pericolele prin care trecuseră, dedaţi la acte reprobabile şi dezonorante ca: indisciplină, furt „bestialităţi – în loc de adăpost, hrană,

îmbrăcăminte, căldură, ar fi fost primite cu gloanţe! Pentru că în acest hal ajunseseră o mare parte din trupele germane care şi-au făcut apariţia în Moldova în primele zile ale lunii martie, Un succes ar fi fost uşor şi armatele sovietice s-ar fi găsit în situaţia de a fi purtate peste Carpaţi, până dincolo de Apuseni, fără a trage un glonţ). Dar aceasta numai în teorie* /

În realitate, aceste acţiuni nu puteau ti niciodată coordonate prin voinţa şi planul celor două state datorită adâncului antagonism ai ţelurilor lor politice, care vizau acelaşi scop: Ardealul! Şantajul asupra acestei provincii atât de adânc româneşti –, inaugurat de Hitler la ¥iena, în august 1940, fusese menţinut, cum s-a văzut, pe tot timpul războiului, agitindu-l la fiecare cerere de noi trupe. Aliaţii, era foarte probabil că-l reluaseră şi căutau, să rupă elt mai repede echilibrul de forţe, tentând mai mult pe unul sau pe celălalt.

Prin punctul 2 al condiţiilor trimise la Moscova de mareşal se ceruse să se acorde României, de la data seni – nării acordului, 15 zile, timp în care trupele române să scoată afară din teritoriul ţării trupele germane. Acest punct scotea în evidenţă categoric dreptul pe care România şi-l statua în acest nou pact de-a corecta cu armele nedreptatea făcută la; Viena şi de a cuceri, aşa cum îi declarase lui Hitler din primul

moment, dreptul inalienabil asupra Ardealului întreg *„dacă nu la masa verde, prin sabie”*. Şi pentru că sabia era trasă, prin vrerea acestor doi mari adversari, cu ea şi prin ea, dorea să-şi consfinţească pentru a doua oară, într-un pătrar de veac, dreptul* Prin acest punct se desemna ca adversar prim şi principal în primul rând armata ungară, care se afla pe teritoriul Ardealului de Nord. Împotriva acestei armate mareşalul destinase, de la începutul guvernării sale, Armata 1 din Ardeal, care a rămas tot timpul războiului din est, cu arma la picior, perfecţionându-şi instruirea şi mărindu-şi capacitatea combativă şi dotarea în armament. În consecinţă, cum ar fi fost posibilă o acţiune comună a acestor două armate română şi ungară? Nu a fost întrevăzut şi nici nu s-a gândit nimeni la ea.

Pentru acţiunea plănuită de guvernul şi opoziţia românească, acţiunea ungară, după cum s-a încercat să se arate, venea să aducă un plus de învăţăminte.

Către finele lui martie, odată frontul nou închegat şi înaintarea inamicului oprită, necesitatea coordonării ac—ţiunilor se impune din nou şi mareşalul este invitat de Hitler la Obersalzberg, Mareşalul pleacă cu trenul personal „Patria” * însoţit de o mică suită formată din colonelul Davidescu şi doi ofiţeri de stat major. Este primit cu multă afabilitate de către Hitler.

Acesta, ca de fiecare datâă li expune în detaliu situaţia frontului şi-i dă explicaţii asupra cauzelor desfăşurării defavorabile a operaţiunilor până la acea dată: s-au făcut greşeli din care cauză s-au făcut schimbări în marele comandament – Manstein, înlocuit cu Schörner şi von Kleist cu Model; se vor pregăti operaţiuni ofensive ce vor duce la zdrobirea armatei sovietice. Planul său era ca să reziste pe linia actuală a frontului până la limpezirea situaţiei pe teatrul din vest* unde se aşteaptă ca lucruri importante să se producă în curând. După ce va zdrobi invazia anglo-americană, pentru care a rezervat 40 din cele mai bune divizii germane, se va îndrepta, asigurat din partea Atlanticului, cu totalitatea forţelor înspre est, zdrobind forţele ruseşti. Arme, noi secrete vor fi puse în curând în acţiune, care-i vor aduce victoria.

Pentru aceasta are nevoie absolută de păstrarea actualei poziţii. „De aici în colo, nimeni nu se va mai retrage un pas”.

Cu privire la superioritatea aeriană, o va câştiga, noi tipuri de avioane fiind în construcţie… Un nou tip de submarin va fi lansat în curând şi acesta va permite Germaniei să redobândească supremaţia pe mare… şi anume tipul XXL…

Mareşalul, la rândul său, îi arătase lui Hitler greutăţile pe care le avea din lipsurile în dotarea armatei cu tunuri, tancuri şi echipament radio» îi

expune situaţia dificilă a conducerii sale din cauza revenirii războiului pe teritoriul român. Dificultăţi economice ce survin prin pierderea unei suprafeţe întinse din nordul ţării, ceea ce înseamnă creşterea sarcinii de alimentare a armatei şi populaţiei, în timp ce resursele au scăzut cu un sfert.

Cu privire la contraofensiva în perspectivă, mareşalul expune lui Hitler o idee proprie şi anume: o contra-ofensivă cu obiectiv limitat. Aceasta, pornind cu un grup de 10 – 12 divizii de infanterie şi trei divinii de tancuri de la nord de Iaşi pe direcţia: Botoşani-Lipcani-Botin-Kameneţ-Podolsk, ar lovi din flanc intrându-l sovietic, dinspre Neamţu, silindu-i la retragere şi aducând frontul pe Nistru, o linie de teren tare în partea de nord a ţării şi ca atare mai uşer de păstrat.

Pentru constituirea acestui grup de forţe, el cere lui Sitler cele şapte divizii române din Crimeea, care stau «expuse zadarnic unei capturări. Această acţiune ar mai avea şi efect moral asupra populaţiei, care dă semne de melinişte văzându-şi teritoriul ocupat în parte, uşurându-i astfel problema guvernării. Eliberând teritoriul României jla est, s-ar redresa şi potenţialul său economic.

Mareşalul, cu acest prilej, îl informează pe Hitler, despre rezultatul unei invenţii româneşti în stadiul probelor de poligon. Era vorba de tunul

anticar blindat, un tanc «în miniatură semănând cu o broască ţestoasă. Înalt de lj40 m. sub un blindaj de oţel de dimensiuni obişnuite, prezenta toate suprafeţele sub un unghi de înclinare care, jfăcea să ricoşeze toate loviturile pe care le-ar primi de la «cele mai puternice tunuri trase direct şi sub 1.000 m. Cu. echipaj de 2 oameni, cu mare mobilitate şi viteză până la 60 km era uşor de fabricat, uşor de manevrat şi putea (fi scos în serii mari pentru a intra repede în dotarea armatelor. Ar urma ca Germania să producă în uzinele sale acest material. Acest tun antitanc blindat era invenţia colonelului Radu Davidescu, şeful Cabinetului Militar, şi a maiorului Nicolae Anghel, ofiţer de stat major din artilerie, secretarul particular al mareşalului/

Hitler răspunde pe rând: Cu. privire la ofensiva eu obiectiv limitat propusă, va reflecta. Oricum, îi va lăsa la dispoziţie Divizia 22 blindată germană care, împreună cu Divizia 1 blindată română să constituie o forţă de şoc pentru orice eventualitate.

În ce privea Crimeea, Hitler nu era de acord să retragă forţele anticipat. Crimeea e o zonă sensibilă şi de prestigiu... Dacă se retrage de acolo, ruşii vor putea bombarda în voie petrolul românesc, ceea ce ar costa foarte mult armata germană. Janecek, cu forţele pe care le are la dispoziţie, va putea respinge orice atac inamic...

Cu privire la materiale şi armament, producţia germană trece prin mare criză, totuşi va avea grijă să satisfacă nevoile de primă urgenţă ale României… Invenţia românească este interesantă, dar nu poate face altceva decât să ajute industria română pentru fabricarea acestui tun anticar blindat.

Mareşalul „cu privire ta, împotrivirea de a retrage forţele din Crimeea, argumentează că aceste trupe, oricât ar fi de tari, au o misiune ingrată; apărarea Crimeei este, foarte grea, deoarece trebuie să facă faţă la două direcţii Perecop şi Kerci. Un atac prin Perecop ameninţă forţele care apără Kerciul, iar un atac prin Kerci ameninţă Perecopul. Un atac concomitent şi de la nord şi dinspre vest, ar captura aceste trupe; o retragere din timp în perimetrul cetăţii Sevastopolului ar oferi numai avantaje: teren foarte tare, fortificaţii existente, front mic de apărat, deci efective reduse la un sfert. Restul de trupe, aduse din timp în ţară, ar constitui o rezervă şi o eventuală forţă de şoc. Mareşalul atrage atenţia că un dezastru în Crimeea, după toate eşecurile în lanţ ce au avut loc, îi va crea o situaţie foarte grea în ţară şi el nu-şi mai poate asuma o răspundere în conducere., Din toate aceste motive el cere hotărât retragerea trupelor române din Crimeea.

La această părere se raliaseră comandanţii

germani locali, generalii Janecek, Manstein, Kleist şi Model. Hitler, rămâne însă neclintit în hotărârea sa. Peste o săptămână sovieticii declanşează atacul la Perecop.

Referitor la schimbările făcute în comandamentul german, mareşalul îşi exprimă regretul că se desparte de aceşti bravi comandanţi cărora le păstrează recunoştinţă şi o mare preţuire pentru i elul eroic cum au condus operaţile în această perioadă atât de critică…

În felul acesta, mareşalul spusese mai tot ceea ce se putea spune în limita păstrării mai departe a unor raporturi bune. Un singur lucru nu spusese: anume că e în curs de tratative pentru a ieşi din război. Şi nu o spusese din îndoit motiv. În primul rând, încă nu era hotărât definitiv asupra momentului şi, în al doilea rând, nici nu fusese întrebat.

Declanşatorul şi coordonatorul unei atât de ample acţiuni diplomatice – care de un an încheiat se aşezase în fruntea acestei acţiuni a cărei răspundere şi-o asumase, fără echivoc de la început – nu se putea admite că, pornind să-l întâlnească pe Hitler, nu presupusese că acesta ar fi putut fi informat asupra acestei acţiuni şi nu-l va întreba. Cu certitudine că întrevăzuse aceasta, şi era pregătit pentru a răspunde. Dar întrebarea nu fusese pusă, iar el nu avea nicio obligaţie să vorbească atâta timp cât vorbise clar de la

început! *„În cazul desfăşurării nefavorabile a operaţiunilor sau cină războiul va fi purtat pe teritoriul naţional, România îşi rezervă dreptul de a acţiona după cum îi dictează interes ele sale naţionale”*. Iată Hitler îşi reamintise acele cuvinte, cu atât mai bine că nu întrebase nimic. Avea destul-e elemente să facă deducţii. Această întrebare va fi pusă cu un alt prilej, dar până atunci secretul cel mai desăvârşit va fi fost păstrat. Elementele pe care le adusese în discuţie mareşalul erau suficiente pentru a-i pune lui Hitler noi teme de meditaţie. Dar după cum se va vedea, acestea nu s-au produs şi nu se vor produce până în ultimul moment.

Mareşalul mersese la Hitler cu destule nemulţumiri: Crimeea, invazia nordului ţării, perspectiva bombardamentului, greutăţi economice şi lipsuri, schimbarea în comandamentul german… Acestea ne sunt cunoscute. Dar ce nu se ştie este faptul că el se înapoia de la Hitler şi mai nemulţumit.

Întâi Crimeea! Păstrarea mai departe, împotriva celei mai elementare raţiuni a şapte divizii române, cele mai bune şi cu efectivele mai complete, friza nebunia. După Don şi Stalingrad, după retragerile nesfârşite, după seria întreagă de eşecuri, acum mai venea să-i impună perspectiva unui dezastru în Crimeea. Avea acolo elita armatei: Corpul de Cavalerie sub comanda

bravului general Gheorghe Cealic şi Corpul Vânătorilor de munte de sub conducerea generalului D urnit rache, eroul din Canea z. Aceste trupe fuseseră tot timpul în lupte şi fuseseră primele care trecuseră Donul în septembrie 1941. De atunci străbătuseră mii de kilometri până la Volga Cuban! Dăduseră zeci de bătălii, la Melitopo, Sevastopol, Kerci, Cuban, Caucaz... Aceasta ar fi constituit o probă extrem de severă pe care trebuia s-o treacă în faţa opiniei publice şi aşa atât de timorată.

Plecarea lui Manstein iarăşi îl contraria foarte mult, deoarece îl cunoştea bine şi avea un ascendent foarte mare asupra lui, la nevoie puţind conta pe loialitatea acestuia. Manstein cunoştea perfect posibilităţile soldatului român şi capacitatea comandanţilor şi ştia ce trebuie să le ceară.

Conflictul de la Don fusese de mult încheiat şi bunele raporturi îi luaseră locul.

Referitor la proiectul contraofensivei limitate, nu-şi făcuse mari iluzii. Cu toate că conjunctura operativă era favorabilă unei astfel de acţiuni ce ar fi avut sorţi de izbândă, nu credea că disponibilităţile germane ar fi permis. Dar lucrul principal la care se gândise făcând această propunere nu fusese atât considerentul militar, cât mai mult cel politic. Cu ofensivă sau fără, odată cele şapte divizii aduse din Crimeea şi constituite

într-mi grup de rezervă la disponibilitatea înaltului Comandament Român, ac şi dat multă libertate de acţiune acestuia puţind urmări cu mai mult curaj ţelurile politice spre care încerca să se dirijeze”.

Nu este exclus ca acesta să fi fost însuşi motivul pentru care Hitler se opunea retragerii acestor forţe. Era de preferat ca ele să fi rămas în afara ţării, chiar şi în Crimeea cu o misiune simbolică şi supuse riscului unei distrugeri, decât a constitui o problemă pentru viitoarea desfăşurare a situaţiei. Nu ar fi fost exclus cu cât se mai petrecuseră asemenea cazuri şi se vor mai petrece între aliaţi.

Că mareşalul, angajat în tratative de pace cu aliaţii şi la vest şi la est, se mai gândise să propună o ofensivă pornită chiar de pe teritoriul său şi cu majoritatea trupelor sale ar putea fi privit ca un non sens. Ea era totuşi logică: Constituirea unui grup de forţe important din 7 – 8 divizii plus două divizii blindate putea face faţă mai întâi oricărei încercări de reluare a ofensivei de către ruşi. Ele ar fi dat în primul rând garanţii în ce privea menţinerea liniei frontului pe acel aliniament; iar în privinţa desfăşurării favorabile a tratativelor cu aliaţii un reviriment produs pe frontul de luptă cu rezultat maxim: readucerea lui pe frontiere de est şi minim: păstrarea actualei linii, nu putea decât să slujească ţelurilor sale politice, care urmăreau obţinerea condiţiilor

optime, acelea deja stipulate şi predate lui Nanu. Într-un fel ar fi tratat Stalin cu mareşalul dacă trupele lui ar fi fost respinse până la vechile frontiere de pe Nistru, într-un fel ar fi tratat dacă eventualele lui ofensive ar fi fost oprite pe aliniamentul pe care se găsea frontul, şi, în sfârşit, într-alt fel, cu totul într-alt fel ar fi tratat dacă linia frontului ar fi fost străpunsă şi coloanele sovietice s-ar fi revărsat de-a lungul Moldovei şi Basarabiei spre, interior. Or, tocmai acesta era lucrul pe care mareşalul dorea să-l evite: cu orice preţ.

Ca atitudine principială şi consecventă pe care e bine s-o enumerăm de pe acum şi fără surprindere va trebui s-o consemnăm la mareşal pe tot timpul acestei perioade până la sfârşit, pe aceea de luptă. Or, întrebarea firească este: de pe mai luptă dacă vrea pace? Tocmai de aceea el căuta mai mult să lupte pentru a obţine o pace onorabilă deoarece aşa arătau exemplele istorice. De ce se luptă Napoleon pe câmpiile Italiei, ale Germaniei sau imensităţile Rusiei decât pentru a obţine pacea dorită de el? Aceste exemple istorice au arătat că eu cât doreşti mai mult pacea trebuie să loveşti mai puternic inamicul şi să i-o impui, nu s-o cerşeşti. Însuşi exemplul Germaniei, în 1918, era cel mai concludent. Ea, deşi învinsă, primeşte armistiţiul fiind cu armatele pe teritoriul Franţei. Franţa era, atât de istovită de pe urma grelelor bătălii impuse, încât s-a grăbit să primească,

renunţând la faza glorioasă a unui război victorios, la urmărire, lăsând pe inamic să se retragă în toată liniştea pentru a-i elibera teritoriul.

Cunoscând cele patru puncte fixate ea bază de înţelegere cu ruşii, era de aşteptat ca aceştia să nu le accepte situaţie nu ar fi existat decât în cele două cazuri emane decât atunci când ar fi fost nevoiţi să o facă. Această rate: readucerea prin lupte a frontului pe Nistru sau respingerea oricăror încercări de a trece la sud de linia pe care fuseseră opriţi. La aceasta se mai adăuga şi mărirea posibilităţilor de atragere a anglo-americanilor în Balcani, Odată frontul sovietic imobilizat la sud-est, putea fi întrevăzută o acţiune în Balcani pentru a da drumul acelor forţe. Iată deci atâtea motive care justificau pe deplin această atitudine a mareşalului, contradictorie în aparenţă, dar în fond strâns legată una de alta. Oricum, mareşalul nu putea depune armele pe motivul că a început tratative de pace. Cel mai bun exemplu de această duplicitate îl poate furniza conflictul din Vietnam. (1974). În timp ce se duc tratative de pace la Paris, operaţiunile militare iau aspecte din cele mai, variate. Cu cât intransigenţa vietnamezilor creşte, cu atât intensitatea luptelor creşte.

— Ca elemente pozitive culese de la întrevederea eu Hitler erau perspectiva intrării în acţiune a unor arme V *r* şi V 11” şi întărirea

frontului Moldovei.

În ceea ce privea arma secretă aceasta era o problemă de care nu se putea să nu se ţină seama. Germania era în măsură a produce o asemenea armă şi în acest caz? De aceea mareşalul trebuie să meargă cu multă prudenţă, circumspecţie şi să nu subestimeze factorul militar care încă mai era chemat a juca un rol foarte mare dacă nu hotărâtor. Germania nu se afla la acea dată la pământ şi, cu atât mai mult, conducerea ei privind persoana lui Hitler» în orice caz, era încă foarte departe de a se putea afirma că Germania *„a intrat în catalepsie"*, aşa cum hazardase Ică Antonescu la finele anului 1942! Până atunci va mai trebui să treacă un an încheiat. Şi ce an!

Privind lansarea unui nou tip de submarin nici acest aspect nu era lipsit de importanţă, deoarece de îndată ce marina germană au fi recâştigat supremaţia mărilor „aprovizionarea ruşilor ar fi fost întreruptă, iar puterea lor slăbită. În plus, operaţiuni vaste de debarcare pe econtinet ar fi fost mult îngreunate.:. Prezenţa în Frânţa a 40 de divizii gata de luptă, cu o masă de care de luptă; era cea mai reală dată. Aceste divizii, printr-un joc politic de moment, puteau oricând face stânga-mprejur, pentru apărarea în câteva zile pe frontul de răsărit şi acestea puteau aduce decizia în favoarea Germaniei. Şi de puţin a lipsit ca acest lucru să se realizeze pe întinsurile

Normandiei, ca mai apoi aceste forţe disponibile să se poată năpusti asupra inamicului la est!

— Dar deocamdată ne aflăm la începutul lui aprilie 1944.

De aceea, la înapoierea în ţară, Mareşalul. Îşi concentră toată atenţia către front, consolidându-l pe fiecare zi ce trecerea. Erau încă puţine zile de răgaz, – deoarece1 aprilie se apropia.

Începutul lunii aprilie aducea cu ea două elemente noi pe fronturile de luptă: cel politic şi cel militar.

A Pe plan politic acea dată marchează o recrudescenţă a acţiunii politice externe-prin întărirea delegaţiei diplomatice cu prinţul Barbu Ştirbei, care urma să plece la Cairo, trimis al opoziţiei pentru a trata mai departe obţinerea unor condiţii acceptabile pentru ieşirea din război. Ştirbei, se întâlnise în secret, înainte de plecare, cu mareşalul de la care primise instrucţii de urmat. La Cairo, el luă legătura cu generalul Wilson cu care a început o serie de tratative.

Mai înainte de plecarea lui Ştirbei, mareşalul primise din partea generalului Wilson mesaje telegrafice, care încercau să stabilească condiţiile înţelegerii. Astfel, prin telegrama din 23 martie, acesta i se adresa mareşalului y prin Creţeanu. „1. – în niciun caz mareşalul Antonescu n-ar trebui să meargă la Hitler. În caz că merge, se va considera că România urmează să tragă toate consecinţele.

2.

— Ar trebui imediat să capituleze în mâinile celor trei puteri şi a se da ordin trupelor române să nu depună rezistenţă ruşilor”.

Această telegramă fusese socotită de mareşal drept un ultimatum şi la ea se va referi mai târziu. Indicaţiile din telegramă evident că nu puteau fi îndeplinite pentru că erau imposibil de îndeplinit. 1.

— La Führer nu putea să nu se ducă, pentru că era deja plecat. 2.

— A se preda în mâinile aliaţilor însemna la acea oră şi-n acea situaţie, să se predea în mâinile ruşilor, când nicio cauză externă nu ar fi justificat aceasta şi când, mai mult, operativ nu era: cu putinţă din cauza prezenţei efectivelor germane.

La 30 martie o altă telegramă mai detaliată soseşte de! la Creţeanu: „1 – Guvernul sovietic a informat guvernul englez că este gata a lua contact cu mareşalul Antonescu. 2. – în afară de cele comunicate de generalul Wilson, guvernul sovietic va cere mareşalului Antonescu să mai ia următoarele măsuri: a) Trupele române ce se află în contact cu trupele sovietice să primească ordin de a capitula în mâinile ruşilor, b). Guvernul sovietic asigură că va pune la dispoziţia mareşalului toate trupele române aflate în Crimeea şi în regiunea Niprului, pentru a fi organizate împotriva germanilor, c) Pentru a se

lămuri chestiunile în legătură cu o acţiune împotriva germanilor, trebuie a se lua contact cu marile comandamente sovietice”.

Faţă de aceste somaţii care deţineau atâţia factori nereali, deci cu neputinţă de îndeplinit şi ţinând seama că mareşalul fixase conţiţiile sale direct prin Stockholm la Moscova, crezu de cuviinţă să se adreseze direct generalului Wilson, cerând ca şi Cairo să-i susţină condiţiile fixate, prin cele 4 puncte, Moscovei. Dar Cairo, respectiv Wilson, îi răspunse mai ultimativ: „România va trebui să răspundă cu acţiuni efective, altfel va fi supusă rigorilor războiului aerian.a

Scrisoarea mareşalului către generalul Wilson a fost citată anterior.

Toate acestea însă duseseră la declanşarea bombardamentelor aeriene anglo-americare.

Alegerea făcută în persoana prinţului Ştirbei corespundea în mare măsură speranţelor pe care şi mareşalul şi partidele istorice le puneau în acţiunea lui de persuasiune de pe lângă reprezentanţii anglo-saxoni. El, prinţul, întrunea calităţile omului cu rutină diplomatică, omului reprezentativ, demn, hotărât, cu mult simţ şi de caracter pe deasupra. Era omul în al cărui cuvânt te puteai încrede. Vechi şi credincios slujitor al tronului în timpurile grele ale primului război mondial. Ştirbei îşi câştigase multă dragoste şi recunoştinţă din partea regelui Ferdinand şi a

reginei Maria. El s-a pus cu toată ardoarea la dispoziţia ţării pentru a ajuta să iasă din impasul acela teribil. Convins de dreptatea cererilor formulate de guvern şi opoziţie, pleacă să-şi îndeplinească misiunea plin de zel patriotic. El, în schimb, nu împărtăşea părerile lui Maniu şi ale altora, că persoana regelui Mihai ar fi aceea nimerită să joace rolul de arbitru care să stăpânească evenimentele după consumarea „armistiţiului; Aceste evenimente le întrevedea foarte grave, produse de mari ambiţii care fuseseră ţinute înăbuşite de către guvernarea mareşalului, dar care abia aşteptau ocazia favorabilă să se dezlănţuie, ocazie pe care le-o oferea armistiţiul. JE1 era convins că numai mareşalul va putea fi în măsură să domine evenimentele şi deci să încheie armistiţiul. Cu această convingere a primit misiunea şi a plecat cu acordul mareşalului.

Mareşalului i s-a adus ia cunoştinţă „fuga" în Egipt a lui Ştirbei pe când se afla pe poligonul de tragere de la Mihai-Bravul, Nici nu a clipit măcar atunci când i s-a raportat că radio Londra a anunţat fuga lui Ştirbei. A spus doar atât ca să fie auzit de cei din jurul lui: *„Cum înţeleg unii oameni să se pună la adăpost"*. Era cu neputinţă să poată cineva să bănuiască, cum că mareşalul nu numai că ştia, dar chiar aprobase. Mai trebuia să treacă o decadă din această lună până să am şi eu

pâilejul de a intra dintr-odată în miezul acestei acţiuni secrete. Dar până atunci, mai întâi 4 aprilie!

4 aprilie 1944 marchează începutul bombardamentului aerian de zi şi noapte al flotelor aeriene anglo-americane asupra teritoriului ţării. Începutul îl face Bucureştiul cu cartierul Gara de Nord, Gri viţa, Triaj, Chitila, cutremurat din temelii, bombardament care, timp de mai bine de o oră, a pisat acele cartiere, fă când zob clădiri, instalaţii, drumuri, căi ferate, garnituri de trenuri şi tot ce se afla cuprins sub, acest covor distrugător. Uruitul motoarelor „bubuitul tunurilor antiaeriene, exploziile bombelor transformaseră cartierul într-un infern, deasupra căruia flăcări» fum, praf, se ridicau la mare înălţime.

Mareşalul fusese încunoştinţat de acest atac aerian după cum declarase Eugen Cristescu la proces; Mareşalul o informase cu puţin mai înainte: „Am primit un ultimatum Sie la generalul Wilson, prin care mi se spune că dacă România nu încheie armistiţiul, va suferi rigorile războiului total... Vreau să-ţi fac o destăinuire: am primit condiţii mult mai bune din partea Uniunii Sovietice prin doamna Kolontay de la Stockholm, comunicări asta şi domnului Maniu (\.

Sub lumina acestei declaraţii, începerea bombardamentului aerian asupra ţării, apare ca

represalii. Anglo-americanii în zelul lor de aliaţi corecţi, trecuseră de la faza când dădeau numai sfaturi ca delegaţii români să se înţeleagă cu Sovietele pentru armistiţiu, la faza ameninţărilor şi apoi a constrângerii prin forţă. Astfel trebuia înţeles şi justificat acest cumplit bombardament pe care foştii aliaţi au înţeles să-l abată asupra poporului român*

ajuns la apogeul încercărilor grele în care se zbătea de patru ani: îl miruiau din înaltul cerului cu locul gheenei!: Declanşarea atacului, pe timpul când România îşi avea trimişii săi atât la Cairo şi cât la Stockholm pentru a trata ieşirea din război şi trecerea de partea, aliaţilor, dovedea încă odată totala lipsă de înţelegere a foştilor să-i aliaţi faţă de situaţia ei dramatică. Mai dovedea, de asemenea „că tot eşafodajul pe care fusese construit echilibrul cum» „pean după războiul Crimeei, din 1853 – 1856, se năruise, iar România era împinsă cu forţa – şi ce forţă – în braţele Moscovei. Şi pentru cel mai optimist politician al ţării aceasta ar fi fost de ajuns pentru a trezi la realitate» totuşi speranţa nu voia să părăsească pe aceşti oameni şi odată cu ei nici pe poporul român în frunte cu conducătorul lui

Sub acest bombardament crunt, se trece la dispersarea generală. Oraşele se golesc: populaţia, în marea ei majoritate, se evacuează în regiuni rurale, copii, femei, bătrânî, tot ce nu este

angrenat într-un serviciu, părăsesc zonele urbane; instituţiile se mută, de asemenea, în localităţi neexpuse atacurilor aeriene şi în Capitală, ca şi în oraşele mai mari, rămân numai eşaloane restrânse de servicii, al cărei personal avea adăpostul asigurat ca şi mijloace de a părăsi oraşul pe timpul alarmei aeriene şi a se adăposti în afară*

Însuşi mareşalul, surprins la 4 aprilie de bombardament la palatul Preşedinţiei, în adăpostul căruia stă pe tot timpul cât durează acel bombardament, părăseşte în a doua noapte locuinţa sa de la Bănoasa şi se instalează, după cum s-a mai spus la „Vila Weber" de la Snagov.

Ţara, în felul acesta, ştiu să îndoaie grumazul până la pământ aproape, sub aceste lovituri atât de brutale şi neîndurătoare pe cât erau de nedrepte şi inutile, după cum se va vedea. Ţara, urma mai departe încrezătoare şi liniştită, în imensa ei majoritate, pe omul căruia îi încredinţase destinele sale şi care se dovedise veghetor neobosit şi luptător vajnic pentru binele şi interesele ei.

Aviaţia aliată, cu flotele ei de „*Liberator*" – nume sfidat eu cel mai mare cinism. Înţelegea să elibereze, un popor, distrugându-L (

Sensul şi utilitatea acestor raiduri se dovediră curând ca nefolositoare scopului pe care şi-l propuseseră: şi de a determina conducerea să accepte condiţiile impuse şi să iasă din război.

Chiar dacă mareşalul ar fi dorit cu ardoare să facă acest lucru, nu ar fi putut, deoarece frontul, prezenţa şi efectivele germane existente în ţară „disponibilităţile lor ar fi anihilat cea mai mică încercare, după rhodelul aplicat în Italia şi Ungaria. În primul cinci, armata română ar fi dispărut fiind dezarmată, iar în al doilea, înlocuirea mareşalului cu Horia Sima ar fi urmat automat. Cu aceste două măsuri se închidea definitiv capitolul încercărilor de a scăpa din strânsoarea germană.

Iată cum o acţiune atât de brutală întreprinsă într-un anumit scop, prin aplicarea ei împingea tocmai ia obţinerea unui rezultat contrariu, ceea ce de fapt a atras după sine aceste bombardamente. Ţara întreagă, galvanizată în urma acestui puternic şoc, s-a strâns mai mult în spatele Mareşalului…

MOTO: –}, Să fie lăsaţi în pace! Soarta ţării nu trebuie să fie pusă pe o singură mină. Dacă aceasta dă greş, alţii să rămână ca să meargă mai departe

Mareşal ANTONESCU

REGELE, PARTIDELE, COMUNIŞTII COMPLOTEAZĂ

După ţară, Conducătorul venea la rând să suporte aceste nedrepte rigori de tratament brutal, neomenos şi profund nedrept. În aprilie 1944, ţara întreagă îşi avea îndreptate spre el,

privirile mai puţin acelea ale Palatului, care. Începuse deja să urzească, împreună cu gropul de 2 – 3 generali, complotul împotriva mareşalului intonescu. Urzelile sunt foarte complicate şi toate se ţes la adăpostul mareşalului. Mareşalul trebuia ca mai întâi să facă front inamicului. Prin cele cinci corpuri de armată română instalate pe poziţie de apărare în Moldova, cu cele două blindate de rezervă, se putea socoti asigurat împotriva unei pătrunderi iminente. Trebuia concomitent să facă faţă lui Hitler care, în orice – moment, putea deveni din aliat, inamicul cel mai periculos. Trebuia să facă faţă represaliilor aeriene, care îi supuseseră teritoriul activ al ţării unui tratament de distrugeri, ameninţând să paralizeze viaţa industrială şi economia ţării. Trebuia, pe măsură ce zilele treceau, să rezolve eficient atâtea probleme diverse şi grave pe care le creau aceste bombardamente. Pe deasupra tuturor, el, trebuia să conducă tratativele ajunse la un stadiu aşa înaintat şi cu apusul şi cu sovieticii. El mai trebuia să acorde acţiunile guvernului cu acelea ale partidelor de opoziţie, cu care înţelegea să ţină o legătură strânsă şi loială. Astfel, îl vedem anunţând pe Iuliu Maniu despre ceea ce a întreprins” înspre Moscova. Maniu, la rânduZ său îl informează asupra demersurilor sale. Dar pe deasupra, ca un veritabil politician, Maniu mai ţine legătura şi cu Palatul şi cu generalii

complotişti… Faţă de condiţiile ultimative ale aliaţilor, mareşalul găsindu-se depăşit în ce priveşte poziţia sa politică şi militară, i se adresase lui Iuliu Maniu invitându-l să ia conducerea ţării *Poftiţi, luaţi conducerea guvernului, şi eu ca* militar vă voi da tot concursul. Devin soldat şi voi executa toate ordinele primite”. Dar Iuliu Maniu, şi de data aceasta ca şi în atâtea dăţi succesive, refuzase., Dumneavoastră „domnule mareşal, trebuie să încheiaţi armistiţiul

Această atitudine însă era păstrată numai de formă, deoarece, întocmai ca Ianus, el mai avea şi o altă faţă cu care, e drept însă, privea, dar numai pe jumătate, către rege şi Partidul Comunist.

Dar ce făcea regele în acest timp sau mai bine zis ce făcuse regele în atâta timp?

Sondajul acela de natură pur subiectivă pe care îi făcusem pe neaşteptate în atmosfera de la Palat în acea dimineaţă de iulie 1943 putuse oferi pentru cine vrea să pătrundă dincolo de aspectul lucrurilor, destul de multe indicii că la Palat nu era o atmosferă prea ortodoxă. Din datele culese ulterior, s-a putut preciza că acea atitudine avută de mareşalul Palatului, generalul Sănătescu, faţă de dorinţa transmisă de mareşal către Mihai L, îşi avea o cauză concretă, un act covârşitor de important, care avusese deja loc în încăperile tăinuite ale Palaetului.

Efectul produs de spectacolul oferit de regele

Italiei prin arestarea lui Mussolini chiar în timpul unei audienţe la reşedinţa sa, era de natură să aprindă imaginaţia şi dorul de aventură au celor din jurul regelui» Deja la Palat se strânsese un *„grup de generali, capabili*

Lângă rege se afla însă în permanenţă un grup de oameni tineri, unii apropiaţi vârstei sale care nu mai puteau de nerăbdare să scuture jugul de fier al mareşalului şi să treacă puterea de partea regelui, adică a lor. Printre aceştia se aflau Mircea Ioaniţiu, fost coleg de şcoală. Alături de ei Mihai primise pe Niculescu-Buzeşti şi Ion Mocioni Stârcea. Niculescu-Buzeşti era şi membru al Partidului Naţional-Ţărănist şi secretar la Externe.

Prin el, regele avea legătură cu Iuiiu Maniu şi cu Ică Antonescu, al cărui subaltern îi era Niculescu-Buzeşti. În ce privea legătura cu Maniu, regele Mihai nu o vedea cu ochi buni deoarece, ca demn fiu al lui Carol al II-lea, moştenise şi ranchiuna atât faţă de mareşal cât şi de Iuliu Maniu, care purtau atâta răspundere în alungarea de pe tron a tatălui şi împovărarea sa eu o asemenea răspundere gravă în acele momente.

Acela care ştiu să pună în valoare această predispoziţie oarecum naturală a regelui, a fost în schimb Mocioni-Stârcea. În cartea *„Şi a fost ora H"*} H. *Zincă scrie* Ambiţios şi dornic de a recupera pe plan politic ceea ce pierduse în ultimii trei ani (el fusese un apropiat al lui N. Titulescu),

nu pierdea nicio ocazie pentru a ridiculiza în faţa regelui pe cei doi bătrâni bărbaţi politici, Maniu-Brătianu, pe care nu-i socotea în stare să prezideze destinele ţării în perspectiva viitoarelor evenimente… „El pleda pentru o viitoare conducere tânără şi energică, capabilă să neutralizeze conservatorismul exagerat al celor două partide «istorice».

La acest grup restrâns de civili, în 1943 i se alăturase generalul C. Sănătescu, vechea noastră cunoştinţă de pe timpul rebeliunii, poreclit „Nea Matache”, cumsecădenia-cumsecăderiilor, adus, cum era firesc, de mareşal ca şef al Casei Militare a regelui Mihai. Lor li se mai alătură şi generalul Aurel Aldea, acel general pe care mareşalul îl scosese din armată la venirea sa la putere ca pe un element servil şi fără scrupule.

Aceştia constituiră grupul „celor cinci” de la palat care alcătuiră, din vara lui 1943, grupul, conspirativ de lângă rege, prezent din zi, în noapte. Lor, treptat, treptat, li se vor mai adăuga şi alţii, pe care îi vom vedea la timp. Ei au influenţă asupra regelui, determinându-l să intervină în jocul politic al ţării spre a o pregăti să treacă de partea aliaţilor. Nimic mai uşor acuma, după ce regele constatase prin experienţa proprie că la nimic nu-i folosise vizitarea Sevastopolului şi dobândirea „Crucii de Fier” el. I. Ne aflam la sfârşitul anului 1943 şi nemţilor începuse să le

meargă prost. Or, deşi tot la sfatul lui Mocioni-Stârcea şi al reginei ceruse insistent să viziteze Sevastopolul, de data aceasta deprinderea de a-i asculta era formată şi lui Stircea îi fu cu atât mai uşor cu elt el venea să pună gaz peste foc: aversiunea, alimentată de teama ce i-o inspira mareşalul.

În toamna lui 1943, pe timpul ofensivei ruseşti de la Kiev, se puseseră bazele unei lovituri a Palatului. Sfa tul cerut celor doi lideri ai partidelor „istorice" îl făcuşi să-şi piardă entuziasmul, dar nu să renunţe. El, împreunt *eu* „grupul celor cinci", continuară să plănuiască: mare*: şalul să fie invitat la dineu la Sinaia (era uşor deoarece acesta de sâmbăta până lunea se afla la vila sa de la Predeal-Ciopica) iar cu acel prilej să fie arestat. Vădit lucru că ne aflam în plină sugestie a planului aplicat ţie regele Italiei pentru prinderea lui Mussolini.

Cum era însă de aşteptat, problema începea să se agraveze, să ia aspect de dilemă abia după aceea. Fiindcă, în definitiv, nimic mai uşor de înfăptuit decât înşelarea bunei-credinţe a unui om de onoare care intră într-o speluncă! Cine să ia conducerea? Pentru că, într-adevăr, în aceasta consta dilema: a înlocui pe „cineva care era de neînlocuit în acele momente. Acest impas ce s-a evidenţa! din primul moment, când acea idee a circulat, s-a menţinut şi a constituit obsesia şi

dilema acelei acţiuni de complot are. Mareşalul nu numai că se dovedise de neînlocuit la acea dată, de octombrie 1943, dar va fi de neînlocuit cu atât mai mult în aprilie 1944, ca şi în august al aceluiaşi an şi chiar în dimineaţa de 23 august. Dar acest adevăr îl vor vedea şi-l vor înţelege atât regele MIJ iai, cât şi complotiştii abia după 23 august şi-l vor simţi pe propria lor piele – unii mai devreme, alţii mai târziu…

În cec, a ce privea ocuparea celorlalte resorturi de stat; problema fusese soluţionată din vreme. O dovadă peremptorie pentru aceasta, o aduce generalul Gh. Mihail, fostul ministru al apărării naţionale sub Carol al II-lea, prin mărturisirea pe care o face după treizeci şi, mai bine de ani, unui fost ofiţer în Cabinetul militar al mareşalului:

„Mă aflam la Sinaia, unde aveam un fel de domiciliu obligatoriii, nu oficial, dar mi se pusese în vedere de

către organele Siguranţei că dorinţa mareşalului era de a rămâne tot timpul la Sinaia.

Către finele lui octombrie sau noiembrie 1943 nu-mi amintesc precis, – mi s-a comunicat telefonic că sunt chemat la Bucureşti de către M.S. Regele. Am comunicat prin ofiţerul de serviciu că nu pot părăsi Sinaia din motivul arătat mai sus. Mi s-a spus că pot veni în trucât forurile competente ştiu că voi veni în – Bucureşti, M-am

prezentat regelui, rămânând în cabinetul său, numai noi doi. Din primele cuvinte mi-a spus: «Domnule general, dacă voi fi nevoit a schimba guvernul, dumneata vei fi viitorul şef al Marelui. Stat Major, aşa pregăteşte-te»".

„Am discutat după aceea situaţia frontului, pe care regele se părea că o studiase în ansamblu şi o vedea în colori foarte sumbre. Îl intriga foarte mult retragerea continuă a germanilor şi a trupelor noastre.

— Domnule general, unde vezi că s-ar putea opri? – Mă je state, este greu de spus, i-am replicat euţ deoarece forţele sovietice sunt enorme, dotate din belşug cu material amereican iar trupele germane şi-au lungit enorm liniile de aprovizionare; iarna este grea, sovieticii o suportă uşor, germanii foarte greu. După câte cunosc, germanii nu şi-au organizat nicio poziţie defensivă puternică pentru a opri pe sovietici, până la apariţia faimoasei arme noi.

Regele mi-a spus că nici mareşalul nu-i mulţumit demersul operaţiilor şi nici de germani, care cer tot mai mult, dar că el se opune cu înverşunare.

Am stat la M.S. Regele cam 40 de minute, după care am avut o discuţie cu generalul Sănătescu asupra aceloraşi subiecte.

Cină i-am spus lui Sănătescu chestiunea şefiei de Stat Major, el mi-a replicat: – <M.ad

Mihail, până alună mai e cale lungă pe

După audienţa de la Palat, am luat legătură cu Internele şi am cerut îngăduinţa să mai stau 2 – 3 zile la Bucureşti, lucru ce mi s-a aprobat pe loc".

Această activitate ascunsă a Palatului nu-i rămăsese eu totul necunoscută mareşalului, care pe un Buletin

Zb informaţie al Serviciului Secret, putuse citi *Antei*rc. j' UL *Palatului ştie să folosească nemulţumirile regelui*.

I se arată că războiul va fi pierdut. România va fi întinsă şi i se descriu perspectivele sumbre care ameninţă România, Regele a fost câştigat în parte, punctul lui de vedere fiind că numai o înţelegere cu puterile anglo-amencanilor, ar asigura statul român şi monarhia..."

Da, într-adevăr* era ceva mai mult decât nimic, dar ml se aducea nicio informaţie relativă la complot. Informaţia precum că regele era câştigat de partea anglea: în cric anilor, nu era neliniştitoare, când cunoaştem că încă din februarie 1943 mareşalul era înclinat tot către anglo-americani. Era de ajuns pentru un rege care nu înţelegea să se amestece în politica ţării. Şi el nici nu se amesteca, el conspira, nici mai mult nici mai puţin decât cu comuniştii. Palatul deja încă din 1943 luase contactul cu delegaţii Partidului Comunist.

Date culese ulterior de la persoane ce au

făcut parte din Serviciul Secret condus de Eugen Cristescu ne permit să vedem clar această problemă. Astfel, din relatările generalului N, Dragomir, fost Şef de Stat major al Armatei IV-a române, rezultă următoarele: „Întâlnind într-o zi pe colonelul Borneanu, l-am întrebat ce poate să-mi spună despre cele petrecute la 23 august şi cum se poate explica că mareşalul nu a ştiut nimic despre complotul de la Palat? Atuncea el mi-a declarat următoarele:

„– Prin luna aprilie 1944 sau începutul lui mai9 am fost chemat de Eugen Cristescu care mi-a spus că domnul mareşal a auzit un zvon despre un aşa-zis complot care ar cuprinde anumite cadre ale armatei. Mă însărcinat pe mine şi pe agentul Mihail cu depistarea acestei mişcări. Ne-am aşezat pe lucru şi cam după vreo lunar aveam suficiente date culese pentru a întocmi raportul trăiri prezentat lui Cristescu. În el arătam că în Marele Stat Major exista un focar de sabotaj întreţinut de colonelul Borcescu şeful Secţiei 1 şi secundul său col. Gh. Zamfirescu, care sustrag efective de la unităţile ce merg pe front, camuflează alteles dau copii de situaţii Palatulut cam sâni trimise întelâgmce-Service-ului; informează eronat pe mareşal. Cam astea.

Cristescu m-a luat, m-a urcat în maşină şi am mers cu el la mareşal. Acolo m-a lăsat pe mine să raportez cele descoperite. Mareşalul a ascultat,

clătinând din cap din când în când şi muşcându-şi imperceptibil buza de jos.

La sfârşit m-a întrebat t «Bine, bine, dar în capul acestor oameni cine se află?» Eu i-am răspuns: «Domnul general Sănătescu, mareşalul Palatului».

Mareşalul a izbucnit în râs. «Păi dacă ăsta este capul lor, lăsaţi-l în pace... Ăsta nu e în stare de ceva serios... Totuşi urmăriţi-l mai departe şi ţineţi-mă la curent

Am plecat destul de descumpăniţi. Cristescu mi-a spus pe drum că, dacă domnul mareşal priveşte situaţia cu aşa desconsiderare, ştie el ceva... Noi nu avem mare lucrul de făcut... ce

Aici generalul Nicolae Dragomir l-a întrebat pe colonelul Borneanu: «Şi voi ce aţi mai făcut? Aţi întrerupt investigaţile şi supravegherea?» «Nu, deloc», i-a răspuns flegmatic colonelul Borneanu... Am continuat. «Şi aţi informat mai departe pe mareşal?» «Da. L-am dezinforma t»".

Deci iată acuma şi această chestiune elucidată: *dezinformarea*.

Pentru că mereu s-a arătat şi s-a revenit ori de cele ori s-a menţionat numele lui Mihail Antonescu asupra dorinţei lui de a fi cât mai aproape de monarh, ar putea părea surprinzător că el nu e menţionat alături „grupului celor cinci", dar cu toate stăruinţele şi tămâierile lui făcute la Palat, regele l-a ţinut la distanţă şi nu l-a folosit

decât ca pe un mijloc, ca pe o sursă de informare ce se petrece la mareşal. În felul acesta, regele îşi asigurase legătura prin Niculescu-Buzeşti, cu Maniu-Brătianu şi, prin Ică, cu mareşalul, putând fi astfel la curent cu tot ceea ce întreprindeau ei la Cairo sau la Stockholm, concomitent eu ceea ce se petrecea la Hitler* fără să se simtă obligat să le destăinuie ceea ce organizase în jurul persoanei sale, cu consimţământul său.

Cu toată aceasta independenţă pe care şi-o etala regele în urzeala unui plan conspirativ dirijat cu ostentaţia cea mai îndârjita împotriva mareşalului (pentru aceasta să se vadă numele persoanelor care iniţiâseră această conspiraţie, toţi duşmani notorii ai aceluia la care se vor mai adăuga nume precum: colonelul Dumitru Dămăceanu, generalul Cociu şi generalul Gheorgtie Mihail). Complotiştii, cu regele în cap, nu scăpaseră, încă la începutul lui aprilie 1944 de teribila dilemă: „cu cine *îl* înlocuim, deoarece este de neînlocuit!”... Pentru acest binecuvântat motiv complotiştii nu putură să nu admită propunerea lui Maniu-Brătiânu de a se adresa persoanei mareşalului ca să facă el însuşi armistiţiul Anunţând şi această ipoteză, complotiştii se aşternură şi mai înverşunat pe treabă pentru a face irealizabilă această soluţie, deoarece prin propria lor mină se băgau din nou la stăpân, întărind puterea omului de care doreau să scape

cu ohcc preţ. De aceea, fără ezitare, se aruncară în braţele comuniştilor fără a rupe contactele arătate mai sus.

Că nu exista o altă persoană în „stare să pregătească şi să treacă la executarea unui astfel de plan foarte îndrăzneţ, în afara mareşalului, nici nu se mai punea problema, întrucât el se impusese până la evidenţă şi celor mai înverşunaţi duşmani ai săi. Încă o dovadă în plus care vine să ateste această stare de fapt este memoriul profesorilor universitari pe care îl adresează mareşalului în prima decadă a lunii aprilie. El suna astfel:

Domnule Mareşal, în clipa în care un cumplit dezastru ameninţă fiinţa Neamului, noi, membri ai Academiei Române, şi profesori universitari din Bucureşti şi Cluj, martori ai exodului populaţiei şi a devastării satelor şi oraşelor româneşti, transformate în câmpuri de bătaie, după îndelungată chibzuială am hotărât să vă adresăm apelul de faţă.

În actualele împrejurări, tăcerea noastră ar însemna o crimă. Avem datoria să rostim gândul nostru răspicat, cinstit în faţa Conducătorului Statului. Războiului nostru cu Rusia, Marea Britanie şi America trebuie să-i punem îndată sfârşii.

Activitatea şi trecutul nostru şunţ: martore, m. acest demers nu porneşte din laşitate şanţ interese personale…

…lată, Domnule Mareşal, temeiuţ apelului nostru:;: f t, După patru ani de război, armata germană se afişă, într-o defensivă fără de speranţă… Guvernul german crede că printr-o defensivă prelungită va sparge alianţa, anglo-ruso-americană… Aceasta ar impune sacrificii pentru Germania. Germania nemaiputând apăra România, aceasta este expusă desfiinţării… Faţă de această situaţie cele trei guverne afirmă că nu doresc desfiinţarea, României şi nici schimbarea, ordinii ei interne şi că guvernul rus e. dispus să intervină pentru a recăpăta întreg-Ardealul.

Domnule Mareşal3 poporul român sleit de un răshoî prea lung nu se mai poate bate, Pentru ce să ne mai batem? Interesele vitale ale poporului cer încetarea imediată a războiului, J*

(S, Ş.) Profesori D. Dameâopolu, Dan Theodorescu, N/Lupuş C.1 Parhon, Reiner? Jstmie, Mireeşez

MOTO: – „Qn ne vavait vu que persecutee et souf frânte, or la souffrence, aux personnes de ce rang, tient lieu d’une grande vertue”. (Anne d’A.utriche)

HENRY PROUST

REGINĂ-MAMĂ”.

i /

Cunoscând componenţa grupului conspirator format în jurul regelui, ar însemna să ne frustrăm cunoaşterea genezei evenimentului politic, dacă

am ignora, trecând sub tăcere, personajul feminin, poate adevărata „eminence grise” a loviturii, care nu era alta decât regina-mamă Elena.

Deoarece până acum pa a fost lăsată să-şi poarte masca pe care şi-o compusese şi sub care se complăcea să trăiască, ascunzându-şi firea, opiniile şi sentimentele* acţiunea intrată în faza deznodământului, impune cunoaşterea adevăratului său chip, în acest scop cartea scriitorului francez Guy de Cars „Les Rois de Coeurs”, ne furnizează o serie de date interesante. Cu aceste date şi cu altele autohtone se va încerca trasarea unui contur mai precis al acestei femei, mame şi regine.

Din anul 1923, tind fusese transcris divorţul între ea şi fostul principe Carol de România, ea îşi compusese şi se complăcuse să trăiască sub rolul fals de soţie şi femeie persecutată, şi de mamă înstrăinată cu forţa de lângă fiul ei. Ea, întocmai unei a doua Ana de Austria, după cum scria Henry Proust, se prezenta aşa după cum cardinalul de Eetz vorbea pe vremuri de mama lui Ludovic Xlva: „On ne l’avait vu que persecutee et la souffrânţi or la souffrance aux personnes de ce rang, ticni lieu ehune grande vertue”.

Adevărul, în schimb era cu totul altul, după mărturisirea făcută în cartea, apărută la Madrid, a marelui ziarist Pamfil Şeicaru. El scria: *r* În *anul 192 – 8, principesa Elena a divorţat de prinţul*

Carol Ea a fost aceea care şi-a exprimat dorinţa şi a cerut acest divorţ. În aparenţă, această acţiune care nu i-a fost câtuşi de puţin impusă, părea să fie reacţiunea normală a unei femei ultragiate de comportarea soţului ei Dar în realitate cauza era cu totul alta şi era de ordin pur sentimental… Elena dorea arzător să se căsătorească cu ducele ă9Aosta pe care-l cunoscuse în 2925.

După înapoierea lui Carol în România, acesta încercă prin toate mijloacele să se împace cu Elena, dar ea refuză cu încăpăţânare anularea divorţului Dorinţa sinceră a lui Carol era să-şi întemeieze căminul distrus, cel puţin de ochii lumii} şi să respecte condiţiile puse de partidele istorice. Intransigenţa Elenei se baza pe speranţa de a obţine aprobarea Vaticanului la căsătoria cu ducele d'Aostă. Ea nu avea decât o dorinţă, aceea de a se vedea cât mai repede instalată în Italia…"

Odată instalată în Italia, la Florenţa, scrie Guy de Cars, Elena căzu victima unei aventuri în care ea apăru ca o eroină ridiculă. Ea căzuse victimă datorită.". greşelii la care o împinsese ambiţia ei fără măsură".

În exilul sau voluntar, ea consimţi să primească câţiva jurnalişti americani. Prima lor întrebare a fost:

— De ce preferaţi să rămâneţi în exil în loc tic a fi lângă fiul dumneavoastră, la Bucureşti, care este încă foarte tânăr?

Ea, fără ezitare, răspunse:

— Regele Carol nu mi-ar permite intrarea în România şi dacă totuşi eu aş încerca, aş fi arestată la frontieră…

Reporterii prinseră prilejul de a oferi presei americane un reportaj senzaţional şi îi propuseră în loc să o însoţească în ţară şi că se vor constitui martori în faţa omenirii că ea este o mamă nedreptăţită.

Căzută în această cursă întinsă cu abilitate, Elena nu a putut să se derobeze şi acceptă. Ceea ce nu ştia era faptul că regele Carol al II-lea avea pe lângă ea o serie de informatori care îl ţineau la curent cu orice mişcare a ei.

În momentul când să plece la gară, Elena scoase din poşetă un revolver pe care-l arătă jurnaliştilor spimâx>

dule: *„Gloanţele ce vor porni din acest revolver* sâni *destinate primului ofiţer român care ar încerca să mă oprească de a continua drumul spre* Bucureştiln faţa unui asemenea act de curaj, americanii au, rămas în admiraţie. Dar care le fu uimirea, când, ajunşi la Jimbo Ka, o gardă de onoare o aştepta la peron. Fanfară intonă imnul român şi un inspector al C.F.R. se prezentă principesei pentru a o conduce la trenul regal care se afla. În gară la dispoziţia ei. Nemaiavând încotro, Elena luă loc în tren, ajungând la Bucureşti, unde respinse încă o dată şi definitiv

propunerile de reconciliere făcute de Juliu Maniti, şeful guvernului de atunci. În noiembrie 1932, un acord fu încheiat, semnat de preşedintele Consiliului de Miniştri, de Elena şi contrasemnat de Carol Prin acest acord fostul soţ dovedi o atitudine de adevărat gentleman, contrar a ceea ce lăsase Elena să se înţeleagă atâta timp.

Prin această convenţie se stabilea:

1. – Majestatea sa Elena va putea veni în România, dar va trebui să anunţe din timp.

2. – Pe timpul cât va sta în România, va putea primi vizita prinţului moştenitor pe cât va fi posibil, ţinând seama de programul său de studii.

3.

— Dacă nu şade pe timp de un an câte şase luni în România, Elena va avea dreptul să primească pe Mill ai două luni pe an în Elveţia sau în altă parte, cu agrementul regelui.

4.

— Lista civilă anuală se fixează la 7 milioane lei;

5.

— Va primi restul până la 26 milioane lei sumă luată prin vânzarea palatului său de la Mamaia.

Vizita sa forţată în România nu se dovedise zadarni că, Mai mult, îi dădu prilejul să-şi aranjeze definitiv drepturile băneşti şi raporturile cu fiul său. Cu banii primiţi de pe urma vânzării palatului

de la Mamaia, şi-a cum, parat Vila Sparta, la Fiesole, lângă Florenţa.

Aici o găsiră evenimentele din 4 septembrie 1940. Ea revine în ţară o femeie în maturitatea vârstei, încă tânără ca înfăţişare, recăpătându-şi vechiul titlu de regină şi marele ei rol de culise. Ultimul ei rol pe scena românească debutase sub auspiciile aurii ale unui început: de toamnă, plină de tristeţe şi sumbre presimţiri. – Din toate aceste amănunte e demn de reţinut că „această femeie era dominată de o voinţă plină de amfeiţie, pe care ştia să şi-o ascundă foarte bine după paravanul unei modestii şi sfiiciuni aparente.

Astăzi nu mai este nicio îndoială că răspunderea rupturii definitive între ea şi care! cade în întregime asupra-ei. Dar în anii – guvernării mareşalului Antonescu, ea continua să beneficieze de pe urma mitului de sacrificată, mit pe care însuşi Conducătorul i l-a consacrat, când o readusese în ţară. La acea dată, speranţa în ce privea căsătoria cu CTA osta se spulberase, deoarece acesta se consolase între, timp, cu sora. Elenei, principesa Irina a Greciei. Titlul de regină-mamă pe care i-l conferea ţara şi reintrarea; în drepturile unei liste civile importante „puneau capăt unei epoci romantice şi îi deschideau o nouă eră politică…

Revenită în ţară, ea continuă, să stea, departe de popor, şi, astfel t să… rămână…

necunoscuta de acesta. Nevăzând-o, nu a putut nici s-o. cunoască/nici s-o Iubească, nici s-o. deteste. El, poporul, poate, în cele din urmă, numai se judece…

Cunoscând, datorită acestor scurte incursiuni. În trecutul şi stările sale sufleteşti, adevăratafaţă a aceleia pe care mareşalul a prezentase poporului la înapoierea sa în ţară ca pe o femeie al cărui martiraj nedrept lua sfârşit, nu va fi greu de admis că ea juca un rol important pe lângă Mihai şi pe lângă grupul conspirator în ceea ce privea menţinerea îndârjirii lor împotriva mareşalului. Ea, personal, avea anume poliţe de plătit şi, ca demnă nepoată a kaizerului Wilhelm, ştia să păstreze o ranchiună şi să o alimenteze.

De la sosirea în ţară, timpurile fiind tulburi şi simţindu-se dezorientată, încercă o apropiere de familia mareşalului. Desele vizite la Predeal, invitaţii la palatul P.eleş mărturiseau bunele raporturi.

După rebeliune, aceste raporturi se menţin, dar parcă se estompează. Rea Antonescu fusese numit profesor al regelui şi accesul la palat îi era asigurat de câteva ori pe săptămână. Pe timpul războiului, ivindu-se diverse fricţiuni între „rege şi, mareşal» care nu… înţelegea să-i treacă, eu vederea nimic, – o primă răceală se produse.

— Ea se accentuă de încâată ce soţia mareşalului începu să apară în public: preşedinta

Patronajului: împărţea ajutoaresăracilor etc. Eegina Elena se simţi, di într-odată frustrat Ş. Relaţiile deveniseră reci. Sfârşitul anului 1942 găsise; atmpsfera foarte favorabilă unei manevrări pentru în scăpa de tutela mareşalului şi de eclipsarea pe care *Oh* aducea reginei soţia acestuia. Perspectiva de a sări pej altă platformă se oferea promiţătoare. Lângă regele & năr, mocnit şi nedecis, stătea vajnica sa mamă, ale cărei veleităţi erau departe de a fi fost satisfăcute.

Dacă la toate acestea am mai vrei să reamintim şjfe zvonul care circula prin anul 1943 că mutarea unui aimmit tânăr ofiţer de ordonanţă al regelui, de către mareşal fără consimţământul aceluia, ar fi constituit picătura care, să reverse un pahar umplut deja, n-ar mai lipsi nimic; pentru a da ultim contur acestui tablou brodat pe *un* pur şi veridic complex feminin.

Într-Uit fel sau într-altul, 4 regina mamă Elena j; ucs:

şi ştiu să joace din culise rolul său de eminenţă cenuşie De reamintit numai atitudinea reginei faţă de soţia mă reşalului, care după 23 August ceruse adăpost pe lângă rege şi regină, refugiaţi în munţii Gorjului! Ea a cerut protecţia regelui, necunoscând încă faptul că regele Mfe, hai îi arestase soţul!

Omul către care rămăseseră îndreptate, mereu aţintite privirile întregii ţări şi de a cărui

prezenţă, după** cum s-a văzut, nu se putuseră hotărî să se lipsească nici complotiştii de la Palat, se afla în acest timp prins *im* vârtejul unei activităţi uimitoare, care dovedea o putere?; de muncă, o voinţă, o forţă morală pe care numai o pa* şi-un e pusă în desăvârşirea unei acţiuni era în stare sco dezlănţuie. Puţini oameni de stat, conducători de evenimente grave istorice, au putut găsi, în decursul vremirrilor, o asemenea ambianţă. Mareşalul avea 64 de ani – P? Cei cu care, s-ar fi putut, face o comparaţie erau mai t: U neri cu cel puţin 20 de ani. Întinerit parcă prin tensiunea evenimentelor trăite, depunea; zi de zi o activitate extraordinară.

Trăia săptămână după săptămână împărţit între front şi interior: 3 zile pe front, 3 zile în interior.

Ca să fii prezent, să sesizezi toate situaţiile ce se creau în fiecare moment, să le judeci, să dai ordine şi dispoziţii şi să le urmăreşti executarea, mai ales, era nevoie de facultăţi excepţionale. Mareşalul a dat dovadă în aceste luni, din aprilie până la finele lui august, de aceste însuşiri cu adevărat extraordinare.

Angajat pe drumul Golgotei, mergea fără şovăire”, ducându-şi cu un stoicism care amintea eroismul antic crucea datoriei lui.

Eu, care am trăit în această perioadă de timp, zi de zi, lângă el putând să-l urmăresc mi-am

dat seama de amploarea însuşirilor dovedite în acele grele împrejurări. Cunoscându-l pe mareşal de mult şi devenit de atunci un admirator al lui, nu aş fi putut bănui până la ce grad ar fi ajuns acest sentiment de admiraţie şi mi-ar fi fost greu să zugrăvesc măreţia luminilor în care se încadra figura mareşalului în acele luni tragice.

În această atmosferă care plutea pe deasupra ţării şi în care se amestecau la un loc şuieratul sirenelor, pulberea distrugerilor, uruitul sinistru al avioanelor inamice în zboruri de zi şi de noapte; explozia bombelor, vaietul răniţilor; ecoul luptelor şi însângerărilor frontului; „jalea refugiaţilor, în această atmosferă chipul lui stăruia ca o nădejde nedezminţită, în ciuda atâtor vicisitudini Pe acest om ţara îl vedea, şi când nu-l vedea îl simţea că suferă cu ea, că este lovit împreună cu ea, că se străduieşte din răsputeri s-o salveze de haosul care o ameninţa. Acest om care se martiriza din pasiunea iubirii de ţară, luase drumul pribegiei împreună cu ţara întreagă; îşi părăsise căminul, era zi şi noapte pe drumuri; prin trenuri, în maşini, gonind şi călcând cu piciorul sau zburând cu avionul spre front şi străbătând ţara, pipăindu-i rănile şi încercând să aducă pretutindeni îndreptare şi încurajare. Lipsit de orice bucurie sau plăcere, trăind ca un ascet, îşi câştigase pe deplin dreptul la stimă şi încrederea ţării, clacă nu şi la dragostea şi devotamentul ei.

Încrederea, mai cu seamă încrederea, nu numai că nu şi-o pierduse, dar ea creştea pe măsură ce ameninţările deveneau mai teribile. Ţara întreagă se afla în spatele lui şi împreună cu ţara sau, mai bine zis. Înaintea ţării şi dosiţi imediat la adăpostul prestigiului şi autorităţii sale, se aflau complotiştii şi uzurpatorii, care, pe măsură ce se strângeau mai mult de el, în aceeaşi măsură căutau să-l doboare» atunci când interesele lor vor fi fost satisfăcute.

Ce făceau în acest timp ceilalţi oameni fruntaşi ai... opoziţiei, cu veleităţi de critici şi înlocuitori? Ce făcea. Maniu, ce făcea Brătianu, ce făcea Titel Petrestu, ce făceau comuniştii? Ei stăteau comod instalaţi în saloanele lor, la birourile lor confortabile, urmăreau gazetele, ţineau legătură prin postul aşa-zis „clandestin”, dar cu ştiinţa mareşalului şi urmăreau evenimentele zilei, frecându-şi mâinile când ele mergeau bine şi întocmind memorii critice, pe care i le trimiteau din când în când mareşalului, Prin acestea ei se desolidarizau pentru orice eventualitate faţă de o acţiune nefavorabilă. Fără nicio activitate de răspundere, fără a fi confruntaţi în fiecare moment cu diversitatea problemelor de guvernământ, ce termen de asemănare ar putea să existe între aceştia, de o parte, şi mareşal de alta? Nu era niciuna şi nici nu putea fi. Mareşalul era atât de mult integrat în viaţa ţării încât

devenise ceva structural şi o idee; de separaţie echivala cu o nebunie. De aceea nu era deloc de mirare dacă şefii partidelor istorice doreau ca el să facă armistiţiul. Şi, mai mult, nu e de mirare impasul la care ajunsese „grupul celor 5” în găsirea unui înlocuitor. Ei, în ciuda dorinţei intime de a se vedea în fruntea treburilor publice trebuiau de fiecare dată să se înfrângă pe ei înşişi în faţa acestei realităţi impunătoare. Vor trebui să oscileze între aceste două alternative de-a lungul acestor luni, astfel încât ziua fatală de 23 August 1944 să-i fi surprins încă nehotărâţi şi împărţiţi: regele sub influenţa comuniştilor şi a clicii de la Palat, să voiască să-l demită, dar şefii partidelor istorice să stăruie a-l determina să rămână pentru a înfăptui actul de armistiţiu cu URSS.

Sosirea prinţului Ştirbei la Cairo nu putuse aduce nici. o schimbare sau îmbunătăţire a condiţiilor impuse ţie aliaţi. Cu toată fineţea şi tactul lui diplomatic, nu a putut să-i influenţeze-cu nimic pe aceştia pentru a uşura situaţia în care se afla România. El reuşi să se facă primit – le către cei doi reprezentanţi ai aliaţilor: America, An – glia, TJRŞS» Aceştia – se pun foarte repede de acord, în – tocmind 6 notă comună de proiect de armistiţiu, pe care 11 înmânează lui Barbu Ştirbei.

La 3 „aprilie, Molotov pe atunci ministru de externe alJJRSS, face o declaraţie la posturile de radio prin care spune: „URS8 îşi ia angajamentul

de a nu se amesteca *; în afacerileinterne româneşti. Nu va încerca se schimbă regimul politic şi economic al ţării Nu va anexa nicio parte din teritoriul român”.

Aceasta rioţă a fost primită la Bucureşti. Prin ea se cerea ca Basarabia şi Bucovina de Nord să fie imediat restituite Uniunii Sovietice. România să intre imediat în război împotriva Germaniei. România va, plăti 300 milioane dolari. Uniunii Sovietice.

Cu alte cuvinte, condiţiile fixate lui Cre. Ţeanu la începutul anului sunt repetate şi lui Ştirbei. De dată aceasta şi ele erau, tot inacceptabile din mai multe motive: 1) la acea dată trupele române stăpâneau „încă acele părţi din Basarabia şi Bucovina, pentru care România intrase în război ea să le recucerească; 2) trupele româneşti erau integrate între unităţile germane şi nu puteau să întreprindă nicio acţiune împotriva lor) 3) România nu se putea angaja la o datorie de război atât de mare înainte ea războiul să se fi sfârşit.

Tratativele ajunse la acest impas, Mareşalul îşi îndreaptă speranţele, către noua cale deschisă spre Moscova, pe care el se angajase direct, după cum am văzut, prin ministrul Nanu, iar opoziţia se va angaja pe cale ocolită prin Cairo, trimiţând un nou emisar în persoana lui ConMantin Vişoianu, urmărind acelaşi scop – tratative directe în

Moscova, j

MOTO f. – „Prin sacrificiul infe pus inutil şi, dement celor mai, aff” elită trupe ale armatei noastre/ s-4 pierdut ultima şansă de restabilire a echilibrului de forţe pe acest front”, „…

Mareşal ANTO. NESCÖ…

EVACUAREA CRIMEEI – MAI 1944

Înainte de a urmări rezultatul acestor noi demersuri, pe plan militar Mareşalul Antonescu după ce îşi asigurase mai întâi stabilitatea frontului în Nordul Moldovei şi Basarabiei şi făcuse faţă atacurilor masive ale aviaţiei anglo-americane, stabilind un echilibru între distrugeri şi reparaţii şi efectul moral al bombardamentelor asupra populaţiei, deschizându-se un alt episod dramatic…

Abia generalul Schörner, care înlocuise pe Manstein, se prezentase la postul său şi în timp ce inspecta Armata 17 germană – în urma căreia expediase o telegramă lui Hitler la 7 aprilie: „Totul e în ordine. Apărarea Crimeei e asigurată”, ca la 8 aprilie la orele 9 dimineaţa, mareşalul Tolbukin să dezlănţuie atacul asupra istmului Perekop. Comandantul forţelor româno-germane din Crimeea, generalul Jăneke cere aprobarea de a se retrage în cetatea Sevastopol pentru salvarea armatei, dar Hitler nu aprobă. În ziua următoare atât Schörner cât şi Jăneke cer aprobarea evacuării întregii Crimei. Hitler nici nu vrea să

audă şi ordonă apărarea pas cu pas şi pregătirea Sevastopolului pentru rezistenţă, fără gând de retragere.

La Perekop se găseau corpul de Cavalerie, 3 divizii şi la Kerci încă 4 divizii române pe lângă forţele armatei germane. Acestea încep retragerea în condiţii grele de luptă şi sub presiunea inamicului se închid în cetatea Sevastopol.

Ameninţarea pe care o făceau trupele generalului Eremenko ce înaintau dinspre Kerci, a obligat trupele germano-române să părăsească în grabă completul sistem de fortificaţii al gâtuirii de la Perekop. Astfel, numai în 2 zile, armatele sovietice au ocupat Simferopol, în timp ce Eremenko elibera localităţile de pe litoralul Mării Negre. După informaţiile date de corespondentul militar englez Alexander Werth, armata sovietică dispunea în atacul din Crimeea de o covârşitoare superioritate în oameni şi materiale. După acest corespondent efectivul trupelor româno-germane se ridica la 195.000 de oameni. Sovieticii 470.000 de oameni. *„Aproape jumătate din Armata a 17-a germană care apăra Crimeea era alcătuită din unităţi româneşti şi de luni de zile mareşalul Antonescu încerca să-l convingă pe Hitler să dea ordin de evacuare a Crimeei. Păstrarea Crimeei, după eh era absolut inutilă. Darr Hiller nici nu voi să audă”*.

Până la 18 aprilie, grosul trupelor germane

se retrăsese la Sevastopol, pe care Hitler îl declarase Festungăevastopol. Misiunea de a-l menţine pe timp nelimitat a fost încredinţată unor trupe cu un efectiv de 50.000 oameni. Restul trupelor puteau fi evacuate. În 1941 – 1942, Armata roşie apărase Sevastopolul timp de 250 zile, Germanii trebuiau acum să se dovedească cel puţin la fel de capabili.

La 18 aprilie, frontul în jurul Şevastopolului avea o lungime de 40 km.

Generalul Schörner a plecat cu avionul la Hitler şi i-a; cerut evacuarea Şevastopolului. Hitler i-a arătat motivele pentru care nu aprobă: părăsirea Crimeei ar fi determinat Turcia să intre în război împotriva Germaniei. See vastopoh. Îi trebuia deci să reziste, pentru că în 6 – 8 săptămâni situaţia va fi alta: aliaţii vor debarca şi vor fi zdrobiţi, iar Germania se va întoarce cu toate forţele împotriva Uniunii Sovietice. Misiunea ce le revenea era să reziste în Sevastopol pe acest timp. Deci Hitler şi acuma, în faţa realităţii, menţinea acelaşi punct de vedere pe care i-l spusese şi mareşalului la întrevederea lor de la finele lui martie. Inamicul însă, superior în forţe, îşi intensifică atacul, presiunea crescând din ce în ce asupra frontului Şevastopolului. Generalul Jäneke nu renunţă şi scrie o scrisoare lui Hitler, prin care îi cere iarăşi să aprobe retragerea. Jäneke este chemat în interior, demis şi arestat,

înlocuitorul său încearcă să continue rezistenţa*

dar zadarnic La 8 mai, generalul Schqrner, nemaiţinând seama de Hitler, ordonă evacuarea Sevastopolului. v Pe întreagă această perioadă în care se consumă bă –, taliile din Crimeea şi Sevastopol, mareşalul nu poate face altceva decât să caute ca, prin comandanţii germani locali. Sehörner şi Jäneke, să preseze asupra lui Hitler pentru a ordona mai repede evacuarea pe de o parte, iar pe alta să pregătească ambarcaţiunile necesare pentru a putea să transporte trupele din Crimeea spre ţară.

La 9 mai sovieticii intrau în Sevastopol şi trupele româno-germane începură îmbarcarea şi transporturile aeriene. Efective importante reuşesc, să părăsească Crimeea, în pofida tirului artileriei inamice şi a bombardamentului de aviaţie. Ambarcaţii de tot felul care au fost trimise la Sevastopol au putut să aducă pe o mare calmă şi un cer senin, netulburat de aviaţia inamică, aceste resturi de trupe care-şi încheiau într-o ipostază de întristată glorie odiseea lor.

Mareşalul, prezent pe digul farului de la Constanţa, a primit înmărmurit şi enigmatic ca un sfinx, aceste trupe înnobilate prin martirajul eforturilor şi sacrificiilor de-a lungul a 3 ani de lupte epopeice…

În acea după-amiază strălucitoare de lună mai, din clipa când privirile sale putuseră desluşi

pe orizofitui irizat, ambarcaţiunile cu trupe ca pe nişte puncte mici şi până când acestea să se definească şi să devină cele mai dramatice realităţi, o gamă întreagă de gânduri şi de simţăminte răscolise sufletul mareşalului. În nemişcarea sa statuară, în înfăţişarea care-i trăda o resemnare stoică, ce putea citi cu claritate întreaga dramă a unui suflet în care se oglindea drama neamului său, a istoriei sale: moment de confruntare a gloriei şi a înfrângerii.

Cu cât ambarcaţiunile se apropiau de dig, ele se conturau mai clar; se puteau vedea distinct şi chipurile încremenite ale ostaşilor, chipuri tăiate în bronz şi granit. Erau ei, ostaşii acelor divizii glorioase ale Corpului de Cavalerie şi Vânătorilor de Munte, care în septembrie 1943 trecuseră Nistrul ca mai apoi să treacă Bugul, Niprul, apoi să cucerească Crimeea şi Sevastopolul. Nume ca Malacov, Balaclava răsunaseră din nou ca titluri de victorii în comunicatele germano-române. Ei luptaseră călcând potecile munţilor Iaila, cu duşmani invizibili – partizanii; ei cuceriseră pe rând Yalta, Feodosia, Aluşta, Krasnodar, trecuseră peste strâmtoarea Kerci în Cuban şi înaintând în Caucaz ajunseră la Tuapse şi la malul Mării Caspice. Stindardele lor cuceriseră glorie în asediul Sevastopolului: generalul Radu Korne îşi afirmase eroismul în fruntea detaşamentului său de cavalerie; generalul Avramescu, în fruntea

vânătorilor de munte.

Aceste unităţi de frunte ale armatei fuseseră trimise cu trei ani în urmă din ordinul mareşalului Antonescu, ordin dat în numele ţării, ca s-o apere, să-i asigure viitorul şi se încărcaseră de glorie, luptând pe pământ străin, pentru a înscrie drepturile României în hrisoavele veacurilor.

Văzând acest rest de trupe, tot ce rămăsese din cele pornite peste Nistru la începutul războiului, Mareşalul le înfăşură cu o privire caldă, privirea părintelui care fusese sever cu copiii săi în interesul onoarei şi datoriei. Cu siguranţă că în sufletul lui adânc creştinesc a înălţat rugăciuni pentru somnul de veci al celor rămaşi în pământ străin şi mulţumiri pentru înapoierea acestora. Cu siguranţă că la vederea resturilor armatei române. În spiritul lui s-a născut speranţa şi s-a înjghebat ideea reconstituirii acestor unirăţi şi crearea unei rezerve în scopul eliberării ţării şi îndrumării ei spre o altă împlinire a destinului.

Nu se putea, de asemenea, ca împreună cu aceste simţăminte să nu se fi trezit şi revolta împotriva acelui nechibzuit care impusese soarta dramatică a celor 7 divizii române din Crimeea. Această revoltă nu a putut decât să crească la vederea vapoarelor de pasageri care veneau aducând numai soldaţi germani, iar soldaţii români soseau pe ambarcaţiuni improvizate:

şlepuri, plute, pontoane trase de remorchere. Niciun soldat român nu se vedea pe puntea vaselor de pasageri ocupate de trupele germane. Această constatare făcută la faţa locului, coroborată cu celelalte date culese de pe timpul bătăliei de la Don, când soldaţii germani nu primeau în camioanele cu care se retrăgeau niciun soldat român, zvârlindu-i în noroi pe cei care se agăţau din mers, erau de natură să furnizeze un motiv în plus pentru a-l îndemna mai mult pe Mareşal pe drumul pe care voia să se angajeze.

Cine-l putuse vedea pe mareşal în acele momente – şi nu mulţi au fost aceia – ar fi putut trage concluzia că de acolo, de pe digul de la Constanţa, din – momentul în care primele vase debarcau soldaţi români pe pământul patriei, din acel moment războiul încetase de a mai fi şi al României… mai mult încă, foarte puţini au fost acei care l-au auzit spunând: „*Prin sacrificiul impus inutil şi dement celor mai de elită trupe ale armatei noastre, s-a pierdut ultima şansă de restabilire a echilibrului forţelor pe acest front*”.

Prin defilarea pe care o primeşte în portul Constanţa a acestor trupe din primul eşalon sosit din Crimeea, se încheia într-o îndoliată apoteoză, ultimul capitol al epopeii eroice române 1941 – 1944. De acum înainte, se deschidea un alt capitol şi anume acela al urzelii perfide, al delaţiunii…»

Cu toată vitregia împrejurărilor, situaţia din

Crimeea nu se încheiase printr-un dezastru, deoarece trupele în majoritate s-au salvat aducând cu ele şi armamentul uşor. Din 250.000 ostaşi cât număra armata 17 germană, în care intrau cele două corpuri româneşti de cavalerie şi vânători de munte, după datele germane 150.000 se înapoiaseră în ţară.

Mareşalul încheie acest capitol dureros şi se concentra şi mai mult asupra frontului Moldovei, cu o consumare de tensiune nervoasă mărită de aşteptările rezultatului demersurilor sale diplomatice. El depune o intensă activitate de comandament şi de organizare, călcând bucată cu bucată frontul, cunoscându-l în amănunt şi punând, de la general la soldat, se poate spune, pe fiecare la locul lui. În acest timp, de la începutul lui aprilie la începutul lui iunie, frontul din Moldova cunoaşte o acalmie care este folosită de mareşal pentru consolidarea apărării. Din Munţii Neamţului şi până la Prut, la Sculeni, linia frontului era o continuitate de mari divizii române, cu 5 Corpuri de armată în linie. În rezerva lor se găseau mari unităţi de cavalerie şi de infanterie, Divizia 1 blindată română de sub comanda generalului Korne şi Divizia 22 blindata germană. 1

Această dozare de forţe putea da garanţie stabilităţii şi asigura o libertate de acţiune manevrelor diplomatice care erau duse de acum

înainte de pe o poziţie de forţa.

— Aceasta prezenta avantajul în obţinerea unor condiţii bune şi mai ales poate explica raţiunea activităţii extraordinare desfăşurate* de mareşal. Ca militar deţinător de posturi de înaltă conducere în momente grele ale politicii române, în atingere cu uzanţele diplomatice prin prietenia strânsă cu Nicolae Titulescu şi prin practica de ataşat militar, poseda principiile de bază în conducerea unor tratative diplomatice în mod avantajos. De aceea nu, trebuie să surprindă dacă pe tot acest timp de lungi tratative diplomatice, el continua să ducă până în ultima zi şi ultimul ceas al guvernării sale, în paralel; – atât o activitate diplomatică cât şi una militară.

Dacă membrii opoziţiei şi Palatul, îşi puteau permite să-şi îndrepte eforturile într-o unică direcţie – aceea diplomatică – ei nu o puteau face deciv la adăpostul prea sigur al paravanului moral, pe care în modul cel mai patriotic şi cavaleresc mareşalul înţelesese să 11 – 1 ofere în persoana sa. Şi ei o mai puteau face pentru motivul că erau în afara oricărei răspunderi în conducerea treburilor ţării, dispunând în siguranţă de libertatea persoanei lor şi libertatea acţiunilor lor, oricât ar fi fost ele de contrare intereselor aliatului principal: Germania.

Or, pentru ca mareşalul să fi putut îndeplini această funcţie de „paravan” el trebuia să

activeze: să prevadă; să conducă, să controleze, să stăpânească. Cu alte cuvinte: să alerge de dimineaţă până în noapte prin toată ţara; să primească şi să rezolve zilnic zeci şi zeci de corespondenţe; să ţină consilii şi să aibă audienţe de lucru zilnice; să primească miniştri străini, să rezolve problemele de alianţă; să inspecteze frontul săptămânal câte 3 zile; să se deplaseze la locul bombardamentelor aviaţiei inamice, pentru a da dispoziţii de urgenţă şi a ridica moralul populaţiei; să dirijeze viaţa economică a ţării, asigurând aprovizionarea frontului şi a populaţiei, etc. etc. Toată această activitate era dusă împărţind săptămâna între

Capitală. Moldova şi restui ţarii, nedormiad – decât 5-G ore pe noapte, mâncând frugal şi pe apucate; la popote de unităţi, în tren. Şi oriunde se nimerea. În sfârşit, fiind prezent peste tot şi făcându-se simţit peste tot.

— Numai datorită acestei omniprezenţe, mareşalul era r în măsură să ţină în cumpănă starea de lucruri şi să hotă/. rască în cunoştinţă de cauză, cu cele mai mici riscuri, momentul ieşirii din alianţă. De aceasta îşi dădeau seama şi ceilalţi şefi de partide şi s-a arătat că însăşi complotiştii de la Palat, fuseseră obligaţi s-o aibă în consideraţie, afară de unul, şi acesta nu era altul decât primul colaborator al mareşalului, Mihai Antonescu. El singur se credea în măsură să poată

a se substitui mareşalului.

— Pentru că s-a încercat ca încă din primele capitole ale acestei expuneri să se arate adevărata faţă a acestui om, ajunşi aici, în apropierea deznod am în tu lui dramei, să vedem ce face acesta. Mihai Antonescu se afla angajat în urmărirea triplelor sale urzeli şi s/tăpimt de grija de a juca rolul perfect până la capăt, păstrându-şi masca. Pe timpul cât mareşalul se afla în Bucureşti sau la Snagov, el putea fi văzut de anturaj trecând grăbit pe culoarele palatului, preocupat, nepierzând, din vedere a răspunde la salut cu un zâmbet larg afectat, strângând mâini, privind în ochi cu efuziune. Aroganţa însă îi transpira din toată fiinţa. În timpul celor 3 zile cinci rămânea singur, mareşalul fiind pe front, el era în elementul său. Scăpat ele prezenţa jenantă a mareşalului, care de mult nu mai lua drept bun tot ce debita principalul său colaborator, îşi impunea dominaţia asupra Casei mareşalului. La rege îşi păstra mereu uşa deschisă ce i-o oferise lecţiile de drept internaţional şi cu şefii opoziţiei păstra legături directe şi indirecte, înics Mndu-le prin toate mijloacele acţiunea diplomatică, ajutându-i pe ei, ajutându-l pe mareşal şi consolidându-se pe sine. În ceea ce priveşte raporturile păstrate cu mareşalul, ele păreau dominate de grija păstrării unei perfecte colaborări.

Un singur spectru care plana asupra

spiritului lui Mihai Antonescu era Gestapoul german. Teama ele a nu fi descoperit de informatorii lui Himmler îi producea momente de panică şi de aceea la orice întâlnire cu ministrul german de la Bucureşti, von Killinger, nu mai contenea cu atenţii şi gesturi de curtoazie faţă de Reich şi reprezentanţii săi.

*

De o lună aproape, întreg teritoriul ţării intrase sub rigorile represaliilor aviaţiei anglo-americane. Ultimatumul dat de generalul Wilson expirase dinainte de 4 aprilie şi de atunci, zilnic sau din două în două zile, covoarele de bombe ale aviaţiei anglo-americane îşi întindeau sinistrul peste oraşele ţării. Au fost atacate Craiova, Severinul, Timişoara, Simeria, Câmpina ş.a. Ultimatum-ul trebui să fie suportat din neputinţa de a se răspunde condiţiilor impuse de aliaţi, datorită situaţiei frontului şi importantelor efective germane aflate în România. Misiunea lui Ştirbei îşi consumase întregile virtuţi şi o altă acţiune se cerea întreprinsă pe axa Bticureşti-Cairo, deoarece nici mareşalul, nici opoziţia, nici Palatul, nu puteau crede că în cele din urmă interesul aliaţilor de la Sud nu ar fi fost trezit şi participarea forţelor lor la actul de ieşire a României din axă să nu se fi produs.

Deşi C. Vişoianu nu fusese o persoană agreată de mareşal, date fiind sentimentele lui

filoruse, noul aspect pe care-l luase desfăşurarea situaţiei politice pe cele două căi, Moscova şi Cairo, erau de natură să înfrângă aceste reticenţe.

Constantin Vişoianu ducea cu el un acord militar secret, semnat de rege şi fără ştiinţa mareşalului, prin care se accepta imediata încetare a războiului împotriva URSS şi intrarea în război a trupelor române împotriva Germaniei, După declaraţiile lui Vişoianu, regele îi încredinţase şi un plan cu toate aerodromurile din ţară pentru ca aviaţia anglo-americană să le poată distruge.

Scriitorul francez Guy de Cars citează următoarele declaraţii ale lui C. Vişoianu făcute ulterior:

„În loc să declare imediat război lui Hitler (după cum cereau aliaţii prin ultimatumul impus), regele prefera să dea mai întâi un ultimatum germanilor, pentru a le cere să părăsească ţara în 24 de ore: ceea ce i-ar fi permis să-şi organizeze armata cu concursul generalilor, care urmau pe conducătorul filogerman.

În ceea ce privea contribuţia de război faţă de URSS eu am cerut ca suma să fie fixată numai după Conferinţa Păcii… în sfârşit, eu am cerut mai ales ca o parte a ţării, unde se aflau regele şi guvernul să nu fie niciodată ocupate de sovietici şi să mi se… dea garanţia că trupele sovietice vor evacua ţara la sfârşitul ostilităţilor”.

Ceea ce este uimitor de constant în aceste declaraţii este faptul că ele sunt identice cu condiţiile pe care mareşalul le ceruse Moscovei prin doamna Kolontay, în aprilie 1944, şi care i-au fost expuse şi regelui în după amiaza de 23 August.1944 ele constituind justificarea actului incalificabil al arestării sale.

În dările de seamă apărute, imediat după arestarea mareşalului şi ulterior alcătuite de către cei care au participat direct la actul de arestare a mareşalului. În afară de rege, care nu a declarat nimic până acum care să fi ajuns la cunoştinţa publică, motivul principal al determinării regelui să ordone arestarea a fost: intenţia mareşalului de a anunţa pe Hitler înainte de a face armistiţiul cu aliaţii.

Este de ajuns această remarcă pentru a spulbera temeinicia unei asemenea justificări. Motivul nu a fost acesta. El va ieşi, dacă nu a ieşit până acum, treptat la iveală şi el va fi din ce în ce mai nejustificat, mai ireprobabil, mai infam!

Tot după declaraţiile lui C. Vişoianu, ambasadorii anglo-americani, după 2 zile au dat răspunsuri evazive, dar au acceptat în principiu condiţiile. Mai trebuia să vină răspunsul Moscovei. De notat însă că Moscova primise o notă conţinând aceleaşi puncte trimise cu semnătura mareşalului însă şi deci Moscova trebuia să răspundă numai la o singură notă şi anume la

aceea care era cea mai reprezentativă. Aceasta a fost arătată pe larg mal înainte, ea nici nu putea fi alta decât nota mareşalului.

Dar aşteptarea se va prelungi până la 23 August 1944 când nota de răspundere a Moscovei, sosind pe numele V? *Mareşal Antonescu*" > acesta se afla arestat şi închis în safeul Palatului regal!

Luna mai, în ceea ce privea activitatea diplomatică, marchează un alt eveniment important. El concretizează înjghebarea complotului împotriva mareşalului. Palatul, după ce ezitase aproape un an să lă contactul cu delegaţii Partidului Comunist, înfrângându-şi ultimele reticenţe, acceptă, în sfârşit, şi astfel, la 23 mai, Lucreţiu Pătrăşcanti şi Emil Bodnăraş au fost primiţi la Palat, unde s-au întreţinut cu regele. Şi cu generalul Sănătescu, susţinân, du-şi punctele de vedere privind insurecţia armată împotriva Conducătorului şi a. Reichului german. În principiu Palatul cade, de acord şi stabileşte, modalitatea de arestare; a mareşalului…

Cu această ocazie Palatul a prezentat delegaţilor *co**» munişti proiectele lui pentru declanşarea puciului". Un prim proiect propunea organizarea Unei lovituri de culise în Bucureşti, care trebuia să antreneze şi frontul. Alt proiect propunea formarea unui guvern în sectorul românesc al frontului. Cel, de-al treilea, propunea ea regele să plece în fruntea partidelor de opoziţie

în Moldova şi acolo, la un pas de front, să formeze un nou guvern. În sfârşit, un al 4-lea proiect, propus de Iuliu Maniu, era ca regele să plece cu un avion în URSS şi să se constituie prizonier.

Bineînţeles că toate aceste proiecte au fost combătute de delegaţii Partidului Comunist, care, în principiu îşi impuseseră planul lor. Tot eu acest prilej, comuniştii ceruseră regelui numirea unui general în care să aibă deplină încredere, cu care specialistul militar al Partidului Comunist să poată discuta amănuntele planului. Regele i-a numit în persoana generalului Mihail, i – Generalul D. Dămăceanu descrie astfel prima consfătuire a Palatului cu delegaţii comunişti:

9Jn a doua jumătate a lunii mai am participai la o conferinţă la Palat. În cabinetul regelui se aflau: generalul C. Sănătescu, Mocioni-Stârcea, Mircea Ioaniţiu – secretarii regelui, şi Lucreţiu Pătrăşcanu, reprezentantul Partidului Comunst Român. În a doua întâlnire, tot la Palat, s-a discutat despre situaţia din ţară care devenise critică… Generalul Sănătescu şi Lucreţiu Pătrăşcanu s-au pronunţat pentru ieşirea din război şi răsturnarea lui Antonescu… Nu s-au discutat lucruri concrete, s-a hotărât altă consfătuire.

„Aceasta a avut loc în iunie 1944, cină s-au discutat aceleaşi probleme, concluzia fiind răsturnarea lui Antonescu. S-a ivit o neînţelegere

între punctul de vedere al Partidului Comunist şi acela al Palatului „neajungându-se la niciun acord. S-a fixat o altă întâlnire dar de data aceasta nu la Palat, în noaptea de 13 – 14 iunie…”

Oprim aici citatul pentru a-i relua la momentul potrivit nu mai înainte de a trage concluziile cuvenite. După declaraţiile generalului Dămăceanu, rezulta, clar că organizarea concretă a complotului a început în a doua jumătate a lui mai, la Palat, în cercul restrâns al camarilei şi al comuniştilor. Atât. Nu era vorba nici de Maniü, nici de Brăţianu. Concludem deci că geneza complotului îşi avea sediul în Palat şi era opera celor arătaţi. Aceasta situează pe şefii partidelor de opoziţie eu totul pe alt plan, rămânând cel puţin la început, în afara acestui complot.

Tot luna mai marchează încă un eveniment important în politica internă a ţării şi anume crearea Uniunii muncitoreşti dintre social-democraţi şi comunişti şi apoi a Blocului Naţional-Democrat, în care intrau cei de mai sus, plus naţional-ţărăniştii lui Mariiu şi liberalii lui Brăţianu.

lată-i deci şi pe Mania şi pe Brăţianu conlucrând cu comuniştii. De la sine înţeles că prograimil-platformă al acestui bloc nu putea fi decât acelaşi pe care-l urmărea şi guvernul mareşalului, în plus înlăturarea mareşalului.

Astfel se încheie luna mai ca bilanţ politic pe

plan intern: constituirea unui bloc al opoziţiei, format din toate grupările politice şi începutul organizării complotului de la Palat.

DEBARCAREA

Începutul lunii iunie aduce cu sine marele eveniment: debarcarea aliaţilor în Normandia.

Grija foarte mare pe care o manifestase Hitler şi pe care am menţionat-o cu prilejul vizitei pe care i-o făcuse mareşalul la finele lui martie ca şi cu prilejul rezistenţei din Crimeea, privitoare la eventuala debarcare a aliaţilor în Franţa fusese foarte îndreptăţită. El, călăuzit, ca de o obsesie, de-a lungul întregii campanii împotriva Sovietelor, de această posibilitate, i se subordonase într-atât încât mersese până acolo să rişte foarte mult, chiar situaţia frontului din est, pentru a-şi păstra intactă disponibilitatea de forţe – 40 divizii – elita armatei mecanizate şi infanteria germană, pentru a da lovitura hotărâtoare acestor forţe, scăpând de spectrul hidos al războiului pe două fronturi. Hitler spusese mareşalului: *„Aştept declanşarea ofensivei aliate în Franţa, pentru a o zdrobi şi apoi voi dirija toate disponibilităţile din vest pentru a distruge armata* sovietică Nu cu acest argument justificase el de ce nu renunţă la Crimeea? Nu oare acest argument era de natură să cântărească foarte mult în ceea ce privea gradul de angajare a mareşalului în tratativele diplomatice? încă înainte de 6 iunie şi mult după 6 iunie, situaţia militară a

Germaniei era departe de a fi considerată ca pierdută. Cum ar fi fost posibil oare ca o minte cumpănită să se fi hazardat la o acţiune militară contra trupelor germane din România, când aceste trupe aveau efective mai mari şi încadrau între ele pe cele româneşti? în plus, perspectiva unei victorii germane în vest şi iminenţa unei ofensive din est paralizau orice voinţă, oricât de temerară ar fi fost ea.

La aceste consideraţii – dacă se mai adaugă perspectiva intrării în acţiune a acelei arme secrete mult lăudate de

Hitler care constituia sau trebuia să constituie surpriza menită să răstoarne echilibrul de forţe în favoarea Reichului, adăuga încă un element care să tragă greu în cumpăna luării unei hotărâri.

Dar iată, prima dintre ipoteze devine realitate: debarcarea! Zorii zilei de 6 iunie 1944 aduc în faţa coastelor Normandiei 4126 de vase de toate formele –, de toate dimensiunile, care vor revărsa din pântecul lor o ultramodernă mare „Armada” care să inunde cele 5 plaje fortificate ale Capului Constantin.

Actul decisiv al războiului european începuse în condiţilie unei surprize tactice şi strategice desăvârşite. De reamintit că o întreagă armată care stătea în poziţie de aşteptare de zi şi de noapte, de ani întregi, tocmai în ziua debarcării

aliaţilor îşi adunase comandanţii la o consfătuire, nu departe înapoia frontului. Însuşi comandantul forţelor blindate, mareşalul Rommel, era plecat într-o permisie pentru a serba ziua onomastică a soţiei sale i

Această ştire a umplut întreaga lume de stupefacţie. Lumea dominată de hitlerişti se văzu dintr-odată îndreptăţită la toate speranţele. Dar pentru ca acestea să se realizeze, au trebuit să-şi dea concursul inepţia conducerii exercitate de Hitler, starea timpului şi imensa cantitate a materialelor şi a armamentului aruncate în acţiune ele aliaţi, în timp: lunile iunie, iulie şi august...

Dacă era adevărat că cel mai mare duşman al armatei germane a fost în primul rând Hitler, atunci nu este mai bine exemplificată această paradoxală afirmaţie decât în comportamentul sau de comandant şef pe timpul conducerii acţiunii trupelor germane împotriva invaziei aliate.

Mai întâi, cu o încăpăţânare de obsedat, el nu voia să admită că ofensiva principală a debarcării are loc în Normandia. El socotea această acţiune drept o diversiune menită să acopere acţiunea principală care trebuia să se producă, după toate aparenţele, dinspre Dunkerque. Aceasta-l face să se opună cu toată îndârjirea cererilor mareşalului Rundstedt – comandantul frontului de Est – de a-i da voie să întrebuinţeze rezervele de trupe

mecanizate, pentru a arunca în mare capetele de pod aliate. După ce inamicul, consolidat, începe, sub acoperirea valurilor aviaţiei de vânătoare, să înainteze, el refuză orice propunere de a ordona retragerea şi a impune truepelor să lupte în cele mai vitrege condiţii, opunând rezistenţă, peste limitele forţelor omeneşti, unor trupe h>. zecii superioare.

De partea cealaltă, americanii şi englezii, după ce* au reuşit să obţină surpriza strategică şi tactică desăvârşită, pe bună dreptate, se aşteptaseră la desfăşurarea unui război de mişcare în care să poată exploata în voie însuşirile marilor lor unităţi blindate. Dar nu mică le-a fost surprinderea când au văzut că sunt siliţi să înainteze ca nişte rime, înptând la fiecare vâlcea, la fiecare grup de arbori, la fiecare sat. Soldatul german se dovedise extraordinar; numai el, deoarece din urmă, datorită intransigenţei incalificabile a führerului lor, nu le venea nicio rezervă.

Mareşalul von Rundstedt este înlocuit de la comandă! pe motivul că solicita necontenit intervenţia rezervelor» cu mareşalul von Kluge. Acesta, după prima inspecţie pe front declară” *Frontul este ca un elastic prea întins la care te adepţi să plesnească în fiecare moment*”.

Luna iunie trece în astfel de lupte mărunte şi costisitoare fără să aducă evenimentul principal:

intervenţia carelor blindate germane. Către finele acestei luni „mareşalul Rommel este grav rănit şi evacuat. Mareşalul victoriilor din Africa, coloana de rezistenţă morală a întregului front de vest fusese scos din acţiune pe lungă durată.

Tot luna iunie marchează şi începutul intrării în acţiune a primei arme secrete germane: bomba teleghidată „V-*1*. Din amplasamente speciale, aceste bombe sunt îndreptate asupra* Angliei. Efectul lor nu a fost acela scontat de Hitler, deoarece englezii dispuneau de „radar ţ şi identificau din zbor aceste bombe pe care le vânau cu artileria instalată pe coastă.

În timp ce pe frontul Normandiei se desfăşurau de pe baze de debarcare şi se pregăteau să străpungă dincolo de linia capetelor de pod cucerite, situaţia fiind considerată destul de încordată dar deloc gravă, pe frontul ele est se declanşează marea ofensivă a grupului de armaţi sovietic.

La 22 iunie 1944, Grupul de armate Centru de sub comanda mareşalului Busch, cu 46 divizii de infanterie şi 43 de mari unităţi blindate, primeşte atacul forţelor sovietice, declanşat de Frontul II, Frontul I, Frontul III Baltic şi fronturile II şi I al Rusiei Albe.

Şi pe acest front ipotezele formulate de Hitler, eu privire la perspectivele desfăşurării unei ofensive sovietice, fuseseră infirmate. Cu toate că

Grupul de armate Centru, la 14 iunie semnalase o concentrare impresionantă a unui grup de 9 armate având grosul forţelor între Pripei şi Duna, Hitler nu consimte să renunţe la ideea lui că o ofensivă sovietică viitoare, va fi declanşată înspre sud, vizând Câmpia ungară, petrolul României, şi minereul Balcanilor. Sovieticii însă montează operaţia ofensivă, cu 500 km mai la nord de aceasta direcţie. În faţa acestei e-videnţe, Hitler captivul aceloraşi obsesii, vede şi alei ca şi în vest, o fentă inamică pentru a-l deruta de la direcţia sensibilă, sud, silindu-l să-şi disloce rezervele. Sovieticii izbesc cu 138 divizii de infanterie şi 43 brigăzi, care de luptă, Grupul de armate Centru germane, după o pregătire de artilerie şi aviaţie cum nu se mai văzuse până atunci. Rezultatul acestei puternice lovituri a fost distrugerea Grupului de armate Centru german care pierde 25 divizii şi o pătrundere care la 3 iulie atinge marginea Pripetului pe linia Barnovi, czc-Moiodezno-Coziany. De aici ofensiva a continuat să se reverse irezistibil înspre grupul de armate Nord şi către jumătatea lui iulie, atinsese linia: Pinsk-Prusana-Wolkowics-Grodno-Kaunas Dunaburg-Pleskau. Pe liniile principale de înaintare către Varşovia şi Riga, valul ofensiv se revărsa fără ca să poată fi întrevăzută o îndiguire.:

După 13 iulie, atacurile s-au extins şi spre sud.

Acest val al ofensivei sovietice atinse cu o undă a sa şi frontul român din Moldova...

La jumătatea lunii iunie pe direcţia văii Siretului, în zona Strunga, un atac inamic în forţă, susţinut de care de luptă, este declanşat în zorii, ziM. şi un prim succes asigura o pătrundere a poziţiilor româneşti imediat nord /

de Homan, în sectorul Corpului H Armată: DMzaa >de Gardă.

Acest atac este îngrădit la a 3-a zi a desfăşurării lui şi printr-o reacţie ofensivă combinată cu infanterie şi care de luptă, inamicul e silit să se retragă lăsând pe teren mai multe zeci de care de luptă.

Mareşalul fiind prezent pe front, a urmărit îndeaproape desfăşurarea acţiunii, mergând în linia l-a până în poziţiile infanteriei, de unde a cercetat terenul de luptă şi a constatat pierderile inamicului.

Această scurtă acţiune a avut urmări indirecte. Pentru apărare a avut un efect stimulator, dând posibilitate să se verifice tăria sistemului defensiv pe de o parte, iar pe de alta, să consolideze moralul ostaşilor care nu mai cunoscuseră un succes de atâtea timp, continuând să fie în retragere de la Done.

Pentru inamic, ea arăta că trupele române încă erau în stare să desfăşoare o capacitate combativă şi ca atare trebuiau avute în

consideraţie ca fiind elemente utile într-o nouă conjunctură de viitoare alianţă posibilă.

În ceea ce-l privea pe mareşal, această scurtă operaţiune îi mărea şansele de a obţine condiţiile cerute Moscovei cât şi să-i mărească încrederea că până la urmă aliaţii se vor hotărî să trimită trupe spre a conlucra cu cele româneşti în scopul neutralizării trupelor germane şi deschiderii unei direcţii sensibile în frontul german spre inima ţării sale.

Pe frontul german din Polonia cu toată avalanşa ofensivei ruseşti în centru şi nord, Hitler încă nu renunţa la ideea sa că un atac principal va fi dat spre sud şi de aceea, cu toate că îi promisese mareşalului de a nu-i lua divizia 22 Blindată, el cere restituirea acestei divizii. Aşa că puţine zile după restabilirea frontului de la Siret un mandatar al lui Hitler soseşte în Moldova.

Mareşalul, care se afla pe front, la reşedinţa sa de la conacul Gioseni, *mm* trimite să iau, de la terenul de aterizare improvizat pe valea Siretului, pe căpitanul de stat major – german.: care sosea de la Grupul de armate german de la Slănic. Pe acesta l-am condus la mareşal care lţa gadmit imediat, Aducea cu el scrisoarea de la Hitler, adresată; mareşalului prin care îl rugase să cedeze divizia blindată pe motivul că aştepta declanşarea ofensivei principale la nord ţie Cernăuţi, înspre Ungaria şi că nu vede nicio

iminenţă; de atac a sovieticilor în sectorul românesc El mai adăuga, ca ultim, argument, că disponibilităţile germane în mecanizate sunt restrânse, datorită luptelor din vest şi că nu putea să-şi permită să lase în mare unitate de elită în repaus, în timp ce bătălia decisivă se dă în altă parte a frontului.

Ofiţerul german a desfăşurat harta cu dispozitivul forţelor germane şi inamice căutând să convingă pe mareşal de justeţea vederilor lui Hitler.

Mareşalul a ascultat, după ce a citit scrisoarea, argumentaţia ofiţerului şi s-a abţinut să declare mai mult decât atât: „Eu am arătat importanţa păstrării acestei divizii blindate aici. Ea ar fi dat mai mare putere apărării şi s-ar fi garantat mai mult închiderea drumului spre Balcani al sovieticilor

Divizia 222 blindată în felul acesta a părăsit România chiar de a doua zi, iar frontul Moldovei rămăsese să fie asigurat de forţele româneşti: Divizia I Blindată a generalului Radu Korne.

Plecarea Diviziei 222 blindată din Moldova însenina cel mai răsunător act menit să aibă influenţă asupra desfăşurării acţiunii în curs de pregătire, în vederea ieşirii din alianţă. De la sine înţeles că argumentul principal pe care i-l expusese lui Hitler la ultima lor întâlnire şi anume că menţinerea Diviziei 222 blindată germane în

spatele frontului, constituia şi un suport moral al trupelor din linie, nul mai menţionase de data aceasta trimisului lui Hitler şi se mulţumise numai cu efectele pur militare. Dar mareşalul, din punctul său de vedere, nu putea să fie prea mulţumit. El era în aşteptarea unui rezultat la acţiunile diplomatice întreprinse, rezultat care era în legătură directă cu integritatea frontului pe care divizia blindată germană îl garanta. Dar pe de altă parte, prezenţa acestei divizii limita libertatea de acţiune a forţelor ren mâne în cazul când s-ar fi hotărât să se treacă de partea a & aţilort Oricum, din acest punct de vedere, situaţia începuse să se mai limpezească. Gestul lui Hitler prin; care-şi călcase promisiunea faţă de Mareşal, îi dăduse acestuia posibilitatea de a se degaja moralmente de actualul său aliat, întrucât acesta fusese avertizat de consecinţele ce le-ar fi putut atrage după sine luarea acestei divizii blindate, asupra situaţiei politice a României.

MOTO; Cină a rostii aceste cuvinte cu atâta convingere şi fermitate celor prezenţi li s-a tăiat respiraţia*

Ing. Ceauşii (Boanăraş) a dat, la un moment dai9 atât de puternic cu pumnul în masă că ani tresărit cu toţii" *

General BÄMÄCEÄ-NXJ

COMPLOTUL SE ÎNCHEAGĂ

În ceea ce privea invazia din Normandia, este

de la sine înţeles ca ea avusese repercusiuni directe şi asupra activităţii cercurilor opoziţiei, stimulându-le activitatea. Referindu-se la cercurile Palatului, acestea înţeleg să-şi intensifice atitudinea strângând mai mult relaţiile cu delegaţii Partidului Comunist Român.

Generalul Dămăceanu, în această privinţă, declara:

tăşa cum am mai arătat mai înainte9 la ultima consfătuire, de la Palat s-a stabilit să aibă loc o nouă consfătuire, dar de data aceasta în altă parte. La această consfătuire trebuiau să participe: reprezentanţii PCR CB Palatului, ai armatei şi ai celorlalte partide. Acolo urma să se stabilească modalitatea răsturnării lui Antonescu... Consfătuirea s-a desfăşurat în noaptea de 13/14 iunie IMH... După câteva clipe au sosit în cameră: Lucreţiu Pătrăşcanu, Emil Bodnar aş, generalul C. Sănătescu, generalul G. Mihail, Gr... Nzculescu-Biizeşti Mocioni Stârcea şi Joaniţiu, toţi aceştia fiind aduşi în maşina lui Gh? Bălăceanu... Consfătuirea a început la orele 22. A luat tiwârttul generalul Sănătescu care a expus punctul de vedete al Pătatului pentru înlăturarea lui Antonescu, apoi înlocuirea generalului Pantazi de la Război cu generalul Sănătescu şi pe generalul Şteflea de la Statul Major prin generalul Gh. Mihail. Se va explica lui Hitler necesitatea înlocuirii guvernului prezidai de Antonescu, ca

fiind nepopular şi pentru a se putea continua mai departe războiul. O u două fază trebuia să cuprindă pregătirea ieşirii din să &nţă.

Întrerupem citatul pentru a face observaţia că această; soluţie nu era altceva decât copierea ad liter am a procedeului pe care-l aplicase 1 regele Italici la înlocuirea Rtr: Mussolini în prima fază prin Badoglio şi în a dona fazi; * prin trecerea de partea aliaţilor. Planul dovedea lipsă totală de originalitate şi seriozitate, deoarece nimeni nu ar fi putut admite că Hitler după ce fusese înşelat odată de: regele Italiei, – înşelăciune care-i amărâse atât de mult un ari din viaţă, se va mai lăsa pentru a doua oară atât de grosolan păcălit. Mai departe, dacă în ceea ce-l privea pe Müssölini, Hitler îl considerase de mult un om sfârşit a-cărui: prezenţă nu mai era atât de necesară în fruntea guvernului italian, diametral opusă era părerea şi încrederea pe care o – păstra mareşalului Antonescu. Aceasta, părere, şi: încredere nu numai că rămăsese neştirbită de la prima impresie* dar în decursul acestor 4 ani de alianţă ea luase proporţii din ce în ce mai favorabile. Astfel numai o minte infantilă putea să-şi închipuie că Hitler, putea vedea pe altcineva în fruntea guvernului ţării decât pe mareşalul Antonescu» Dacă am admite că s-ar fi pus problema unei schimbări, ea. s-ar fi pus numai în căzu), dispariţiei mareşalului şi înlocuirea nu ar fi fost

făcută decât printr-un Horia Sima, Iacinschi sau alţi legionari aflaţi în lagăr în Germania, rezerva politică-strategică a lui Hitler pentru România.

Dacă acel ce propusese acest plan nu înţelesese nimic din realităţile politice ale momentului, în schimb, după cum vom vedea, reprezentantul Partidului Comunist, e înţelesese foarte bine. Din declaraţiile generalului Dămăccanu extragem în continuare:

Ia cuvântul ing. Ceauşii – alias Emil Boanămş – care arată nevalabilitatea planului... El nu vrea un puci de „operetă ci o acţiune largă de masă. «Clica trădătoare» spune el, trebuie lovită în plin. Ieşirea ţării din război trebme făcută cu arma în mână. Situaţia în care ne găsim cere să trecem neîntârziat la luptă împotriva nemţilor... Când a rostit aceste cuvinte, cu atâta convingere şi fermitate, cel & r prezenţi lise tăiase respiraţia... inginerul Ceauşu a dat la un moment dat atât de puternic cu pumnul în masă, încât am tresărit cu toţii... în opoziţie cu orientarea cercurilor de la Palat, ing. Ceauşu a: – prezentat planul PGR: „răsturnarea prin forţă a dictaturii militam fasciste scoaterea ţării din război; întoarcerea armelor împotrivă, armatei hitleriste... Pentru reuşită se cerea să ridicăm la luptă masele, armata, pe toţi patrioţii... în cele din urmă!

datorită, realismului său, planul a fost însuşit şi s-a trecui., la execuţia lui...”

Vremea, tatonărilor trecuse. În noaptea de 14/15 iunâe5; la o săptămână după debarcarea aliaţilor în Normandia, cu 10 Eile mai înaintea declanşării marii ofensive sovietice de la Centru, complotul împotriva mareşalului fusese închegat, planul întocmit şi se începuse organizarea lui

Ăhalizând acest plan vedem că el pune în evidenţă elemente cu totul noi: *„Clica trădătoare”*, *„se bate cu – pumnul în masă”*... se *ascultă cu respiraţia tăiată” **”*. Citind, aceste declaraţii făcute de un participant a cărei figură a devenit familiară până acum cititorului, nu se poate să nu se recunoască sinceritateaautorului lor elt şi naivitatea lui. El ne spune că erau adunaţi în jurul unei; mese doi din elita generalilor noştri – aşa se socoteam ei – şi reprezentanţi ai Palatuluise aflau prezenţi reprezentanţi ai Palatului şi un reprezentant al opoziţiei; în plus se afla şi autorul declaraţiilor, vajnicul şi neînfricatul general Dămăceanu, eroul de la Nistru, Nieopol., Crimeea. Şi lor, acestor oameni căliţi în lupte li se tăiase respiraţia ascultând întrebarea este, de ce? Le era frică? Sau erau îngroziţi, prinşi de o teamă morală, înspăimântaţi, descoperind calea pe care erau invitaţi să meargă îndemnaţi din urmă *de „pumnul izbit în masă”*... Cum se numea oare o consfătuire în care se impunea o părere printr-us pumn trântit în masă? Dictat? Da, aceasta era. În acea noapte, în acea casă conspirativă se

consumase undictat pe careul parafase Palatul prin reprezentanţii lui, Armată prin „nereprezentanţii” ei şi partidele de opoziţie, toţi înscrişi voluntar la o acţiune la al cărei beneficiu nu se vedeau participând cu claritate în afara unora singuri şi aceştia erau comuniştii…

Cu comentarii sau fără comentarii, concluzia la care se ajunge est. e că toţi la un loc: Palat, partide de opoziţie* comunişti sunt împotriva mareşalului;

Data de 13 iunie are semnificaţia de a schimba raporturile morale dintre rege, opoziţie şi comunişti – pe de o parte şi mareşal, pe de altă parte.

Într-adevăr, dacă până la această dată Regele şi anturajul mai avuseseră ezitări în ceea ce privea conlucrarea eu comuniştii acestea dispăruseră aproape cu totul după ce delegaţii comunişti trimiseseră vorbă regelui prin Mocloni Stârcea că: „… Deşi principial P.C.jR. păstra faţă de monarhie o atitudine republicană, nu socotea chestiunea 9 smonarhie sau republică (< ca fiind de actualitate, iar în cazul cină regele va conlucra cu comuniştii în vederea scoaterii României din războiul lui Hitler P.C. Re prin Comitetul său Central îi va acorda tot sprijinul

După cum s-a arătat aceste declaraţii au fost suficiente spre a fi luate drept garanţii care să poată înlocui garanţiile pe care regimul

mareşalului Antonescu le asigurase Coroanei şi ca atare regele Mihai nu ezitase prea mult ca să renunţe la ele.

Nu tot astfel se petrec lucrurile de partea opoziţiei, înţelegând prin „opoziţie" partidele Naţional-Ţărănesc şi 3Maţional-Liber al, deoarece, cu toată aderarea lor la cone stituirea Blocului Democratic, şefii acestor două mari partide nu înţeleg să se înscrie în orbita intereselor comuniste şi ca atare să-şi însuşească complet punctul lor de vedere, acesta rămânând să existe ca o simplă ipoteză.

Deşi opoziţia este prezentă la casa conspirativă în noaptea de 13/14 iunie, prin persoana lui Niculescu-Buzeşti, ea nu-şi însuşeşte proiectul comunist fără nicio rezervă după cum făcuse Mihai, ci înţeleg ca prin exponentul ei cel mai de prestigiu, Juliu Maniu, să facă toate rezervele. La întrunirea pe care după aceea şefii opoziţiei o au cu delegaţii comunişti, Lucreţiu Pătrăşcanu şi Constantin Agiu, când aceştia i-au cerut lui Maniu, ca un ultimatum, să-şi precizeze poziţia şi să răspundă dacă înţelege sau nu să ia şefia unui guvern de răsturnare a mareşalului, încheind prin cuvintele... Răspundeţi! acceptaţi sau nu. Nu mai poate interveni din partea dvs. Încă o amânare". „Drăguţă... îl întrerupse Maniu surâzător. Făcu o pauză, îşi trecu mâna peste faţă şi-i răspunse: Drăguţă, eu nu sunt obişnuit să se

discute cu mine cu revolverul pe masă”.

Iuliu Maniu mai răspunse că deşi considera că PCR are im număr mic de membri, totuşi reprezenta interesele muncitoreşti şi cunoştea activitatea lui. El înţelesese că va trebui să ia o atitudine. În ceea ce privea însă şefia guvernului, el era de părere pentru crearea unui guvern de generali şi credea că cel mai potrivit era tot numai mareşalul Antonescu, care să înfăptuiască armistiţiul

Aşadar şefii opoziţiei, spre deosebire de delegaţii Palatului, sesizaseră caracterul de ultimatum al proiectului prezentat de comunişti, şi îşi manifestaseră reprobarea lui: Maniu spusese; „Nu sunt dispus să se discute cu mine cu pistolul pe masă!”. Generalul Sănătescu – mareşalul Palatului – nu găsise cu cale să riposteze cu nimic tind delegatul comunist i-a bătut cu pumnul în masă: „li se tăiase respiraţia” după cum mărturisise fostul cel D. Dămăceanu, decorat cu Mihai Viteazul şi şef de stat major al Comandamentului Militar al Capitalei.

Această atitudine a lui Iuliu Maniu şi a lui Dinu Brătianu nu-i absolvă în schimb întru totul de aderarea la planul comunist de a-l înlocui pe mareşal printr-o lovitură de stat. Ei rămân să păstreze o atitudine de echivoc, dorind ca mareşalul să facă armistiţiul, dar participând cu asentimentul cel puţin, la organizarea complotului

împotriva mareşalului. În această dilemă ei vor rămâne prinşi până tind un act intempestiv, determinat de sentimente personale, i-au scos din această stare şi cu voia sau fără voia lor s-au văzut aruncaţi în tabăra complotiştilor.

Dar aceasta mai târziu… însuşi Palatul nu rămăsese fără nicio rezervă faţă de proiectul comunist. În jurul regelui încă o parte din militari rămăseseră ezitanţi faţă de o angajare prea mare alături de partidul comunist şi ideea şefilor opoziţiei de a continua să rămână sub garanţiile mareşalului Antonescu mai continua să lucreze în spiritele lor. Printre aceştia ne place să credem că se afla generalul C. Sănătescu.

Dar în jurul regelui se afla grupul celor tineri în cap cu Ion Mocioni-Stârcea şi M. Ioaniţiu, iar în spatele lor ambiţiosul şi revanşardul general Aurel Aldea.

Ion Mocioni-Stârcea era pentru o conducere tânără şi cnfergică capabilă să combată neutralismul şi conservatorismul celor două partide istorice. Dornic, să recupereze pe plan politic şi diplomatic tot ceea ce pierduse în anii conducerii Mareşalului Antonescu… Ucenic al lui Titulcscu ca şi Niculescu-Buzeşti, îşi atribuia un rol însemnat în politica ţării dacă nu chiar să preia succesiunea lui îâitulescu…

Pentru aceştiatoţi, proiectul prezentat de comunişti era corespunzător năzuinţelor lor,

deoarece le oferea posibilitatea de a înlătura personajul care le frânsese cariera, iar după aceea se va vedea. Păstrând convingerea că aliaţii prin Carta Atlanticului, garantaseră libertăţile politice ale tuturor a, credeau că vor putea să îngrădească pretenţiunile comuniste şi să-şi asigure o guvernare proprie. La îndemână îl aveau pe regele Mihai, căruia îi exploatau aversiunea ce începuse s-o nutrească, împreună cu mama sa, faţă de mareşal pe de o parte, iar pe alta îi alunga teama, pe care instinctiv o nutrea faţă de comunişti. Acest grup tânăr, plasat central, a fost cel mai însemnat grup.: de manevră la îndemâna comuniştilor şi el prin acţiunea proprie şi înverşunată a lui Mocioni-Stârcea reuşise să înfăptuiască actul de o temeritate nemaipomenită, acela de la 23 August.

5

Revenind la proiectul prezentat de delegaţii comunişti p întâlnirea clin 13/14 iunie; s-a văzut că el cerca: 1) răsturpârea prin forţă a regimului Mareşalului şi 2) întoarcerea armelor împotriva germanilor. În ceea ce privea răsturnarea prin forţă, aceasta punea problema de a găsi torţa. Care era acea forţă care putea să răstoarne regimul Mareşalului. În iunie 1944? Pe armată nu se putea conta, cum tic altfel nu se va putea conta deloc până în ultimul moment. Poporul nu putea constitui o forţă pentru că nici el, nu era împotriva mareşalului şi nici nu era înarmat. Greşeala pe

care o va face un colonel român de a distribui arme la unele formaţii de muncitori încă nu se produsese şi ea ar fi fost cu totul neînsemnată într-o asemenea acţiune. În concluzie nu exista forţă, iar dacă, această forţă ar fi existat, ea era total la dispoziţia Mareşalului.

În ceea ce privea, punctul 2 de a întoarce armele împotriva Germaniei, aceasta era funcţie numai de situaţia frontului. Or, din analizele făcute până acuma, s-a văzut că la acea dată frontul Moldovei era consolidai şi nici – o mişcare nu ar fi avut şanse de succes împotriva forţelor germane existente în ţară. Această acţiune dacă. s-ar, fi putut face, ea nu ar fi putut fi sesizată la momentul oportun decât tot de aceiaşi persoană care avea la dispoziţie toate forţele ţării: mareşalul Antonescu.

Din cele de mai sus desprindem că proiectul comunist, la data când fusese întocmit, nu consta decât dintr-un deziderat care servea scopului celor care-l prezentaseră şi nu avea la bază niciun clement concret. El va urma să se definitiveze de către mersul evenimentelor pe care componenţii lui înţeleg să le urmărească zilnic, căutând să-l consolideze pas cu pas şi încercind să folosească orice prilej ivit. Contactele între PCR şi reprezentantul armatei di complot – generalului Dămăccanu – sunt continuate pentru a întocmi planujrile de amănunt: se dau informaţii

comuniştilor despre efectivele române şi germane, dislocări din interior, armament, etc. Şi se fixează măsuri pentru întărirea acestor efective româneşti, din zona Bucureşti. Aceste contacte sunt lărgite, ele având loc şi între cei 2 – 3 generali din complot şi 2 – 3 generali mari comandanţi de mari unităţi de pe front şi din interior.

De această activitate clandestină mareşalul. Antonescu nu era cu totul străin. Astfel Serviciul Secrşt de informaţii, printr-o notă din 26 iunie către Mareşal* îi informa:

„... Atât Iuliu Maniu şi D. Brătianu sunt convinşi că o schimbare în România nu e posibila decât sub presiunea evenimentelor din afară şi mai puţin a mişcării interne, Acesta este nodul gordian al înţelegerii dintre partidele democratice şi extrema stingă comunistă, care urmăresc crearea Frontului Democratic ca organizaţie de luptă imediată şi efectivă împotriva conducerii şi politicii actuale de război a României. În acelaşi timp naţâonal-ţărăniştii şi liberalii privesc crearea. Frontului Democratic drept pregătirea unei formule de guvernare în momentul când situaţia internă se va schimba fundamental sub presiuncă evenimentelor militare lată într-adevăr prima notă cunoscută desigur; printre alte zeci şi zeci de note cu conţinut asemănător, care spune atâtea şi nu spune nimic. Într-adevăr despre existenţa

Frontului Democratic, mareşalul avusese cunoştinţă la timp, dar aceasta ce însemnătate putea avea când el din februarie 1943 dăduse oficial dezlegare opoziţiei să acţioneze pe cont propriu? Cu alte cuvinte acest Front era înfiinţat cu asentimentul său, Reconstituind niciun element nou. Punctul care ar trebui să stârnească surprindere ar fi menţionarea, reprezentanţilor Partidului Comunist care sunt incluşi în acest Front Democratic. Dar şi de data aceasta, ţinând seama de spiritul îngăduitor cu care Mareşalul tratase pe reprezentanţii acestui partid inexistent, legal, care nici nu puteau să numere o mie de membri şi care nu reprezenta nimic din forţele politice ale ţării, nici din această surprindere nu mai rămâne nimic.

Când Lucreţiu Pătrăşcanu se plimbă, nestingherit în Bucureşti, frecventează Palatul regal, discută cu regele Mihai; când inginerul Ceauşu – alias Emil Bodnăraş – îşi duce existenţa sub pseudonimul său, care nu-l ascundea deloc faţă de organele de informaţie, în toată voia, întreţine case conspirative unde au loc întâlniri, fără ca el să fie clandestină apare şi se răspândeşte; când cei din lagărul 1 de la Tg. Jiu, printre care Gh. Gheorghiu-Dej însuşi ducea urmărit şi deranjat de organele siguranţei; când o foaie o viaţă nesupusă nici unui contrai, putând lipsi perioade întregi de timp fără să se ştie unde

se află, împreună în alţii când toate acestea se petreceau cu ştiinţa şi aprobarea mareşalului, este de înţeles de ce acea notă nu cuprindea nimic nou şi nu putea constitui un semnal ţie alarmă pentru Mareşal în ceea ce-privea. Ţelul urmărit de comunişti în Frontul Democratic, de a duce luptă imediată pentru răsturnarea conducerii mareşalului, cu atât, mai puţin nu putea să constituie un element nou, deoarece mareşalul era cel dintâi care să le atribuie acestora interese contradictorii eu ale ţării şi marilor partide de opoziţie, impbtit ale Palatului şi alor sale, în ceea ce privea în sfâxşit punctele de vedere ale partidelor istorice, aceasta nu însemna decât repetarea sub altă formă a cuvintelor pe care însuşi mareşalul le adresase recent lui Iuliu Maniu: *„Poftiţi dvs. a lua conducerea, vă predau imediat puterea şi eu ca soldat voi rămâne primul executant al ordinelor ce veţi da*

Dacă la acestea se mai adaugă toleranţa, pe care bun înţeles putea s-o îngăduie în legislaţia guvernării, le-o acordase comuniştilor delincvenţi, cruţându-le viaţa… cum a fost cazul fraţilor Anca şi Mihai Magheru, copiii înaltului magistrat descendent al generalului Magheru, Titu Magheru, prinşi în delict de acte comise împotriva Siguranţei Statului, condamnaţi cu moartea de lege, ar fi destul ca să redea un aspect al atitudinii generoase şi înţelegătoare pe care momentul

politic îl impunea situaţiei.

MOTO: – „Nu putem să le aplicăm pedeapsa capitală. Sâni nişte copii. Trebuie9 pe deasupra să ţinem seama că ei sunt descendenţii revoluţionarului general Magheru

Mareşalul ANTONESCU

MAREŞALUL ŞI COMUNIŞTII

Mai înainte de a încerca să dăm o precizie atitudinii mareşalului faţă de reprezentanţii partidului din ilegalitate, este necesară o mică incursiune în istoricul raporturilor dintre mareşal şi comunişti, cu atât mai mult cu cât acest subiect a fost eliminat până acum.

De la sine înţeles că mareşalul ca un fost simpatizant „protector, sprijinitor şi colaborator în guvernare cu fost» Wişcare legionară, prin însăşi această definiţie era unanii-comunist.

Cu toate acestea, mareşalul Antomescu, care era de principiul că „o idee nu se omoară cu pistolul”, adversitatea lui era de natură pur ideologică şi legală şi nicidecum neomenească, abuzivă, sau sângeroasă. Venind la conducere, el moşteneşte de 3 a Carol al II-lea o legislaţie care punea în afara ocrotirii legilor Partidul comunist, încă de pe viemea mareşalului Alexandru Averescu din 1924, pe care Carol al II-lea o consacră prin crearea lagărelor de concentrare pentru comunişti. Deci mareşalul, la 4 septembrie 1940, când vine la putere, găseşte pe membrii fostului

Partid Comunist o parte în închisori, alta în lagăre şi pe unii în libertate. Această situaţie nu numai că el nu o agravează dar o uşurează, x

În prima perioadă, până la 22 iunie 1941, când raporturile cu URSS sunt paşnice, mareşalul ia o serie de măsuri care vin în avantajul, comuniştilor şi cea mai importantă este schimbul de personalităţi politice: dln România Ana Pauker, Vasile Luca ş.a. sunt transferaţi din închisori şi schimbaţi cu deţinuţi politici din URSS, rămaşi acolo după cedarea Basarabiei. Astfel, în văzul lumii şi a legionarilor, care, sunt consternaţi, cele mai importante elemente ale Partidului Comunist Român sunt scăpate de mareşal şi trimise în URSS. Nu am vrea să spunem că dacă aceste elemente ar fi rămas în închisorile româneşti, ar fi avut soarta celor de la Jilava, dar nu ar fi fost exclus „în schimbul acestor elemente, sovieticii eliberează pe Ion Codreanu împreună cu alte persoane lipsite de interes.

Dacă mai punem la socoteală că de îndată după cutremur, la Doftana, deţinuţii comunişti au fost transferaţi la alte închisori şi că regimul închisorilor era un regim omenos, impus şi dictat de mareşalul Antonescu, care se făcuse cunoscut opiniei publice româneşti încă din timpul tind în calitate de comandant al Corpului 3 Armată la Chişinău, înaintase un raport către guvern, pe care ziarul „Universul” îl publicase in extenso,

prin care dezvăluia starea deplorabilă în care găsise zăcând pe deţinuţii din închisorile din Basarabia. Acest raport ia atras din partea lui Carol al Il-lea luarea comenzii şi punerea lui în disponibilitate, marcând începutul persecuţiei violente care s-a accentuat mereu. Faptul că avea la cunoştinţă că în închisori comuniştii citeau şi se instruiau, îl considera ca un factor pozitiv care putea să dea roade bune.

? 1 Tot aici putem repiinti declaraţiile pe care Vâşinsehi le făcuse fostului ministru al României la Moscova, / Grigore Gafencu, prin care-l ruga pe acesta să trimită mareşalului Antonescu înaltele şi favorabilele aprecieri ale guvernului sovietic pentru felul său paşnic de a conduce treburile ţării şi dorinţa de întărire a relaţiilor.

În timpul războiului, – evident că aceşti membri ai Partidului Comunist deveniseră exponenţii „coloanei a 5-a” care trebuiau să atragă toată atenţia organelor de siguranţă ale statului. Dar realitatea a fost că ei nu au dat prea mult de lucru siguranţei, decât în ultima perioadă a războiului. Dacă asupra acelora prinşi în delict, de crimă contra siguranţei, statului, a fost aplicată legea stării de război, aceasta nu atrage după sine culpa guvernului care aplică legile în vigoare. Cu toate acestea asupra fraţilor Magheru – Anca şi Mihai – mareşalul a fost iauzit spunând: „Nu putem să le ajilicăm pedeajisa capitală. Sunt nişte

copii. Trebuie pe deasupra să mai ţinem seamă căei sunt descendenţii revoluţionarului general Magheru de la 48... „Să li se comute pedeapsa”. Cită deosebire între această atitudine şi aceea a lui Hitler, de exemplu, în cazuri asemănătoare.

Un alt exemplu foarte grăitor privind atitudinea Mareşalului faţă de comunişti şi în speţă faţă de ideologia lor; este cazul oferit de generalul Cambrea, care luat prizonier pe Don, organizează divizia Tudor Vladimirescu din prizonierii români pe teritoriul sovietic, deci al inamicului. Informaţia este primită prin radio Londra.

Generalul Pantazi, ministrul apărării naţionale, pe baza acestei informaţii, întocmeşte un decret prin care Cambrea era condamnat la degradare şi împuşcare pentru pactizare cu inamicul şi întoarcerea armelor împotriva patriei.

Decretul este prezentat pentru semnare mareşalului, acesta îl respinge punând rezoluţia: „Nu este un act, de abilitate politică. Nu trebuie luată nicio măsură. Nu se poate şti ce întorsătură pot lua evenimentele militare pe front şi dacă la un moment dat această acţiune nu ar putea să slujească interesele ţării”.

Aceasta era către sfârşitul anului 1943!

Astăzi, după patruzeci de ani nu mai este greu de dovedit că mareşalul a cruţat pe comunişti. Apariţia romanului „Delirul” a lui Marin

Preda atestă public şi oficial, ca o poliţă de recunoştinţă palid şi tardiv onorată, aceasta. Acolo se poate descoperi cum. Însăşi o mare personalitate comunistă, viitor mare şef – îşi are viaţa salvată datorită înăbuşirii rebeliunii de către mareşal.

Sub formă literaturizată, scriitorul etalează cea mai emoţionantă clipă a destinului unui om: răscrucea dintre fiinţă şi nefiinţă!

„... Într-un fort într-o noapte fără sfârşit... Reuşise, timp de şase ani de activitate, ani care făcuseră din el un bărbat şi un revoluţionar, să se ferească de oamenii Siguranţei şi ai jandarmeriei. Dar în acest an puseseră mâna pe el... Şi se încheiasem astfel aceşti frumoşi ani ai primei tinereţi, în acest ajun de Crăciun, care îl despărţea desigur de moarte... Căci era limpede, după sărbători, acel". mai târ? în" care le fusese promis de legionari tuturor care emu întemniţaţi dincolo de a douăzecea celulă a fortului Jilava, avea să le fie dat ca o groapă din noroi negru, – clisos, din curtea fortuiţii, avea să le astupe gura şi ochii..."

De înţeles că acea groapă nu „le-a astupat nici gura şi nici ochii", deoarece legionarii au fost izgoniţi de la putere şi viaţa, comuniştilor de la Jilava le-a fost cruţată şi după acel Crăciun şi pe tot timpul guvernării mareşalului.

În ceea ce privea ideologia Partidului Comunist Român clin acea vreme, de la sine

înţeles că mareşalul era, un adversar neîmpăcat şi aceasta era natural. Patriot şi naţionalist înfocat, continuator al naţionalismului falangei eroice în frunte cu Tache Ionescu, Nioolae Filipescu. Octavian Goga… prieten intim al lui Nicolae Titulescu, factor important al victoriei din 1918, prin definiţie era un anticomunist în vet ei ai şi prin forţa lucrurilor, în situaţia de război şi un adversar al UESS-ului. El a combătut ideologic comunismul şi nu a admis pe comunişti, dar nu i-a persecutat. Întreaga lui politică anticomunistă a fost definită chiar de el, în mod lapidar vorbind la procesul din măi 1946: „… Referitor la comunişti, care iubesc mai mult URSS decât România, locul lor nu era în ţară, ci acolo…66…

Această atitudine nu provenea dintr-o pornire, ci era rezultatul unei adversităţi determinată logic de doctrina PCR din acea vreme. Ea dovedea o obiectivitate politica, impusă de o realitate politică.

Dacă ţinem seama că în anii 1940 şi încă mai târziu, în ideologie Partidul Comunist se conducea după hotărârâte congreselor 3,4,5, atunci reiese ca foarte logică adversitatea nu numai a guvernului mareşalului Antonescu, dar aceasta legitimează întreaga atitudine şi justifică toată seria de măsuri represive.

Într-adevăr aceasta reiese limpede din declaraţiile secretarului, general al PCR din 1965

făcute cu ocazia unei plenare a Comitetului Central şi publicate în presă. El spunea:

„... Sri partid s-au făcut aprecieri eronate cu privire la unele partide şi grupări politice din ţară... S-a manifestat o: atitudine sectară faţă de grupările de stânga democratice în cadrul unor partide burgheze, calificate fără discernământ drept fascist sau fascizante... într-o serie de documente, rezoluţii „hotărâri ale congreselor 3,4, şi 5 România a fost apreciată în mod greşit ca «un stat tipic cu multe naţiuni», creat pe baza «ocupării unor teritorii străine».

— Apreciindu-se ne just procesul de formare a statului naţional, în aceste documente se stabilea sarcina desfăşurării unei permanente şi intense activităţi în vederea aşa-zisei «eliberări de sub imperialismul roman», a «popoarelor asuprite», pe baza principiului dreptului naţiunilor la autodeterminare, mergându-se până la dezlipirea lor totală de statul existent. Introducerea în documentele Partidului a lozincii autodeterminării până la despărţirea de statul unitar, indicaţiile date Partidului de a lupta pentru ruperea de Români & a unor teritorii locuite în covârşitoare majoritate, de români, nu ţineau seamă de condiţiile concrete ale României: Stat unitar. Ele emu profund greşite, îndemnau de fapt la dezmembrarea Statului naţional şi la destrămarea poporului roman. Învăţătura marxist-

leninistă „proclamă dreptul popoarelor la autodeterminare nu în scopul destrămării statelor naţionale constituite, ci dimpotrivă în vederea eliberării popoarelor asuprite şi constituirii lor în state naţional suverane, în conformitate cu voinţa şi hotărârea maselor largi populare”.

Aceste aprecieri şi lozinci au fost părăsite în anii următori că ne juste, luându-se o poziţie fermă pentru apărarea unităţii naţionale, a independenţii şi suveranităţii Patriei

Aceste declaraţii autocritice sunt profund revelatoare şi determină o schimbare radicala a opticii sub care se prezenta şi trebuia privit Partidul Comunist de acum înainte. Dar după, cum s-a specificat mai: sus, aceste declaraţii nu sunt făcute de către secretarii! general al C.C. al partidului – al doilea secretar general de la instaurarea regimului decât abia în 1965! Cum puteau astfel şi învinuite guvernele democratice care s-au succedat între primul şi al doilea război, cuprinzând şi pe acela al mareşalului Antonescu, dacă au luat atitudinea cunoscută împotriva mişcării comuniste din ţară, mergându-se până la desfiinţare pe plan politic, iar pe plan social dând naştere curentului antagonist legionar, dacă însăşi conducerea supremă a partidului ia atitudine şi în faţa ţării, face „mea culpa” şi arborează tricolorul pe fondul roşu al flamurei mişcării comuniste?

Această declaraţie nu constituia ea oare o

absolvire a acelor guverne şi legitimizare chiar de către regimul comunist a tuturor măsurilor luate împotriva membrilor lui din acele vremuri? Nu oare pe drept cuvânt îi acuzase mareşalul că iubeau mai mult un stat străin decât România?

Dacă astfel se prezentau lucrurile în timpul guvernării mareşalului nu numai că i se mai poate aduce o culpă faptul că a continuat să-i trateze pe foştii, membri ai Partidului Comunist astfel precum îi încadraseră legile promulgate până atunci de toate guvernele şi că aplicase mai, departe această legislaţie. Dar dacă mareşalul a fost silit să combată comunismul pe plan politic şi ideologic deoarece găsea în el adversarul nu numai al statului român dar chiar al naţiunii române, după cum s-a mărturisit. Mareşalul nu a înţeles şi nu a admis ca sub regimul lui să se instaureze o persecuţie împotriva comuniştilor, Sub regimul lui au fost sancţionaţi delincvenţii de la prescripţiunile legilor stării de război şi nu s-a ţinut seama dacă delincventul făcea parte din vreo ideologie oarecare. El nu a căutat să lovească în persoana fizică a vreunui comunist pentru fapt că era comunist şi a pretins însă cu străşnicie ca legea, imparţial, să pedepsească pe infractorul fie de drept comun, fie că atentă la siguranţa statului. De pildă, condamna la moarte pe cei care comiteau acte de terorism. Niciun comunist, oricât de adversar ar fi fost al mareşalului ca

reprezentant al unui regim antagonist, nu se poate mândri că a fost obiectul persecuţiei mareşalului, chiar atunci când a suferit închisoarea. Ei nu au făcut altceva decât să suporte rigorile legii care în orice timp li s-ar fi aplicat faţă de actele lor. Dar în schimb, toţi comuniştii, începând cu cel mai mare în funcţie până la ultimul membru în ilegali tat poate fi sigur fără a se simţi cu nimic obligat spre t sentiment de recunoştinţă, că pe timpul anilor 1940 – 194 în măsura în care nu au fost implicaţi în acte de teroris: sau sabotaj, le-a fost asigurată şi garantată nu num, viaţa, persoana fizică, dar şi libertatea de gândire şi chir în mod paradoxal şi aceea de acţiune.

S-a mai făcut afirmaţia mai înainte precum că *ţ* biroul mareşalului, de 2 – 3 ori pe săptămână sosea rapoarte informative ale Serviciului Secret şi ale Secţii Informaţii din Marele Stat Major asupra manifestările sporadice ale comuniştilor. El lua cunoştinţă de ele da nicio altă măsură în afara prevederilor legilor existent nu a fost luată.

Prin desfiinţarea în urma rebeliunii, a legionarismulu duşman înveţerat al comunismului, mareşalul a asigura existenţa fizică a comuniştilor. Puţinii lor membri aflaţi! ilegalitate au putut astfel beneficia într-o măsură nu mare sau mai mică, la fiecare persoană în parte, de mişcare liberă faţă de germani şi organele de siguranţ române, puţind, să-şi ducă acţiunea subversivă fără a i

nevoie ele acte deosebite de curaj şi riscarea vieţii. De alt fel acte de această natură au început să apară mai frecvent dar destul de reduse ca efect în anul 1944 când climatu devenise favorabil şi chiar lesnicios tuturor aceste acţiuni.

Dacă la aceasta se adaugă faptul că elementele comuniste din ţară erau răzleţe după cum se afirmă de către Haralamb Zincă în lucrarea „Şi a fost ova H”: „... *Iuliu Mania ştia foarte bine că Partidul nu avea. Izbertatec de a trata sau de a-şi lua un angajament în numeU guvernului* sovieticlucru ce-l cunoştea şi mareşalul şi pe deasupra că Stalin declarase: «*Singura persoană* de *care se poate discuta în România este mareşalul Antone seu, deoarece celelalte partide politice nu reprezintă nimic şi el deţine întreaga autoritate*», rezulta cu atât mai mult puţina importanţă pe care Mareşalul o acorda fvământărilor acestor clemente răzleţe comuniste, care mai mult voiau să-şi manifeste prezenţa, decât să creadă cil pot întreprinde ceva eficace. Prin ei înşişi, nu. Ei aveau nevoie de un punct de sprijin şi pe acesta îl găsiseră în Cabinetul regelui în persoana lui Mpcioni-Sfârcea.

Greşeala mareşalului rezidă în această subestimare a comuniştilor şi de aici neputinţa lui de a-şi imagina că regele însuşi, pe care-l încadrase cu persoane de totali încredere, complotează cu comuniştii pentru răsturnarea sa.

Este o culpă ce uşor poate fi justificată prin aceea ca definiţiile de Coroană şi Monarhie erau incompatibile cu coifiunismul După cum nu se poate împerechea apa cu focul într-o minte raţională, de asemenea nici în mintea mareşalului nu s-a putut face o legătură şi încă dusă până la complot, împotriva aceluia care constituia chezăşia Coroanei şif Monarhiei. Cu atât mai mult cu cât comuniştii nu puteau aduce niciun aport politic, deoarece niciunul dintre cei trei aliaţi nu înţelegea să trateze cu vei nici chiar însuşi Stalin. În mod cât totul paradoxal" nu regele: „avea nevoie de comunişti ci comuniştii aveau nevoie de rege şi regele împins, a căzut în braţele lor, le-a făcut jocul lor.

Dacă Mareşalul în ampla lui consideraţie pe care o făcuse asupra forţelor politice din ţară şi a devenirii lor ca urmare a potenţialului ce-l reprezenta fiecare într-o viitoare conjunctură în care URSS devenea cel mai mare şi cel mai apropiat aliat al României, nu putuse să nu vadă că prezenţa unui partid comunist în ţară nu ar mai fi putut fi contestată, asta nu a însemnat însă că înţelegea să le acorde altceva mai mult decât îngăduinţa sa. Şi bazaţi pe această îngăduinţă un Lucreţiu Lătrăşeanu îşi putea avea o maşină la dispoziţie, face vizită la palat împreună cu EmiLBodnăraş şi etc. etc.

I Se aici însă, din această îngăduinţă, a

rezultat un factor negativ şi anume: crearea urmă ecran de ceaţă asupra vigilenţei Serviciului secret care începuse să fie derutat încă de la începutul anului şi chiar mai dinainte, de către concepţia tolerantă, pe care o abordase mareşalul cu privire la acţiunile subversive ale opoziţiei, implicit comuniştilor. Siguranţa, respectiv Eugen Cristescu, nu a mai fost în stare să discearnă unde se termină toleranţa şi unde începe culpa, astfel ca un climat al confuziei, al creării unei „apo tulburi" făcea pescuitul greu sau chiarimpropriu. În linii mari aşa poate fi înţeleasă şi justificată carenţa organelor de siguranţă care au fost incapabile să afle ceea ce se producea la lumina zilei: complotul comunist şi regal.

— Dacă în ceea ce privea atitudinea mareşalului faţă de comunişti ea se baza pe elemente concrete, concepţii înrădăcinate în conducerea politică a ţării de două decenii, care fuseseră trecute prin prisma umanitaristă a spiritului mareşalului Antonescu şi manifestată loial în cadrul legilor de stat, nu tot astfel se poate spune despre atitudinea membrilor Partidului Comunist faţă de Mareşalul Antonescu. Dacă el a considerat pe comunişti ca o reprezentanţă formală a unei ideologii ce nu avea nicio contingenţă cu masele „dar care era acea – avutorului aliat şi le acorda toleranţa, nu tot astfel l-au considerat comuniştii pe mareşal. Ei au văzut

din capul locului pe continuatorul persecuţiei instaurate de mareşalul Averescu împotriva partidului. Dacă la începutul guvernării mareşalul le-a servit de ocrotitor, acum când victoria sovietică se desemna din ce în ce mai clar şi armatele lor pătrunseseră dincolo de hofarele ţării, mai mult când şeful statului sovietic intrase în legături directe cu mareşalul şi, mersese până acolo incit să ignoreze existenţa lor necum să intre în legătură cu ei, sigur că mareşalul devenea din protector, cel mai mare obstacol în calea lor. El le bara drumul nu numai la putere, care la acea dată era foarte departe de veleităţile lor, dar către care tindeau cu râvna disperării, dar le bara drumul firesc chiar la contactul cu matca lor: comunismul şi guvernul soyietic. Teama lor de a vedea reeditându-se înspre răsărit ceea ce se petrecuse în apus îi umplea de nelinişte şi le crea tot neastâmpărul unei zvârcoliri care spre împlinirea lor nu a fost zadarnică. Or, ce se întâmplase în apus altceva decât că inspiratorul şi susţinătorul legionarismului din România, Hitler, sacrificase hi tierismul românesc, preferându-l pe mareşal. Ei se temeau ca să nu se repete acest lucru şi cu ei şi Stalin, luând contact eventual şi personal cu mareşalul Antonescu, să-i sacrifice şi pe ei, preferându-l pe acesta. Se putea petrece aceasta cu atât mai uşor, eu cât comuniştii nu erau legionarii din

1941 şi mai mult ei nu aveau nici partid. De aceea nu trebuia să surprindă, pe nimeni dacă Emil Bodnăraş sau Lucreţiu Pătrăşcanu în noaptea de 13/14 iunie, propun răsturnarea guvernului şi înlăturarea mareşalului. Acesta înlăturat, drumul lor spre afirmare, drumul lor spre putere, e deschis. Nimic şi nimeni nu le mai putea sta în cale după cum nici nu le-a stat.

Doborârea mareşalului pentru acei reprezentanţi comunişti, câţiva – la număr, însemna primul act de afirmare a existenţei lor, nu numai în faţa ţării care îi uitase de mult şi care avea importanţă mai mică la acea dată, ci în faţa titularului lor, a lui Stalin, în faţa căruia trebuiaul să câştige drepturi ca să apară. Acest drept nu putea să li-l dea decât prezentarea trofeului care, era persoana mareşalului Antonescu.

O dată ce această idee a fost fixată, ea a devenit centrul de gravitate al întregului plan de acţiune. Acestui plan îi trebuia o pârghie: pârghia erau aceşti reprezentanţi. Le trebuia şi un punct de reazem şi acest punct era regele, prin acolitul său Mogoni-Stârcea.

Faptul că în comunişti mareşalul îşi găsise duşmani neîmpăcaţi nu era nimic surprinzător. Faptul că aceştia îl combat cu toată vehemenţa şi-l vizează ca pe prima ţintă de doborât, nimic mai logic. Faptul că folosesc toate mijloacele pentru a-şi atinge acest scop, este iarăşi firesc, dacă ţinem

seama că scopul scuză mijloacele. Acei reprezentanţi ai comuniştilor din ţară erau îndreptăţiţi să întreprindă această acţiune şi poziţia lor morală de adversari notorii care combăteau duşmanul prin orice mijloc, era compatibilă cu situaţia de luptător. Nimic nu-i reţinea, nu putea să-i reţină în ceea ce privea existenţa vreunui scrupul, existenţa vreunui gând de recunoştinţă, sau îndatoriri orişicât de mici. Faptul că scăpaseră cu viaţă şi umblau aproape nestingheriţi prin Palatul regal zi şi noapte, îl considerau ca pe un drept ce li se cuvenea ca unor viitori reprezentanţi ai poporului român, de la care deja îşi luaseră dezlegarea de a dirija, de a sancţiona, de a transforma. În felul acesta nimic nu li se poate reproşa comuniştilor în toată acţiunea lor întreprinsă în aceste câteva luni ale anului 1944 pentru atingerea scopului lor de a se manifesta concret, afară numai de reproşul pe care putea să li-l facă confraţii lor, care se găseau 1; acea dată sub protecţia lui Stalin. Şi anume: de a le-o f luat înaintee de a-şi fi creat singuri drepturi de reprezen tanţi ai poporului.

Dacă nicio culpă nu poate fi stabilită împotriva meni brilor Partidului comunist aflaţi în legitimă apărare şi poate chiar li s-ar putea atribui meritul îndrăznelii şi curajului stăruitor, nu tot astfel se poate spune despre aceia care au acceptat să devină unelte oarbe în mina acestor

doi, trei bărbaţi: regele şi „grupul celor 5”.

Dar despre aceasta rămâne să vorbească evenimentele şi în ultimă instanţă, Istoria.

NEGOCIERI
ŞI REZULTATE SLABE
t! r.

Luna iunie ca rezultat al activităţii diplomatice peste hotare, aduce recolte destul de slabe. După cum s-a spus... anterior, cei doi delegaţi de la Cairo; Ştirbei şi Vişoianu, de la data când trimiseseră nota către cei trei aliaţi cu privire la condiţiile de armistiţiu fixate de rege, pe care le-am comparat cu acelea ale mareşalului şi am văzut că erau identice, fapt care s-a petrecut la jumătatea lunii mai, nu mai primiseseră nicio comunicare din partea aliaţilor. Singura linie, care se menţine deschisă între aliaţi şi România, era via Stockholm-Bucureşti. Într-adevăr, la două iunie, mareşalul Antonescu primea prin ministrul său la Stockholm, Nanu, răspunsul Uniunii Sovietice la nota eu condiţiile cerute de mareşal. Acesta comunica următoarele: *„Ambasada sovietică din Suedia comunică că guvernul URSS este de acord cu propunerea guvernului Antonescu, de a asigura prin propriile mijloace, într-un interval de 15 zile dela sem*narea *armistiţiului, evacuarea trupelor hitteriste de pe întregul teritoriu al ţării şi* de *asemenea cu continuarea discuţiilor asupra quantumului despăgubirilor pe care România*

urma să-l plătească URSS-ului. Guvernul sovietic respinge însă toate celelalte contrapropuneri ale guvernului Antonescu, care ar fi siânjenit acţiunea forţelor sovietice aflate în luptă pentru lichidarea totală a forţelor hitleriste din spaţiul dunârean-balcanic, atrăgând atenţia că nu mai *este dispus să negocieze sau să facă alte concesii, şi că aceste ultime concesii vor fi luate în consideraţie numai dacă România va ieşi imediat din războia*!

Iată o notă care, marcând viabilitatea unei căi diplomatice nu rezolva cu nimic problema esenţială cerută de mareşal şi anume aceea a asigurării unui teritoriu suveran în care să nu pună piciorul trupele sovietice. Mareşalul rămăsese intransigent asupra acestui punct de vedere.

La această notă evident mareşalul nu a răspuns nimic şi nici nu putea să răspundă, întrucât la aceasta se mai opunea şi situaţia militară care nu justifica cu nimic o acţiune care să permită României să se desprindă de Germania decât sub perspectiva unei aventuri ceea ce, el nu înţelegea să rişte. De aceea când ministrul Nanu este întrebat de Ambasada sovietică de la Stockholm ce răspuns are la ultima notă din 2 iunie 1944, acesta comunică: *„Nu am nicio ştire de comunicat de* la *Bucureşti*

Dar să lăsăm aceste cercuri politice să se consume în febra dilemei lor sau a ambiţiei lor şi

să ne îndreptăm atenţiunea asupra omului împotriva căruia se ridică din ce. În ce talazul adversităţilor. Acesta cufundat în noianul problemelor care i se pun tot mai variate, mai grave., mai periculoase, luptând cu forţele îndârjile, strunite de o voinţă ele fier în slujba ideii de a salva cât mai mult din prestigiul ţării şi din forţele şi teritoriul ei.

Confruntat de exigenţele economice tot mai mari formulate de către Germania, exigenţe care se cereau satisfăcute prin eforturi economice însemnate, îi impuneau atitudini de opoziţie şi stări profunde de nemulţumire împotriva germanilor. Ministrul economiei germane, Clodius, ceruse revizuirea acordului din 9 februarie 1944 şi pretindea întreaga aprovizionarecte către România a trupelor germane aflate în ţară şi plătirea de către noi a soldelor soldaţilor şi ofiţerilor germani, procurarea de material lemnos, ciment etc. Şi finanţarea lucrărilor de fortificaţii însemnând o majorare a plăţilor de 55 miliarde lei. Germania oferea în schimb armament... Cu toate acestea mareşalul hotărăşte a se satisface aceste noi cereri şi era de înţeles, deoarece nu dorea în niciun chip înăsprirea relaţiilor cu Hitler tocmai în aceste momente ştiind că Hitler era foarte sensibil la satisfacerea acestor cereri. Nu trebuia menţinută şi întărită bunăvoinţa dietaiorului german faţă de conducătorul român? Desigur că

da. Cum oare adormeau pe vremuri voievozii români, vigilenţa sultanilor şi vizirilor lor şi cum le câştigau bunăvoinţa, xdacă nu prin „peşcheş-uri Deşi aceste satisfaceri de necesar nu erau chiar peşcheşuri, deoarece ele erau plătite, totuşi în acele momente condiţiile stabilite de plată erau oneroase pentru România.

Problemele create de bombardamentele aviaţiei anglo-americane impun soluţii urgente şi eficace, probleme pe care mareşalul, după cpm s-a mai repetat, caută să le rezolve la faţa locului prin dispoziţii personale. Într-un Consiliu de Miniştri din 21 iunie, mareşalul informează miniştrii despre efectele bombardamentelor dintr-o serie de oraşe şi centre: Braşov, Timişoara, Simeria, Deva şi srlţele localităţi, informaţii culese de el cu prilejul inspecţiei ce făcuse imediat după încetarea bombardamentelor. El a arătat că s-au produs pagube şi au fost victime, deoarece alarma nu s-a dat din timp, ci când avioanele erau deasupra oraşului iar camuflajul a fost prost executat. La Timişoara, oprindu-se apa, incendiile nu au putut fi stinse imediat... Tot acolo a constatat că maşini şi utilaje noi trimise din Bucureşti, au fost depozitate lângă gara deşi se ştia că era locul cel mai expus bombardamentelor şi în consedânţă au fost distruse. La fel au ars 400 de vagoane de zahăr depozitate în apropierea gării Turnuăeverin...

Turnu-Severin! îmi reamintesc cu claritate acea inspecţie pe care o făcuse mareşalul acolo imediat ce se anunţaseretragerea flotei aeriene. Îl întovărăşisem şi în acel loc, ca în toate locurile de altfel, unde avuseseră loc bombardamente aeriene. Am părăsit aeroportul Băneasa în dimineaţa acelei zile de iunie pe la orele 10,30, iar bombardamentul asupra Turnului-Severin avusese loc între orele 10—10,30. După orele 11 am ajuns. Imediat mareşalul a mers la locul bombardat: gara. Totul era acoperit de dărâmături. Gara scăpase. Pe linii, fusese surprins un tren cu muniţii care fusese lovit în plin, şi o parte din vagoane săriseră în aer. Din zgura răspândită printre şine din când, în când, porneau şuierând gloanţele care explodau la căldura zgurci încă încinse. Puţinii ofiţeri din suită, ne-am găsit ea din întâmplare, sau neatenţie aparentă, cele un stâlp din ciment al peren nu lui, ia adăpostul căruia ne trăseserăm crezându-ne neobservaţi. În acest timp mareşalul, urmat de col. Davidescu, şeful gării şi comandantul garnizoanei, umbla printre resturile vagoanelor, inspecta toate urmele lăsate de bombe, păţind că nici nu ia în seamă acele şuierături sinistre. La un moment dat, el îşi aruncă privirea înspre peron şi spre noi, ofiţerii rămaşi aşa ca din întâmplare după stâlpii peronului. Parcă am citit în privirile ochilor să-i sfredelitori şi limpezi, ca amiaza cerului senin, o săgetate

sfidătoare şi un reproş. Ne-am simţit ruşinaţi şi am părăsit în grabă acele adăposturi venind lângă el.

În timpul acesta, sirenele şuierară din nou: tin alt val de avioane inamic se anunţa. Mareşalul, fără a manifesta cea mai mică, grabă a continuat să se informeze, să dea dispoziţii, după care s-a urcat în maşina prefectului şi urmat de ceilalţi, s-a îndreptat spre viile de pe dealurile pitoreşti de la nordul oraşului. Acolo, la adăpostul ramurilor unor nuci, mareşalul a continuat să asculte raportul notabilităţilor şi să dea dispoziţii. Avioanele au trecut pe deasupra oraşului, îndreptându-se spre vest...

În timpul unui consiliu, Mareşalul făcea o dare de seamă asupra unei întregi stări de lucruri şi de fapte de pe întinsul ţării, constatate de el personal, prin deplasări zilnice la faţa locului. Sigur, ele mi erau de loc prea îmbucurătoare dar de aici se deducea că frânele conducerii nu slăbeau, că vigilenţă şi controlul erau pretutindeni şi eficiente şi că situaţia grea a ţării nu aducea nici pe departe aceea a unui haos, în şedinţa Consiliului de Miniştri din 23 iunie 1944 al cărei extras îl redă publicaţia „Din cronica unor zile istorice", Mareşalul în urma constatărilor făcute de e! personal la faţa locului, dădea o serie de dispoziţii miniştrilor să-i şi în felul acesta poate îngăduia să se definitiveze din ce în ce mai amplu procesul de conducere pe care îl elabora fără

întrerupere şi fără nicio delăsare. El arăta ce probleme puneau refugiaţii care cutreierau ţara, aceştia treceau în nordul Transilvaniei, apoi la sud, în Bulgaria, fură şi răspândese molime... Coloane militare germane care intră şi ies din ţară fără a fi controlatee jefuiesc şi fac contrabandă... Grupul cinic german care

„Se socoteşte stat în stat 4 nu se încadrează în legile ţării, se înarmează, primeşte comenzile din Germania progătindu-se pentru ocuparea tării... Evacuările s-au făcut fără să se ţină cont de nevoile statului... Evacuaţii expuşi la specula neruşinată... Muncitorii de la Reşiţa şi Valea Jiului nu erau aprovizionaţi şi primeau raţiile cu mare întârziere, etc. etc.

La aceste preocupări, care nu reprezintă decât bilanţul uneia din zile din activitatea mareşalului şi care una era la fel cu cealaltă, nu trebuie pierdut din vedere de a adăuga şi bilanţul zilei de activitate militară. Odată cu trecerea lunii iunie, niciun eveniment mai important, nu se produsese pe frontul militar din ţară. Această lună se încheie cu un raid aerian american executat eu 40 avioane la mică înălţime deasupra Ploieştiului care a costat pe americani pierderea a 26 de aparate, fără a-şi fi putut atinge ţinta, deoarece fuseseră interceptate de aviaţia de vânătoare germană şi română.

În luna iulie bombardamentele americane

cresc în intensitate. Ploieştiul, Câmpina rămân mai departe ţinta lor. La 15 iulie 607 avioane de bombardament greu ale aliaţilor atacă Ploieştiul. Cu toate aceste înverşunate atacuri, producţia de petrol nu este întreruptă. Generalul Gerstenberg a reuşit să obţină, de la Goering aparatura necesară pentru producerea ecranului de fum care permitea acoperirea zonei rafinăriilor, astfel că obiectivele erau din ce în ce mai greu de atins. Aviaţia americană avea pierderi tot mai mari în avioane şi numărul prizonierilor aviatori crescuse cu sutele.

Într-una din nopţile acestei luni, aviaţia jengleză bombardează Bucureştiul. Sunt lovite Teatrul Naţional, Universitatea şi alte câteva instituţii. Un grup de profesori universitari în frunte cu Gh. Brătianu întocmesc un protest public împotriva aliaţilor care nu ţin seama de nimic şi merg până acolo încât nu numai că atacă cetăţeni paşnici şi locuinţele lor, dar chiar instituţiile de cultură ale României.

În cea de a 4-a lună de bombardamente aeriene populaţia atât a ţării cât şi a Capitalei, devenise şi mm gravă şi mai stoică. Se obişnuise şi se crease o mentalitate curioasă: „Bombardau prietenii noştri, aliaţii. Daci eraţi şi victime, aceasta un mai întâmplă… Totuşi e mar suportabil – aşa numai şi au vină ruşii”. Aceasta constituia oarecum resortul moral al populaţiei din acele timpuri.

Părăsindu-l pe mareşal în vârtejul activităţii sale neobosite să revenim la activitatea cercurilor politice.

În ceea ce privea pe complotiştii din jurul Palatului» aceştia devansează planurile pentru lovitura de stat, astfel la 4,7 iulie, reprezentantul PCR continuă discuţiile cu ofiţerii superiori desemnaţi de comitetul militar al complotului, măsurile pentru insurecţia armată din Capitală. Se discută şi se hotărăşte trimiterea a doi ofiţeri superiori peste linia frontului, la Moscova; silit fixate o obiectivele din Capitală de atacat în prima urgenţă.

Comuniştii avansează de asemenea pregătirea şi lărgirea cadrului activităţii de sabotaj şi teroriste pe toată suprafaţa ţării. În „Buletinul Capitalei" foaie clandestină comunistă, se dau informaţii şi se incită partizanii la declanşarea unei lupte în ilegalitate, pregătind opinia publică muncitorească pentru ieşirea din război şi trecerea de partea Uniunii Sovietice.

Un act, important semnalat în *„Cronica unor zile istorice"* este scrisoarea adresată de comuniştii din Bucureşti, celor din lagărul de la Tg. Jiu, dar interesant lucru că nu se face nicio denumire, către cine a fost adresată aceasta. În scrisoare vorb-indu-se despre formarea Frontului Unic Muncitoresc se dau explicaţii: *„Noi nu urmărim să facem cu de la sine putere*

organizaţiile, sindicale şi Confederaţia Generală a Muncii în scrisoare se dădeau informaţii despre constituirea Blocului Naţional Democratic despre strângerea legăturilor cu „comuniştii din provincie şi lărgirea activităţii Apărării Patriotice. Tot de aici vedem că internaţii din lagărul Tg. Jiu se pregăteau deja pentru activitatea de după răsturnarea dictaturii fasciste, pentru soluţionarea preluării puterii politice de către clasa muncitoare: *„S-au organizat (acolo în lagăr) colective care au dezbătut pe baza învăţămintelor leniniste problemele de bază ale politicii partidului legate de sarcinile desăvârşirii revoluţiei burghezo-democratice* fi *trecerii la revoluţia* socialistăf\.

Acest citat este reprodus pentru a da temei afirmaţiilor făcute mâi înainte atunci când s-a prezentat atitudinea politicii guvernului mareşalului faţă de comuniştii, români, pentru ca în concret să se poată constata posibilităţile ce le aveau ei, comuniştii, aflaţi în lagăr sau în afară de lagăr, de a activa, de a se pregăti în văzul autorităţilor, dacă nu şi cu oblăduirea acestora.

În acest climat favorabil, comuniştii aflaţi liberi în Capitală, conştienţi de marele avantaj pe care li-l ofereau conclucrarea cu regele, care conlucrare echivala cu câştigarea unei imunităţi, îşi desfăşurau febril activitatea urmărind evenimentele pe plan militar.

Pe de altă parte, üffaniu şi Brătianu reveneau cu cereri telegrafice la trimişii lor Ştirbei şi Vişoianu de la „Cairo, cerându-le răspunsul aliaţilor la propunerile lor ca anglo-americanii să trimită trupe aeropurtate şi flotă şi să fixeze data unei acţiuni a României de a ieşi din alianţa eu Germania.

Mihai Antonescu, cu aprobarea mareşalului, deschise o nouă cale înspre Apus cu ministrul român de la Berna, Pella, căruia îi încredinţează un mesaj către SUA şi Marea Britanie, prin care guvernul român dă asigurări acestor două puteri că România va accepta condiţiile de armistiţiu impuse, dacă după plecarea hitleriştilor din ţară, locul acestora va fi preluat de trupele anglo-americane.

Coroborând aceste două acţiuni diplomatice: guvorn, opoziţie, vedem că ele se suprapun convergând spre acelaşi ţel. Mareşalul şi împreună cu el, Iuliu Maniu, Brătianu şi poate chiar regele nu se puteau obişnui uşor de a deschide necondiţionat graniţele ţării fostului inamic Uniunea Sovietică. Reticenţe puternice se adunaseră în răstimpul dintre 1917 – 1940 pentru a putea fi înăbuşite uşor şi să se treacă peste ele. Dacă formal URSS intra tot în rândul aliaţilor anglo-americani, cei 4 ani de război ai României cu URSS, timp în care niciun moment, al *it* guvernanţii cât şi opoziţia şi mai ales poporul, nu

au încetat să privească înspre cei doi aliaţi din Vest cu care se aflau formal în război, ca înspre protectorii, lor. Dacă armata sovietică a putut fi combătută ca adversară, România niciodată nu ar fi putut concepe că s-ar fi aflat în război împotriva Angliei şi Americii sau a Franţei.

Dovada aceasta o făcea faimosul răspuns dat de mareşal la declaraţia de război a Angliei împotriva României; o mai făcuse consultarea reprezentantului Angliei din România sir Samuel Hoare, de către mareşal înainte de a semna pactul ele alianţă cu Germania. Şi îndemnul pe care-l primise de Lr ministrul englez, ca să meargă alături de Germania deoarece nu există altă soluţie pentru viabilitatea Statului român; dovada o mai făcuseră un an şi jumătate de tratative diplomatice.

Pe frontul militar situaţia din Normandia începuse să se precipite. Lunga ezitare a lui Hitler de a întrebuinţa rezervele în Normandia, făcuse să se piardă ocazia respingerii trapelor de invazie, aruncarea lor în mare şi eliberarea celor 40 de divizii atât de mult dorite pentru a fi trimise să contenească avalanşa ofensivei sovietice de la centrul şi de la nordul frontului de est. Armata germană de vest, sub comanda lui von Kluge, îşi fixează ca misiune oprirea pătrunderii inamicului în câmpiile Franţei, dând timp armatei secrete „V-21” care urma să fie pusă în funcţiune în curând

să distrugă Anglia. Această a doua armă surpriză germană pe care Hitler se bazase foarte mult să-i aducă decizia în Vest, dar care nu putuse intra în funcţiune la termenul fixat, nici ea nu a adus efectul scontat. La 19 iunie 1944 aliaţii trec viul Orne, iar oraşul St. Lo. Cherbourg, Caen sunt eliberate.

Pe frontul italian, anglo-americanii eliberaseră în Sud Livornox şi la Nord de Roma înaintau înspre Florenţa. În acelaşi timp, forţele de partizani iugoslavi ai lui Ios-ip Broz Tito, câştigau tot mai mult teren eliberând centrul «şi Sudul «Iugoslaviei de trupele germane ocupante.

Pe frontul de est, situaţia cu fiecare, zi ce trecea din luna iulie, devenea mai dramatică. Oraşele-cetăţi, unde din ordinul lui Hitler se închiseseră pentru rezistenţă la încercuire, efective de la 1 la două divizii, cum fuseseră acelea de la; Bolomisk, Vitebsk, Mohiiev, au fost distruse rând pe rând ca urmare a unor lupte extrem le îndârjite. Ofensivă se continua şi în această linie asupra Grupului de armate Centru. Din cele trei armate germane atacate, de sovietici, una singură mai rămăsese întreagă. Bătălia se transformă în cursul lunii iulie într-o urmărire a resturilor armatelor germane, care nu făceau altceva decât să depună toate eforturile spre a scăpa din încercuiri. Rezultatul a două săptămâni de la declanşarea ofensivei sovietice din 22 iunie

la centrul frontului german era: 25 divizii distruse, 400.000 luptători pierduţi, 22 generali prizonieri.

Ofensiva sovietică oprită la centru de către nisipurile mişcătoare de la vest de Minsk se extinde către nord cu mai multă furie. Generalul Litman, comandant de armată, cere voie lui Hitler să se replieze. Este imediat înlocuit cu Friessner care primeşte aceeaşi misiune de a rezista fără gând de retragere. Peste o zile generalul Friessner, copleşit de forţele sovietice atacatoare, cerc şi el acelaşi lucru lui Hitler ca şi predecesorul său. Are aceiaşi soartă, fiind înlocuit cu generalul Schörner, luat de la comanda grupului de armate din România, căruia Friessner îi ia docul.

Ofensiva sovietică continuă şi atinge la 1 august linia: Litau-Kowno-Lomnzo-Vistula în faţa Varşoviei Sandomierz-Plemzst.

Armata sovietică înaintase 400 km şi linia frontului se apropia de frontiera din 1941.

MO 2 – 0; – Dacă generalii cm făcut asta, e cea mai bună dovadă cu ei nu mai cred în victone (”.

Winston Churchill

ATENTATUL 20 IUNIE 1944, ORA 12,30

20 iulie 1944, ora 12,30. Bomba din servieta colonelului conte, von Stauffenberg, depusă la picioarele lui Hitler, sub masa în jurul căreia stătea adunat cu Statul său major, în buncărul de la Rastenburg, explodase fără să-şi atingă scopul:

Hitler rămăsese în viaţă având doar uşoare contuzii ca efect al atentatului, în locul lui murise col. Brand, care în mod involuntar mutase servieta cu bomba de la picioarele lui Hitler, deoarece îl jena, punând-o înapoia piciorului gros., din stejar, al mesei, care constituise o apărătoare pentru Hitler.

La câteva ceasuri numai după atentat Hitler îl primise pe Mussolini care venise în audienţă cu cuvintele: „Duce, au făcut să explodeze o maşină infernală împotriva mea. Providenţa m-a protejat!”

În decursul anilor de război Hitler fusese expus mai multor încercări de atentat, toate neizbutite. Dar chiar mai înainte de 1940, un complot era gata să se declanşeze dacă complotiştii n-ar fi constatat că Hitler avea atâta trecere în cercurile conducerii, engleze (venea Chamberlain în vizita care îl acordaseră atâta consideraţie şi îi înlesniseră primele succese în Cehoslovacia şi Austria.

După IMS lansă, comploturile organzate an rândurite armatei sub oblăduirea comandantului Abwerului, amiralul Canaris, se înteţesc, de fiecare dată fără niciun rezul M: „Astfel la finele lui februarie 1943 avu loc la Smolensk, sub pretextul unei consfătuiri a şefiloi s-ervicâ Ser de informaţii ale armatei din est, punerea *b* punct a deial Elor eu… privire la un atentat împotriva *în* Äfier, C & a & râs era de faţă. În timp ce în

birourile cormandantului grupului de armate general von Kluge se discutau probleme militare, într-alt birou alăturat o bombă de provenienţă engleză era adusă de un ofiţer al lui Canarii.

Hitler sosi cu avionul la Smolensk la 13 martie. După planul complotiştilor, o unitate militară trebuia să deschidă focul asupra acestuia la ordinul lui von Kluge. Ordinul în schimb nu e dat şi prima ipoteză a atentatului cade. Rămânea cea de a doua: la plecarea avionului, cu Hitler, coloneii Treschow şi Schlabredorf strecurară: – în avion bomba cu efect întârziat Bomba, sub acţiunea unui acid, trebuia să se declanşeze la 30 de la amorsarea ei. Hitler soseşte la Rastenburg după două ore viu şi nevătămat. Bomba nu explodase, fiind defectă. Hitler era salvat.

De ziua eroilor, la 21 martie, a avut loc în curtea arsenalului solemnitatea obişnuită: La sfârşitul ei, oaspeţii în frunte cu Hitler trebuiau să viziteze arsenalul de arme sovietice capturate, aflat în curte. Vizita trebuia să dureze

O jumătate de oră, Colonelul Gersdorff, care trebuia să dea explicaţiile, şi-a ascuns în buzunarele tunicii două bombe cu efect întârziat de cincisprezece până la douăzeci, de minute. Ofiţerul care îşi luase rămas bun de 3 a prietenii săi, se străduia să fie tot timpul lângă Hitler… Dar fără niciun motiv, acesta, şi-a întrerupt vizita după zece minute şi a părăsit terenul plecând în grabă…

Scăpase şi de data aceasta.

Revenind acum la atentatul eşuat al lui Stauffenfaerg, al treilea sau al patrulea la rând, şi la cuvintele pe care

I le adresase Hitler lui Mussolini referitoare la „providenţa, nu ne mai rămâne decât a conchide că avusese dreptate: providenţa îl apărase. Dacă ne încadrăm în sfera unui determinism al rolului pe care Hitler era menit să-l desăvârşească în conducerea poporului german, în împlinirea destinului său militar, social şi politic, atunci evident rolul lui nu se încheiase şi mai avea etape de parcurs până la împlinirea lui.

Ce alt rol mai bine definit de fapte, acţiuni şi evenimente, putea să-i fi atribuit providenţa lui Hitler, acea providenţă care plana peste destinele poporului german, decât acela pe care îl atribuise un general, mare comandant militar, şi anume: *„cel mai mare duşman al armatei germane, după inamic”*. Într-adevăr, trecând în revistă*

succesiunea enormelor greşeli care alrăseseră după sine atâtea infringed şi dezastre inutile şi adânc dăunătoare armatei şi sorţii războiului, rămâne clară perspectiva nefastă a perseverenţei demente prin care Hitler, în tot întinsul campaniilor din est, urmărise să pună armata germană în situaţii cele mai disperate, impunându-i sacrificii inutile care au atras până la sfârşit... înfrângerea.

Au fost scrise nenumărate cărţi despre războiul din 1940 – 1945, din care se pot desprinde momentele în care înalta conducere militară exercitată numai de Hitler, greşea flagrant în legătură cu legile războiului, a conducerii lui. Sporadic se fac critici cu privire la greşitele măsuri luate de Hitler şi impuse generalilor împotriva lor. Dar niciuna nu a hazardat un studiu asupra perspectivei pe care ar fi avut-o războiul din est dacă altă concepţie ar fi dominat conducerea operaţiunilor. Deoarece Germania a fost înfrântă, sigur aceste consideraţii nu ar fi decât pură teorie, dar ea ar fi avut meritul cel puţin de a pune în adevărata lumină forţa militară a Germaniei la începutul războiului în est şi ar fi menţinut mai trează atenţia cititorului din lumea întreagă, asupra extraordinarului efort depus de ostaşul german sub comandanţii lui fireşti şi cât au trebuit să concure factorii vitregi, porniţi din concepţia lui Hitler, pentru a fi fost înfrânt!

Într-adevăr providenţa îl apărase pe Hitler şi de data aceasta, pentru ca, după cum am spus, să-şi desăvârşească menirea, ca o unealtă oarbă, anume de a distruge puterea armată germană. Şi Hitler, scăpând din atentat, îşi fixează determinant acest scop. Şi cum putea distruge el o armată cu sute de ani de tradiţie ilustră militară, decât distrugându-i căpeteniile! Ca revoluţionar,

distrugător al vechilor ierarhii, îşi înăbuşise prea mult pornirea împotriva vechii armate, a generalilor din vechea şcoală. Timpul răfuielii începuse. Războiul împotriva generalilor fusese deschis de către explozia bombei lui Stauffenberg: armata germană mergea la pieire totală, ţara la desfiinţare, la ruină. Pe aceste ruine urma să se ridice o altă Germanie care, punând forţa spiritului alături, de aceea a creierului şi a muşchilor, trebuia să-şi manifeste puterea, de viaţă nobilă şi creatoare în concer.

nul european şi mondial prin aceste mijloace. Hitler îşi avusese rolul său bine definit de către providenţăe Noua Germanie, renăscută după înfrângerea catastrofală, era nevoită acuma să-şi făurească o altă mentalitate de convieţuire e europeană şi mondială, *care nu* se mai putea baza pe forţa Reichwehrului ca mai înainte, forţa care dăduse o notă de brutalitate – ultimativă politicii externe germane de la Marele Frederic şi până acum. De acum încolo, politica ei trebuia să se bazeze pe oferte, pe avantaje şi deloc pe ameninţări. Germania devine astfel, un adevărat factor constructiv în Europa distrusă din cauza armatei ei, care a fost suprimată de Hitler.

În felul acesta Hitler adusese un serviciu Europei şi lumii întregi, pacificând Germania lipsită de instrumentul ei ameninţător. Astfel, providenţa care, după cum spunea el, îl ocrotise

de atâtea ori, îşi dezvăluise sensul intervenţiei ei, anume acela de a-i da lui Hitler timpul să-şi desăvârşească opera de distrugere a armatei germane, încheiată la 9 mai 1945.

Atentatul acesta a avut un ecou şters atât în Germania ei-l şi la aliaţi. Churchill, care era în cunoştinţă de cauza în legătură cu pregătirea unui atentat, nu era interesat deoarece ei socotea şi pe generalii germani răspunzători de război şi că acum *„încercau să-şi sfărâme lanţurile* pe *care singuri şi le puseseră… Dacă generalii au făcut asta este o mărturie că nu mai cred într-o victorie*

Hitler caută ea, în faţa opiniei publice germane, să nu dea nicio importanţă „acestei încercări neizbutite. Printre altele el declara în discursul ţinut în aceeaşi seară a atentatului, poporului german: *„Criminalii au fost o mică clică fără importanţă…”* Acest discurs însă ascundea începutul unor lungi, cuprinzătoare şi sângeroase represalii pe care le va declanşa împotriva generalilor şi ofiţerilor superiori compromişi şi chiar asupra familiilor lor, represalii ce nu se vor încheia decât odată cu capitularea Germaniei şi dispariţia lui Hitler.

Chiar mareşalul Rommel, von Kluge, Canaris… nu sunt cruţaţi.

CUPRINS

Războiul 21/2.2 iunie 1940 – 19 noiembrie 1942.

Trecerea Nistrului... V...
Eşuarea atacului asupra Moscovei
Bătălia Donului
— Armatele 6 germană şi 4 română în faţa Stalingratiului
— Pătrunderea în Caucaz
— Contraofensiva sovietică
— Ofensiva pe Don – 19 noiembrie 1942
Geneza lui 23 August;
— Ducele Mussolini...» *l* „A *l*
Paralelism istoric
— 1 Septembrie 1943, *l* „z *: 1
Atacul „rase-mottes „la Ploieşti... *l*
Deteriorări în relaţii cu Palatul...
Începerea tratativelor cu aliaţii...
Misiune la Ankara – Teheran, – 29 noiembrie – 2 decembrie 1943
Acţiuni divergente către acelaşi scop Regele, partidele, comuniştii complotează Regina-mamă «...
Evacuarea Crimeei – mai 1944
— Debarcarea...
Complotul se încheagă...
Mareşalul şi comuniştii
Negocieri şi rezultate slabe...
Atentatul; 20 iunie 194.4, ora 12.30!

Mareşalul Ion Antonescu

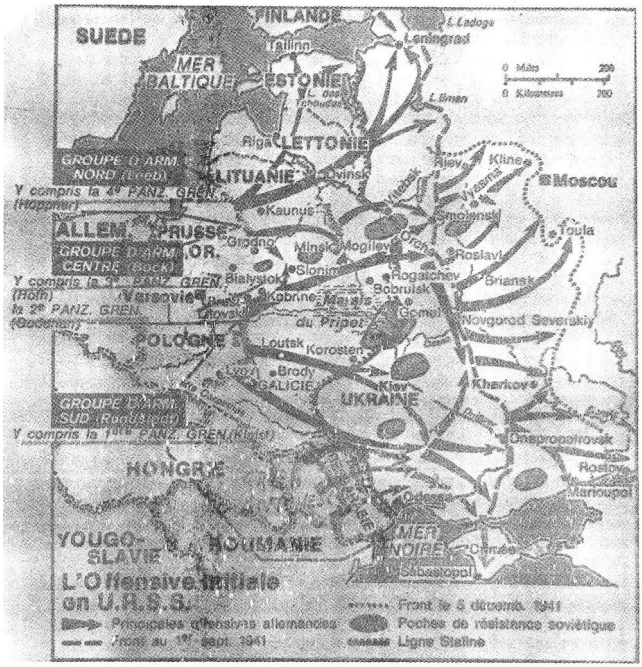

— 1942 –

Schiţa nr. 1

Desfăşurarea primei faze a ofensivei Planului Barbarossa a forţelor armate germane şi aliaţilor să-i dintre care cel de-al doilea ca forţe puse în linie a fost România. Gruparea forţelor ofensive: Grupul Nord von Leeb, Grupul Centru von Book, Grupul Sud von Rundstedt şi Grupul Mareşal Antonescu format din Armata a XI-a germană şi Armatele III ŞI IV române, plus Corpul Vânătorilor de Munte şi Corpul de Cavalerie român, în total 22 de divizii. Ofensiva a fost declanşată la 21/22 iunie 1941.

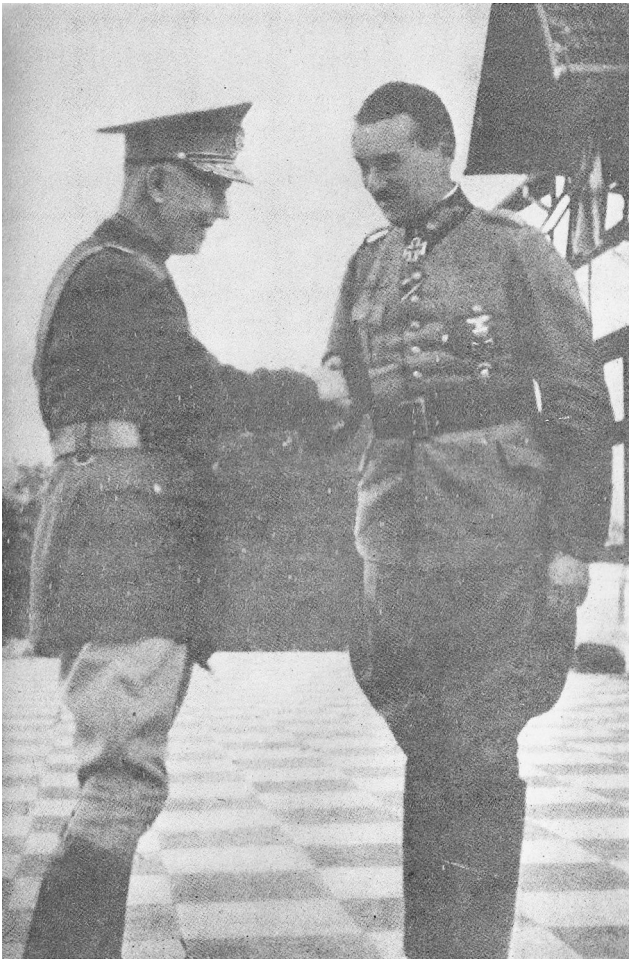

Mareşalul Antonescu şi Generalul von Schobert.

Comandantul de căpetenie veghează pe front la desfăşurarea operaţiilor.

Regele Mihai şi Generalul Antonescu urmărind desfăşurarea operaţiilor în Basarabia –

iulie 1941 –

O clipă de răgaz; Mareşalul şi Generalul Hauffe pe Dunăre.

Urmărind desfăşurarea operaţiilor pe front, împreună cu Generalul

Hauffe.

Dincolo de Nistru, cu M.S. Regele, la Tiraspol în Transnistria.

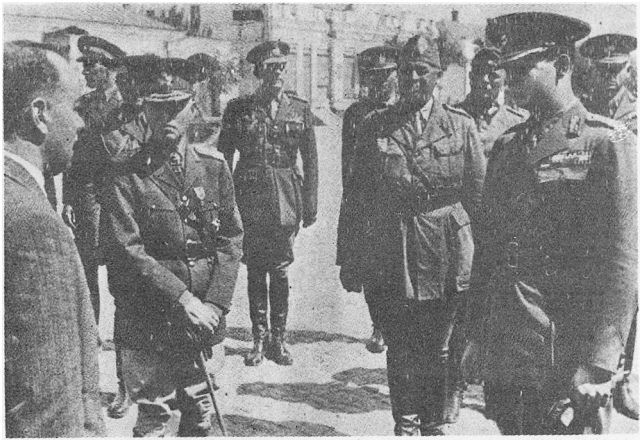

Regele primind raportul guvernatorului Transnistriei, Gh. Alexianu, 1941.

M.S. Regele Mihai I şi Mareşalul Antonescu la Cernăuţi, capitala Bucovinei dezrobite.

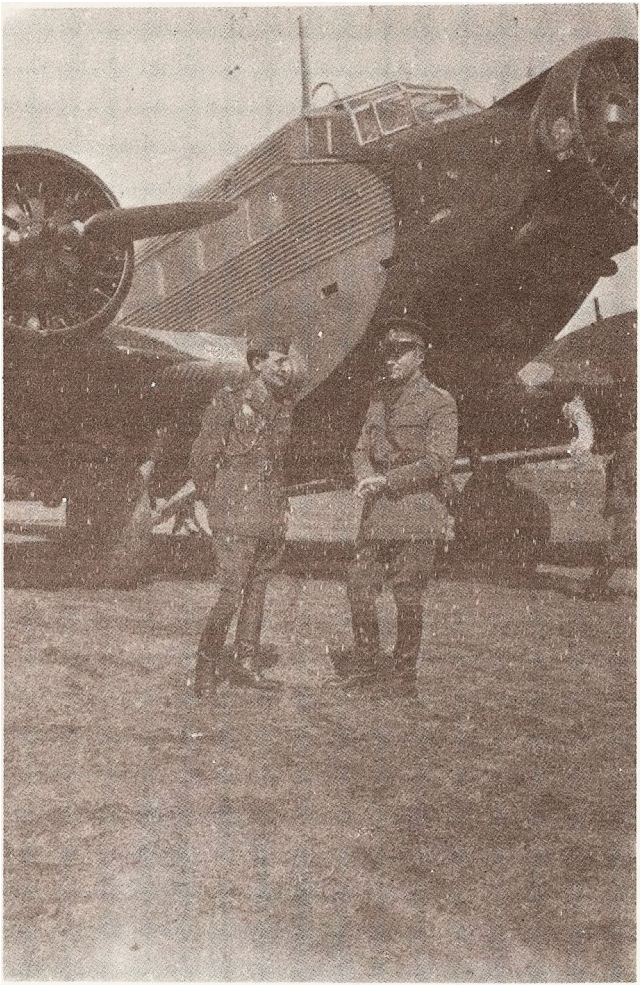

Aeroportul dim Simferopol – 194 B

Împreună cu căpitanul Niculescu Maximilian (stingă) aghiotantul generalului C. Pantazi, ministrul Apărării Naţionale, în faţa avionului cu care se deplasa Mareşalul Antonescu pe timpul inspecţiilor sale. Pilot, comandorul Manolescu.

Pe frontul Doneţului, la începutul ofensivei germane pe aripa de sud a frontului. În prim plan, Mareşalul Antonescu, colonel Radu Davidescu, un general german. În spatele Mareşalului: dreapta, cpt. Magherescu, stingă cpt. Radu Florescu, ambii din Cabinetul Militar al Conducătorului.

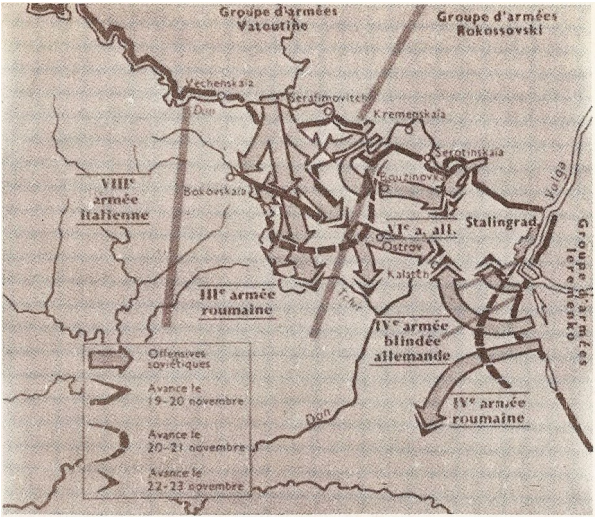

— Schiţa nr. 3

Primul moment al declanşării contraofensivei sovietice de la cötul Donului şi Stalingrad la 3.9 noiembrie 1942. Atacul pe Don asupra sedtorului Armatei III române a generalului Petre Dumitrescu al Grupului de Armate Vatutin şi de la Stalingrad, asupra Armatei a VI-a germane von Paulus şi a IV-a română a generalului Constantinescu Klaps, al Grupului de Armate Vatutin, formând braţele unui cleşte care se închide la Kalatch.

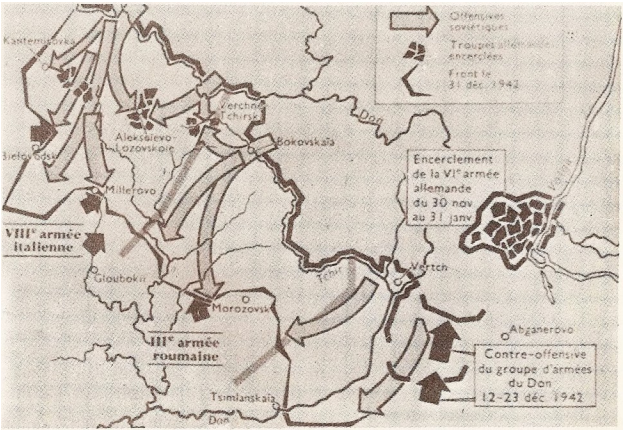

Schiţa nr. 4

Dezvoltarea contraofensivei pe frontul armatei italiene şi contraatacul Manstein cu încercarea de ai despresura trupele germane şi române. Încercuite la Stalingrad. Operaţie eşuată.

Mareşalul Antonescu, Comandant de căpetenie al armatelor germano-române pe frontul din Sud.

D-na Maria Antonescu în mijlocul infirmierelor de război ale Patronajului de la Spitalul de Campanie nr. 303. De la stânga la dreapta: Zamfiriţa comandor Popescu Devesselu, Henriette maior Magherescu, Jeana col. Radu Davidescu, Elena Făgărăşeanu, în spate, dr. Făgărăşeanu, Geta maior Niculescu, D-na Mareşal (în negru), Lilly Ionescu.

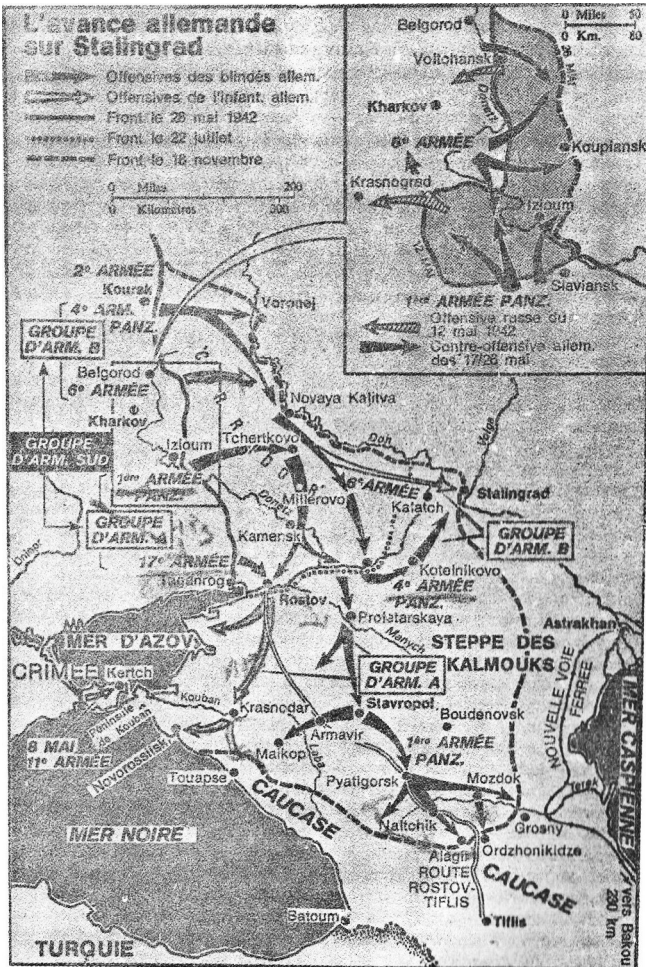

Schiţa nr. 2

Desfăşurarea ofensivei româno-germane pe flancul de sud al frontului, în vara lui 1942. Acţiunea Corpului de Cavalerie român şi Corpului Vânătorilor de Munte. În medalion, reducerea intrândului de la Isjum, pe Doneţ, în iarna 1941 – 1942, cu participarea a 7 divizii române.

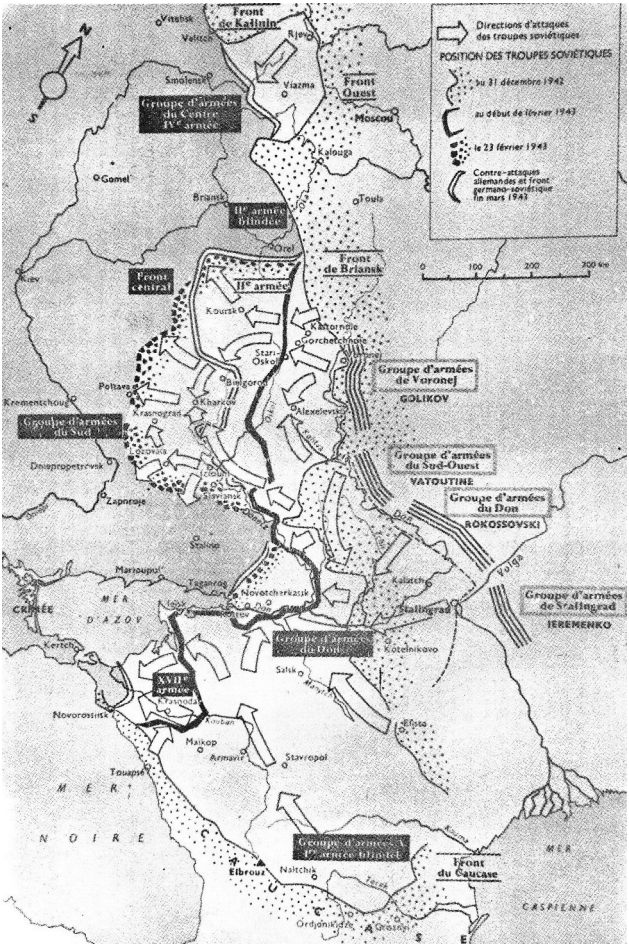

Schiţa nr. 5

Dezvoltarea contraofensivei sovietice pe timpul iernii 1942 – 1943. După bătălia Donului şi eliberarea Caucazului, contraofensiva este extinsă în sectorul central, unde are loc o pătrundere adâncă în dispozitivul trupelor germane, după bătălia de la Harkov, februarie 1943.

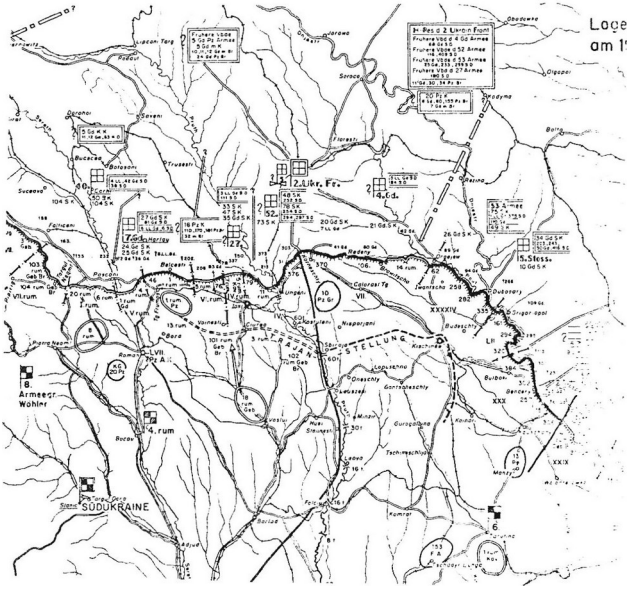

Schiţa nr. 6

Dezvoltarea contraofensivei sovietice la centru şi aripa de sud a frontului german în anul 1943 şi începutul anului 1944, când ating teritoriul de nord al României: martie 1944.

Nelilta nr. *t*

Dispozitivul defensiv al armatelor româno-germane din nordul Moldovei şi Basarabiei, înainte de ofensiva sovietică din 20 august 1944.

Ca ţara să nu-ţi moară
Tu liniştit te-ai
Şi tot colinzi prin ţară.
Ion fără mormânt.
Aşa a fost destinul tău.

Să mori precum te-ai şi născut.
Ca un erou necunoscut
Într-un mormânt necunoscut. /
Ioane fără de mormânt.
Te plâng şi te ingin.
Că tu ai fost şi eu mai sunt.
Ion, soldat român.
Dar unde e mormântul tău.
În care râu sau deal.
Te bat părerile de rău;
Soldat şi general.
În faţa morţii neclintit, „:
N-avepi ce o ruga.
Ai lăcrimat şi i-ai zâmbit la şi la nunta ta.
Duşmanii tăi şi azi se tem De-ngrozitoarea zi când vom ieşi de sub blestem şi te vom regăsi.
Ioane fără de mormânt.
Cuvânt fără coperţi
Din locul tragic nu te-au frânt
Inceei că a ne ierţi., V: – Aşa a fost, va fi mereu.
Te căutam cu dor Ion eşti tu, Ion sunt eu.
Ion e un popor.
Adrian Păunescu
— Cabinetul Militar al conducătorului statului*
Nr. 275 Biroul 3
Domnule Feldmareşal.
Am luat cunoştinţă cu adâncă mâhnire de

raportul din 3 decembrie 1942> pe care a fost silit să vi-l adreseze Generalul Şteflea şi ţin să vă exprim nemulţumirea mea pentru faptele ce vi s-au semnalat ca şi pentru incompleta satisfacţie ce! s-a acordat o